

Kommunedelplan for naturmangfold

Herøy kommune

Dokumentinformasjon

Oppdragsgjevar: Herøy kommune
Tittel på rapport: Kommunedelplan for naturmangfald
Oppdragsnamn: Kommunedelplan naturmangfald Herøy
Oppdragsnummer: 654031-01
Utarbeida av: Runde Forsking AS og Asplan Viak AS
Oppdragsleiar: Annelise Chapman
Tilgjenge: Åpen

03	19.10.2026	Foreløpig utkast til folkemøte	RSS	
02	28. aug 2026	Rev. etter innspel frå kommunen	RSS	
01	8. jun. 2026	Oppretta mal	RSS	
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

Forord

Runde Forsking og Asplan Viak AS har på oppdrag for Herøy kommune utarbeidd kommunedelplan for naturmangfald. Vi takkar for tilliten og for det gode samarbeidet med kommunen om kommunedelplanen.

Vi takkar òg for innspel frå myndigheiter, lag og organisasjonar som Statsforvaltaren, Liv Guri Velle (NIBIO) og Jon Bjarne Jordal (Naturfaglige Utredninger).

Miljødirektoratet har gitt økonomisk støtte til prosjektet.

Fosnavåg, 19.10.2026

Annelise Chapman, PhD

Prosjektleiar - Runde Forsking AS

Robert Sørum-Sørleie Cand sc.

Asplan Viak AS

SAMANDRAG	6
ORDLISTE MED FORKLARINGAR	7
1.....INNLEIING	9
1.1. OVERORDNA FØRINGAR.....	9
1.2. MÅL FOR KOMMUNEDLPLAN FOR NATURMANGFALD	9
1.3. GENERELT OM PÅVERKNAD PÅ NATURMANGFALD	10
2..... KUNNSKAPSGRUNNLAG	12
2.1. DATAINNSAMLING OG ANALYSAR.....	12
2.2. INNSPEL FRÅ HØYRING AV PLANPROGRAM	12
3..... NATUREN I HERØY	18
3.1. NATURGRUNNLAGET	18
3.1.1. <i>Klima</i>	19
3.1.2. <i>Topografi</i>	21
3.1.3. <i>Geologi og lausmassar</i>	22
3.1.4. <i>Hav og havstraumar</i>	26
3.2. ØKOSYSTEM OG AREALBRUK	26
3.3. NATURREKNESKAP OG NATURTAP	29
3.4. KARTLEGGINGSSTATUS (DATAKVALITET OG DEKNING)	34
3.5. VERNEOMRÅDE OG UTVALDE NATURTYPAR.....	44
3.5.1. <i>Eksisterande vern og status</i>	45
3.5.2. <i>Kunnskapsmanglar</i>	55
3.5.3. <i>Truslar</i>	55
3.5.4. <i>Innspeil til mål, strategiar og tiltak</i>	55
3.6. MARINE OMRÅDE	56
3.6.1. <i>Tareskog</i>	56
3.6.2. <i>Ålegrasenger og marine undervassenger</i>	59
3.6.3. <i>Blautbotnsområde i strandsona</i>	63
3.6.4. <i>Skjellsand</i>	66
3.6.5. <i>Gyte-, oppvekst- og beiteområde for fisk</i>	71
3.7. KYST OG STRANDSONE	77
3.7.1. <i>Eksisterande kunnskap</i>	78
3.7.2. <i>Kunnskapsmanglar</i>	82

3.7.3. Truslar	82
3.7.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	83
3.8. KYSTLYNGHEI OG ANDRE KULTURLANDSKAP	83
3.8.1. Eksisterande kunnskap	84
3.8.2. Kunnskapsmanglar	93
3.8.3. Truslar	94
3.8.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	95
3.8.5. Kjelder	98
3.9. MYR OG VÅTMARK	99
3.9.1. Eksisterande kunnskap	100
3.9.2. Kunnskapsmanglar	107
3.9.3. Truslar	107
3.9.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	108
3.10. VATN OG VASSDRAG	110
3.10.1. Eksisterande kunnskap	111
3.10.2. Kunnskapsmanglar	119
3.10.3. Truslar	119
3.10.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	121
3.10.5. Kjelder	122
3.11. SKOG	123
3.11.1. Eksisterande kunnskap	124
3.11.2. Kunnskapsmanglar	128
3.11.3. Truslar	128
3.11.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	128
3.12. FJELLNATUR OG KYSTBERG	128
3.12.1. Eksisterande kunnskap	129
3.12.2. Kunnskapsmanglar	130
3.12.3. Truslar	131
3.12.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	132
3.13. RUNDE FUGLEFJELL	132
3.13.1. Eksisterande kunnskap	133
3.13.2. Truslar	137
3.13.3. Innspel til mål, strategiar og tiltak	138
3.14. RAUDLISTA ARTER OG ANSVARSARTER	140
3.14.1. Eksisterande kunnskap	143
3.14.2. Kunnskapsmanglar	154
3.14.3. Truslar	154
3.14.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	155
3.14.5. Kjelder	155
3.15. ANDRE VIKTIGE NATURVERDIAR	156

3.15.1. Eksistende kunnskap	157
3.15.2. Kunnskapsmanglar	168
3.15.3. Trugslar	168
3.15.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	170
3.15.5. Kjelder.....	171
3.16. LANDSKAPSØKOLOGISKE SAMANHENGAR	172
3.16.1. Eksisterande kunnskap	172
3.16.2. Kunnskapsmanglar	177
3.16.3. Trugslar	177
3.16.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	178
3.17. FRAMANDE ARTAR.....	179
3.17.1. Eksisterande kunnskap	180
3.17.2. Kunnskapsmanglar	184
3.17.3. Trugslar og risiko for spreiding	184
3.17.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak	185
4. KUNNSKAPSMANGEL (UTVAL/PRIORITET)	186
4.1. PÅGÅANDE PROSJEKTER	187
4.2. PRIORITERINGAR FOR NY KARTLEGGING	190
5. HANDLINGSPLAN	202
6. KJELDER	203
7. VEDLEGG.....	209
7.1. RAUDLISTA ARTAR OG ANSVARSARTAR.....	209
7.2. ANSVARSARTAR (LIVSKRAFTIGE).....	215
7.3. FRAMANDE ARTER	216

Samandrag

Rapporten er laga som ein del av kommunedelplan for naturmangfald for Herøy kommune. Målet for arbeidet er å gje ei oversikt over kjend kunnskap om naturmangfaldet i kommunen, samt peike på kunnskapsmanglar, utfordringar og vidare kartleggings- og forvaltningsbehov. Dokumentet skal utgjere kunnskapsgrunnlaget som ligg til grunn for avgjerdene i vidare planarbeid og for det vidare arbeidet med naturmangfald i kommunen.

For å sikre at naturmangfaldet blir bevart og styrkt, kan eit kommunalt naturrekneskap bidra til å halde oversikt over både naturtap og areal der naturmangfaldet aukar gjennom restaurering, til dømes ved å gjenopprette hydrologien i grøfta sumpskog og myr. Naturrekneskap er viktig for å kunne dokumentere at måla i naturavtalen blir nådde regionalt (blant anna: 30 % vern av natur, 30 % skadd natur skal restaurerast innan 2030).

Kartlegging av forringet men restaurerbar natur vil vere eit viktig utgangspunkt for å kunne setje i gang tiltak for naturrestaurering. Sjølv om mykje natur i Herøy er i god økologisk tilstand, finst det òg område som er sterkt påverka av menneskeleg aktivitet, t.d. gjennom nedbygging, næringsaktivitet og forurensing.

På eit høgare nivå kan det vere nyttig med ein form for planvask, der areal som kan vere i konflikt med naturmangfaldet blir fjerna eller reduserte som utbyggingsformål og tilbakeført landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF).

Ein viktig del av arbeidet med naturmangfaldet i kommunen bør liggje i formidling og bevisstgjeringsarbeid både hos lokalbefolkninga og turistar. Først når bevisstheita er på plass, er det mogleg å bevare arts- og naturmangfaldet på ein medviten og målretta måte.

Ordliste med forklaringar

Forkorting	Forklaring	Forkorting	Forklaring
Raudlistekategoriar og framande artar			
RE	Regionalt utdøydd	CR	Kritisk truga
EN	Sterkt truga	VU	Sårbar
NT	Nær truga	LC	Livskraftig
DD	Manglande datagrunnlag	NE	Ikkje vurdert
A1-D2b	Kriterium i Raudlista for naturtypar (A = arealreduksjon, C = abiotisk, D = biotisk forringing)	SE	Svært høg økologisk risiko
HI	Høg risiko	PH	Potensielt høg risiko
LO	Låg risiko	NK	Ingen kjend risiko
IUCN	Den internasjonale naturvernunionen	IUCN Ia / IV	Verneklasse: strengt naturreservat / forvaltingsområde for habitat og artar
Kartlegging, metodar og datasett			
NiN	Natur i Norge (typesystem for natur)	DN	Direktoratet for naturforvaltning (no Miljødirektoratet)
HB13 / DN13	DN-handbok 13: kartlegging av naturtypar på land og i ferskvatn	HB19	DN-handbok 19: kartlegging av marint biologisk mangfald
UN	Utvald naturtype (naturmangfaldlova)	A / B / C	Verdi i DN-handbøkene: svært viktig / viktig / lokalt viktig
AR5 / AR50	Arealressurskart 1:5 000 / 1:50 000 (NIBIO)	SR16	Skogressurskart, 16 m oppløysing (NIBIO)
FKB	Felles kartdatabase	INON	Inngrepsfri natur i Noreg
LS	Landskap (i landskapstypar)	O1 / O2 / O3t	Vegetasjonsseksjonar: svakt / klart / sterkt oseanisk, vintermild underseksjon
GIS	Geografisk informasjonssystem	GPS	Globalt posisjoneringssystem
EUREF89 UTM33	Norsk referanseramme og kartprojeksjon, sone 33	EPSG:25833	Kode for EUREF89 UTM33
NLOD	Norsk lisens for offentlege data	SSP3-7.0	Klimascenario med høg utsleppsbane
KSS / NCCS	Norsk klimaservicesenter	MET	Meteorologisk institutt
THREDDS / seNorge / Frost	Datatenester for klima- og observasjonsdata (MET)	SN59800	Målestasjon Svinøy fyr
NorKyst800	Havmodell for norskekysten, 800 m oppløysing	CO₂	Karbondioksid
DNA	Deoksyribonukleinsyre	M / D / G / K / U	Kodar i tabell 4-3: manglar i Naturbase / delvis dekt / gammal kartlegging / krev oppfølging / uprioritert
Institusjonar, program og prosjekt			
NINA	Norsk institutt for naturforskning	NIBIO	Norsk institutt for bioøkonomi
NIVA	Norsk institutt for vassforskning	NORSØK	Norsk senter for økologisk landbruk
NGU	Noregs geologiske undersøking	NVE	Noregs vassdrags- og energidirektorat

Forkorting	Forklaring	Forkorting	Forklaring
NTNU	Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet	SSB	Statistisk sentralbyrå
NRK	Norsk rikskringkasting	FN	Dei sameinte nasjonane
SEAPO	Nasjonalt overvakingsprogram for sjøfugl	SEATRACK	Internasjonalt sporingsprogram for sjøfugl
CASCADES	Forslingsprosjekt om menneskeskapte trofiske kaskadar	Ramsar	Våtmarkskonvensjonen (Ramsar-område)
AS / SA	Aksjeselskap / samvirkeføretak		
Planlegging, forvalting og tilskot			
KPA	Kommuneplanens arealdel	LNF	Landbruks-, natur- og friluftsområde
KU	Konsekvensutgreiing	UKL	Utvald kulturlandskap i jordbruket
RMP	Regionalt miljøprogram	SMIL	Spesielle miljøtiltak i jordbruket
nml.	Naturmangfaldlova	KS	Kvalitetssikring

Merk: AR5 viser her til arealressurskartet, ikkje til IPCC sin femte hovudrapport. Initialar i kommentarane (AC, RS, CL, AN, IR) er ikkje tekne med.

1. Innleiing

1.1. Overordna føringar

Noreg har forplikta seg internasjonalt gjennom både FNs berekraftsmål og den globale naturavtalen, Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework. Desse avtalene legg viktige føringar for korleis nasjonale, regionale og lokale styresmakter skal arbeide for å stanse tap av naturmangfald og sikre ei berekraftig arealforvaltning. Naturavtalen, og omtalt som 30-30-30 avtalen, seier at 30% av all natur globalt (både på land og til havs) skal vernast og 30% av forringa natur skal restaurerast – innan 2030¹. Den norske oppfølginga av naturavtalen er omtala og konkretisert i Meld. St. 35 (2023–2024)¹. «Berekraftig bruk og bevaring av natur», som definerer korleis Noreg skal bidra til dei globale måla for naturmangfald, spesielt innan arealforvaltning, restaurering og bevaring av økosystem.

Planarbeidet i Herøy kommune er forankra i desse overordna rammene og byggjer vidare på sentrale nasjonale dokument, mellom anna Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging (2023–2027), naturmangfaldlova og St.meld. 14 Natur for livet.

Regionalt er Fylkesplan for Møre og Romsdal 2025–2028 eit viktig styringsdokument som konkretiserer korleis fylket skal følgje opp nasjonale mål og sikre ei heilskapleg forvaltning av naturverdiar.

Statlege føringar presiserer at kommunane spelar ei nøkkelrolle i arbeidet med å stanse tap av naturmangfald, ettersom dei forvaltar størstedelen av landareala i Noreg. Plan- og bygningslova gir kommunane ansvar for heilskapleg arealplanlegging, og samspelet mellom denne lova og naturmangfaldlova er avgjerande for å sikre ei kunnskapsbasert vurdering av naturverdiar i all planlegging. Den nye nasjonale handlingsplanen for natur understrekar behovet for at all arealbruk skal haldast innanfor det naturen toler, og at planlegginga i alle kommunar skal bidra til å redusere belastninga på økosystema.

1.2. Mål for kommunedelplan for naturmangfald

Dei fleste avgjerder om arealbruk og forvaltning av naturmangfaldet blir tekne i ein kommune. Difor kan kommunedelplan for naturmangfald bli eit viktig kunnskapsgrunnlag.

Herøy kommune varsla oppstart av planarbeidet med tilhøyrande planprogram den 02.10.25. Oppstart av planarbeidet blir varsla i medhald av plan- og bygningslova § 11-12.

Kommunedelplanen skal munne ut i ein forpliktande handlingsplan med konkrete, prioriterte tiltak med tydeleg ansvar og framdrift, som skal følgjast opp i økonomiplanen og i kommuneplanens arealdel. Sentrale delmål i planarbeidet er å kartfeste dei viktigaste naturverdiane i kommunen, identifisere kunnskapsmanglar og prioritere vidare kartlegging der behovet er størst.

Målet med kommunedelplanen er å styrkje kunnskapen om naturverdiar i Herøy kommune og leggje til rette for ei berekraftig forvaltning av naturen. Planen skal samle og vurdere kunnskapen, bidra til å hindre bit-for-bit-nedbygging av særleg viktig natur, peike ut område med behov for vidare kartlegging og foreslå mål og tiltak som gjer at vi tek betre vare på naturen. Dersom kommunedelplanen også bidrar til å skape større merksemd, engasjement og bevisstheit om naturen i lokalsamfunnet som Herøy kommune har, er det ein viktig bi-effekt.

Kommunedelplanen skal støtte kommunen i planlegging og sakshandsaming, og gi eit betre grunnlag for revisjon av kommuneplanen sin arealdel.

1.3. Generelt om påverknad på naturmangfald

Arealbeslag

Den klart viktigaste påverknadsfaktoren på naturmangfald i Noreg (og globalt) er nedbygging av natur/arealbeslag. Arealendringar er den viktigaste årsaka til tap av naturmangfald i Noreg. Betydelege endringar har funne stad i Noreg dei siste 50 åra, både når det gjeld omfanget av fysiske inngrep og utbygging, men òg arealendringar knytte til intensivt skogbruk med grøfting og flatehogst og jordbruk. Tilsvarande skjer og på havet gjennom intensiv havbruk med tilknytte utslepp og forureining.

Fragmentering og barrierar

Økologisk infrastruktur påverkast negativt ved fragmentering av leveområde, brot i landskaps-økologiske samanhengar og kanteffektar inn i naturområde er viktige påverknadsfaktorar for mange artar, særleg for dei mest arealkrevjande viltartene.

Forstyrringar, forureining og klimaendringar

Det finst òg andre påverknadsfaktorar som har negativ påverknad på naturen, mellom anna forureining av vatn og grunn, endra hydrologi, spreiding av uønskte framande artar,

støy/forstyrningar, støv og kunstig belysning. Klimaendringar kjem som ein stadig viktigare faktor, der enkelte artar no blir sjeldnare i eit høgfjell som gradvis forsvinn, og der nye artar vandrar inn frå kontinentet på grunn av klimaendringane. Det same skjer havet ved at økosystema endrar seg som følgje av høgare sjøtemperatur, ved at tolegrensene til artar blir overskridne, eller ved at økologiske prosessar som næringstilgang, produksjon og samspel mellom artar blir forstyrra.

2. Kunnskapsgrunnlag

2.1. Datainnsamling og analysar

Det er i hovudsak nytta eksisterande informasjon frå offentlege databasar som Naturbase, Artskart og Vann-nett til innhenting av data. I tillegg er det henta inn skjøtselsplanar og naturkartleggingsrapportar frå Statsforvaltaren i Møre og Romsdal og NIBIO.

- Eksisterande databasar (Naturbase, Artskart, NiN, Vann-nett)
- Marine data (Marin naturtypekartlegging, Kystinfo)
- Fagrapportar og eldre kartleggingsrapportar
Pågåande forskingsprosjekt (NIBIO, Rundeforskning)
- Liv Guri Vell (Kystlynghei/NIBIO)
- Jon Bjarne Jordal (Naturbeitemark/naturkartlegging)
- Viltforvaltninga i kommunen og jaktvald
- Fugleinteresserte
- Fiskararar

2.2. Innspel frå høyring av planprogram

Planprogrammet for kommunedelplanen for naturmangfald var på høyring i perioden 02.10.25 - 21.11.25, og det kom inn ti innspel til denne. Planprogrammet blei stadfesta 04.02.26. Innspela er kort oppsummerte under, og ei fullstendig oppsummering er lagd ved som eige merknadsvedlegg (sjå vedlegg).

Innspela frå styresmaktene legg særleg vekt på at planen må munne ut i ein forpliktande handlingsdel, at marint naturmangfald, sjøaurevassdrag og kantsoner langs vassdrag må ivaretakast, at det trengst oversikt over funksjonsområde for artar og karbonrike naturtypar som myr og våtmark, og at kunnskapen må leggjast til grunn i kommuneplanens arealdel med juridisk bindande føringar. Mattilsynet framhevar vern av drikkevasskjeldene. Innspela frå privatpersonar dokumenterer eit rikt fugleliv og store naturverdiar i Moltudalen og kring Moltustranda og Hansvika. Tema frå innspela er følgde opp i dei aktuelle kapitla i kunnskapsgrunnlaget.

Statsforvaltaren i Møre og Romsdal

I arbeid med kunnskapsgrunnlaget legg dei vekt på at det blir viktig å skaffe oversikt over kunnskap om naturmangfaldet i Herøy, og identifisere kunnskapsmanglar og trusselfaktorar. Dei visar til ulike kjelder for kunnskap, og at ein bør hente inn lokal kunnskap frå lag, organisasjonar og fagmiljø. Det vil vere viktig å mobilisere lokale ressursar med interesse for naturverdiar, vilt og fisk i kommunen. Statsforvaltart peikar på behovet for å identifisere funksjonsområde for artar og oppdatert kunnskap om hekkeplassar for rovfugl og ugler, samt landformer og naturtypar med sentral økosystemfunksjon og som lagrar karbon, som myr og våtmark, tidevasseng/-sump og gammal barskog.

Dei synes det er positivt at kommunen ser arbeidet i samanheng med pågåande arbeid med friluftslivets ferdselsårer for å styre ferdsel utanom dei mest sårbare områda, og skape ei balanse mellom område utan tilrettelegging og med tilrettelegging.

Statsforvaltaren tilrår også at kommunen utarbeider mål for forvaltning av kommunale eigedomar og grøntstruktur, tek vare på større naturområde og samanhengar mellom desse, og brukar kommuneplanens arealdel aktivt for å styrkje naturmangfald og naturrestaurering. T.d. tiltak for å betre levекåra til ville, pollinerande insekt, nedkjemping av framande artar, ivaretaking av artsrike vegkantar, gjenopning av bekkelukkingar, reetablering av naturleg kantvegetasjon og fjerning av vandringshinder for fisk. Eit temakart som viser grønstrukturen og samanhengane i landskapet vil kunne vere eit godt hjelpemiddel for å prioritere viktige område for naturmangfaldet i arealdelen.

Dei visar vidare til arbeidet med kartlegging av sjøaureelvar, som er avhengig av lokale bidrag. Mange sjøaurebestander er i dag på kritisk låge nivå. Oppmodar til stort fokus på behovet for å kartlegge og arbeide for å restaurere mindre vassdrag, og vidare at kantsone langs vassdrag bør vere eit viktig tema.

Natur og naturbaserte løysingar blir framheva som viktige verkemiddel for klimatilpassing. Statsforvaltaren understrekar at robuste og samanhengande naturområde gir større motstandskraft mot klimaendringar, og viser til statlege planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing som stiller krav til kommunane om å vurdere naturbaserte løysingar i klimatilpassingsarbeidet.

Møre og Romsdal fylkeskommune

Synes det er positivt at det er lagt opp til stor grad av medverknad, og at plana sjåast i samanheng med plan for friluftslivets ferdselsårer. God tilgang til mangfaldig natur fremjar fysisk aktivitet, mental helse og styrkjer folkehelsa. Synes og det er veldig bra at sjøareala skal inkluderast i planen.

Dei legg vekt på viktigheita av å ha fokus på at arbeidet skal munne ut i noko meir enn eit reint kunnskapsgrunnlag, og at den skal innehalde konkrete prioriteringar og ein forpliktande tiltaksdel, med vidare oppfølging i kommuneplanens arealdel. Viser elles til oppdatert kartversjon med arealrekneskap for kommunen, denne vil gi betre oversikt over konflikhtar mellom utbyggingsområde, naturverdiar og karbonrike areal.

Vil føreslå at kommunen brukar tid på visualisere moglege næringsområde, pressområde og viktige naturmangfaldsområde (lokale, regionale og nasjonale) i same kart slik at de får eit godt grunnlag for vidare innbyggardialog, prioriteringar og arbeid med kommuneplanen sin arealdel.

Vassmiljø og sjøaure blir særleg framheva som tema, og at tiltak for å ta i vare sjøauren sine leveområde er viktig ha med. Dei legg også vekt på kantsoner kring bekker og vassdrag som viktige områder for biologisk mangfald og økosystemet i vassdrag. Dei oppmodar også kommunen om å kartleggje og ta vare på viktige marine naturtypar og gyteområde, og vurdere vern av viktige marine områder.

Naturbaserte løysingar for handtering av overvatn bør prioriterast i handlingsprogrammet. Gjenopning av vassvegar er ofte eit effektivt tiltak for handtering av overvatn samtidig som det har positiv effekt på livet i og ved vassdraget. Her finst og moglegheiter for samarbeid og finansiering.

Fiskeridirektoratet

Viser til viktigheita av ein handlingsdel som gir administrasjonen tydelege styringssignal og ressursar til arbeidet med naturmangfald i kommunen. Etter deira ansvarsområde er det viktig at marint naturmangfald er med i planen, og dei meiner det er positivt at dette er tatt inn. Ei konkret skildring av viktige forvaltningsprioriterte naturtypar vil etter deira vurdering styrke planen (mellom anna funksjonsområde for artar, økosystemtenester og marine naturtypar det er lite av lokalt).

Dei vurderer det som positivt at det er lagt opp til brei medverknad for å danne eit best mogleg kunnskapsgrunnlag, og oppfordrar til at fiskeri- og akvakulturaktørar, samt andre lokale brukarar av sjøareala, blir aktivt inkluderte i arbeidet.

Vidare anbefalar dei å sette mål for å hindre spreining av framande artar, og å avklare korleis ein eventuelt vil arbeide med å fjerne slike artar. Dei peikar også på at fleire av dei viktigaste truslane mot naturmangfaldet i havet har sitt utspring på land. Ei identifisering og rangering av lokale truslar blir vurdert som ein føresetnad for å kunne prioritere treffsikre tiltak i handlingsdelen. Sentrale truslar som blir trekte fram er mellom anna utbyggingspress, bit-

for-bit nedbygging, marin forsøpling, forureining, framande artar og inngrep i sjø og strandsone.

Fiskeridirektoratet peikar på at Herøy har fleire viktige marine naturverdiar, mellom anna gytefelt for kysttorsk ved Selvågdjupet, Dimna og Holmefjorden, samt førekomstar av taeskog, ålegrasenger, skjelsand, blautbunnsområde og korallar. Desse områda er viktige både for naturmangfaldet og som grunnlag for sjømatnæringane. Dei trekker frem kysttorsk, blålange, hummar, vanlig uer, ål, nebbskate og pigghå som er særleg sårbare og bør få særleg merksemd i planen.

Naturverdiane bør sikrast gjennom juridisk bindande planar, og prioriterte naturområde bør få tydelege føringar i kommuneplanens arealdel. Fiskeridirektoratet understrekar at kommunen må sjå land- og sjøareal i samanheng og byggje planen på eit godt kunnskapsgrunnlag. Dette er viktig for å kunne prioritere og følge opp tiltak som tek vare på både naturmangfaldet og ressursgrunnlaget for marine næringar.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

NVE er særleg oppteken av forholdet til vassdrag og vassdragsnatur. Kommunen burde ha oversikt over viktige gyteområde og oppvekstområde for fisk og andre særleg viktige område for biomangfald i og langs elvar og bekkar. Elveos og randsoner langs vassdrag er blant dei mest artsrike og bevaringsverdige med omsyn til landskapsøkologi og biologisk mangfald. Bør ha tilstrekkeleg breidde og vere mest mogleg samanhengande. Det bør vurderast tiltak som opning av lukka bekkar.

Dei tar også opp temaet skog som sikring mot klima og naturskade, i tillegg til at det er ein viktig lokasjon for biologisk mangfald. Seier at kommunen kan vurdere om det er aktuelt å kartlegge skog som kan vernast med omsyn til naturmangfald og som sikringsskog for bratt terreng.

Dei legg også vekt på viktigheita av at kunnskapen i dette planarbeidet blir lagt til grunn i arbeidet med kommuneplanens arealdel – med juridisk bindande arealformål og føresegner. Unngå å legge til rette for ny utbygging for tett på vassdrag, og sett krav til reguleringsplan dersom utbyggingsområde kan komme i konflikt med vassdragsomsyn. Det kan og settast føresegn med forbod mot bekkelukking.

Mattilsynet

Ønsker å presisere at vern av drikkevasskjeldene i kommunen er særskild viktig for å sikre alle innbyggjarane godt vatn også i framtida. Herøy kommune har mellom anna desse råvasskjeldene: Mørkevatnet (Herøy vasslag og Moltustranda vasslag), Stemmedalsvatnet

(Herøy vasslag), borebrønner til Nerlandsøy vasslag, kjeldeutspring til Runde vassverk. I tillegg finst det ei rekke små og private vassforsyningssystem med borehol. Ein god del av desse brønnane er avmerkt i NGU sin nasjonale grunnvassdatabase – Granada. Vern av drikkevasskjelde bør vere eit særskilt tema i planen. «Nasjonale mål for vann og helse» er eit nyttig grunnlagsdokument.

Statens Vegvesen

Vegbygging, samt drift og vedlikehald av vegar har konsekvensar for naturmangfaldet. Vegar kan også vere ei barriere som avgrensar dyra sine naturlege vandringsvegar og leveområde. Tiltak som hindrar dyrepåkøyrslar, sikrar gode vandringsvegar og hindrar forureining eller spreiding av framande artar vil vere viktig for å redusere og avbøte negative konsekvensar for naturmangfaldet. Har ut frå sine ansvarsområde ingen merknader.

Magnar Lillestøl

Viser til dokument frå Birdlife Norge si avdeling i Møre og Romsdal som gjeld fuglelivet i Moltudalen, og at det er ca. 10 raudlista artar med tilhald der. Viser også til at det er røyskatt, hjort, hare, hoggorm, ørn, orrfugl og rype. Desse artane kan bli utsett for fare ved å bygge ned.

Gard Warholm

Har vore aktiv med fotografering og observasjonar av fuglelivet i Moltudalen i mange år, og seier der er eit stort artsmangfald når det gjeld fugl. Har observert 99 fugleartar i Moltudalen og fram mot Sædalen. Har også observert klatremus, markmus, skoglemmen, jordrotte, røyskatt, rev og hjort. Har lagt ved bilete.

Lennart Lillestøl

Viser til dokument frå Birdlife Norge si avdeling i Møre og Romsdal som gjeld fuglelivet i Moltudalen og naturfotograf Gard Warholm som har teke bilte av fugl i Moltudalen i mange år. Viser til Alf Ottar Folkestad som har samla kunnskap om fuglelivet i Moltudalen og nærliggande område i ca. 50 år. Natur og landskapsområde er verdistyrkande med tanke på rekreasjon, nærturar og for å vidareutvikle kystlandskapet på søre Sunnmøre som attraktivt for reiseliv. Det er mykje kystlynghei i Moltudalen. Moltuvika har gode fiskeplassar som er belasta på grunn av utslepp. Bernsanden har sjeldan skjellsand og er mykje nytta av innbyggjarar i Herøy. Moltudalen og fjella rundt slik som Hidsegga, Hanen og Solida er et populært friluftsområde og er mykje nytta av innbyggjarane i Herøy og hobbyfotografar som er spesielt interessert i fugl.

Ida Moltu

Har observert fleire fugleartar som hegre, terne, strandsnipe mm. rundt Hansvika på Moltustranda. Desse har kome tilbake og hekkar på Steinsholmen, i Hansvika og på Legeholmen. Raudlista Terne er observert i hamneområdet i Hansvika vår/sommar 2025, det kunne sjå ut som dei hekka der. Kan dokumentere dette med bilete/film. I området rundt og på Steinsholmen og Legeholmen er det ørn og fleire andre fugleartar ein må ta omsyn til.

3. Naturen i Herøy

3.1. Naturgrunnlaget

Herøy ligg heilt ytst på Sunnmøre, der strandflata møter havet. Kommunen er ein utprega øykommune, og naturgrunnlaget er forma av tre gjennomgåande drag: låge, opne landformar der berre Gurskøya har eit større fjellparti, eit mildt og svært vindutsett kystklima med mykje nedbør, og ei tett samanvevd grense mellom land og sjø. Desse tre draga gjer at naturen i Herøy skil seg frå det ein finn lenger inne i fjordane – artane og naturtypane her er i stor grad kysttilpassa, og mange av dei viktigaste verdiane ligg i overgangssona mellom sjø og land.

Naturen i kommunen er samstundes sterkt kulturpåverka. Kystlynghei, strandeng og beitemark er naturtypar som er blitt til gjennom hundreår med beite, lyngbrenning og slått, og som difor er avhengige av framleis bruk for å halde seg i hevd. Når drifta opphøyrer, går areala over i gjengroing, og naturverdiane forsvinn utan at det skjer noko inngrep i formell forstand. Dette gjer at naturmangfaldet i Herøy ikkje berre er truga av nedbygging, men like mykje av at bruken av landskapet endrar seg.

Dei marine verdiane står i ei særstilling. Grunne sjøområde, pollar, tareskog og ålegrassamfunn er blant dei mest produktive naturtypane vi har, og dei fungerer som gyte- og oppvekstområde for fisk og som næringsgrunnlag for sjøfugl. Herøy har òg eit nasjonalt og internasjonalt kjent sjøfuglområde i Runde, med hekkelokalitetar som gjev kommunen eit særskilt forvaltningsansvar langt ut over eigne grenser. Sjø- og kystnaturen er difor ikkje eit tilleggstema i denne planen, men ein berebjelke i kunnskapsgrunnlaget.

Presset på desse verdiane kjem frå fleire hald samstundes. Utbygging av bustad, fritidsbustad, naust og næringsareal held fram i strandsona, akvakultur og annan sjøbasert verksemd legg beslag på og påverkar sjøareal, samferdselstiltak fragmenterer landskapet, og klimaendringane verkar inn gjennom havnivåstiging, stormflo, endra havtemperatur og meir ekstremvêr. Kvart einskilt tiltak kan framstå som lite, men summen over tid er vesentleg. Arealrekneskapen i kapittel 3.4 viser omfanget av arealendringane i kommunen dei siste åra, og er meint som eit felles faktagrunnlag for vurderinga av samla belastning etter naturmangfaldlova § 10.

3.1.1. Klima

Herøy ligg i eit utprega oseanisk kystklima. Havet verkar som temperaturbuffer og gjev små årsvariasjonar samanlikna med indre strøk av fylket. Normalperioden 1991–2020 gjev ein årsmiddeltemperatur på 7,1 °C, med 2,3 °C om vinteren og 12,7 °C om sommaren. Døgnvariasjonen er liten, i snitt 5,5 °C. Det mest illustrerande enkelttalet er likevel at kommunen etter den nasjonale definisjonen ikkje har nokon vintersesong i det heile – ingen samanhengande periode med døgnmiddel under 0 °C – medan sommarsesongen varer 121 døgn. Det er registrert i gjennomsnitt 61,7 frostdøgn og 54,3 døgn med nullkryssing i året, og vekstsесongen er lang, 222 døgn. Somrane er tilsvarande kjølige: 15,9 døgn i året når 20 °C, medan tropenetter og hetebølgjer ikkje førekjem. Målingar ved Svinøy fyr stadfestar biletet, med høgaste og lågaste registrerte temperatur på 25,3 °C (2009) og –8,6 °C (2001).

Nedbøren er både hyppig og rikeleg. Årsnedbøren er 1 804 mm, fordelt på 186 våte døgn (≥ 1 mm) – meir enn annakvar dag gjennom året. Nedbøren fell heile året, men med tydeleg tyngdepunkt i hausthalvåret: 577 mm om hausten og 555 mm om vinteren, mot 334 mm om våren og 338 mm om sommaren. Kraftige episodar er vanlege, med 16,2 døgn i året over 20 mm, og hausten skil seg ut med både flest slike døgn (7,0) og høgast nedbørintensitet per våt dag (10,2 mm). Ekstremverdiane er 46,6 mm for svært kraftig døgnnedbør og 103,8 mm for maksimal femdøgnsnedbør. Snø har lita betydning: årleg maksimalt snøvassekvivalent er 38,9 mm, og skisesongen varer i snitt 1,3 døgn. Den høge nedbøren gjev stor avrenning, som er ein sentral premis for hydrologien i myr og våtmark og for tilførselen av ferskvatn og partiklar til kystvatnet.

Det mest formande klimaelementet er likevel vinden. Døgnmiddelvinden ligg på 8,3 m/s, og stasjonen har registrert vindkast av stormstyrke ($\geq 20,8$ m/s) på nær tre av ti døgn med data, og kast av orkanstyrke ($\geq 32,5$ m/s) på om lag tre prosent av døgna. Høgaste registrerte vindkast er 61 m/s og høgaste døgnverdi for vindhastigheit 46 m/s, begge under nyttårsorkanen 1. januar 1992. Vinden har ein tydeleg årsrytme, med månadsmiddel på 9,5 m/s i januar mot 6,9 m/s i juli og august, og dominerande retning frå sørvest. Denne kombinasjonen av høg vindstyrke og salthaldig luft er hovudgrunnen til at store delar av kommunen naturleg er skoglaus, og at lyngheia og andre lågvaksne, vindtolande vegetasjonstypar dominerer i det opne landskapet.

Kommunen ligg i eit grenseområde bioklimatisk, både når det gjeld oseanitetsgrad og temperatursone. Artsdatabanken sitt økologiske grunnkart (Artsdatabanken 2025b) viser Herøy som intermediær mellom sterkt oseanisk seksjon, vintermild underseksjon (O3t), og klart oseanisk seksjon (O2) – kommunen ligg tett på grensa mellom desse to seksjonane,

sjølv om andre kjelder (Jordal & Grimstad 2001, etter Moen 1998; Sørheim mfl. 2024; NORSØK-kartlegginga) legg praktisk talt heile landarealet til O3t (jf. kap. 3.2, 3.9, 3.10 og 3.11). På same måte ligg kommunen i overgangen mellom boreonemoral, sørboreal og mellomboreal vegetasjonssone. Denne doble grenseposisjonen i både oseanitet og temperatursone – gjev grunnlag for stor variasjon i naturtypar innanfor eit lite areal, og for at artar med svært ulike klimakrav, frå varmekjære og kystbundne til meir kulde- og innlandstolerante, kan førekome side om side i kommunen.

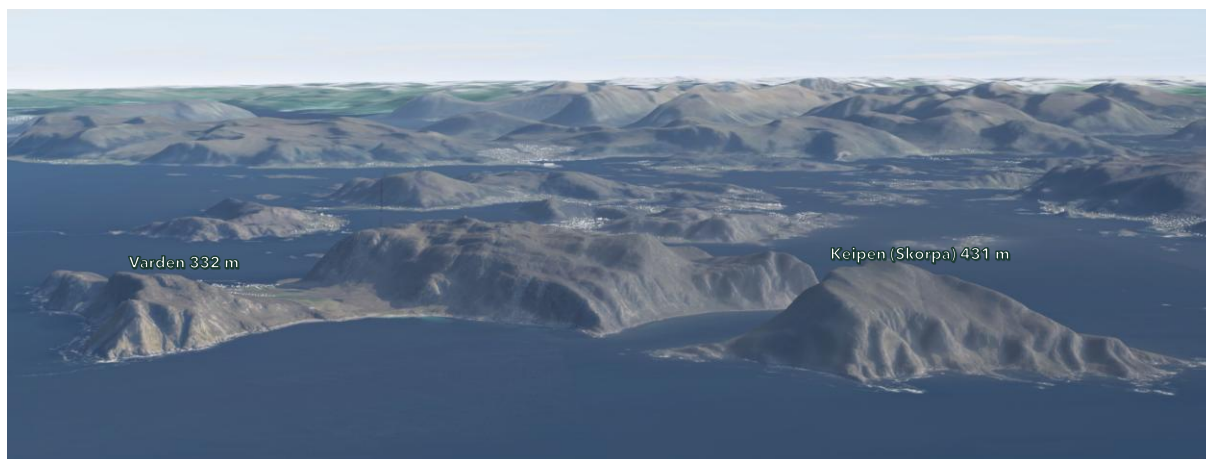
Klimaframskrivingane for kommunen (SSP3-7.0, høg utsleppsbane) viser at desse trekka blir forsterka. Årsmiddeltemperaturen aukar med ca. 1,2 °C mot 2050 og 2,4 °C mot 2100, med noko sterkare auke i minimumstemperaturane (+2,5 °C mot 2100) enn i maksimumstemperaturane. Talet på frostdøgn vil truleg gå ned med minst 20 døgn mot 2050 og opptil 35 døgn mot 2100, nullkryssingane tilsvarande med ca. 30 døgn, og snømengda kan bli meir enn halvert. Samstundes kan vekstsesongen bli over 30 døgn lengre mot 2050 og opp til 90 døgn lengre mot 2100, sommarsesongen 40 døgn lengre, og talet på døgn over 20 °C vil mest sannsynleg doblast. Årsnedbøren aukar med 5 % mot 2050 og 8 % mot 2100, men auken er ujamt fordelt: hausten aukar mest (+10 %), medan våren endrar seg lite. Dei kraftige nedbørepisodane aukar meir enn totalnedbøren – svært kraftig nedbør med 7 % mot 2050 og 11 % mot 2100, med opp mot 20 % auke om vinteren – og talet på svært våte døgn aukar med 3,5 døgn i året.

For naturmangfaldet i Herøy er det tre konsekvensar som peikar seg ut. For det første vil ein vesentleg lengre vekstsesong og færre frostdøgn auke tempoet i gjengroinga av kystlynghei, strandeng og andre kulturavhengige naturtypar, slik at behovet for aktiv skjøtsel aukar sjølv der arealbruken ikkje endrar seg. For det andre gjev meir og meir intens nedbør om hausten auka avrenning, erosjon og tilførsel av partiklar og næringsstoff til vassdrag og kystvatn, med verknad for vasskvalitet og for marine naturtypar som ålegras og grunne sjøområde. For det tredje vil stigande havnivå og hyppigare stormflo presse dei låge, strandnære naturtypane mot infrastruktur på landsida. Klimaendringane verkar saman med arealendringane, slik at den samla belastninga på naturen aukar raskare enn kvar faktor for seg.

Datagrunnlag. Normalverdiane er henta frå Meteorologisk institutt sin KSS-database (Klima i Norge, THREDDS/seNorge), same grunnlag som «Klima i Norge 2100» (NCCS 2025), for eit uttrekkspunkt i kommunen [dokumenter koordinatane for punktet]. Framskrivningane følgjer SSP3-7.0, ei høg utsleppsbane som gjev over 3–4 °C global oppvarming mot 2100. Observasjonsverdiane er frå stasjon SN59800 Svinøy fyr (Frost/MET), som ligg 20,5 km frå kommunen og er ein sterkt eksponert fyrlokalitet. Stasjonen gjev eit godt bilete av vindtilhøva på den ytre kysten, men underregistrerer nedbør systematisk i sterk vind – målt årsnedbør der er berre 713 mm mot 1 804 mm i klimagridet – og temperatur- og nedbørseriane har svak dekning etter høvesvis 2015 og 2005. Griddata er difor lagde til grunn for normalverdiane, medan stasjonsdata er nytta for observerte ekstremverdier.

3.1.2. Topografi

Landskapet i Herøy er prega av strandflata, som omfattar dei brede, låge og forholdsvis flate kystslettene som strekkjer seg langs ytre delar av Møre og Romsdal. Strandflata gjev kommunen eit ope landskapsrom med låg relativ høgde, der store areal ligg berre få meter over havet. Terrenget er brote opp av enkeltstående høgdedrag og bratte parti, og skiljet mellom desse og dei låge flatene er ofte skarpt. Dei bratte kystfjella har særskild betyding som hekkelokalitetar for sjøfugl.

Figur 3.1-1 - 3D-modell av Herøy med øyane og landskapet innafor. Kjelde: Nasjonal terrengmodell.

Tabell 3.1 - Arealfordeling etter høgdelag i Herøy kommune (100 m-intervall), basert på ei GIS-analyse av 10x10m nasjonal høgdemodell.

Høgdelag (moh.)	Areal (km²)	Del av landareal	Kumulativ del
0	1,61	1,3 %	1,3 %
0-100	50,26	41,8 %	43,1 %
100-200	24,87	20,7 %	63,8 %
200-300	15,03	12,5 %	76,3 %
300-400	14,38	12,0 %	88,2 %
400-500	8,54	7,1 %	95,3 %
500-600	5,19	4,3 %	99,6 %
600-700	0,44	0,4 %	100,0 %

Kommunen er ein øykommune, og geografien er sterkt oppdelt. Landarealet fordeler seg på fleire øyar skilde av sund og straumar, og kystlinja er lang i høve til landarealet. Denne oppdelinga har direkte konsekvensar for naturmangfaldet og gjev svært mykje

overgangssone mellom land og sjø. Hovudtyngda av naturverdiane i kommunen ligg difor i horisontal variasjon – langs kysten og mellom øyane – og ikkje i vertikal variasjon slik ein finn i fjordkommunane. Topografien gjer samstundes at arealpresset konsentrerast. Dei same låge, lettbygde areala nær sjøen er attraktive for bustad, fritidsbustad, naust, hamner og næring, og er òg dei areala som husar strandeng, kystlynghei og andre kystnaturtypar.

3.1.3. Geologi og lausmassar

Berggrunnen i Herøy høyrer til den vestlege gneisregionen og er dominert av harde, sure gneisar med låg forvitringsevne, slik som granittisk ortogneis med bånd eller striper, nokre stader migmatittisk, gneis med diorittisk til granittisk samansetjing. Slike bergartar gjev i utgangspunktet eit næringsfattig jordsmonn, og der berggrunnen er einerådande er vegetasjonen tilsvarande artsfattig. Runde består elles også av en del mylonittisk gneis.

Store delar av Bergsøya er også bygd opp av glimmerskifer, granatglimmerskifer og glimmergneis, med innslag av granatamfibolitt og nokre større førekomstar av eklogitt og augegneis. Glimmerskifrane og amfibolitten forvitrar relativt lett og gjev eit noko rikare jordsmonn enn dei sure gneisane som elles pregar kysten, med grunnlag for rikare vegetasjon i berg, rasmark, beitemark og kystlynghei.

Eklogitten og augegneisen er harde og næringsfattige, og dannar skrinne knausar og ryggar med nøysam flora, men òg tørre bergflater og sprekkar som er viktige for lav og mosar. Vekslinga mellom rike og skrinne bergartar over korte avstandar gjev Bergsøya ei mosaikk av naturtypar. NGU sin database «Geologisk arv» registrerer og verdset geologiske lokalitetar etter nasjonal, regional og lokal verdi, og der finst fleire eklogittar frå den vestlege gneisregionen. Ei registrering der gjev ikkje juridisk vern. Ho er derimot eit relevant kunnskapsgrunnlag i planarbeid og konsekvensutgreiingar, og det er naturleg å vise til henne i kunnskapsgrunnlaget.

Frå vest mot aust er Gurskøya dominert av sillimanittgneis, ein kvartsrik og sur bergart som stadvis òg inneheld disten. Dette er harde, høgmetamorfe gneisar som forvitrar seint og gjev tynt, næringsfattig jordsmonn. Vegetasjonen på slik grunn er prega av nøysame artar, med fattig kystlynghei, fattigmyr og skrinne berg, og artsmangfaldet er jamt over lågare enn på dei rikare bergartane lenger sør i kommunen. Ved Dragsund ligg eit stort område med eklogitt, som på same måte er hard og næringsfattig, men som dannar markerte knausar og tørre bergflater med sprekkar som er leveområde for lav og mosar.

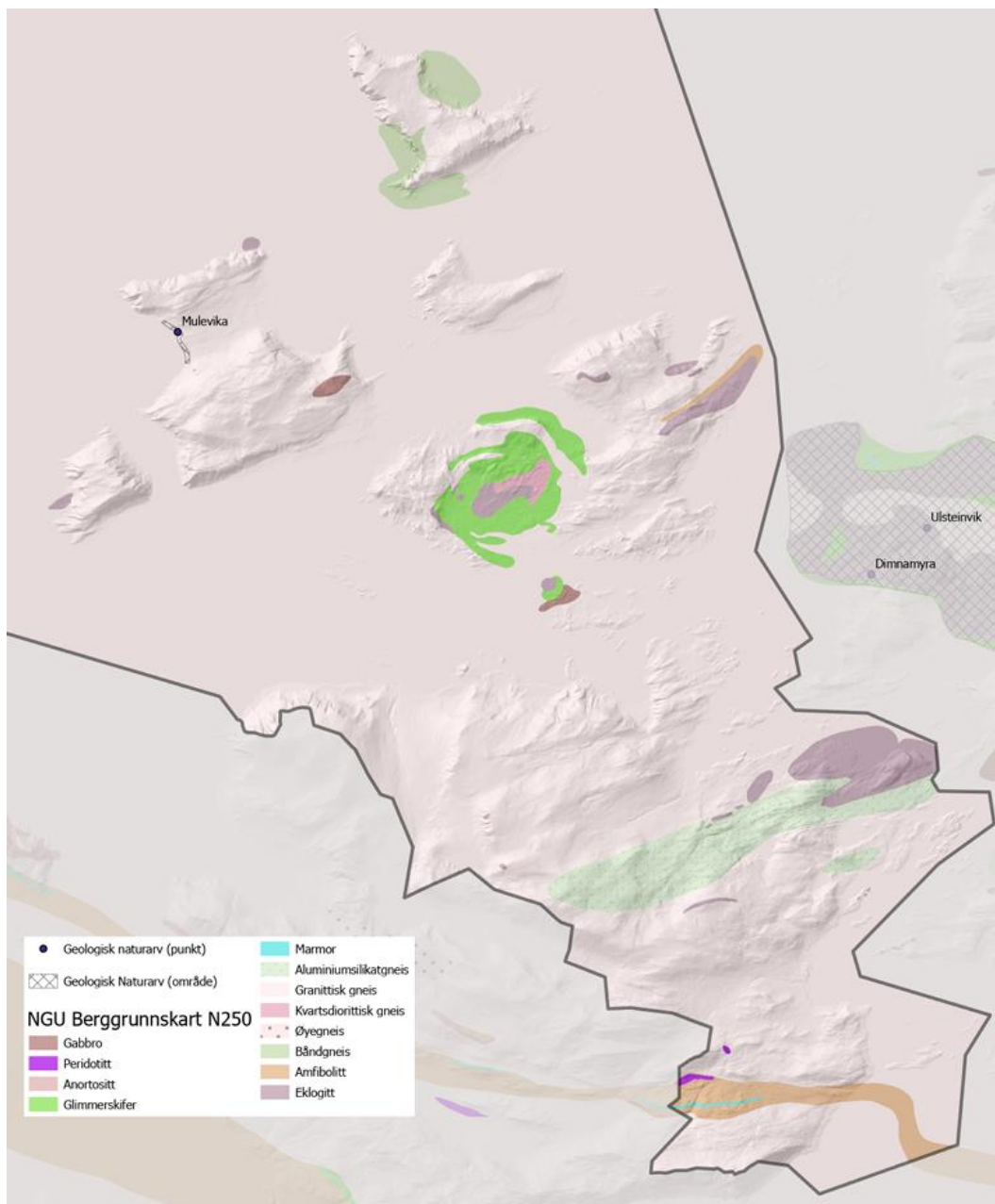
Naturverdiane på Gurskøya er difor i mindre grad knytte til rik berggrunn, og meir til dei store, samanhengande areala med kystlynghei, myr og kystnære berg. Eklogittområdet ved Fragsund har i tillegg geologisk verdi i seg sjølv.

Heilt sør i kommunen, kring Leikong, går det eit belte av amfibolitt, lagdelt amfibolitt, amfibolrik gneis og hornblende-glimmergneis (sjå figur 3.1-2). Dette er mørke, basiske bergartar som forvittrar lettare enn dei sure gneisane som elles dominerer i Herøy. Når dei forvittrar, frigjer dei kalsium og magnesium til jordsmonnet. Slike område gjev grunnlag for ein rikare flora enn resten av kommunen, med potensial for rik berg- og rasmarksvegetasjon, rikare beitemark og kystlynghei med større artsutval.

I det same beltet ligg to lokalitetar med olivinstein, serpentinit og kleberstein, i tillegg til ei smal marmorår (figur 3.1-2). Olivinstein er eit samleomgrep for peridotitt og dunitt. Dette er ultramafiske djupbergartar som hovudsakleg består av mineralet olivin, og som opphavleg høyrer til den øvre delen av jordkappa. Dei er pressa opp i jordskorpa under den kaledonske fjellkjededanninga. Peridotittlinser av denne typen er karakteristiske for den vestlege gneisregionen på Sunnmøre. Den største og best kjende førekomsten i regionen er Almklovdalen i nabokommunen Vanylven. Når peridotitt kjem i kontakt med vatn, vert han omdanna til serpentinit. Kleberstein (talkrik bergart) er eit vidare omdanningsprodukt av den same ultramafiske bergarten. Dei tre bergartane opptre difor ofte saman, slik dei gjer ved Leikong. I terrenget kan peridotitt kjennast att på den rustbrune til oransje forvitringsskorpa, som skil seg tydeleg frå dei grå gneisane rundt.

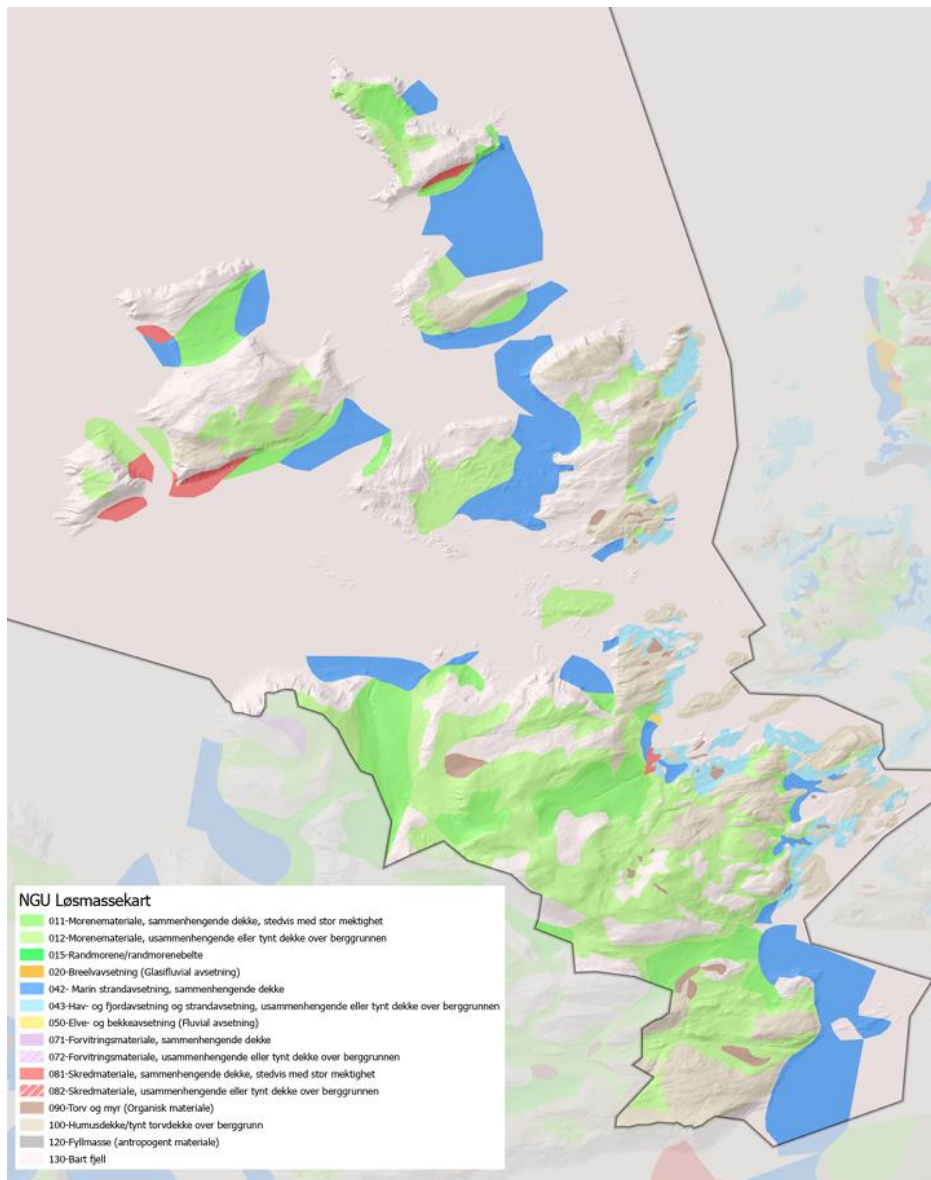
Dei ultramafiske bergartane gjev eit særlege jordsmonn. Det har høgt innhald av magnesium og lite kalsium (låg Ca/Mg-ratio), er fattig på næringsstoff og har høge konsentrasjonar av tungmetall som nikkel og krom. Få planter toler slike forhold, og vegetasjonen vert gjerne open og glissen. Nettopp difor kan desse lokalitetane huse spesialiserte og sjeldne artar, mellom anna serpentinsmåburkne (*Asplenium adulterinum*) og andre serpentintolerante bregnar og mosar.

Marmoråra gjev motsett kalkrik grunn, med vilkår for kalkkrevjande karplantar, mosar og lav. Sjølv om desse førekomstane er små i areal, representerer dei geologisk styrte naturtypar som er sjeldne både i kommunen og regionalt. Dei bør difor prioriterast ved kartlegging og omsynstaking i arealplanlegginga.

Figur 3.1-2- Geologisk kart over Herøy kommune.

Lausmassedekket er tynt og flekkvis. Morenemateriale finst i avgrensa mengder, medan marine avsetjingar er utbreidde under den marine grensa. Størst betydning for naturmangfaldet har likevel dei kystnære avsetjingane i form av strandavsetjingar og ikkje minst skjelsand. Skjelsand gjev kalkrike, veldrenerte substrat som ber ein karakteristisk og ofte artsrik vegetasjon, og som skil seg markant frå den fattige gneisgrunnen omkring. Torv og myrdekke er utbreidd på dei flate partia, og desse areala har verdi både som karbonlager, som hydrologisk buffer og som leveområde.

Figur 3.1-3- Løsmassekart

Det geologiske mangfoldet er i seg sjølv ein naturverdi. Aktuelle element i Herøy er israndavsetjingar og andre glasiale landformar, skjellsandforekomstar, aktive strandprosessar og grunne sjøområde med sedimentstrukturar. Fleire av desse er sårbare for uttak, utfylling og andre inngrep, og skjellsand er dessutan ein ettertrakta ressurs. Kartlegging og vurdering av viktige geotopar og eventuelle raudlista landformar bør inngå i kunnskapsgrunnlaget på line med biologiske verdier.

3.1.4. Hav og havstraumar

Havet er den viktigaste enkeltfaktoren for naturen i Herøy. Kommunen ligg ut mot eit ope havområde der kontinentalsokkelen er forholdsvis smal, slik at djupt vatn og produktive havområde ligg nær land. Langs kysten går den norske kyststraumen nordover med brakkvatn tilført frå elvar og Austersjøen, medan atlantisk vatn ligg utanfor og gjev varme- og salttilførsel. Møtet mellom desse vassmassane, saman med topografien på havbotnen, gjev høg biologisk produksjon i havområda utanfor kommunen.

Denne produksjonen er sjølve grunnlaget for sjøfuglkoloniane. Nærleiken mellom hekkelokalitetane og næringsrike havområde forklarar kvifor Herøy har sjøfuglførekomstar av nasjonal og internasjonal verdi, og gjer samstundes at kommunen sitt naturmangfald er direkte kopla til forhold utanfor kommunegrensa. Endringar i havtemperatur, næringstilgang og bestandar av byttedyr slår raskt ut i hekkesuksessen.

Straumtilhøva innaskjers er sterkt varierende og styrer fordelinga av marine naturtypar. I sund og straumrike parti gjev vassutskiftinga hardbotn med taeskog og straumtilpassa artssamfunn, medan skjerma vågar og pollar gjev bløtbotn, ålegrassamfunn og finkorna sediment. Tidvasstraumar og vassgjennomstrøyming er difor ein premiss som må vurderast ved alle tiltak som endrar geometrien i sjø, slik som moloar, utfyllingar, brukryssingar og liknande. Slike tiltak kan redusere gjennomstrøyming kan endre eit heilt lokalt økosystem.

Havstraumane fungerer i tillegg som transportveggar. Egg og larvar frå fisk og botndyr blir spreidde med straumen, noko som knyter gyte- og oppvekstområda i kommunen saman med områda omkring. Dei same straumane transporterer framande artar, næringssalt, miljøgifter og marin forsøpling inn i kommunen sine sjøområde. Havforsuring, stigande havtemperatur og endra lagdeling kjem i tillegg som langsiktige endringsdrivarar

3.2. Økosystem og arealbruk

Herøy kommune dekkjer til saman 1 193,4 km², men berre ein tidel av dette er land. Sjøarealet utgjer 1 073,9 km² (90,0 %), medan land og ferskvatn utgjer 119,5 km² (10,0 %). Arealrekneskapen for kommunen må difor lesast med to bein: eit landrekneskap som handlar om små, oppdelte og sterkt utnytta areal, og eit havrekneskap som handlar om store areal med ujamnt kunnskapsgrunnlag. Dette forholdstalet er i seg sjølv ei viktig føring for planen – tyngdepunktet av naturverdiane i Herøy ligg i sjøen.

Tabell 3.2-1. Oversikt over hovudøkosystem i Herøy kommune, med areal og tal på polygonar.

Økosystem (nivå 1)	Areal (km ²)	Areal (daa)	Del av land og ferskvatn
Hei og buskmark	77,11	77 110	64,5 %
Skog	13,78	13 783	11,5 %
Bygd og opparbeidd areal	11,90	11 903	10,0 %
Våtmark	5,06	5 059	4,2 %
Dyrka mark	3,77	3 775	3,2 %
Grasmark	3,27	3 266	2,7 %
Kyststrender, svaberg og dyner	2,32	2 319	1,9 %
Innsjøar og vassmagasin	1,63	1 633	1,4 %
Lite vegetert mark	0,47	473	0,4 %
Elvar, bekker og kanalar	0,16	163	0,1 %
Sum land og ferskvatn	119,48	119 483	100 %
Hav	1 073,87	1 073 868	-
Sum kommuneareal	1 193,35	1 193 351	-

Kjelde: Grunnkart for arealrekneskap, nedlasta 6. august 2026.

Nøkkeltall	Areal	Enhet	% av kommunen
Totalt areal	1 199 491,53	daa	
SSB arealbruk, 2011 ? 2026			
Naturareal på land, andel av kommunen	101,32	km ²	8,40
Ferskvann, andel av kommunen	3,59	km ²	0,300
Hav, andel av kommunen (anslag, se note)	1 063,79	km ²	88,70
Jordbruk, andel av kommunen	15,10	km ²	1,30
Bebyggd og samferdsel, andel av kommunen	15,69	km ²	1,30
INON villmarkspreget (>5 km fra inngrep), status 2023	0,120	km ²	0,000
INON inngrepsfri natur (1–5 km fra inngrep), andel av natur...	19,52	km ²	18,60
INON villmarkspreget, endring 2018?2022	0,000	km ²	0,000

Arealoversikt — natur, vann, jordbruk og bebygde arealer

Fordeling av økosystemer på land

Figur 3.2-1 Arealdekk/økosystem vist i prosent basert på AR50.

Bygd areal, dyrka mark og grasmark utgjør dermed til saman kring 16 % av land- og ferskvassarealet, der bygd og opparbeidd areal aleine står for 10,0 %. Dette er ein høg del i nasjonal samanheng, og speglar at busetnad, næring og infrastruktur i Herøy er konsentrert på dei same låge, lettbygde areala som husar dei mest verdifulle kystnaturtypene. Arealpresset i kommunen er difor i hovudsak eit press på restareal, ikkje på store samanhengande naturområde. Grunnkartet viser òg kor oppstykkja arealet er: dei

11,9 km² bygd og opparbeidd areal ligg i 10 014 separate polygonar, i snitt om lag 1,2 daa, mot 1 168 polygonar for dei 77,1 km² hei og buskmark, i snitt om lag 66 daa.

Fordelinga av arealet viser ein klart kystprega kommune. Hei og buskmark er den klart største kategorien, med 77,11 km², eller 64,5 % av land- og ferskvassarealet. Skog dekkjer 13,78 km² (11,5 %), våtmark 5,06 km² (4,2 %), kyststrender, svaberg og dyner 2,32 km² (1,9 %) og lite vegetert mark 0,47 km² (0,4 %), medan innsjøar, elvar og andre ferskvassareal til saman utgjer 1,80 km² (1,5 %). Den opne, uskogkledde fastmarka utgjer med dette 79,9 km², eller 66,9 % av land- og ferskvassarealet. Det er verdt å merke seg at «hei og buskmark» er ein samlekategori som i nasjonal statistikk ofte blir lesen som fjellnatur, medan dette i Herøy i realiteten i stor grad er kystlynghei, beitemark og anna ope kystterreng i låglandet. Kategorinamnet må difor ikkje lesast som ei skildring av naturtypene i kommunen – det er nettopp desse opne, kulturavhengige areala som er mest utsette for gjengroing, og som er behandla nærare i kapittel 3.8 og 3.12.

Bioklimatisk plassering. Kommunen ligg i sterkt oseanisk seksjon, vintermild underseksjon (O3t) (Moen 1998), som omfattar praktisk talt heile landarealet (112,4 km² etter grunnkartet). Dette er ei fagleg viktig plassering: den sterkt oseaniske seksjonen er kjerneområdet for kystlynghei, purpurlynghei og andre suboseaniske naturtypar i Noreg, og understrekar at kommunen har eit nasjonalt ansvar for naturtypar som er avgrensa til denne smale klimasona.

Sjøarealet på 1 081,5 km² fordeler seg over heile djupnegradianten. Den fotiske sona (0–30 m) utgjer berre 60,1 km², eller 5,6 % av havarealet, men det er her lystilgangen gjev grunnlag for tareskog, ålegras og andre produktive naturtypar. Fordelinga elles er littoralsona 1,9 km² (0,2 %), infralittoral grunn 15,1 km² (1,4 %), infralittoral djup 43,0 km² (4,0 %), sirkalittoral 230,0 km² (21,3 %), djup sirkalittoral 254,9 km² (23,6 %) og bathyal, djupare enn 200 m, 96,9 km² (9,0 %). At kommunen har reelt djuphav innanfor grensa er uvanleg og heng saman med at kontinentalsokkelen er smal her.

Funksjonsområda i sjø dekkjer store areal. Gyte- og oppvekstområde utgjer 378,6 km², eller 35,0 % av havarealet, dominert av sild med 307,7 km² (28,5 %), følgt av kysttorsk med 60,7 km² (5,6 %) og torsk med 34,4 km² (3,2 %). I tillegg er 44,9 km² (4,1 %) registrert som botnførekomst, i sin heilheit knytt til forbodsområde for korallrev. At over ein tredel av sjøarealet i kommunen er gyte- eller oppvekstområde er eit av dei tydelegaste enkeltfunna i arealrekneskapen, og bør vege tungt i vurderinga av tiltak i sjø.

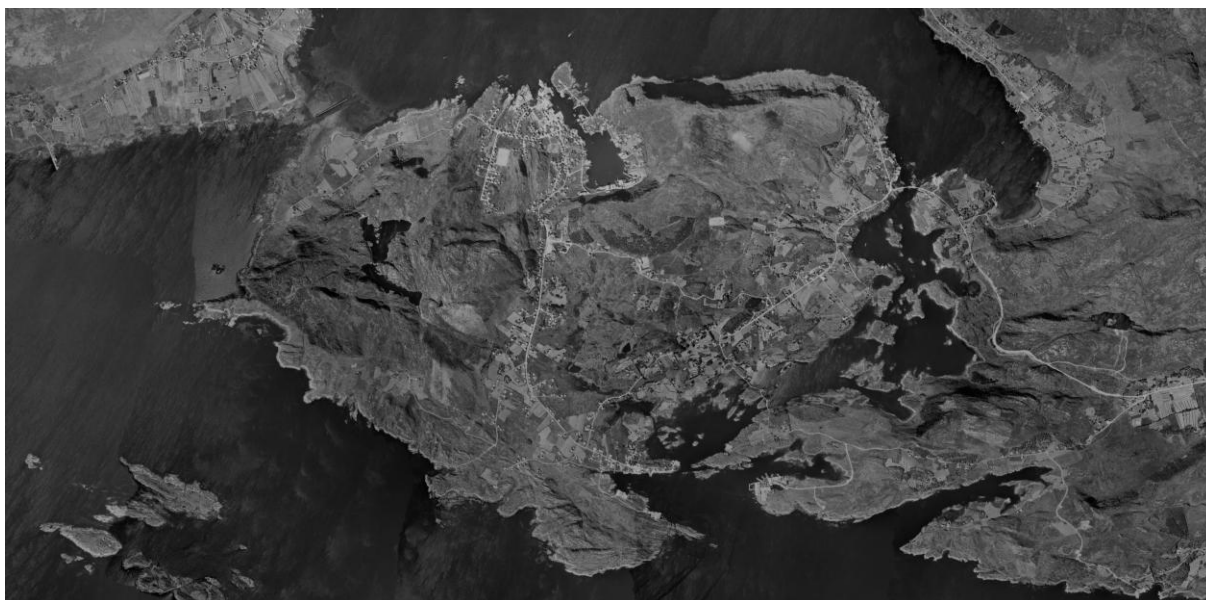
Den viktigaste kunnskapsmangelen er òg marin. 40,6 % av havarealet (439,6 km²) er ikkje sjømålt, og manglar djupnedata. Vidare er det ikkje registrert skjellførekomst eller eigne

oppvekst- og beiteområde i datagrunnlaget, utan at dette kan takast som uttrykk for at slike ikkje finst. Kunnskapsgrunnlaget for sjø er dermed systematisk svakare enn for land, samstundes som det er i sjø dei største areala og ein stor del av verdiane ligg. Dette er følgt opp i kapittel 4.

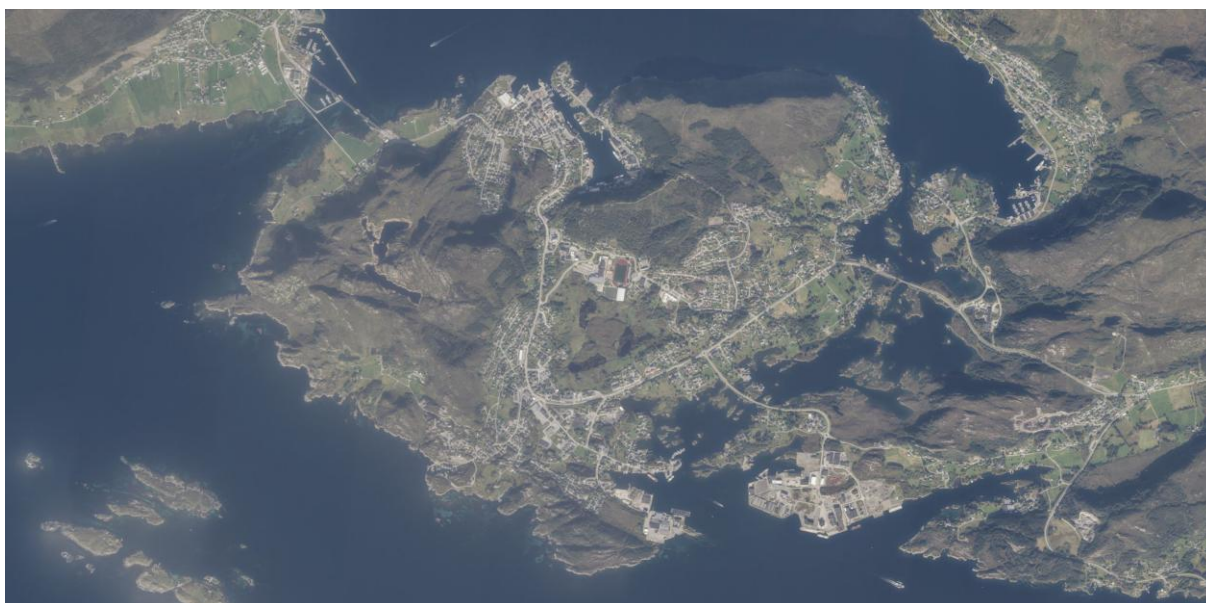
3.3. Naturrekneskap og naturtap

Eit naturrekneskap er eit verktøy for å gjere arealendringar synlege og målbare over tid. Der arealrekneskapen i kapittel 3.2 viser kva kommunen har av natur på eit gitt tidspunkt, viser naturrekneskapen kva som faktisk forsvinn, kor mykje, kvar og av kva verdi. Dette er ein føresetnad for å kunne vurdere samla belastning etter naturmangfaldlova § 10, og for å kunne bruke tiltakshierarkiet – unngå, avbøte, restaurere, kompensere – på eit kunnskapsbasert grunnlag. Utan eit slikt rekneskap blir kvart einskilt tiltak vurdert for seg, og summen av små inngrep blir aldri synleggjort.

Samla naturtap. I perioden 2018-2024 er det bygd ned 659 dekar natur i Herøy, i gjennomsnitt 94 dekar i året. Av dette er 209 dekar – kring 32 prosent – areal med nasjonal eller vesentleg regional verdi, tilsvarande om lag 30 dekar i året. Dei resterande 451 dekar er areal med lokal verdi eller anna natur.

Figur 3.3-1 - Flyfoto frå 1965 (www.norgeibilder.no)

Figur 3.3-2 - Flyfoto frå 2025 (www.norgebilder.no)

Inngrepsfrie område. INON-statusen for 2023 viser at 19,5 km² (16,3 %) av det kartlagde arealet er inngrepsfri natur (1–5 km frå tyngre inngrep), medan villmarksprega område er så godt som fråverande (0,12 km², 0,1 %). Dei resterande 100,5 km² (83,7 %) er inngrepsnære område. Delen inngrepsfri natur er redusert med om lag 4,7 % sidan 1988, men reduksjonen har flata ut: for perioden 2018–2022 er endringa tilnærma null. Kommunen har med andre ord for lengst passert punktet der store, samanhengande naturområde er eit reelt forvaltningstema – oppgåva her er å ta vare på og binde saman restareal.

Tabell 3.3-1 – Tal over inngrepsfri og villmarksprega natur i Herøy, samt fråfall av areal i perioden 2013–2022. Statistikken er henta frå ein kartanalyse av det offentlege temakartet «Inngrepsfri natur i Norge (INON)»: <https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/Dataset/Details/100>

	Areal 2023 (km ²)	% av INON areal	Endring 1988→2022 (km ²)	Endring 2008→2022 (km ²)	Endring 2013→2022 (km ²)	Endring 2018→2022 (km ²)
Inngrepsnære områder	100,49	83,7	4,74	1,55	0,15	0,002
Inngrepsfri natur (1–5 km, sum sone 1+2)	19,52	16,2	-4,74	-1,55	-0,15	-0,002
Villmarkspregat (>5 km)	0,12	0,1	0,00	0,00	0,00	0,000

Naturtapet auka jamt frå 2018 til 2021, fall markert i 2022, og nådde eit toppnivå i 2023 med 153 dekar – det høgaste einskildåret i perioden. Registrert tap i 2024 er vesentleg lågare (52 dekar). Variasjonen mellom år følgjer i stor grad byggjeaktiviteten og enkeltprosjekt, og einskildår bør difor ikkje tolkast som trend. Det låge 2024-talet må dessutan kontrollerast mot om datasettet har full dekning for siste år før det blir brukt som uttrykk for ei reell nedgang [må avklarast].

Tolking mot arealrekneskapen. Naturtapet må lesast mot storleiken på naturarealet i kommunen. Med 101,3 km² naturareal på land utgjer eit tap på 659 dekar over sju år om lag 0,65 prosent av naturarealet, eller kring 0,09 prosent i året. Talet kan verke lite, men to forhold gjer det meir alvorleg enn det ser ut. For det første er naturarealet i Herøy allereie sterkt redusert og oppdelt, slik at tapet skjer i restareal og ikkje i store samanhengande område. For det andre viser INON-statusen tilnærma null endring i perioden 2018–2022, samstundes som naturrekneskapen viser eit tap på over 350 dekar i dei same åra. Dette er ikkje ei motseiing, men eit metodisk poeng av stor forvaltningsmessig verdi: INON måler avstand til tyngre inngrep og fangar ikkje opp småskala nedbygging innanfor areal som allereie er klassifiserte som inngrepsnære. I ein kommune som Herøy skjer naturtapet i hovudsak under radaren til dei tradisjonelle indikatorane.

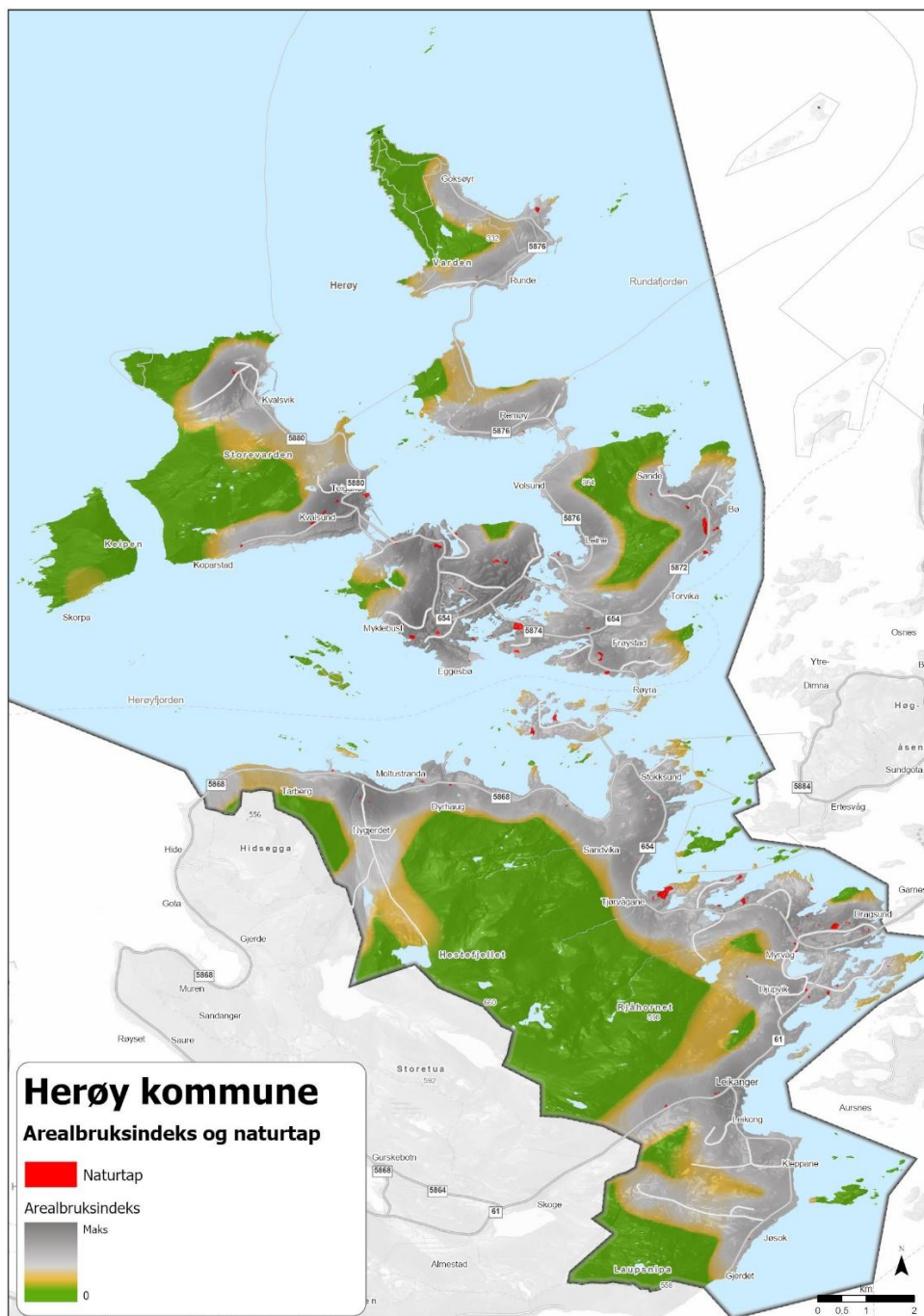
Ein tredje observasjon gjeld verdikategorien. Fordi 100-metersbeltet mot sjø inngår i kategorien nasjonal og vesentleg regional verdi, og fordi svært mykje av landarealet i ein øykommune som Herøy ligg innanfor dette beltet, er ein stor del av det høgverdige tapet i realiteten strandsonetap. Dette må kome tydeleg fram når tala blir presenterte, slik at «nasjonal verdi» ikkje blir lese som at det utelukkande er snakk om dokumenterte naturtypelokalitetar. Samstundes er det nettopp dette som er poenget: strandsona er gjeven eit nasjonalt vern nettopp fordi ho er ein knapp og konfliktutsett ressurs, og tala viser at nedbygginga der held fram.

Samanlikning. Til samanlikning viser tilsvarande analyse for Stad kommune eit naturtap på om lag 740 dekar i same periode, av dette kring 195 dekar med nasjonal eller vesentleg regional verdi. Herøy har altså eit noko lågare samla tap, men eit høgare tap av høgverdige natur, på eit landareal som er langt mindre. Målt mot arealgrunnlaget er tapstakta i Herøy der med vesentleg høgare.

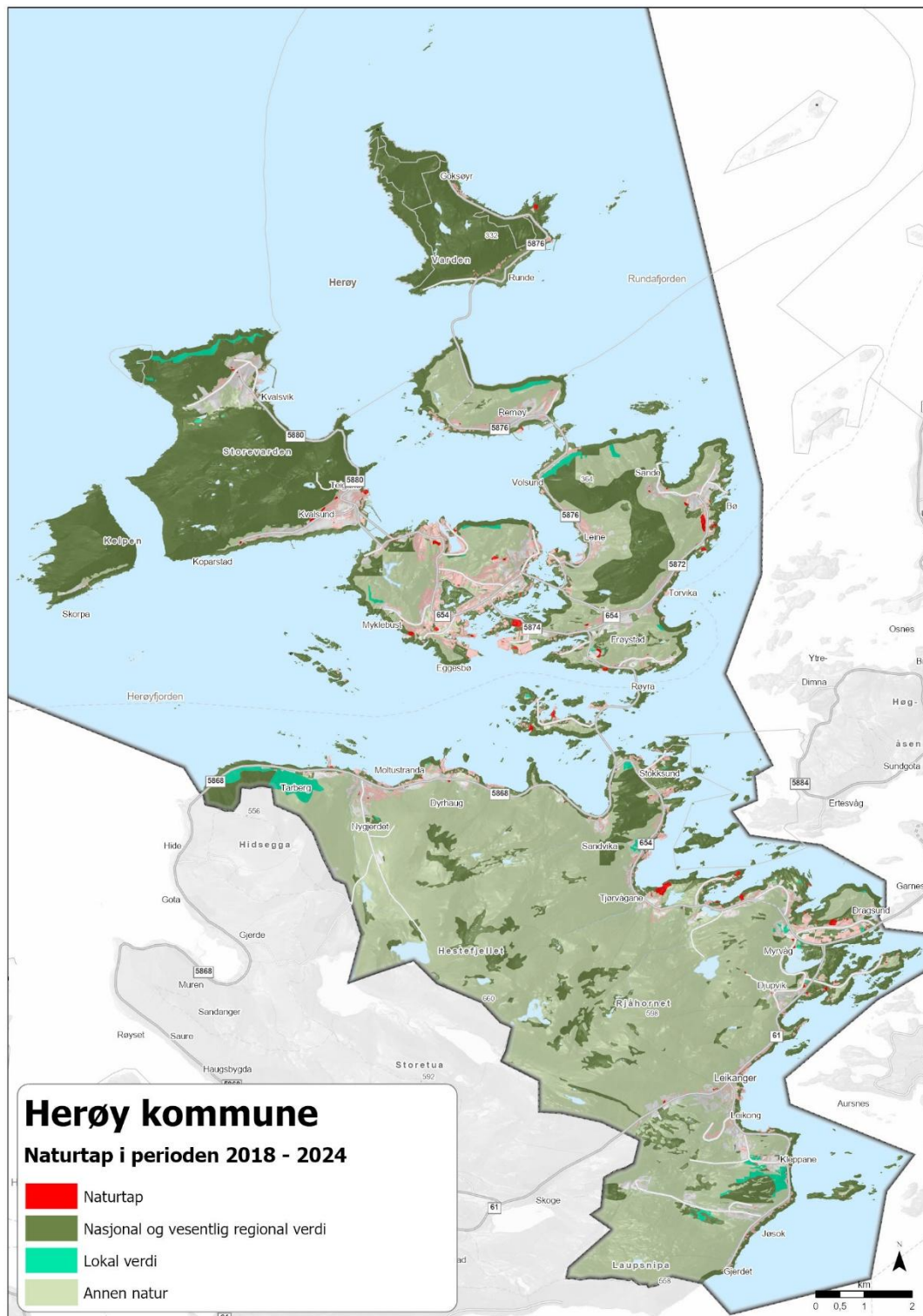
Kva rekneskapen ikkje fangar opp. Metoden måler fysisk nedbygging av natur på land. Han fangar ikkje opp forringing utan nedbygging, som gjengroing av kystlynghei og strandeng når beitet opphøyrer – truleg den største enkeltårsaka til tap av naturkvalitet i kommunen. Han fangar heller ikkje opp arealendringar og påverknad i sjø, som utfyllingar, moloar, mudring og påverknad frå akvakultur, sjølv om 90 prosent av kommunearealet er sjø. Endelig seier han ikkje noko om framtidig tap: gjeldande arealdel opnar for inntil 159 fradelingar i 28 namngjevne område, og desse representerer eit potensielt tap som ikkje er realisert i tala over. Ei framskriving av dette potensialet bør inngå i det vidare planarbeidet.

Tilråding for vidare bruk. Naturrekneskapen bør etablerast som ein fast indikator som blir oppdatert ved rullering av planen, slik at kommunen får ein samanhengande tidsserie. Kombinert med arealrekneskapen i kapittel 3.2 og eit sett med tydelege mål gjev dette kom

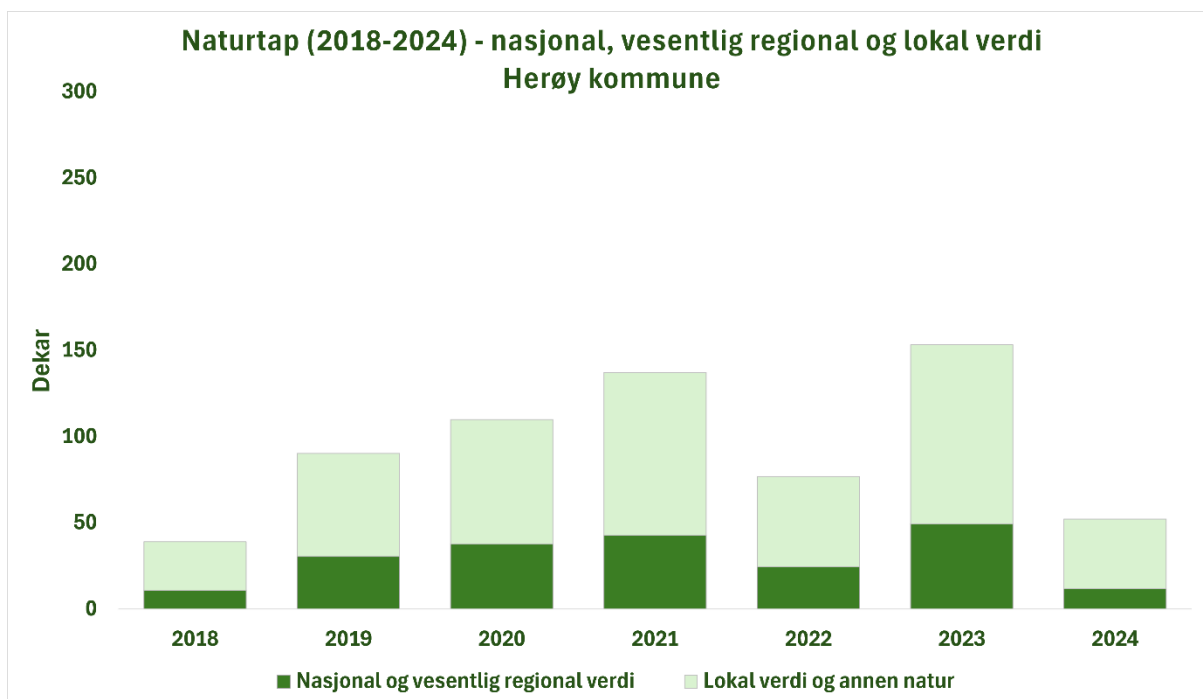
munen eit operativt verktøy for å vurdere om utviklinga går i retning av dei nasjonale og regionale måla om å stanse tap av natur.

Figur 3.3-3 - Kart over utbygginger med naturtap i Herøy for perioden 2018-2024. Data er basert på NINA sin analyse i forbindelse med NRK-programmet "Norge i Rødt, hvitt og grått"

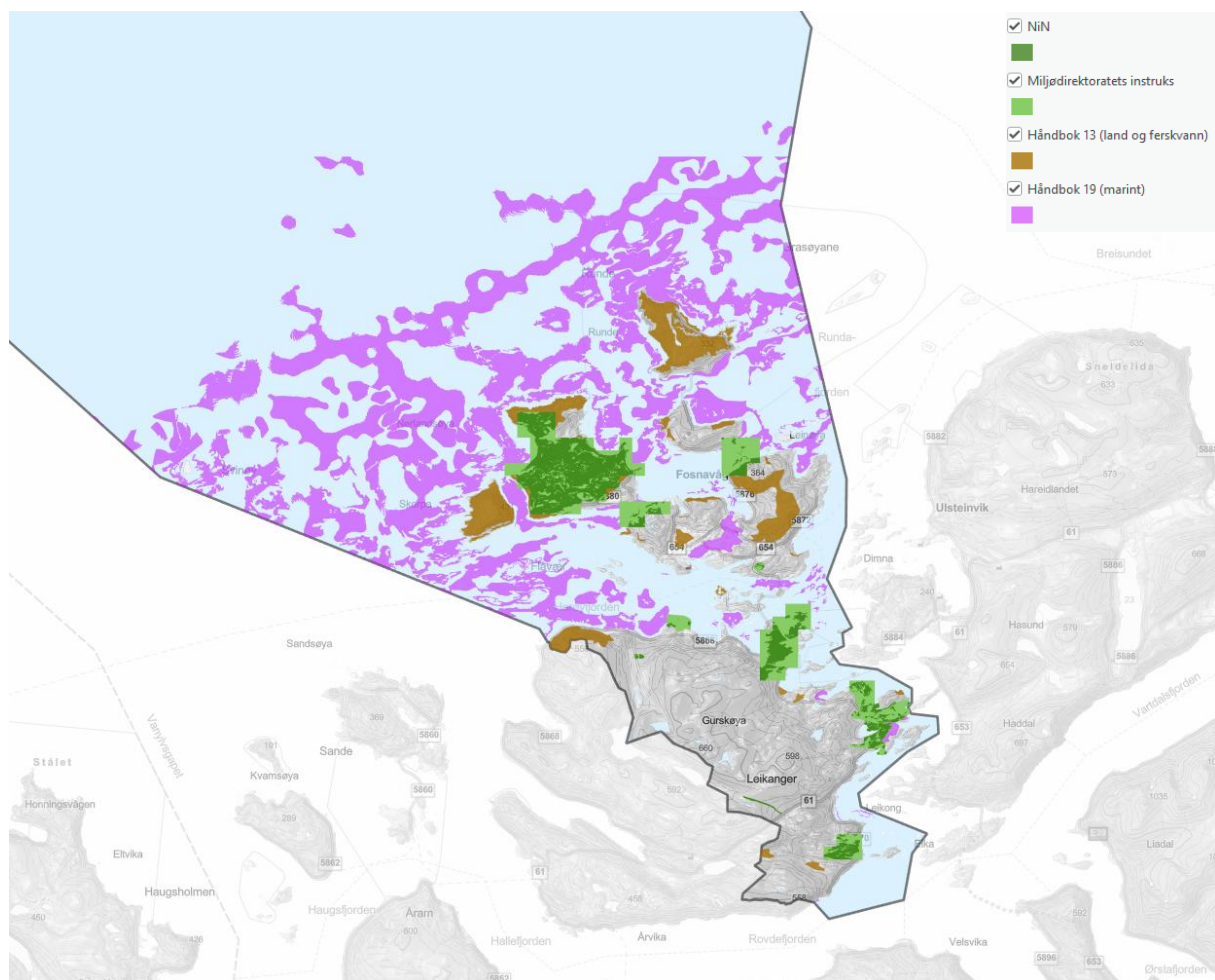
Figur 3.3-4- Figur 3.3 3 - Kart over utbygginger og type naturtap i Herøy for perioden 2018-2024.

Analysen byggjer på NINA sitt datasett Built-up expansion (som også blei brukt i «Noreg i Raudt Kvitt og Grått» NRK) over Norway, som registrerer faktisk nedbygging av natur ut frå endringar i bygde areal. Kvart nedbygd areal er kryssa mot ei verdiinndeling i tre nivå. Nasjonal og vesentleg regional verdi omfattar 100-metersbeltet mot sjø, NiN-lokalitetar med høg og svært høg verdi, DN13-lokalitetar med A-verdi, myr etter AR5, verneområde etter naturmangfaldlova og leveområde for villrein. Lokal verdi omfattar NiN-lokalitetar med låg og middels verdi og DN13-lokalitetar med B- og C-verdi. Anna natur omfattar grøntstruktur i tettstader etter FKB og skog etter AR5. Analysen er supplert med arealbruksintensitetsindeksen (ABI), som vektar bygningar og infrastruktur, arealdekke og annan menneskeleg påverknad i eit samla uttrykk for kor sterkt påverka eit område er.

3.4. Kartleggingsstatus (datakvalitet og dekning)

Naturmangfaldlova § 8 krev at offentlege avgjerder skal byggje på eksisterande og tilgjengeleg kunnskap om naturmangfaldet. Der kunnskapen er mangelfull, skal § 9 – føre-var-prinsippet – tilleggast større vekt. Ei systematisk framstilling av kva som faktisk er kartlagt, og kva som ikkje er det, er difor ikkje eit teknisk vedlegg, men ein juridisk premiss for korleis kommunen skal handtere einskildsaker. Dette kapitlet gjer greie for dekninga i Herøy, og peikar på kvar kunnskapsgrunnlaget er så svakt at føre-var-prinsippet må slå inn.

Figur 3.4-1 – Oversikt over kartlagt natur og naturtyper i Herøy

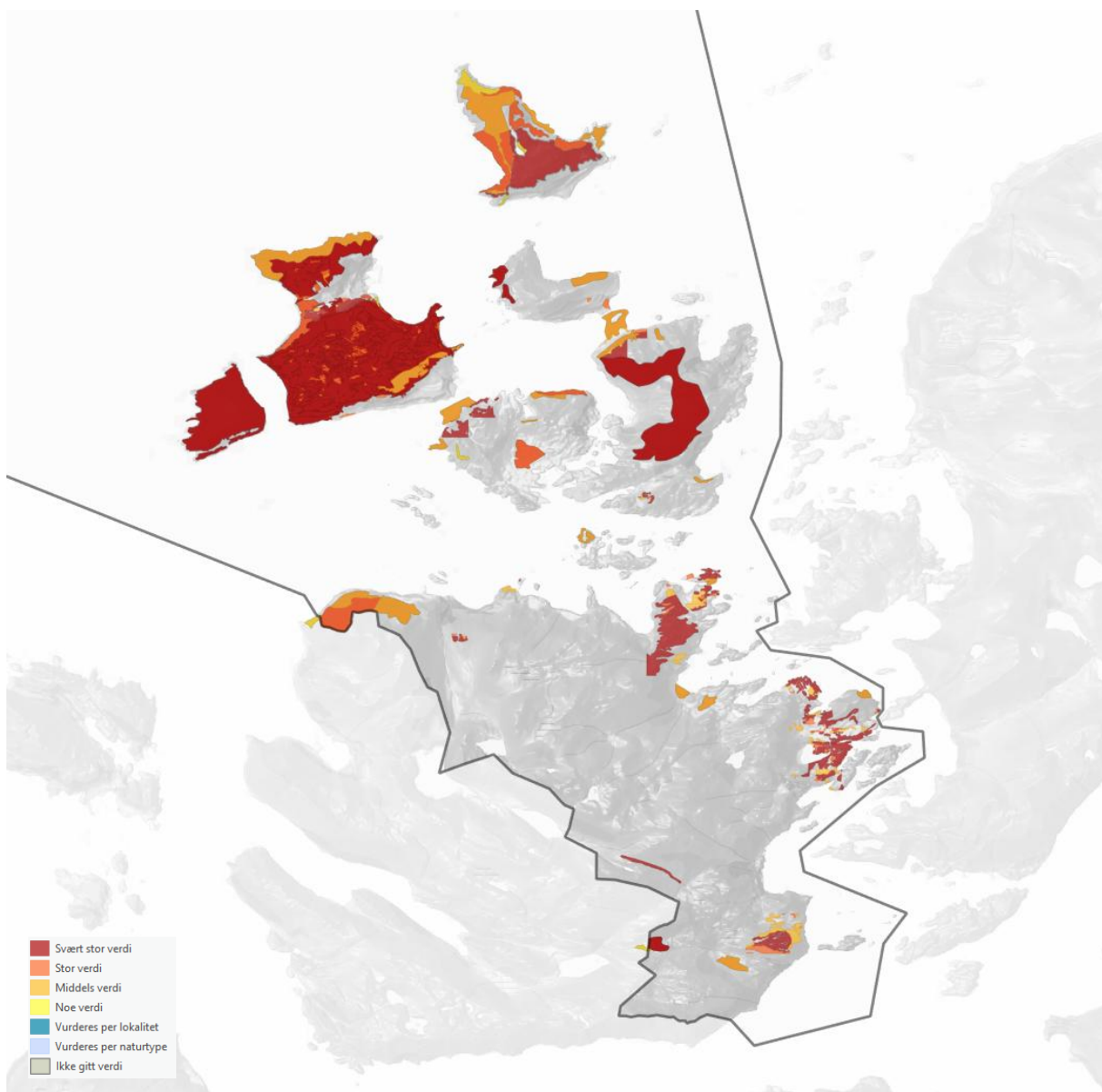
Oversyn over kartlagt og verna natur i Herøy kommune

Totalt areal (kommunen)	1 199 492	daa
NiN-dekningsområde (kartlagt etter instruksen til Miljødirektoratet)	24 931	daa
– som andel av kommunen	2,1	%
Naturtyper, samla areal (land + marint HB19, overlapp fjerna — union)	140 099	daa
– av dette på land (union)	27 226	daa
– som andel av kommunen	2,3	%
– av dette marint, HB19 (union)	112 873	daa
– som andel av kommunen	9,4	%
Naturtyper, bruttoareal (overlapp IKKJE fjerna — sum av lokaliteter)	160 562	daa

Naturtypelokalitetar (alle kjelder), tal	606 stk
– av dette Marine naturtypar (HB19), tal	155 stk
– av dette Naturtypar - Utvalde, tal	98 stk
– av dette Naturtypar på land og i ferskvatn (HB13), tal	50 stk
– av dette Natur i verneområde (NiN), tal	138 stk
– av dette Naturtypar på land (NiN), tal	174 stk
Utvalde naturtypar, tal	98 stk
Verneområde	9 stk
– av dette Ramsar-område	1 stk
Verneområde/Ramsar, areal innanfor kommunen	79 978 daa
– som andel av kommunen	6,7 %

Dekning er oppgjeven på to stader: «samla areal» (union — overlapp fjerna, alltid $\leq$ arealet til kommunen) er det reelle arealtalet, medan gruppetabellane viser BRUTTO areal (sum av lokalitetar). Naturtypar frå ulike kjelder overlappar ofte kvarandre (same areal kan vere kartlagt i både DN13, NiN-skog og verneområde-NiN), så bruttosummen er større enn unionsarealet. «Andel av naturtypeareal» er difor gruppa sin del av bruttosummen (summerer til 100 %), ikkje av kommunen. Vern-NiN oppgjev naturtype som NiN-hovudtypegruppe (Fastmark/Våtmark/Ferskvatn/Saltvatn) og legg fleire kartleggingseiningar oppå same geometri. Areal er rekna ut som planart i EUREF89 UTM33 (EPSG:25833). Kjelde: Naturbase/Miljødirektoratet (NLOD). Kommunegrenser: Kartverket. OBS: 2 lokalitet(ar) kunne ikkje slåast saman med resten (teknisk feil i geometritenesta for nett denne kombinasjonen) og manglar difor i «samla areal» ovanfor, sjølv om dei blir viste i tabellane under: (utan namn/id); (utan namn/id). Analysen er køyrd 03.08.2026 mot opne karttenester hos Miljødirektoratet.

Samla oversikt. Det er registrert 606 naturtypelokalitetar i kommunen, med eit samla brutto areal på 160 562 dekar. Når overlapp mellom kjelder er fjerna, utgjer naturtypeareala 140 099 dekar – differansen på kring 20 500 dekar viser at ein god del lokalitetar er registrerte fleire gonger gjennom ulike kartleggingsrundar. Av dette ligg 27 226 dekar på land (2,27 % av kommunearealet) og 112 873 dekar i sjø (9,41 %). I tillegg er det registrert 224 funksjonsområde for artar og 9 verneområde, medrekna eitt Ramsar-område, som til saman dekkjer 79 978 dekar, eller 6,67 % av kommunearealet.

Figur 3.4-2 - Oversikt over alle kartlagte og verdsatte naturtyper på land

Systematisk kartlegging etter nasjonal instruks.

Areal som er kartlagde etter Miljødirektoratets instruks for NiN-kartlegging utgjør 24 931 dekar, eller 2,08 % av det samla kommunearealet. Sidan denne kartlegginga førebels har blitt gjort på land, er landarealet den relevante samanlikninga: 24 931 dekar er om lag 21 % av dei 119 483 dekar land og ferskvatn i kommunen. Fire femtedelar av landarealet er dermed ikkje kartlagt etter gjeldande nasjonal metodikk. Dekninga er heller ikkje jamt fordelt. Kartlegginga har i stor grad følgt planarbeid og einskildprosjekt, slik at område med nyleg utbyggingspress er godt dokumenterte, medan andre delar av kommunen

manglar systematisk kartlegging heilt. Planarbeidet i Myrvåg, med 60 lokalitetar fordelt på 8 naturtypar, er eit døme på det første.

Skeivfordeling mellom økosystem. Den mest påfallande skilnaden går ikkje mellom område, men mellom naturtypar.

Samling (hovedkategori)

Skog	— 45,9 daa (0,0 %)
Våtmark og myr	— 3 923,8 daa (2,4 %)
Åpent lavland og kulturmark	— 3 833,6 daa (2,4 %)
Fjell og åpen naturmark	— 2 641,4 daa (1,6 %)
Ferskvann	— 96,4 daa (0,1 %)
Kyst og strandsone	— 27 757,8 daa (17,3 %)
Marint	— 121 093,1 daa (75,4 %)
Ikke kategorisert	— 1 169,7 daa (0,7 %)

Naturtyper per datakilde

Marine naturtyper (HB19)	— 121 093,1 daa (75,4 %)
Naturtyper - Utvalgte	— 27 035,1 daa (16,8 %)
Naturtyper på land og i ferskvann (HB13)	— 6 565,7 daa (4,1 %)
Natur i verneområder (NiN)	— 3 114,4 daa (1,9 %)
Naturtyper på land (NiN)	— 2 753,3 daa (1,7 %)

Naturtyper etter verdi

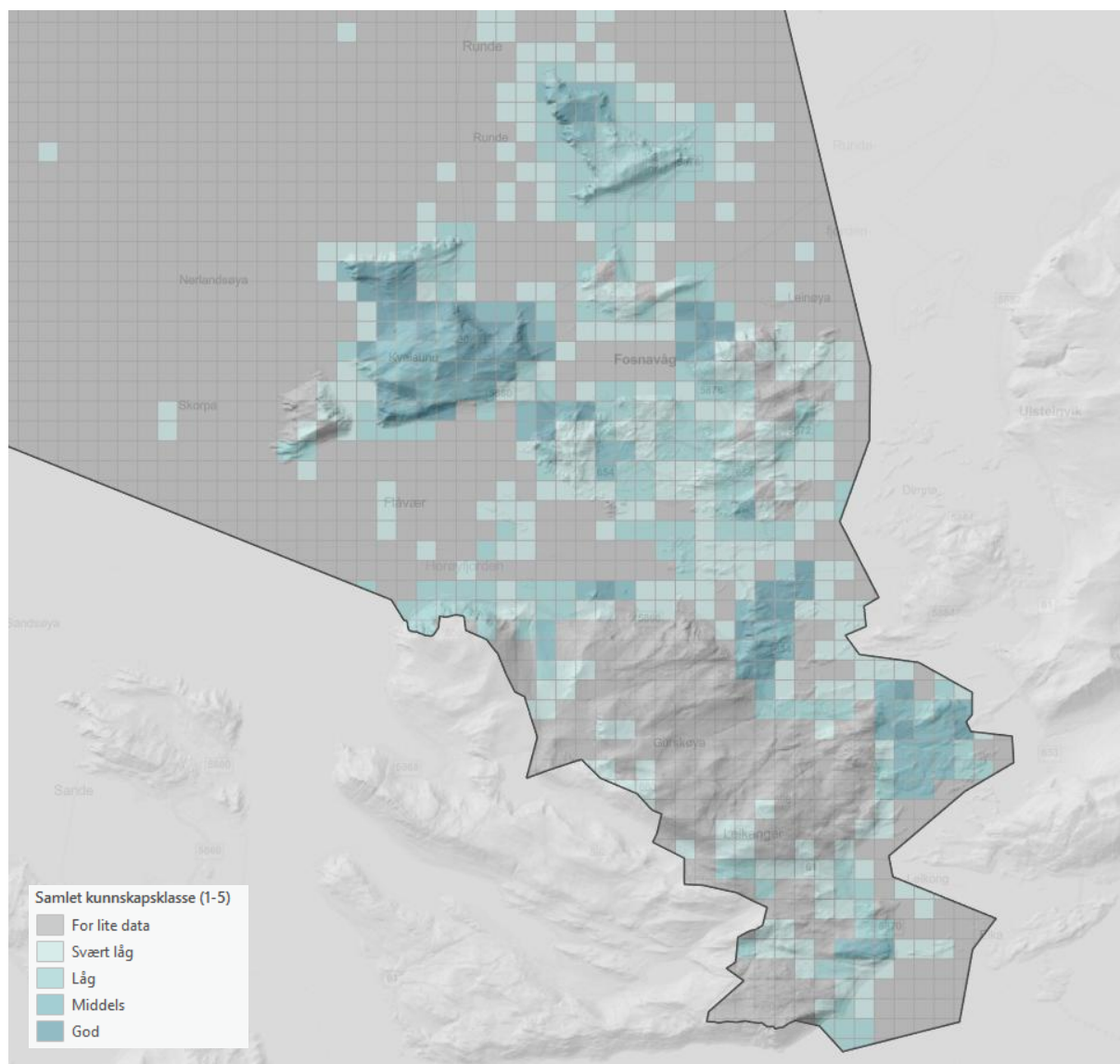

Svært stor verdi	— 27 913,0 daa (17,4 %)
Stor verdi	— 3 050,7 daa (1,9 %)
Middels verdi	— 5 140,5 daa (3,2 %)
Noe verdi	— 249,8 daa (0,2 %)
Ikke gitt verdi	— 3 114,4 daa (1,9 %)
Svært viktig	— 105 078,0 daa (65,4 %)
Viktig	— 15 919,7 daa (9,9 %)
Lokalt viktig	— 95,4 daa (0,1 %)

Naturtyper

Naturtype	Antall	Areal (daa, brutto)	Andel av naturtypeareal (%)
Skjellsand	45	95 443,99	59,44
Kystlynghei	125	27 757,79	17,29
Større tareskogforekomster	76	21 309,53	13,27
Naturbeitemark	71	2 503,17	1,56
Blotbunnsområder i strandsonen	6	2 438,66	1,52
Nordvendte kystberg og blokkmark	10	2 059,69	1,28
Våtmarksystemer	35	1 988,48	1,24
Ålegrassamfunn	27	1 859,50	1,16
Fastmarksystemer	96	979,98	0,610
Kystmyr	1	807,23	0,500
Strandeng og strandsump	4	637,27	0,400
Sørvendte berg og rasmarker	2	581,71	0,360
Rik kulturlandskapssjø	2	394,24	0,250
Rik åpen sørlig jordvannsmyr	2	334,10	0,210
Terrengdekkende myr	15	261,05	0,160
Oseanisk nedbørsmyr	1	192,72	0,120
Sørlig nedbørsmyr	20	174,51	0,110
Rikmyr	1	144,42	0,090
Semi-naturlig eng	8	130,24	0,080
Ultrabasiske og tungmetallrik mark i lavlandet	1	129,01	0,080
Semi-naturlig strandeng	14	108,41	0,070
Ferskvannsbunnsystemer	4	96,42	0,060
Limnisk vannmasser	3	49,54	0,030
Gammel boreal lauvskog	1	45,86	0,030
Poller	1	41,44	0,030
Fuglefjell-eng og fugletopp	4	28,05	0,020
Semi-naturlig våteng	6	27,77	0,020
Semi-naturlig myr	1	10,99	0,010
Atlantisk høymyr	1	10,25	0,010
Sørlig kaldkilde	12	8,72	0,010
Strandeng	7	2,81	0,000
Kalksjø	1	2,44	0,000
Eng-aktig sterkt endret fastmark	2	0,920	0,000
Hagemark	1	0,720	0,000

Held ein desse tala opp mot arealrekneskapen i kapittel 3.2, kjem tre kunnskapshol tydeleg fram. Skogen dekkjer om lag 13 km² i kommunen, men er representert med éin einaste naturtypelokalitet på 46 dekar – under ein halv prosent av skogarealet. Dette er særleg alvorleg fordi den modellbaserte analysen samstundes indikerer høg naturskogssannsyn for nær 30 % av skogarealet, altså at det truleg finst verdiar der som aldri er verifiserte i felt. Opne lågland- og kulturmarksareal er kartlagde på 3 834 dekar, medan den opne fastmarka i kommunen utgjer over 82 000 dekar; det vil seie at under fem prosent av dei areala som ber kystlynghei og beitemark er dokumenterte som naturtypelokalitetar. Ferskvatn har berre fire registrerte lokalitetar. Til samanlikning framstår våtmark og myr som relativt godt dekt, med 3 924 dekar registrert mot eit samla våtmarksareal på om lag 5 300 dekar.

Figur 3.4-3 - Kunnskapsgrunnlag. Hver rute er også gitt en kunnskapsverdi fra 0 til 100 for hvor godt den er undersøkt. Verdien bygger på hvor mange observasjoner og arter som er registrert per kvadratkilometer, hvor mange artsgrupper som er dekket, hvor ferske dataen er.

Datakjelder og verdisystem. Registreringane kjem frå fem ulike kjelder: marine naturtypar etter HB19 (155 lokalitetar), utvalde naturtypar (98), naturtypar på land og i ferskvatn etter HB13 (41), natur i verneområde kartlagt etter NiN (138) og naturtypar på land etter NiN (174). Dette gjev ei viktig avgrensing for korleis tala kan brukast: lokalitetane er verdsette etter to parallelle system som ikkje kan summerast. Nyare NiN-kartlegging bruker skalaen svært stor, stor, middels og noko verdi, medan eldre kartlegging etter DN-handbok bruker svært viktig, viktig og lokalt viktig. I tillegg står 3 114 dekar heilt utan verdisetjing, og 113

lokalitetar er ikkje kategoriserte i nokon hovudkategori. Ved samanstilling må difor kvar kjelde behandlast for seg, og verdiane kan ikkje leggjast saman til eitt tal.

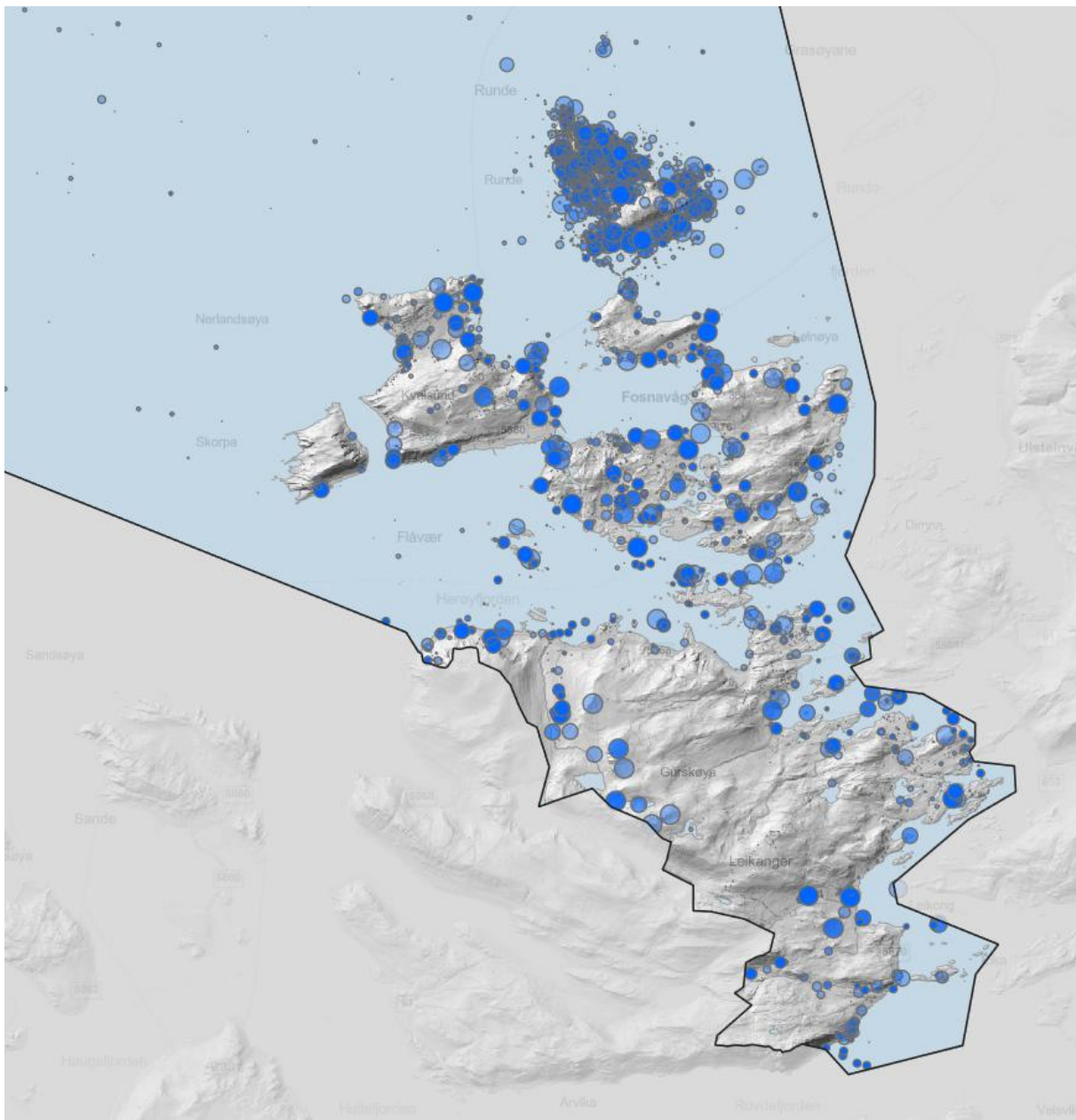
Funksjonsområde for artar. Dei 224 registrerte funksjonsområda er dominerte av hjort (17 793 dekar, 23,4 % av funksjonsområdearealet) og oter (6 585 dekar), følgde av ei lang rekkje kyst- og sjøfuglartar. Her ligg ein systematisk avgrensing som må kommenterast: fleire av dei sjøfuglartane kommunen har eit særleg ansvar for, er registrerte med svært små areal – lunde med 568 dekar, krykkje og lomvi med 160 dekar kvar, alke med 18 dekar og teist med under eitt dekar. Dette speglar at registreringane i hovudsak er hekkelokalitetar, ikkje næringssøks- eller funksjonsområde. Areal kan difor ikkje brukast som uttrykk for kor stort område artane faktisk er avhengige av, og analysar av samla belastning for sjøfugl kan ikkje byggje på desse polygona åleine. I same retning peikar det at 46,5 % av funksjonsområdearealet berre har statusen «registrert» utan vidare verdisetjing.

Sjøarealet er godt dekt av naturtypekartlegging etter HB19 målt i tal lokalitetar, men djupnegrunnlaget er ufullstendig: 40,6 % av havarealet, 439,6 km², er ikkje sjømålt. Vidare er det ikkje registrert skjellførekomstar i kommunen, og ingen eigne oppvekst- og beiteområde ligg inne i datagrunnlaget, sjølv om gyteområde dekkjer 35 % av havarealet. Fråværet av registreringar må her lesast som eit hol i kunnskapsgrunnlaget, ikkje som dokumentasjon på at slike førekomstar ikkje finst.

Andre avgrensingar i grunnlaget. Tre forhold bør nemnast eksplisitt. For det første manglar bioklimatiske soner dekning for heile kommunen i det nasjonale datasettet, slik at berre seksjonsinndelinga (O1/O2) kan brukast. For det andre er naturskogstala modellerte rasterindikasjonar med automatisk klassifisering, og må verifiserast i felt før dei kan leggjast til grunn for forvaltningsvedtak. For det tredje er det eit avvik i landarealet mellom datasetta som ligg til grunn for arealrekneskapen, der SSB-kategoriane summerer seg til om lag 136 km² mot eit kommuneareal på 118 km². Naturrekneskapen i kapittel 3.3 har òg si avgrensing, ved at han berre fangar opp fysisk nedbygging på land, og verken forringing utan nedbygging eller arealendringar i sjø.

Samla vurdering. Kunnskapsgrunnlaget i Herøy er ujamt, men ikkje svakt overalt. Marine naturtypar, strandsone og myr er relativt godt dokumenterte, og kommunen har eit stort tal registreringar samanlikna med folketal og areal. Dei tydelege hola er skog, ferskvatn, opne kulturmarksareal på land, funksjonelle samanhengar for sjøfugl og djupnedata for 40 % av sjøarealet. For plan- og byggjesakshandsaming inneber dette at fråvær av registrering i store delar av kommunen ikkje kan tolkast som fråvær av naturverdiar, og at føre-var-prinsippet etter naturmangfaldlova § 9 må brukast aktivt i dei områda der

dekninga er dokumentert dårleg. Prioriteringane for framtidig kartlegging er samla i kapittel 4.

Figur 3.4-4 Alle kartlagte arter i etter 1950, bufret på presisjon (≤ 250 m).

Nin3.0 Marint

- Naturtypar på land og i sjø
- Artskartleggingar

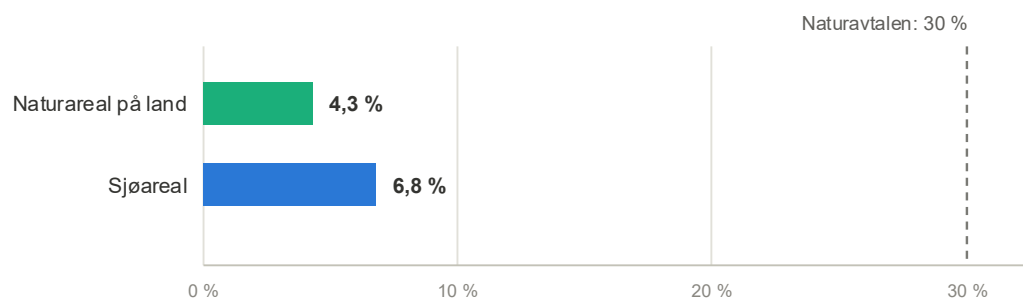
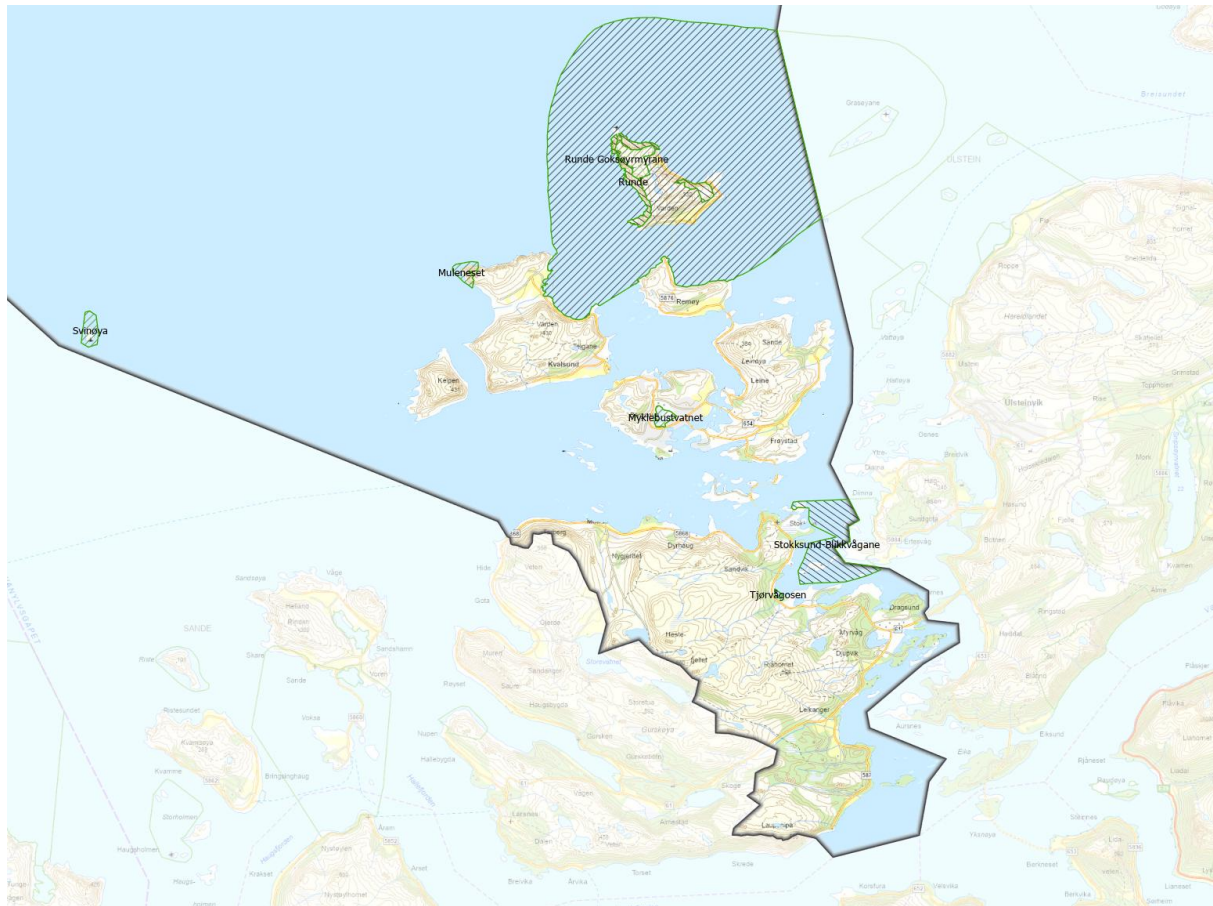
Mål og strategiar:

- Auke kunnskap om naturtypar og artsmangfald
- Redusere negativ påverknad på artsmangfaldet

Tiltak:

- Gjennomføre naturtypekartlegging (NiN)
- Vurdere å gjenkartleggje DN-handbok 13-kartlagde areal med NiN, men helst etter kartlegging av øvrige areal som ikkje tidlegare er kartlagde.
- Alltid kartleggje natur i samband med eventuelle reguleringsplanar som kan føre til nedbygging
- Unngå nedbygging

3.5. Verneområde og utvalde naturtypar

Figur 1. Del av naturarealet på land og av sjøarealet i Herøy som er verna, samanlikna med målet i Naturavtalen om vern av 30 prosent av land- og havareal.

Verneområda er fordelte på land og sjø slik: dei fem naturreservata og Runde dyrefredningsområde er rekna som landareal, Runde dyrelivsfredning som sjøareal, medan Stokksund-Blikkvågane er fordelt etter den oppgitte fordelinga for heile verneområdet (1 135 daa land og 5 048 daa sjø), det vil seie om lag 778 daa

land og 3 458 daa sjø innanfor Herøy. Samla gjev dette 4 363 daa verna landareal og 73 376 daa verna sjøareal. Fordelinga byggjer ikkje på ein GIS-analyse mot kystlinja, og må kvalitetssikrast. Nemnarar er naturareal på land (101,3 km²) og sjøareal (1 081,5 km²). Ramsar-området er halde utanfor for å unngå dobbelttelling, sidan det fell saman med Runde dyrefredningsområde og Goksøyrryane naturreservat. Kjelde: Naturbase, Miljødirektoratet (NLOD) og SSB tabell 09594.

3.5.1. Eksisterande vern og status

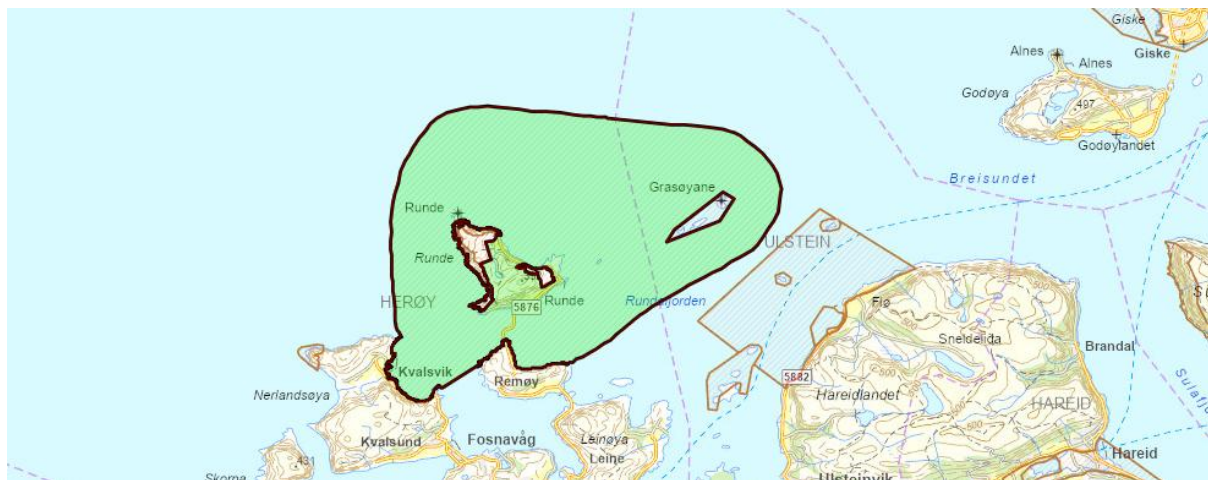
Herøy har 8 vernevedtak etter naturmangfaldlova og eit etter Ramsar-konvensjonen, med eit samla areal innanfor kommunen på 77 739 dekar, eller 6,5 prosent av det totale kommunearealet. Eitt einskilt område «Dyrelivsfredninga ved Runde», utgjer heile 69 918 dekar, eller 90 prosent av alt verna areal i kommunen, og dette arealet ligg i all hovudsak i sjø. Dei andre sju verneområda omfattar til saman kring berre 7 800 dekar. Verna landareal i Herøy utgjer difor ein vesentleg mindre del av alt verna areal (9,6 prosent). Samstundes er 6,8 prosent av alt sjøareal verna mot berre 4,3 prosent av alt naturareal på land. Målet jamfør naturavtalen er vern av 30% av all natur.

Tabell 3.5-1 - Verneområde i Herøy kommune etter naturmangfaldlova

Område	Verneform	Vedteke	IUCN-kategori	Areal (daa)
Runde	Dyrelivsfredning	1981	Ikkje vurdert	69 918
Stokksund-Blikkvågane	Dyrefredningsområde	1988	IV	4 236
Runde	Dyrefredningsområde	1981	IV	1 391
Goksøyrryane	Naturreservat	1996	Ia	848
Svinøya	Naturreservat	2010	Ia	542
Muleneset	Naturreservat	2010	Ia	450
Myklebustvatnet	Naturreservat	1988	Ia	310
Tjørnvågosen	Naturreservat	2002	Ia	44
Sum				77 739

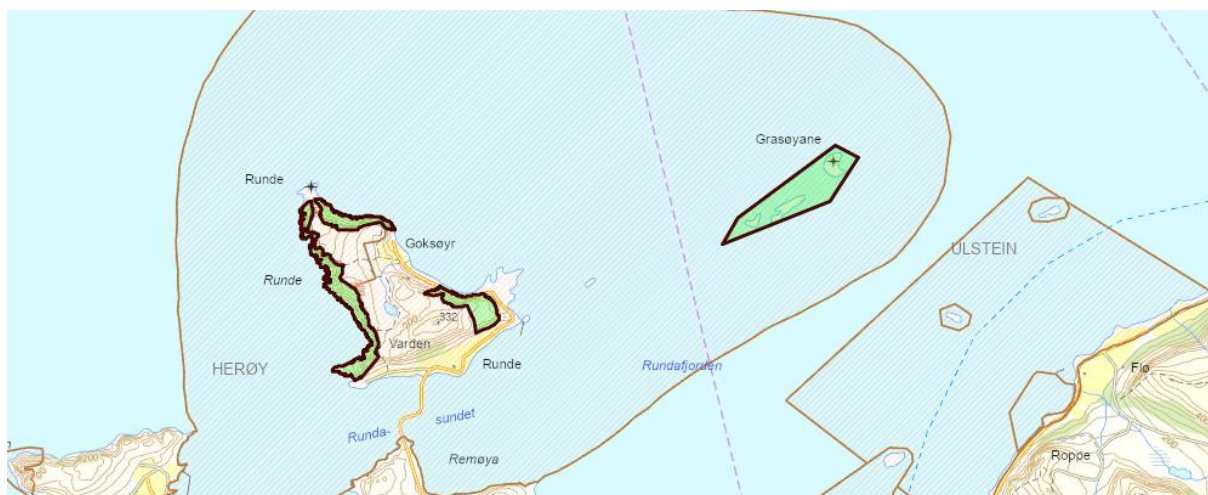
Arealtal gjeld den delen av verneområdet som ligg innanfor Herøy kommune. Stokksund-Blikkvågane strekkjer seg over kommunegrensa og er på om lag 6 175 daa totalt. Ramsar-området er halde utanfor tabellen. Kjelde: Naturbase, Miljødirektoratet. Kommunegrenser: Kartverket. Areal i EUREF89 UTM33.

Runde - dyrelivsfredning (1981)

Dette er det klart største verneområdet i kommunen og med dyrelivsfredning (artsvern) som mellom anna grenser til fuglefredningsområda på Runde. Den einaste restriksjonen som gjeld for dette området er at alle fugle- og pattedyrartar er freda mot jakt- og fangst. Det er likevel tillate med jakt og fangs av villmink etter viltlova med forskrifter. Formålet er å verne om eit rikt og interessant fugleliv, og området må sjåast i samanheng med dyrefredningsområdet på sjølve øya. Runde er ein av dei største sjøfuglkoloniane på fastlands-Noreg og har nasjonal og internasjonal verdi. I Naturbase er det registrert funksjonsområde her for mellom anna lunde, krykkje, lomvi, alke, teist, havhest, havsval, stormsvale, storjo, toppskarv og tyvjo. Verneområdet strekkjer seg over kommunegrensa mot Ulstein, og forvaltninga må difor samordnast mellom kommunane.

Runde - dyrefredningsområde (2013)

Vernet omfattar fire fuglefredningsområde i Herøy og Ulstein: Runde vestside, Runde nordside og Hellestien-Blåfjellet-Kløfjellet-Geita på Runde, og Grasøyane i Ulstein. Til saman dekkjer dei 1 555 dekar landareal og 11 100 dekar sjøareal, kvarav 1 391 dekar er

registrert innanfor Herøy. Formålet med vernet er å bevare fuglelivet og livsmiljøet til fuglane.

Grasøyane består av Grasøya og fleire større og mindre skjer. Grasøya er berglendt og snau på vestsida, medan austsida er graskledd med skjelsand og rullestein; dei andre skjera er stort sett snaue. Området er hekkeplass for sjøfugl, ender, vadarar og småfugl, og myteplass for ender og gjæser.

Verneforskrifta freder alle fuglar og pattedyr med unntak av villmink mot skade og øydelegging av eikvar art. Dette gjeld òg uroing av fugl eller fugleungar på eller ved reir, og av fugl med ungekull. Det er forbod mot allmenn ferdsel i området i perioden 15. april til 15. august. Den registrerte påverknadsfaktoren er forstyrning av hekkande lunde, og aktuelt tiltak er kanalisering og styring av ferdsel. Dette er eit tema kommunen kan følgje opp direkte, gjennom informasjon, tilrettelegging av stiar og landingspunkt, og samordning med reiselivsverksemda på Runde.

Runde - Ramsar-området (2013)

Innanfor Herøy omfattar Ramsar-området Runde dyrefredningsområde og Goksøyrrmyrane naturreservat, til saman 2 238,9 dekar, eller 2,24 km². Arealet som er ført opp for Ramsar-området i Naturbase, er nettopp summen av desse to områda. Ramsar-status vart tildelt 27. mai 2013. Ramsar-området strekkjer seg samstundes over kommunegrensa, ved at Grasøyane fuglefredningsområde ligg i nabokommunen Ulstein. Forvaltninga av området må difor samordnast mellom dei to kommunane.

Runde er det sørlegaste store fuglefjellet i Noreg, og husar tusenvis av hekkande sjøfugl i dei bratte fjellsidene på vest- og nordsida av fjellet. Talrike artar er lunde (VU), krykkje (EN) og lomvi (CR). Området er òg eit viktig myteområde for ærfugl. Fuglebestandane blir overvaka gjennom det nasjonale programmet for sjøfugl, SEAPOP, og gjennom fugleteljingar i regi av Norsk Ornitologisk Foreining, slik at tilstanden er godt kjend. Dei siste åra har mange av bestandane gått tilbake, og fleire av artane har hatt problem med å fø opp ungar. Dette er ein trend langs heile norskekysten, og mogelege forklaringar som er føreslegne er klimaendringar og matmangel i havet. Trass i endringane dei siste åra er Runde framleis eit svært viktig hekkeområde for mange sjøfuglartar.

Kva er eit Ramsar-område?

Ramsar-konvensjonen frå 1971 er ein internasjonal avtale om vern og berekraftig bruk av våtmarker, og er den einaste globale miljøavtalen som gjeld ein bestemt naturtype. Noreg slutta seg til konvensjonen i 1974.

Landa som er part i konvensjonen peikar ut våtmarksområde av internasjonal verdi – Ramsar-område – og forpliktar seg til å halde ved lag den økologiske funksjonen i områda, til å rapportere om tilstanden og til å melde frå dersom tilstanden blir vesentleg endra.

Omgrepet våtmark er vidt, og omfattar mellom anna myr, elvar, innsjøar, deltaområde, strandenger og grunne kyst- og havområde. Fuglefekk og tilhøyrande sjøområde inngår der dei er ein del av eit slikt system.

Ramsar-status er ikkje eit eige vernevedtak etter norsk lov. Områda er verna gjennom naturmangfaldlova, medan utpekinga kjem i tillegg som ei folkerettsleg forplikting for staten – og i praksis som eit ansvar kommunen må ta omsyn til i arealforvaltninga.

Stokksund-Blikkvågane dyrefredningsområde (1988)

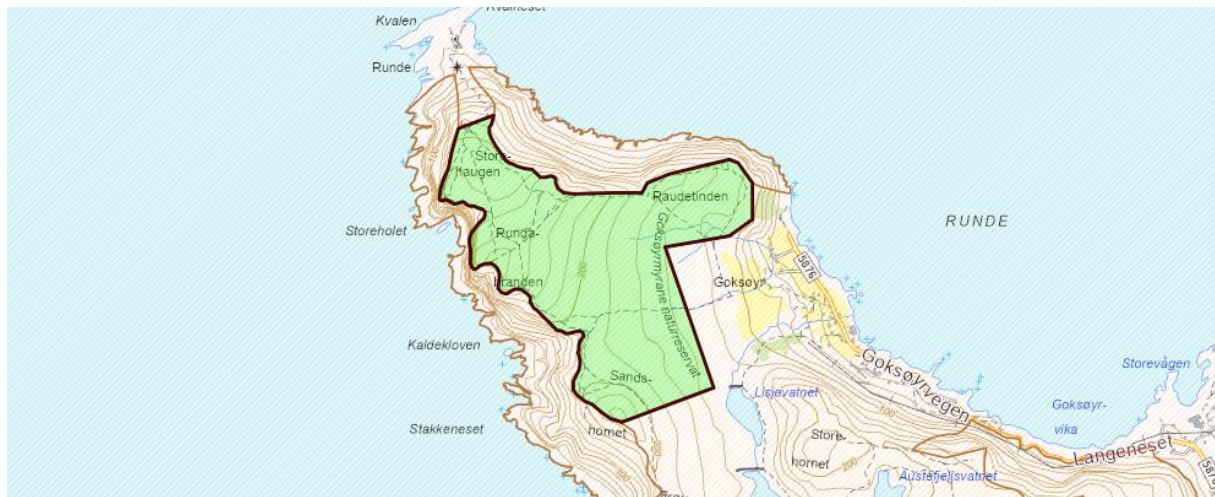
Området er på om lag 1 135 dekar landareal og 5 048 dekar sjøareal. Av dette ligg 4 236 dekar innanfor Herøy, medan resten ligg i Ulstein. Forvaltning og eventuelle tiltak må difor samordnast med nabokommunen. Formålet med vernet er å ta vare på fuglelivet i eit våtmarksområde. Geografisk er dette eit fjordavsnitt med tilgrensande strandstrekningar på Gurskøya i Herøy og Dimnøya i Ulstein, med fleire småøyar og holmar, grunner og bukter langs land, og med småskjer og fluer ute i eit straumrikt farvatn.

Naturverdiane er først og fremst knytte til vassfugl. Området er ein viktig overvintrings- og overnattingsplass, og det er registrert fire artar av regional, éin av nasjonal og éin av internasjonal interesse. Dei tette overnattingskonsentrasjonane av sjøender gjer området særleg interessant i forskingssamanheng. Kombinasjonen av grunne, skjerma bukter og

straumrike parti mellom skjera er det som gjev denne funksjonen, og er samstundes det som gjer området sårbart for tiltak som endrar vassgjennomstrøyminga.

På landsida ligg fleire kartlagde lokalitetar i og inntil verneområdet. Stokksund lynghei er kystlynghei med svært stor verdi og status som utvald naturtype (93 dekar, kartlagt i 2019 og skildra som intakt). I tillegg kjem fleire naturbeitemarker som «Stokksund vest, Stokksund nord, Stokksund beiteskog og Bondestokksund», der fleire er registrerte som sterkt reduserte eller under gjengroing. Gjengroing på land og spreing av framande treslag på holmane er dei to tydelegaste forvaltningsutfordringane i området, ved sida av tiltak som kan påverke vassutskiftinga i sjø.

Goksøymyrane naturreservat (1996)

Goksøymyrane naturreservat (1996). Reservatet på 848 dekar ligg på den nordvestre delen av fjellplataet på Runde og vernar eit kystmyrkompleks. Terrengdekkjande myr dominerer, med helling heilt opp til 25 grader, medan det lengst nede også finst flatmyr. Ei slik utbreiing av terrengdekkjande myr i bratt terreng er karakteristisk for det ekstremt oseaniske klimaet på yttarkysten, der høg og jamn nedbør held myrdanninga i gang også utanfor forsenkingar. Innanfor området er det kartlagt kystmyr (807 dekar, registrert 1978, middels verdi) og oseanisk nedbørsmyr (193 dekar, kartlagt på nytt i 2017, stor verdi) – naturtypar med tyngdepunkt i den klart oseaniske seksjonen, og som er i tilbakegang nasjonalt.

Myra er ikkje einsarta. Det finst meir næringsrike innslag, og påverknaden frå sjøfuglgjødning har truleg gjeve innslag av meir nitrofile artar enn ein elles ville venta på nedbørsmyr. Lokaliteten er dessutan tydeleg kulturpåverka gjennom sauebeiting og torvtekt. Myrane er hekkeområde for mellom anna storjo. Området er verna som myrreservat, men må sjåast i samanheng med dei tilgrensande sjøfuglområda på Runde –

både økologisk, gjennom gjødselstilførselen frå fuglefjellet, og forvaltningsmessig, ved at reservatet inngår i Ramsar-området saman med Runde dyrefredningsområde.

Nær reservatet ligg òg naturbeitemark på Goksøyreita (219 dekar, stor verdi) og strandeng ved Goksøyrvika (101 dekar). Med kartlegging frå 1978, 2009 og 2017 er dette eit av dei best dokumenterte myr- og kystområda i kommunen.

Svinøya naturreservat (2010)

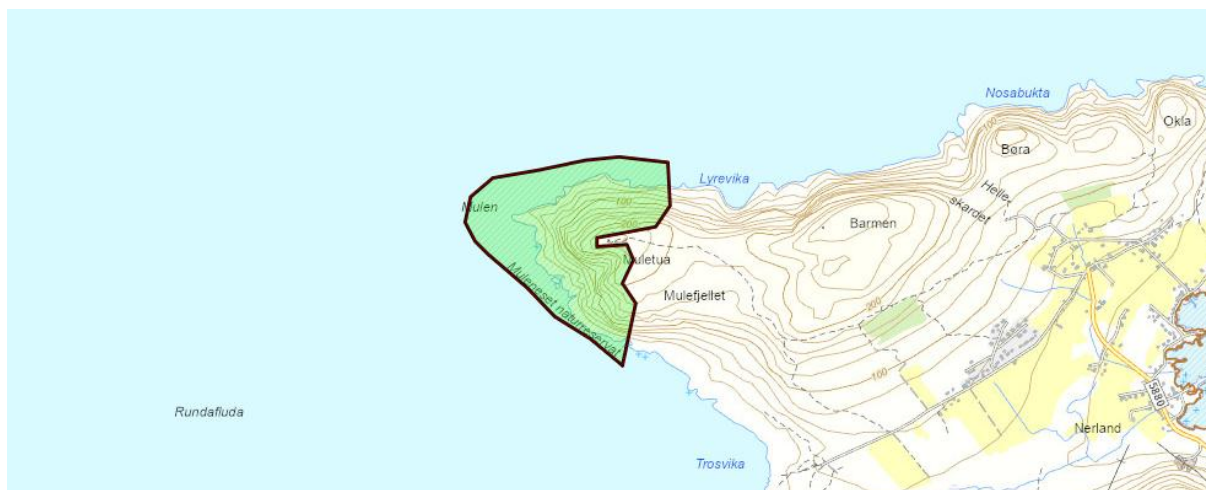

Svinøya naturreservat (2010). Reservatet på 542 dekar som omfattar ei lita øy på om lag 500 × 300 meter som ligg heilt ytst mot havet, kring 11 kilometer frå næraste nabøøy, og på same lokalitet som den meteorologiske stasjonen som ligg til grunn for klimadata i kapittel 3.1.1. Øya er dominert av berghamrar og stup mot sjøen, med eit flatare parti på toppen der det er grasmark i søraust og snauvaska berg og steinur i vest og nord. Høgste punkt er om lag 20 meter over havet, og tilkomst er berre mogleg med helikopter. Formålet med vernet er å ta vare på eit område med særskild verdi for biologisk mangfald og med trua, sjeldsynt og sårbar natur, i form av ei tilnærma urørt øy langt til havs saman med sjøområda omkring.

Naturverdiane er først og fremst knytte til sjøfugl. Svinøya er den einaste staden utanom Runde der det er påvist hekkande lunde i Møre og Romsdal i nyare tid, med opp mot 300 aktive reirhol på det meste, men med ein klar nedgang dei seinare åra. Øya husar dessutan den største og tettaste kolonien av havsvaler i fylket, og den største kjende i Sør-Noreg. Alke og lomvi har hekka her frå gammalt av, og krykkje og raudnebbterne er kjende frå tidlegare, men ikkje påviste i nyare tid. Gråmåse, svartbak, fiskemåse og sildemåse hekkar framleis. I tillegg gjer den ytre plasseringa øya til ein svært viktig

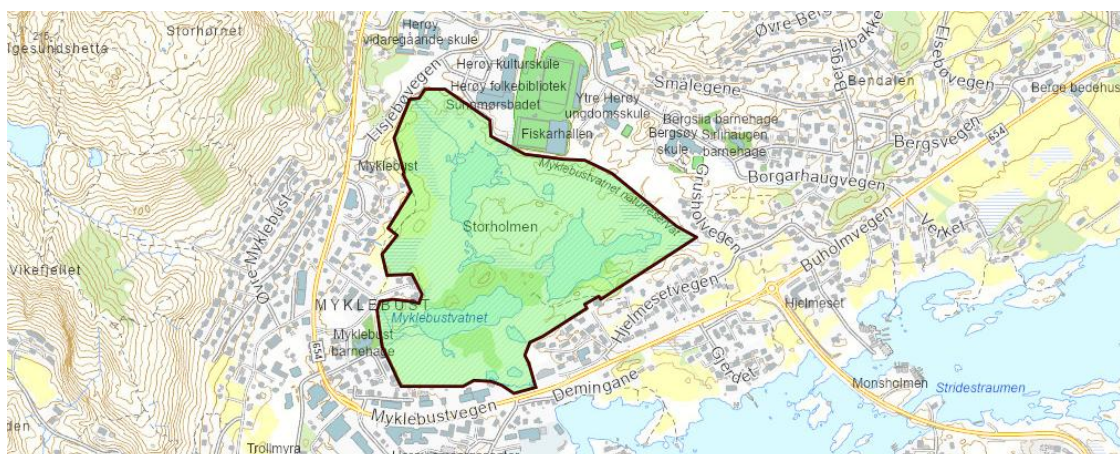
rasteplass for trekkfugl langs kysten, mellom anna gjæser, vadarar og mange artar sporvefugl.

Muleneset naturreservat (2010)

Reservatet er på 450 dekar. Det vart oppretta samstundes med Svinøya, noko som tyder på at begge inngjekk i same verneprosess. Området er eit tilnærma urørt bratt område nordvest på Nerlandsøya, som med sjøområdet utanfor og naturleg tilhøyrande plante- og dyreliv, og utgjer ein viktig naturfaglig kvalitet. Formålet med naturreservatet er å ta vare på eit område med særskilt verdi for biologisk mangfald. Området går frå havet og opp mot 250 moh, og er prega av hamrar, steinur og stupbratte grasbakkar, holer og kløfter. Langs toppen er det flatare med lynghei og rabbevegetasjon. Området er særst utsett for véret. Muleneset inngår i eit større kulturlandskapsområde som er vurdert å ha nasjonal verd. Området er viktig hekkeområde for havhest, toppskarv og teist. Havsvale hekkar og truleg her. Ærfugl, gråmåse, svartbak og tjuvjo er også registrert hekkande her. Utover det er det andre artar enn sjøfugl som hekker i området. Dei botaniske verneinteressene er store, med varmekjære planteartar i sørskråningane av Mulefjellet og oseaniske beiteprega plantesamfunn og strandplantar i heile området.

Myklebustvatnet naturreservat (1988)

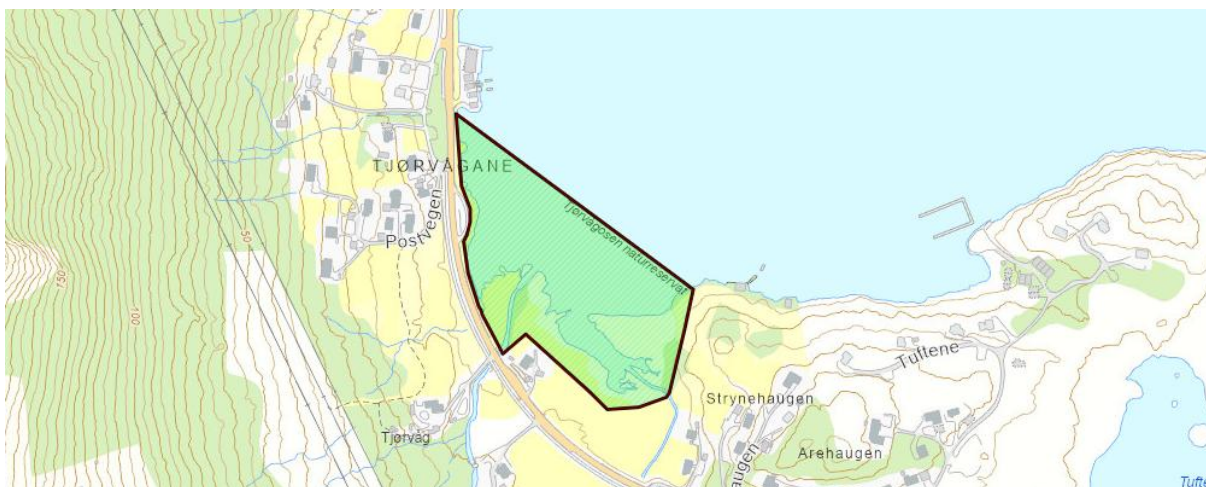

Myklebustvatnet naturreservat (1988). Reservatet på 310 dekar er knytt til innsjøen Myklebustvatnet og er det einaste verneområdet i kommunen med hovudvekt på ferskvatn. Formålet med vernet er å ta vare på eit viktig våtmarksområde med tilhøyrande plantesamfunn, fugleliv og anna dyreliv. Vatnet er grunt, næringsrikt og vegetasjonsrikt, med tilhøyrande sumpmarksområde i eit småkupert kyst- og kulturlandskap, og er ringforma kring ein større og fire mindre holmar. Det er registrert som rik kulturlandskapssjø og er eitt av få lågareliggjande næringsrike vatn i regionen. Verneområdet har særleg verdi fordi ferskvatn elles er den dårlegast kartlagde naturtypegruppa i kommunen, med berre fire registrerte lokalitetar totalt.

Naturverdiane er i hovudsak knytte til fuglelivet, med ein særst tett hekkebestand av mange artar, og med funn av fire artar av regional og seksten artar av nasjonal interesse. Området fungerer i tillegg som trekk- og overvintringslokalitet for enkelte artar. Lokaliteten er lett tilgjengeleg og ligg godt til rette for forskning og undervisning, og islegging om vinteren gjer at vatnet òg blir nytta som skøytebane. Verneforskrifta har mellom anna forbod mot all ferdsel i området i perioden 1. mars til 31. oktober.

Presset på området kjem av at reservatet ligg marginalt til mellom busetnad. Registrerte påverknadsfaktorar er framande artar, gjengroing, uttørking, utfylling, generell forstyrring, kraftline og vassleidning. Aktuelle tiltak er å fjerne framande artar, heve vasspegelen og hindre tømning av hageavfall og andre massar i og ved vatnet.

Tjørnvågosen naturreservat (2002)

Med 44 dekar er dette det minste verneområdet i kommunen. Det ligg ved Tjøråvåg på Gurskøya, i eit osesystem med grunne, skjerma sjøområde. I nærleiken er det kartlagt strandeng og strandsump (68 dekar, registrert 1984). Registreringa er over 40 år gammal, og tilstanden bør kontrollerast.

Verneområda i Herøy er sterkt konsentrerte om to tema: sjøfugl – gjennom dei tre Runde-vedtaka og Stokksund-Blikkvågane – og myr og våtmark – gjennom Goksøyrrmyrane, Myklebustvatnet og Tjøråvågen. Til gjengjeld er sentrale naturtypar i kommunen i praksis utan vern. Kystlynghei, som er den einaste utvalde naturtypen i kommunen og dekkjer 27 758 dekar i 125 lokalitetar, er berre i avgrensa grad fanga opp av verneområda; den best dokumenterte intakte lokaliteten, Stokksund lynghei, ligg i randsona av eit fuglefredningsområde og er verna gjennom status som utvald naturtype, ikkje gjennom områdevern. Skog har verken vern eller kartlegging av betydning. Vernet dekkjer heller ikkje dei marine naturtypane som skjellsand, tareskog og ålegras, som samla utgjør det største naturtypearealet i kommunen. Områdevernet i Herøy er med andre ord eit fuglevern og eit myrvern, ikkje eit heilskapleg vern av naturmangfaldet – noko som gjer kommunen sine eigne arealverkemiddel desto viktigare.

Utvalde naturtypar

Utvalde naturtypar er eit verkemiddel heimla i naturmangfaldlova § 52, konkretisert gjennom forskrift 13. mai 2011 nr. 512 om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Føremålet er å ta vare på mangfaldet av naturtyper innanfor det naturlege utbreiingsområdet deira, med tilhøyrande artsmangfald og økologiske prosessar (§ 1). Forskrifta gjeld på norsk landterritorium, i innsjøar og vassdrag og i territorialfarvatnet, med unntak av område som er verna etter naturmangfaldlova kapittel V (§ 2). Etter § 3 er ni naturtyper utvalde: slåttemark (inkludert lauveng og semi-naturleg våteng med slåttemarkspreg), slåttemyr, holer eike, kalklindeskog, kalksjøar, kystlynghei, open

grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone, olivinskog og korallrev. For slåttemark, slåttemyr og kystlynghei er utveljinga knytt til verdisetjinga til Miljødirektoratet: lokalitetar kartlagde etter DN-handbok 13 er omfatta ved verdi A («svært viktig») eller B («viktig»), medan lokalitetar kartlagde etter NiN-metodikk er omfatta ut frå lokalitetskvalitet. For kystlynghei gjeld alle kvalitetsklassane frå «svært høg» til «låg», medan slåttemark og slåttemyr har meir samansette kriterium der «låg lokalitetskvalitet» berre er omfatta ved moderat tilstand eller moderat naturmangfald. Dei øvrige typane er avgrensa gjennom fysiske og økologiske kriterium direkte i forskrifta, mellom anna diameter og holheit for eik, kalsiuminnhald ≥ 20 mg/l og nærvær av bestemte artar for kalksjør, og revareal på minst 25 m² for korallrev. Kriteria for slåttemark og slåttemyr vart utvida med NiN-baserte kvalitetsklassar ved FOR-2023-09-21-1462.

Rettsverknadene følger av naturmangfaldlova §§ 53 til 56, jf. forskrifta § 4. Etter § 53 skal det takast særskilt omsyn til førekomstar av utvalde naturtypar både ved utøving av aktsemdplikta etter § 6 og ved utøving av offentlig mynde, medrekna når eit forvaltningsorgan tildeler tilskot, og ved forvaltning av fast eigedom, slik at forringing av utbreiinga til naturtypen og av den økologiske tilstanden i førekomstane blir unngått. Før det blir gjort vedtak om inngrep i ein førekomst, må konsekvensane for den utvalde naturtypen klarleggjast, og i vurderinga skal det leggjast vekt på kva førekomsten har å seie for den samla utbreiinga og kvaliteten til naturtypen, og om ein tilsvarande førekomst kan etablerast eller utviklast ein annan stad. Tiltakshavar kan påleggjast å bere rimelege kostnader ved slik ivaretaking. Rettsleg bindande plan etter plan- og bygningslova som avklarar arealbruken for ein førekomst, og som er vedteken etter at forskrifta vart gjeven, går føre reglane i § 53 første til tredje ledd. Skogbruks- og jordbrukstiltak som råkar førekomstar og som ikkje krev løyve, er meldepliktige til kommunen (§§ 54 og 55), med ein frist på tre veker for tilbakemelding frå kommunen. Tillatingar til tiltak i førekomstar skal kunngjerast, og overordna miljøvernmynde skal få uttale seg ved klage (§ 56). Status som utvald naturtype inneber såleis ikkje eit generelt forbod mot inngrep, men ei skjerpa utgreiings- og omsynsplikt som kommunen må følge opp i planarbeid og i einskildsaker.

Tabell 3. Registrerte førekomstar av utvalde naturtypar i Herøy kommune

Naturtype	Datasett	Tal lokalitetar	Areal (daa)	Verdi-/kvalitetsfordeling
Kystlynghei	NiN	90	10 985	Svært høg: 7 (3 028 daa) · Høg: 25 (6 163 daa) · Moderat: 16 (694 daa) · Låg: 42 (1 100 daa)
Kystlynghei	DN-handbok 13	7	15 921	A: 4 (12 782 daa) · B: 3 (3 139 daa)

Naturtype	Datasett	Tal lokalitetar	Areal (daa)	Verdi-/kvalitetsfordeling
Olivinskog	DN- handbok 13	1	129	B: 1 (129 daa)
Sum		98	27 035	

Areala frå dei to datasetta kan overlappe geografisk. Naturbase inneheld både eldre lokalitetar kartlagde etter DN-handbok 13 og nyare NiN-kartleggingar, og fleire av desse dekkjer same område – til dømes er «Nerlandsøya: Barmen» (DN-handbok 13, verdi A, 2016) og «Barmen kystlynghei» (NiN, svært høg kvalitet, 2019) same lokalitet. Summen på 27 035 daa er difor eit øvre anslag. Reell utbreiing av kystlynghei ligg mellom om lag 15 900 og 27 000 daa, som svarar til om lag 16–27 prosent av naturarealet på land i kommunen (101,3 km²). Eit eksakt unionsareal krev geometrisk overlay av dei to datasetta.

Olivinskogen er representert med éin lokalitet, Gurskøya: Raudskar (verdi B, 129 daa, registrert 2010). Dette er den einaste registrerte førekomsten av olivinskog i kommunen.

Korallrev vart utvald naturtype 15. august 2025 og er den første marine typen i ordninga. Naturbase har ingen korallregistreringar i Herøy, men korallaget i Naturbase (marine naturtypar, DN-handbok 19) inneheld berre 21

3.5.2. Kunnskapsmanglar

- Naturtypekartlegging med nyare metodikk (NiN 3.0)
- Kunnskap kring tilstand, variablar og restaureringspotensiale
- Kunnskap kring dei mest verdfulle og sårbare areala i naturvernområda
- Artar i naturvernområda som har mangelfull kartlegging.

3.5.3. Truslar

- Utfylling i sjø
- Marin forsøpling
- Oljesøl ifrå skipstrafikk
- Ferdsel og forstyrrelser under hekking (fritidsbåter og friluftsliv)
- Framande artar
- Gjengroingsproblematikk og uttørking (ferskvatn)
- Generell forstyrring
- Kraftline, vassleidningar.

3.5.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

Mål og strategiar:

- Kartlegge naturtypar etter NiN 3.0 i verna områder, der det ikkje har verte gjort naturtypekartlegging.
- Peika ut dei mest verdfulle og sårbare areala innafor hvert naturvernområda.

Auke kunnskapen om økosystema og fokus på dei artene i naturvernområda som har mangelfull kartlegging.

Tiltak:

- Fjerne framande artar
- Heve vasspegel
- Hindre tømning av hageavfall og andre massar
- Etablere nye skjøtselsplanar

3.6. Marine område

Herøy er ein utprega kyst- og havkommune, der sjøareala utgjer den klart største delen av kommunen. Herøy kommune omfattar om lag 1 200 km² når sjøareala innanfor kommunegrensa vert rekna med. Om lag 118 km² er landareal, medan sjøareala utgjer rundt 90 prosent av kommunen sitt samla areal. Dei marine økosystema er difor ein sentral del av naturgrunnlaget i Herøy og har stor betydning både for naturmangfaldet, fiskeria, sjøfuglane og andre marine og kysttilknytte artar.

Sjøområda i Herøy omfattar ein stor variasjon i marine miljø, frå skjerma vågar, pollar og grunne blautbotnsområde til straumrike sund, eksponerte kystområde og djupare havområde utanfor øyane. Variasjonen i djupne, eksponering, straumtilhøve og botnsubstrat legg grunnlaget for eit mangfald av marine naturtypar.

3.6.1. Tareskog

Tareskog er ein viktig marin naturtype langs norskekysten og finst på fast botn i den delen av sjøbotnen der det er tilstrekkeleg lys for fotosyntese. På eksponert kyst er det særleg stortare (*Laminaria hyperborea*) som dannar dei store tareskogane. Dei største og mest velutvikla førekomstane av stortare i Noreg finst på Vestlandet og i Midt-Noreg. Tett tareskog kan vekse ned mot om lag 20–25 meters djup, avhengig mellom anna av lystilhøve, bøljeeksponering og vasskvalitet (Direktoratet for naturforvaltning, 2007; Havforskningsinstituttet, 2021).

Tareskogen dannar eit tredimensjonalt leveområde med høg biologisk produksjon og stort artsmangfald. Tareplantane og botnen mellom dei gir leveområde for mellom anna

krepsdyr, blautdyr og andre botndyr, samtidig som tareskogen fungerer som skjul, næringsområde og oppvekstområde for ei rekkje fiskeslag. Tareskogen har dermed økologisk betydning langt utover sjølve tareplantane og inngår som ein viktig del av næringsnettet i kystsona (Direktoratet for naturforvaltning, 2007; Havforskningsinstituttet, 2024).

Eksisterande kunnskap

Naturbase-data viser omfattande førekomstar av tareskog i Herøy. I datauttrekket for marine naturtypar etter DN-handbok 19 er det registrert 81 lokalitetar med naturtypen «Større tareskogførekomstar» (I01). Lokalitetane dekkjer til saman om lag 25,8 km². Av dei 81 lokalitetane er 13 vurderte som svært viktige (A-verdi) og 68 som viktige (B-verdi). Det er ikkje registrert tareskoglokalitetar med C-verdi i datasettet (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

Dei største registrerte tareskogområda ligg i dei ytre og eksponerte delane av kommunen. Den største enkeltlokaliteten er registrert i Rundafjorden og omfattar om lag 4,4 km², medan ein annan stor lokalitet ved Nerlandsøya omfattar om lag 4,1 km². Det er vidare registrert større lokalitetar rundt mellom anna Runde og Svinøy og i Herøyfjorden (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

Hovuddelen av registreringane er modellerte. Av dei 81 lokalitetane er 77 registrerte som modellerte førekomstar, og desse er klassifiserte som I0101 «tareskog med berre stortare». Dei resterande fire lokalitetane ligg ved Runde og er eldre registreringar frå 1995–1996, der informasjon om modellering og nærare utforming ikkje går fram av datasettet (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

3.6.1.1 Manglande kunnskap

Sjølv om Naturbase viser store areal med tareskog i Herøy, er kunnskapen om dagens faktiske utbreiing og økologiske tilstand avgrensa. At 77 av 81 registrerte lokalitetar er modellerte, inneber at datasettet først og fremst gir informasjon om kvar det er sannsynleg at større tareskogførekomstar finst. Det gir ikkje nødvendigvis ei presis avgrensing av dagens førekomstar eller informasjon om tilstanden i tareskogen.

Det manglar også systematisk kunnskap om korleis tareskogen i Herøy har utvikla seg over tid. Eksisterande data gir derfor ikkje grunnlag for å fastslå om arealet eller den økologiske tilstanden til tareskogen i kommunen er stabil, aukande eller i tilbakegang.

Det er særleg behov for betre kunnskap om:

faktisk utbreiing og yttergrenser for viktige tareskogførekomstar

økologisk tilstand i dei registrerte lokalitetane

førekomst av tareskog utanfor dei modellerte HB19-områda

samanhengen mellom tareskog og gyte-, oppvekst- og beiteområde for fisk

utvikling i utbreiing og tilstand over tid.

Oppdatert kartlegging vil vere særleg relevant i område med utbyggingspress eller planlagde tiltak i sjø.

3.6.1.2 Truslar

Tareskog kan bli påverka av både direkte arealinngrep og meir indirekte endringar i miljøtilhøva. Utfylling, mudring og andre inngrep på sjøbotnen kan føre til direkte tap av hardbotn og tareskog. Moloar, hamneanlegg og andre konstruksjonar kan i tillegg endre lokale straum- og bølgetilhøve og dermed påverke levevilkåra for tareskogen.

Auka tilførsel av partiklar og næringsstoff frå land eller andre kjelder kan redusere lystilgangen og påverke vekstvilkåra for tare. Sedimentering kan også påverke etableringa av nye tareplantar på sjøbotnen (Havforskningsinstituttet, 2024).

Klimaendringar er ein langsiktig påverknadsfaktor. Endringar i sjøtemperatur, marine hetebølger og endringar i artssamansetjing kan påverke tareskogøkosystema, men konsekvensane varierer mellom tareartar og geografiske område (Havforskningsinstituttet, 2024). Det ligg ikkje føre tilstrekkeleg lokal kunnskap til å fastslå om eller i kva grad slike endringar allereie har påverka tareskogen i Herøy.

For Herøy vil det vere særleg viktig å sjå påverknad på tareskog i samanheng med andre inngrep og aktivitetar i sjøområda. Fleire mindre tiltak kan samla føre til tap eller fragmentering av viktige marine leveområde, sjølv om påverknaden frå kvart enkelt tiltak isolert sett er avgrensa.

3.6.1.3 Mål, strategi og tiltak

Forslag til tiltak- erle

- Synleggjere registrerte tareskogførekomstar i kommunen sitt kunnskapsgrunnlag og temakart for naturmangfald.
- Leggje registrerte tareskogførekomstar til grunn ved revisjon av kommuneplanen sin arealdel og ved behandling av tiltak i sjø.
- Unngå nye fysiske inngrep i tareskoglokalitetar med svært stor verdi (A-verdi) så langt som mogleg.

- Krevje eller vurdere behov for oppdatert marin kartlegging ved større tiltak i eller nær registrerte og modellerte tareskogforekomstar.
- Prioritere feltverifisering av modellerte tareskogområde i område med stort utbyggings- eller næringspress.
- Kartleggje overlapp og økologiske samanhengar mellom tareskog og viktige gyte-, oppvekst- og beiteområde for fisk.
- Ved framtidige oppdateringar av kunnskapsgrunnlaget registrere endringar i areal og tilstand for utvalde tareskogområde, slik at kommunen over tid kan følgje utviklinga.

Kjelder

Direktoratet for naturforvaltning (2007). Kartlegging av marint biologisk mangfold. DN-handbok 19-2001, revidert 2007.

Havforskningsinstituttet (2021). Tareskogforekomster. Marine naturverdiar og tiltak i kystsona. Tareskogforekomster | Havforskningsinstituttet

Tilstandsvurderinga av høstefelt for stortare i Møre og Romsdal og Trøndelag i 2020, 2022, 2024, 2026 Havforskningsinstituttet rapportar.

Havforskningsinstituttet (2024). Liste over forvaltningsrelevante naturenheter. Rapport fra havforskningen 2024-53.

Norderhaug, K. M., Wathne, C., Filbee-Dexter, K., Rogne, S., Strand, H., Wernberg, T., Fagerli, W. C., Slotsvik, G., Sundnes, F., Christensen-Dalsgaard, S., James, P., Sander, G. & Zimmerhackel, J. (2025). Restaurering av tareskog i Norge: Rapport I-Status rapport. Havforskningsinstitutt 2025-44, 61sider.

Miljødirektoratet/Naturbase (2026). Naturtyper – marine (HB19). Datauttrekk for Herøy kommune, Møre og Romsdal.

3.6.2. Ålegrasenger og marine undervassenger

Ålegrasenger og andre undervassenger er marine naturtypar som finst på grunt vatn, hovudsakleg på sand- og mudderbotn. I Noreg er vanleg ålegras (*Zostera marina*) den mest utbreidde ålegrasarten, men *Ruppia maritima* (stivd havgras) er også hyppig. Ålegras kan danne samanhengande enger frå tidevassona og nedover i sjøen, der den nedre vekstgrensa i stor grad blir styrt av lystilhøve og vasskvalitet. Naturtypen er særleg knytt til skjerna og moderat eksponerte område, som grunne bukter, vågar og sund (Direktoratet for naturforvaltning, 2007; Bekkby mfl., 2020).

Ålegrasengene er produktive økosystem og dannar tredimensjonale leveområde på elles relativt einsarta sedimentbotn. Dei fungerer som skjulestad, næringsområde og oppvekstområde for mellom anna fisk og krepsdyr, og kan vere viktige næringsområde for fugl. Rotsystemet til ålegraset bind sedimentet og kan dermed bidra til å stabilisere botnen og redusere erosjon (Bekkby mfl., 2020). I tillegg bidreg ålegrasengane til langsiktig karbonlagring gjennom akkumulering av karbon i selve planten og i rotsystemet. Transporten av oksygen frå blada til rotsystemet bidreg dessuten til å halde sedimentet oksygenrikt, noko som kan redusere oksygenfattige og "rotne" botnforhold. Ålegrasenger har derfor økologiske funksjonar som strekkjer seg utover sjølve arealet enga dekkjer.

3.6.2.1 Eksisterande kunnskap

Naturbase-data viser at det er registrert 27 lokalitetar med «Ålegrasenger og andre undervassenger» (I11) i Herøy. Lokalitetane dekkjer til saman om lag 1,85 km² i det aktuelle datauttrekket (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

Av dei 27 lokalitetane er fire vurderte som viktige (B-verdi) og 23 som lokalt viktige (C-verdi). Det er ikkje registrert lokalitetar med A-verdi i datasettet. Dei fire B-lokalitetane er Bergsøya: Straumane, Gurskøya: Dragsund: Kvennavågen, Gurskøya: Aspevikvågen og Søre Vaulen 1. (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

Hovuddelen av dei registrerte lokalitetane består av vanleg ålegras. 20 av dei 27 lokalitetane er registrerte med utforminga I1101, vanleg ålegras (*Zostera marina*). Tre lokalitetar er registrerte som I1105, blandingsenger av ålegras og tang, medan fire eldre lokalitetar ikkje er spesifiserte til ei nærare utforming i datasettet (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026; Miljødirektoratet, 2026).

I motsetnad til tareskogregistreringane er ingen av dei 27 ålegraslokalitetane registrerte som modellerte i Naturbase-datasettet. Det gir eit sterkare grunnlag for å slå fast at ålegras er påvist på dei aktuelle lokalitetane, sjølv om alder og kartleggingsmetode varierer mellom registreringane.

Alderen på registreringane varierer mykje. Fleire av lokalitetane blei registrerte gjennom kartlegging i 2016 og 2017, og Søre Vaulen 1 blei registrert i 2020 i samband med etableringa av den nye Nerlandsøybrua. Samtidig finst eldre registreringar ved mellom anna Stokksund og Aspevikvågen frå 1978, Straumane frå 1991 og Kvennavågen frå 1997 (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026). Kartlegging gjennomført i Møre og Romsdal i 2015 og 2016 viste elles stor variasjon mellom ålegrasengene i fylket, både når det gjeld storleik, tettleik og nedre veksegrense (Bekkby mfl., 2017).

3.6.2.2 Manglande kunnskap

Sjølv om det er registrert 27 ålegras- og undervassenger i Herøy, er kunnskapen om dagens utbreiing og økologiske tilstand ufullstendig. Særleg dei eldste registreringane har behov for ny vurdering. At enkelte lokalitetar blei registrerte for fleire tiår sidan, inneber at dagens utbreiing, avgrensing og tilstand ikkje nødvendigvis samsvarer med informasjonen i Naturbase.

Det manglar også eit systematisk grunnlag for å vurdere utviklinga over tid og oppdatering av nye førekomstar. Eksisterande registreringar gir ikkje i seg sjølve grunnlag for å fastslå om det samla arealet med ålegras i Herøy er stabilt, aukande eller minkande.

Kunnskapen om den økologiske funksjonen til dei enkelte engene er også avgrensa. Nærleik til og samanheng med gyte- og oppvekstområde for fisk er relevant ved vurdering av ålegrasenger, ettersom engene kan ha funksjon som skjul-, nærings- og oppvekstområde (Bekkby mfl., 2020). Det bør derfor undersøkast nærare korleis dei registrerte ålegrasengene i Herøy overlappar med eller ligg i nærleiken av viktige funksjonsområde for fisk.

Det er særleg behov for betre kunnskap om:

- dagens utbreiing og avgrensing av eldre registrerte ålegrasenger
- økologisk tilstand, inkludert tettleik og nedre veksegrense
- oppdatering av nye førekomstar i Naturbase
- utvikling i areal og tilstand over tid
- samanhengen mellom ålegrasenger og gyte-, oppvekst- og beiteområde for fisk
- lokal påverknad frå fysiske inngrep, avrenning, sedimentasjon og andre aktivitetar i kystsona.

3.6.2.3 Truslar

Ålegrasenger ligg på grunt vatn i skjerma og moderat eksponerte område. Dette er samtidig sjøområde som ofte er attraktive for hamner, småbåtanlegg, moloar, utfylling og annan utbygging. Naturtypen er derfor særleg utsett for fysiske inngrep i kystsona. Utfylling, mudring, hamneutbygging og drenering er blant påverknadsfaktorane som er identifiserte for ålegrasenger i Noreg (Bekkby mfl., 2020).

Endringar i vasskvalitet kan påverke ålegraset indirekte. Auka tilførsel av næringsstoff og partiklar kan gi redusert lystilgang og dermed redusere kor djupt ålegraset kan vekse. Eutrofiering er derfor rekna som ein viktig påverknadsfaktor for naturtypen (Bekkby mfl., 2020).

Fysiske inngrep kan også endre botntilhøve, straum og sedimenttransport. Fordi ålegraset er avhengig av eigna sedimentbotn og tilstrekkeleg lys, kan slike endringar påverke både eksisterande enger og moglegheita for reetablering.

Miljødirektoratet framhevar at restaurering av ålegras først og fremst krev at årsakene til forringinga blir fjerna eller reduserte. Aktiv utplanting kan vere aktuelt enkelte stader, men har avgrensa verdi dersom påverknadsfaktorane som førte til tapet framleis er til stades (Miljødirektoratet, 2026).

Det ligg per i dag ikkje føre tilstrekkeleg kunnskap til å fastslå kva påverknadsfaktorar som er viktigast for dei enkelte ålegrasengene i Herøy. Truslane ovanfor må derfor forståast som kjende generelle påverknadsfaktorar for naturtypen og ikkje som dokumentasjon på at alle dei registrerte engene i kommunen er utsette for desse påverknadane.

3.6.2.4 Mål, strategi og tiltak

Forslag til tiltak- erle

- Synleggjere alle registrerte ålegrasenger og andre undervassenger i kommunen sitt temakart for naturmangfald.
- Leggje registrerte ålegrasenger til grunn ved revisjon av kommuneplanen sin arealdel og ved behandling av tiltak i sjø og strandsone.
- Unngå direkte nedbygging, utfylling og mudring i registrerte ålegrasenger så langt som mogleg.
- Prioritere ny kartlegging av dei eldste registrerte lokalitetane for å kontrollere dagens utbreiing og tilstand.
- Krevje eller vurdere behov for oppdatert kartlegging ved tiltak i eller nær registrerte ålegrasenger og i potensielle ålegrasområde der eksisterande kunnskap er mangelfull.
- Kartleggje samanhengen mellom ålegrasenger og registrerte gyte-, oppvekst- og beiteområde for fisk.
- Kartleggje nye førekomstar av ålegras i kommunen.
- Etablere eit utval representative lokalitetar som kan følgjast over tid for å dokumentere eventuell endring i areal, tettleik og nedre veksegrense.
- Vurdere restaurering der tidlegare ålegrasenger er dokumentert tapte eller vesentleg forringa, men først etter at årsakene til tap eller forringing er identifiserte og så langt som mogleg reduserte.

Kjelder

Bekkby, T. mfl. (2017). Kartlegging av ålegras (*Zostera marina*) i Møre og Romsdal i 2015 og 2016. NIVA.

Bekkby, T. mfl. (2020). Nasjonal kartlegging – kyst 2019. Ny revisjon av kriterier for verdisetting av marine naturtyper og nøkkelområder for arter. NIVA-rapport 7454-2020.

Direktoratet for naturforvaltning (2007). Kartlegging av marint biologisk mangfold. DN-handbok 19-2001, revidert 2007.

Fourqurean, J.W. mfl. (2012). Seagrass ecosystems as a globally significant carbon stock. *Nature Geoscience*, 5, 505-509.

Miljødirektoratet (2026). Lokale restaureringstiltak i kystnære marine miljøer: En kunnskapssammenstilling for restaurering i Oslofjorden.

Miljødirektoratet/Naturbase (2026). Naturtyper – marine (HB19). Datauttrekk for Herøy kommune, Møre og Romsdal.

3.6.3. Blautbotnsområde i strandsona

Blautbotnsområde i strandsona omfattar grunne område med mudder og/eller fin, leirhaldig eller grovare sand, og delar av områda blir ofte tørrlagde ved lågvatn. Naturtypen finst langs heile norskekysten, men større samanhengande blautbotnsområde på grunt vatn er relativt sjeldne (Direktoratet for naturforvaltning, 2007; NVE, 2023).

Blautbotnsområda kan ha høg biologisk produksjon og eit rikt dyreliv, sjølv om områda ved første augekast kan sjå relativt artsfattige ut. Ein stor del av faunaen lever nedgraven i sedimentet, med artar som fjøremark, sandmusling, knivskjel, hjartemusling og ulike sniglar, pigghudar og krepsdyr. Den store produksjonen av botndyr gjer områda til viktige beiteområde for både fisk og fugl (Direktoratet for naturforvaltning, 2007; NVE, 2023). Blautbotnsområde i strandsona har særleg betydning for vadefugl og andre fagleartar som søkjer næring på grunt vatn og på tørrlagde sedimentflater.

Blautbotnsområde kan også ha andre økologiske funksjonar. Miljødirektoratet peikar mellom anna på at slike område kan bidra til å regulere spreiding av partiklar i samband med nedbør, avrenning frå land og flaumepisodar (Miljødirektoratet, 2026).

3.6.3.1 Eksisterande kunnskap

Naturbase-data viser seks registrerte lokalitetar med naturtypen «Blautbotnsområde i strandsona» (I08) i Herøy kommune. Lokalitetane dekkjer til saman om lag 2,43 km² (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

Tre av lokalitetane er vurderte som svært viktige (A-verdi) og tre som viktige (B-verdi). A-lokalitetane dekkjer til saman om lag 1,597 km², medan B-lokalitetane utgjør om lag 0,830 km². Det er ikkje registrert blautbotnsområde med C-verdi i datasettet (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

Ingen av dei seks lokalitetane er registrerte som modellerte i Naturbase-datasettet. Dette styrkjer kunnskapsgrunnlaget om at naturtypen er påvist på dei aktuelle lokalitetane. Fem av lokalitetane er ikkje spesifiserte til ei nærare utforming i datasettet. Lokaliteten Søre Vaulen 2 er registrert som utforminga I0801 – bølgepåverka strand av rein sand (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026). DN-handbok 19 skil elles mellom ulike utformingar av blautbotnsområde basert mellom anna på sedimenttype og grad av eksponering (Direktoratet for naturforvaltning, 2007).

I Vaulen-området viser Naturbase-data at blautbotnsområde og ålegrasenger ligg i nær tilknytning til kvarandre og delvis overlappar. Dette gjeld både i Søre Vaulen og Nordre Vaulen. Området illustrerer korleis ulike marine naturtypar kan inngå i eit samanhengande økologisk system, og understrekar behovet for å vurdere naturtypane samla ved arealplanlegging og tiltak i sjø (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

3.6.3.2 Manglande kunnskap

Dei seks registrerte lokalitetane gir eit viktig utgangspunkt for å identifisere større og verdifulle blautbotnsområde i Herøy, men kartlegginga kan ikkje reknast som ei fullstendig oversikt over alle grunne område med blautbotn i kommunen. Det nasjonale kartleggingsprogrammet etter DN-handbok 19 var retta mot utvalde marine naturtypar og blei avslutta i 2019. Eksisterande HB19-data er framleis tilgjengelege i Naturbase, men fråvær av registrering kan ikkje utan vidare tolkast som fråvær av naturtypen (Miljødirektoratet, 2026).

Det er også avgrensa informasjon om den økologiske tilstanden i dei registrerte lokalitetane. Naturbase-data gir informasjon om geografisk avgrensing og verdi, men i mindre grad om mellom anna artssamansetjing, mengde botndyr, sedimenttilstand og korleis lokalitetane har utvikla seg over tid.

Det er særleg behov for betre kunnskap om:

- førekomst av blautbotnsområde utanfor dei seks registrerte HB19-lokalitetane
- dagens geografiske avgrensing og økologiske tilstand i registrerte lokalitetar
- artssamansetjing og biologisk produksjon i dei viktigaste områda
- betydninga av lokalitetane som beite- og funksjonsområde for fisk og fugl
- eksisterande fysiske inngrep i og omkring lokalitetane
- utvikling i areal og tilstand over tid.

Det kan vere særleg relevant å kartleggje samanhengen mellom blautbotnsområda og viktige funksjonsområde for sjøfugl. Fleire av lokalitetane ligg i ytre delar av Herøy, der kommunen har store sjøfuglførekomstar, men den konkrete funksjonen til dei enkelte blautbotnsområda som næringsområde bør dokumenterast før ein trekkjer konklusjonar om slike samanhengar.

3.6.3.3 Truslar

Fordi blautbotnsområda ligg på grunt vatn og i strandsona, kan dei vere utsette for fysiske inngrep. Mudring og utfylling kan føre til direkte tap eller endring av sedimentbotnen, medan brygger, båtplassar, hamneanlegg, moloar, kablar og annan infrastruktur kan påverke naturtypen direkte eller gjennom endra straum- og sedimenttilhøve. Slike inngrep er mellom påverknadstypene Miljødirektoratet legg til grunn ved kartlegging av fysisk påverknad på blautbotnsområde i strandsona (Miljødirektoratet, 2025).

Endring i vassgjennomstrøyming kan påverke sedimentforhold, artssamansetjing og biologisk produksjon. Mudring og andre tiltak kan i tillegg føre til auka partikkelspreiing og sedimentasjon i nærliggande område. Omfanget av påverknaden vil mellom anna avhenge av straumtilhøve, sedimenttype og typen inngrep.

Blautbotnsområde kan også bli påverka av forureining. Fordi finkorna sediment kan akkumulere miljøgifter, kan forureining frå hamner, industri, avrenning eller andre kjelder påverke organismar som lever i og på sedimentet.

For Herøy er det ikkje gjennomført ei samla vurdering av kor mykje dei seks registrerte lokalitetane er påverka av fysiske inngrep, forureining eller andre belastningar. Dei nemnde truslane må derfor forståast som kjende generelle påverknadsfaktorar for naturtypen og ikkje som dokumentasjon på at alle dei registrerte lokalitetane i kommunen er utsette for desse påverknadane.

3.6.3.4 Mål, strategi og tiltak

Forslag til tiltak- erle

- Synleggjere registrerte blautbotnsområde i kommunen sitt temakart for naturmangfald.

- Leggje registrerte A- og B-lokalitetar til grunn ved revisjon av kommuneplanen sin arealdel.
- Unngå utfylling, mudring og andre tiltak som fører til direkte tap av registrerte blautbotnsområde så langt som mogleg.
- Vurdere krav om oppdatert marin kartlegging ved tiltak i eller nær registrerte blautbotnsområde.
- Kartleggje eksisterande fysiske inngrep og påverknad i dei seks registrerte lokalitetane.
- Undersøkje førekomsten av hittil ikkje registrerte blautbotnsområde i grunne sjøområde med mangelfull kartlegging.
- Kartleggje samanhengen mellom dei viktigaste blautbotnsområda og nærings- og funksjonsområde for sjøfugl og fisk.
- Følgje utviklinga i areal og økologisk tilstand i utvalde lokalitetar over tid.

3.6.4. Skjellsand

Skjellsand består av delvis nedbrotne kalkskal frå marine organismar, for eksempel muslingar, snegler, rur, kalkrør av børstemark og kalkrødalger. Naturtypen finst ofte i skjerma område langs kysten der slikt materiale blir avsett og akkumulert over tid. Områda med skjellsand må ha nok straum for at en effektiv knusing av skjell skal kunne oppstå, samtidig som tilførselen av materiale som sand, grus og leire må være minimal. Skjellsand regna som ein ikkje fornybar ressurs da danninga skjer over svært lang tid (Direktoratet for naturforvaltning, 2007; NVE, 2023).

Skjellsand er ein viktig naturtype med eit rikt mangfald av botnlevande organismar. Naturtypen fungerer blant anna som gyte- og oppvekstområde for fleire fiskeartar, og utgjør viktige habitat for krepsdyr i samband med næringssøk, paring og skallskifte. Skjellsand er ein særleg viktig naturtype for den vesle fisken sil. Silen er næringsrik mat for sjøfugl og mange fiskeslag, t.d. flatfisk, torsk, hyse, lyr og sei. Som bindeledd mellom planktonorganismar og predatorar på høgare trofiske nivå er sil ein nøkkelart i det marine næringsnett, og er såleis svært viktig i kystøkosystemet. Silen graver seg ned i sedimentet gjennom natta for å liggje i ly for predatorar, i tillegg til å liggje nedgraven i

sedimentet gjennom vinteren, der silen er i dvale. Silen er derfor avhengig av område med laus blautbotn, med gode oksygenforhold. Skjellsand er ein ideell type blautbotn for silen (Johnsen m. fl. 2021).

Silen er eit viktig byttedyr for sjøfugl, og skjellsandområde kan derfor ha ein indirekte, men viktig funksjon for sjøfuglbestandane. Førekost av skjellsand i nærleiken av sjøfuglkoloniar gir gode habitat for sil og kan bidra til god tilgang på næring i nærområdet. Forsking utført av Runde Miljøsenter og NINA har vist at variasjonar i silbestanden ved Runde har sterk samanheng med hekkesuksessen til fleire sjøfuglar, mellom anna lunde. God tilgang på sil i hekkeperioden er difor viktig for reproduksjon og bestandsutvikling hos sjøfugl. Dette gjer naturtypen skjellsand særleg viktig i Herøy kommune, der Runde er ein av dei viktigaste sjøfuglkoloniane i Noreg. Vern og god forvaltning av skjellsandområde kan difor vere viktig ikkje berre for å ta vare på det biologiske mangfaldet knytt til naturtypen, men òg for å oppretthalde robuste sjøfuglbestandar i området.

3.6.4.1 Eksisterande kunnskap

I naturbase er det registrert 45 lokalitetar med naturtypen "Skjellsand" (I12) i Herøy (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026). Av dei 45 lokalitetane er 25 vurderte som svært viktige (A-verdi) og 20 som viktige (B-verdi). Det er ikkje registrert skjellsandlokalitetar med C-verdi i datasettet. Førekostane av skjellsand dekkjar til saman om lag 124,0 km². Skjellsandførekostane er særleg knytte til dei ytre sjøområda i kommunen, med registreringar mellom anna i Herøyfjorden, Rundafjorden, rundt Runde og i sjøområda mellom dei ytre øyane. Den største enkeltlokaliteten, «Fra Runde til Skorpa», er vurdert til A-verdi og har eit polygonareal på om lag 50,5 km² (Naturbase/Miljødirektoratet, datauttrekk 2026).

Den store utbreiinga i dei ytre delane av Herøy samsvarer med dei generelle miljøtilhøva der skjellsand blir danna og avsett. Havforskningsinstituttet peikar på at talet på skjellsandførekostar generelt er størst ytst på kysten (Havforskningsinstituttet, 2021). Bølgjer bidreg til nedbryting av skalmateriale, medan straum og botntopografi påverkar transport og avsetning av materialet.

3.6.4.2 Manglande kunnskap

Alle dei 45 registrerte skjellsandlokalitane er registrerte som modellerte forekomstar. Kartlegginga av skjellsand i det nasjonale programmet for marine naturtypar vart

gjennomført ved hjelp av botnprøver kombinert med modellering av sannsynleg utbreiing (Havforskningsinstituttet, 2021). Det samla polygonarealet på 124,0 km² må derfor tolkast som modellert/kartlagt utbreiing og ikkje som dokumentasjon på at heile arealet innanfor kvart polygon består av samanhengande skjellsand med lik kvalitet eller økologisk tilstand. Samstundes baserer modellen seg på dagens kystlinje og kor skjellsand kan dannast i dag basert på dagens strøm- og bølgeførhold. Søre Sunnmøre har vore pilotområde for marine grunnkart i kystsona. Prosjektet har kartlagt geologi og botnforhold, djupne og dei ulike marine botnsedimenta med høg oppløysing. Kartlaget er tilgjengeleg via https://geo.ngu.no/kart/marin_mobil/. Marine grunnkart brukar ikkje kategorien skjellsand, men kategoriane «sand» og «grushaldig sand» er tilsvarande. Marine grunnkart gir eit meir nøyaktig bilete av fordelinga av naturtypen i regionen, med betre avgrensing mot andre blautbotntypar med høgare innhald av slam eller silt. Kartløyisinga blir hyppig brukt av lokale snurrevadfiskarar til å finne eigna fiskeplassar med sandbotn i kommunen.

3.6.4.3 Truslar

Dei største truslane mot skjellsandførekomstar er uttak av skjellsand og inngrep som endrar straum- og bølgeførholda i området. Uttak av skjellsand kan føre til direkte tap av naturtypen og leveområda som er knytte til slike førekomstar. Sidan danninga av skjellsand skjer svært langsamt, vil naturtypen i liten grad kunne reetablerast innanfor overskodeleg tid. Endringar i straumforhold, til dømes som følgje av utfyllingar, muldring, kaianlegg eller andre kystnære inngrep, kan påverke transport og avsetjing av sediment. Dette kan føre til erosjon, tilslamming eller endra utbreiing av skjellsandførekomstane, noko som igjen kan redusere naturtypen sin verdi som leveområde for marine organismar.

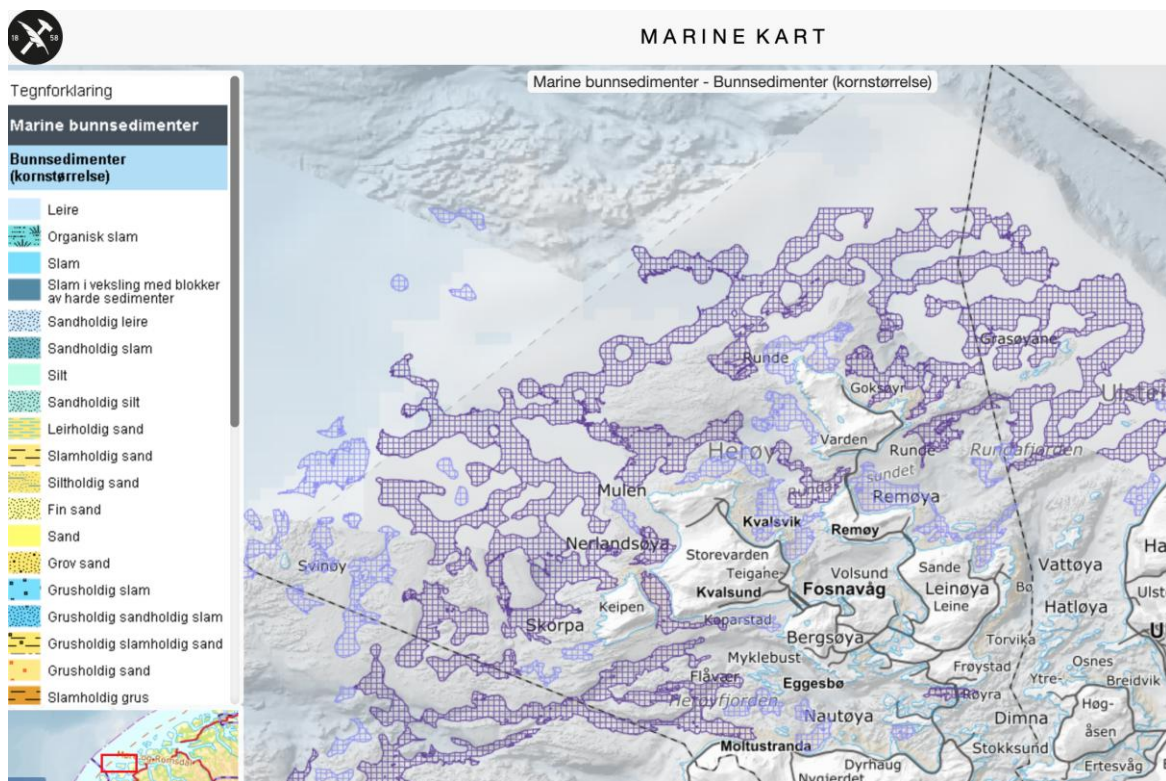
3.6.4.4 Mål, strategi og tiltak

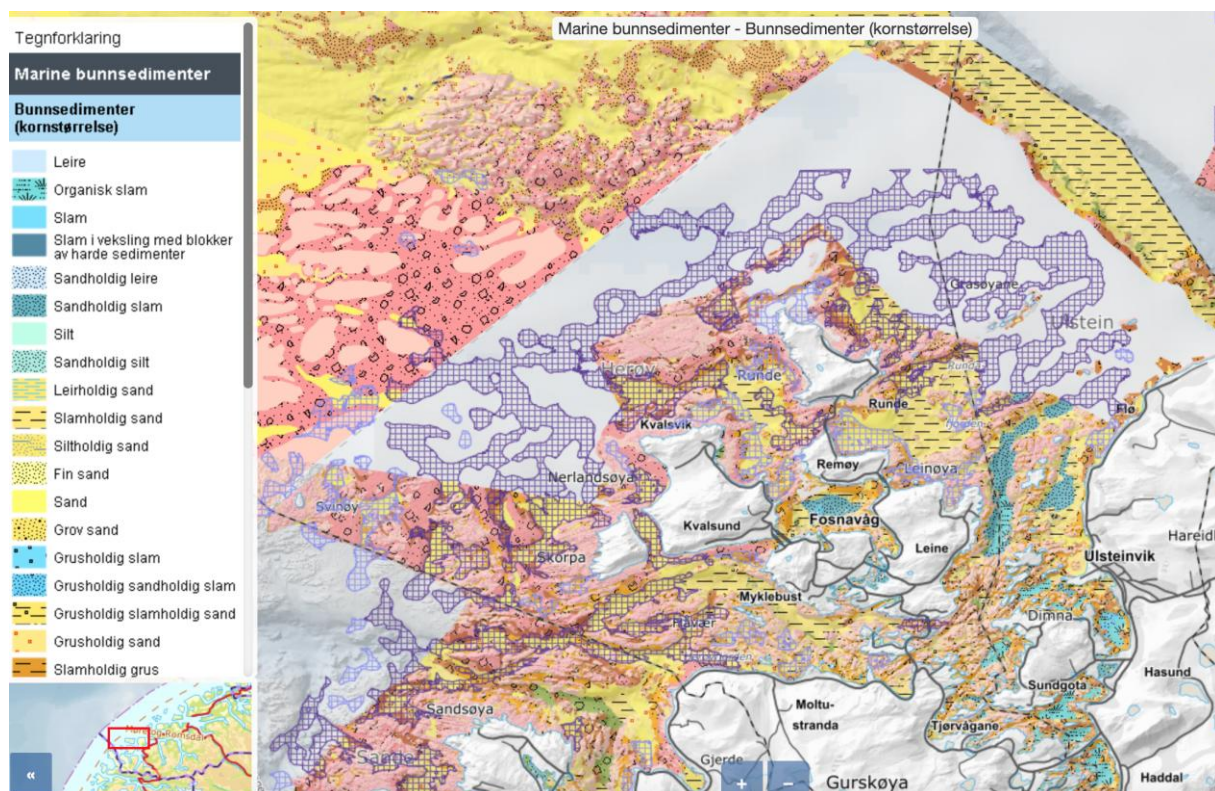
Hindre tap og forringing av viktige skjellsandførekomstar, samstundes som kunnskapen om naturtypen si utbreiing, tilsand og økologisk betyning blir forbetra.

Styrkje kunnskapsgrunnlaget om skjellsandførekomstane gjennom vidare kartlegging i område som ikkje er dekte av marine grunnkart, der datagrunnlaget i dag hovudsakleg er modellbasert.

- Ta omsyn til registrerte og potensielle skjellsandførekomstar ved planlegging av nye tiltak i sjø og strandsona.
- Vurdere korleis tiltak som utfylling, muldring, dumping og etablering av tekniske installasjonar kan påverke skjellsandlokalitetar.
- Unngå inngrep som kan endre lokale straum- og sedimentforhold i område med viktige skjellsandførekomstar.

- Auke kunnskapen om artsmangfaldet knytt til skjellsandlokalitetane og deira funksjon som leveområde for botndyr og fisk, spesielt sil.
- Leggje til rette for at ny kunnskap om skjellsand blir innarbeidd i kommunen sitt naturmangfaldgrunnlag etter kvart som nye kartleggingar blir gjennomførte.
- Følgje utviklinga i utvalde lokalitetar over tid for å avdekkje eventuelle endringar i utbreiing eller tilstand.

Kjelder

Johnsen E., Sørhus E., de Jong K., Lie K. K. og Grøsvik B. E.(2021) Kunnskapsstatus for havsil i norsk sone av Nordsjøen. Rapport fra havforskningen 2021-33.

Direktoratet for naturforvaltning (2007). Kartlegging av marint biologisk mangfold. DN-handbok 19-2001, revidert 2007.

(Havforskningsinstituttet, 2021)

Miljødirektoratet/Naturbase (2026). Naturtyper – marine (HB19). Datauttrekk for Herøy kommune, Møre og Romsdal.

3.6.5 Korallar og andre sårbare botnsamfunn

3.6.5.1 Eksisterande kunnskap

3.6.5.2 Manglande kunnskap

3.6.5.3 Truslar

3.6.5.4 Mål, strategi og tiltak

3.6.5. Gyte-, oppvekst- og beiteområde for fisk

Gyte- og oppvekstområde er viktige funksjonsområde for fisk gjennom ulike delar av livssyklusen. Tilgangen på eigna gyteområde og gode oppveksthabitat er viktig for at fiskebestandane skal kunne reprodusere seg og oppretthalde rekrutteringa over tid. Egg og larvar er sårbare livsstadium, og gode miljøforhold i gyte- og oppvekstområda er derfor viktige for rekrutteringa til bestandane (Fiskeridirektoratet, *Fiskeridirektoratets planretteiing*).

Fisk har ulike gytestrategiar og ulike krav til gytehabitat. Kysttorsk gyter egg som driv fritt i vassmassane, medan andre artar har egg som festar seg til botnen eller vegetasjon. Sild gyter eksempelvis egg på botnen, ofte på grus- og steinbotn, der egg festar seg til substratet. Dette inneber at gyteområde kan vere knytte til svært ulike marine naturtypar og miljøforhold. For artar som gyter egg som driv fritt i vassmassane, vil straumforhold påverke transporten av egg og larvar. Straumforhold kan også bidra til at egg og larvar blir haldne tilbake i nærleiken av gyteområdet, eller bli spreidde til andre område (Havforskningsinstituttet).

Det er også viktig å skilje mellom registrerte gyteområde og kartlagde gytefelt. Fiskeridirektoratet sine kystnære fiskeridata inneheld mellom anna registrerte gyteområde basert på kunnskap frå fiskarar og andre lokale informantar. Eit gyteområde er definert som eit arealavgrensa område der yrkesfiskarar har fått fisk med rennande rogn eller observert fiskerogn på havbotnen. Eit registrert gyteområde er derfor ikkje nødvendigvis ei presis avgrensing av heile det funksjonelle området der gytinga føregår. Datasettet er i hovudsak basert på intervju med fiskarar og er under kontinuerleg oppdatering (Fiskeridirektoratet).

Havforskningsinstituttet har i tillegg kartlagt gytefelt for kysttorsk gjennom undersøkingar av egg og oseanografisk modellering. Her inngår både informasjon om førekomst av egg og korleis straumforhold kan påverke tilbakehalding og transport av egg og larvar. Gytefelt som er kartlagde av Havforskningsinstituttet er derfor ofte større enn Fiskeridirektoratet sine registrerte gyteområde, fordi også potensialet for spreiding og tilbakehalding av egg og larvar blir vurdert (Fiskeridirektoratet; Havforskningsinstituttet).

Etter klekking er fiskelarvar avhengige av å finne eigna område for vidare vekst og overleving. Oppvekstområde er areal og habitat som er viktige for overlevinga til yngel og småfisk fram til dei når fangstbar storleik eller rekrutterer til bestanden. Beiteområde er område med større ansamlingar av beitande fisk i fangstbar storleik (Fiskeridirektoratet).

Kva område som fungerer som oppveksthabitat varierer mellom artar og livsstadium, og blir mellom anna påverka av tilgang på næring, skjul, predatorar, djupn, straumforhold og habitatstruktur. Havforskningsinstituttet peikar på at yngel kan vere knytt til ulike botntypar som gir både tilgang på mat og vern mot miljø og predatorar. Særleg vegetasjonsrike habitat som ålegrasenger og tareskog kan vere viktige oppvekstområde, mellom anna fordi den tredimensjonale strukturen gir skjul og mange mikrohabitat med tilgang på næringsorganismar (Havforskningsinstituttet).

3.6.5.1 Eksisterande kunnskap

Herøy har eit omfattande kunnskapsgrunnlag for gyteområde gjennom Fiskeridirektoratet sine kystnære fiskeridata. I datasettet «Gyteområde alle artar» er det registrert 18 geografiske gyteområde som berører Herøy. Områda omfattar fleire artar, mellom anna torsk, kveite, sild og lysing. Datasettet er basert på opplysningar frå yrkesfiskarar og viser område der det er registrert gytefisk eller fiskerogn.

Torsk er den mest utbreidde arten i registreringane, med 10 område der torsk inngår som gyteart. Det er også registrert seks område for kveite og to område der sild inngår. Eitt av områda, Nord av Sandsøy, er registrert for både sild og lysing. Dei registrerte områda viser dermed at sjøområda i Herøy har funksjon som gyteområde for fleire artar og at det finst variasjon i kva artar som nyttar dei ulike delane av kommunen.

Blant dei registrerte områda finn vi mellom anna Geitmaren-Remøya, Gåsværkåsa, Løvøygrunnen, Geithammern, Rødholmbakken, Svartoksen, Færøysundet, Varegga og Gjesværbakken for torsk. For kveite er mellom anna Nøva, Sildøyan, Torbergskjæran ØV, Tverrodden, Lovøygrunn og Flesdjupna registrerte. Øst av Svinøya og Nord av Sandsøy er registrerte som gyteområde for sild, medan Nord av Sandsøy også er registrert for lysing.

Registreringane er i hovudsak baserte på lokal kunnskap frå fiskarar. Fiskeridirektoratet understrekar at kystnære fiskeridata er samla inn over lang tid, har ulik alder og detaljeringsgrad og er under kontinuerleg oppdatering. Manglande registrering bør derfor ikkje tolkast som at eit område ikkje har funksjon for fisk (Fiskeridirektoratet).

I tillegg til dei registrerte gyteområda finst det tre kartlagde gytefelt for kysttorsk som berører Herøy: Selvågdjupet, Dimna og Holmefjorden. Datasettet «Gytefelt torsk MB» er basert på Havforskningsinstituttet si kartlegging av funksjonelle gytefelt for kysttorsk.

Selvågdjupet og Dimna er klassifiserte som B-område, det vil seie regionalt viktige gytefelt, medan Holmefjorden er klassifisert som C, lokalt viktig gytefelt. Datasettet beskriv alle tre områda som verifiserte gjennom kartlegging. Dimna er registrert med middels

eggmengde og stor tilbakehalding av egg, medan Holmefjorden er registrert med middels eggmengde og noko tilbakehalding.

Dei tre gytefelta gir eit anna bilete av kysttorsken sine funksjonsområde enn dei intervjubaserte gyteområda. Medan «Gyteområde alle artar» viser konkrete område der gytefisk er registrert, forsøker «Gytefelt torsk MB» å beskrive område som har ein funksjon for reproduksjonen basert på både eggførekomst og transport av egg og larvar. Dei to datakjeldene bør derfor sjåast i samanheng. Fiskeridirektoratet peikar også på at Havforskningsinstituttet sine gytefelt ofte er større enn dei registrerte gyteområda, nettopp fordi spreingspotensialet for egg og larvar blir inkludert i vurderinga.

Oppvekst- og beiteområde

I datasettet for oppvekst- og beiteområde er det ikkje registrert område som berører Herøy. Fråværet av registrerte oppvekst- og beiteområde betyr likevel ikkje at slike funksjonsområde ikkje finst i Herøy. Datasettet er i hovudsak basert på intervju med fiskarar og er under kontinuerleg oppdatering. Registreringane representerer derfor kjende og dokumenterte område, og kan ikkje aleine brukast til å konkludere med at andre område ikkje har funksjon som oppvekst- eller beitehabitat (Fiskeridirektoratet).

Det manglande datagrunnlaget er særleg relevant fordi Herøy har fleire marine naturtypar som kan fungere som oppveksthabitat. Fråværet av registrerte oppvekst- og beiteområde i datasettet bør derfor vurderast som eit kunnskapshol, og ikkje som dokumentasjon på at Herøy manglar slike område.

Samanheng mellom gyte- og oppvekstområde og marine naturtypar

Marine naturtypar kan utgjere viktige habitat for fisk både før og etter gyting. Det ble derfor gjort ein enkel GIS-analyse av overlappen mellom registrerte gyteområde, gytefelt for kysttorsk og marine naturtypar i Naturbase. Analysen viser at fleire område som overlappar.

Tabell X. Overlapp mellom registrerte marine naturtypar i Herøy og registrerte gyteområde/gytefelt.

Område	Marine naturtypar	Registrert fiskefunksjon	Kvifor området er særleg relevant
Søre Vaulen	Ålegras, blautbotn	Kysttorsk – gytefelt	Overlapp mellom fleire marine naturtypar og gytefunksjon. Om lag 86 % av blautbotnlokaliteten overlappar med gytefelt.
Nordre Vaulen	Ålegras, blautbotn	Kysttorsk – gytefelt	Fleire marine naturtypar og gytefunksjon innanfor same område.
Bergsøya - Straumane	Ålegras	Kysttorsk – gytefelt	Stor ålegraslokalitet med omfattande overlapp med gytefelt.

Langholmane	Blautbotn	Kysttorsk - gytefelt	Om lag 66 % av blautbotnlokaliteten overlappar med gytefelt.
Nerøya S	Blautbotn	Kysttorsk - gytefelt	Om lag 75 % av blautbotnlokaliteten overlappar med gytefelt.
Søre Vaulen 2	Blautbotn	Kysttorsk - gytefelt	Om lag 73 % av blautbotnlokaliteten overlappar med gytefelt.
Dimna	Skjellsand	Kysttorsk og sild - gyteområde/gytefelt	Overlapp mellom skjellsand og fleire registrerte fiskefunksjonar.
Holmefjorden	Skjellsand	Kysttorsk og sild - gyteområde/gytefelt	Overlapp mellom skjellsand og fleire registrerte fiskefunksjonar.

Desse områda skil seg ut i GIS-analysen fordi dei har overlapp mellom fleire marine naturverdiar og registrerte funksjonsområde for fisk. Områda bør derfor vere særleg relevante ved vurdering av nye tiltak i sjø. Tabellen er ikkje ei rangering av områda, men peikar ut lokalitetar der fleire marine verdiar er registrerte innanfor same geografiske område. Det er ikkje registrert oppvekst- og beiteområde som berører Herøy i Fiskeridirektoratet sitt datasett. Dette betyr ikkje at slike område ikkje finst, men viser at det manglar registreringar i det aktuelle datagrunnlaget.

Skjellsand har særleg stor geografisk overlapp med registrerte gyteområde. Av dei om lag 124 km² registrerte skjellsandområda overlappar rundt 5,6 km² med gytefelt for kysttorsk, tilsvarende omtrent 4,5 % av skjellsandarealet. Overlappen gjeld gytefeltet Dimna og Holmefjorden.

Det er samtidig ein betydeleg overlapp mellom skjellsand og registrerte gyteområde for sild. Omtrent 62,1 km², tilsvarende rundt 50 % av skjellsandarealet, overlappar med registrerte sild-gyteområde. Når registrerte sild-gyteområde og gytefelt for kysttorsk blir sett samla, ligg om lag 67,6 km², eller rundt 55 % av skjellsandarealet, innanfor minst eitt registrert gyteområde eller gytefelt.

For ålegras er samanhengen med kysttorsk-gytefelt endå tydelegare. Det er registrert om lag 1,86 km² ålegrasenger i Herøy, og rundt 1,23 km², tilsvarende om lag 66 %, overlappar med kartlagde gytefelt for kysttorsk. Overlappen gjeld Selvågdupet, Dimna og Holmefjorden.

For tareskog er overlappen mindre, men framleis relevant. Av om lag 26,0 km² registrert tareskog overlappar rundt 1,86 km² med kysttorsk-gytefelt, tilsvarende om lag 7 % av det registrerte tareskogarealet. Tareskog har i tillegg overlapp med registrerte gyteområde for sild og andre artar.

For blautbotnområda er overlappen med kysttorsk-gytefelt også betydeleg. Av om lag 2,44 km² registrert blautbotn overlappar rundt 1,32 km², eller om lag 54 %, med kartlagde gytefelt for kysttorsk. Fem av seks registrerte blautbotnområde har slik overlapp.

Samla viser analysen at fleire av Herøy sine marine naturtypar ligg i område som også har registrert funksjon for fisk. Særleg ålegras, blautbotn og skjellsand har betydeleg geografisk overlapp med gytefelt for kysttorsk. Dette understrekar betydninga av å sjå marine naturtypar og artsfunksjonar i samanheng i arealplanlegginga.

Det er samtidig viktig å presisere at geografisk overlapp ikkje i seg sjølv dokumenterer ein direkte økologisk årsakssamanheng. Analysen viser at områda ligg geografisk saman, medan den faktiske funksjonen som gyte-, oppvekst- eller beitehabitat må vurderast ut frå art, livsstadium, habitatforhold og lokale miljøforhold.

3.6.5.2 Manglande kunnskap

Kunnskapsgrunnlaget for gyte- og oppvekstområde i Herøy er omfattande, men ikkje komplett. Fiskeridirektoratet sine kystnære fiskeridata er samla inn over lang tid og byggjer i stor grad på lokal og fiskeribasert kunnskap. Registreringane har derfor ulik alder og detaljeringsgrad. Det er behov for å oppdatere eldre registreringar og undersøke område der kunnskapsgrunnlaget er svakt.

Det er særleg eit kunnskapshol knytt til oppvekst- og beiteområde. Det er ikkje registrert oppvekst- eller beiteområde som berører Herøy i Fiskeridirektoratet sitt datasett, samtidig som kommunen har fleire naturtypar som kan ha funksjon som oppveksthabitat. Havforskningsinstituttet peikar på at fleire potensielt viktige oppveksthabitat framleis er lite kartlagde. Det er derfor behov for å undersøke om og korleis ulike habitat i Herøy blir nytta av yngel og ungfisk.

Det er også avgrensa kunnskap om samanhengen mellom gytefelt, egg- og larvetransport og dei konkrete oppvekstområda i kommunen. Særleg er det behov for betre kunnskap om kva naturtypar som fungerer som oppveksthabitat for ulike artar og livsstadium.

Det bør også takast høgde for at gyteaktivitet kan føregå utanfor dei kartlagde gytefeltene. Kartlagde område bør derfor ikkje forståast som ei fullstendig avgrensing av all gyteaktivitet i kommunen.

3.6.5.3 Truslar

Gyte- og oppvekstområde kan påverkas av tiltak som endrar eller reduserer kvaliteten på habitatet eller dei fysiske forholda som fisk er avhengige av. Fiskeridirektoratet peikar på at ressursområde kan bli påverka både gjennom direkte arealbeslag og gjennom tiltak som endrar naturtilhøva i og ved områda. Aktuelle påverknadsfaktorar i kystsona er mellom anna utfylling i sjø, etablering av hamner og moloar, mudring, undervasssprenging, dumping av massar og bygging av brygger og andre konstruksjonar. Slike tiltak kan føre til

oppvirvling av sediment, utslepp av kjemikalier og endringar i topografi og straumtilhøve (Fiskeridirektoratet, *Fiskeridirektoratets planretteiing*).

Havforskningsinstituttet peikar også på at tiltak kan påverke gyte- og oppvekstområde indirekte, sjølv om dei ikkje skjer direkte innanfor sjøve kjerneområdet. Mudring, dumping, sprenging, bygging av konstruksjonar og brygger kan påverke områda direkte, medan mellom anna overgjødsling, nedslamming, båttrafikk og tiltak som endrar sirkulasjonsmønster i fjordane kan ha meir indirekte effektar (Havforskningsinstituttet, *Metoder for kartlegging av oppvekstområder for kystnære bestander av fisk*).

Særleg bør det takast omsyn til område der fleire funksjonar overlappar. Inngrep i eit område med både gytefunksjon og naturtypar som kan fungere som oppveksthabitat kan potensielt påverke fleire delar av fisken sin livssyklus samtidig. Havforskningsinstituttet peikar på at kystnære gyte- og oppvekstområde ofte ligg i område med stor menneskeleg påverknad, og at fysiske og økologiske endringar i slike område kan påverke både lokale bestandar og større bestandskompleks (Havforskningsinstituttet).

For Herøy er dette særleg relevant i område der gytefelt overlappar med ålegras, tareskog, blautbotn eller skjellsand. Desse naturtypene kan ha funksjon som oppvekst- og beitehabitat, og for ålegras er mellom anna utfylling, mudring og eutrofiering identifiserte truslar mot naturtypen og den økologiske funksjonen han har som habitat for fisk (Havforskningsinstituttet).

Klimaendringar kan også påverke gyte- og oppvekstområde gjennom endringar i temperatur, salthald, lagdeling og straumforhold. Temperatur påverkar mellom anna tidspunktet for gyting og utviklinga av egg og larvar, medan straumforhold har betydning for transport og tilbakehalding av egg og larvar. Endringar i slike forhold kan derfor påverke både kvar og når gyting skjer, og kva område egg og larvar blir transporterte til (Havforskningsinstituttet)

3.6.5.4 Mål, strategi og tiltak

Forslag til tiltak- erle

- Vurdere samla belastning i område der gytefelt overlappar med ålegras, tareskog, blautbotn eller skjellsand.
- Oppdatere og kvalitetssikre eldre registreringar av gyte-, oppvekst- og beiteområde i samarbeid med Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet og lokale fiskarar.
- Kartlegge betre samanhengen mellom gytefelt, straumtransport av egg og larvar og eigna oppvekstområde.

- Prioritere feltundersøkingar i område der fleire marine naturverdiar overlappar og der det ligg føre planar om nye tiltak.
- Unngå eller redusere tiltak som medfører direkte tap eller vesentleg forringing av viktige gyte- og oppveksthabitat.
- Ta omsyn til gyteperiodar og sesongmessig bruk av områda ved planlegging av tiltak og aktivitet i sjø.

Kilde

Fiskeridirektoratet – Håndbok for kystnære fiskeridata. Definisjonar av gyteområde, datagrunnlag og forskjellen mellom Fiskeridirektoratet sine gyteområde og Havforskningsinstituttet sine gytefelt. [Fiskeridirektoratet](#)

Fiskeridirektoratet – Fiskeridirektoratets planretteiing. Om betydninga av gyteområde i arealplanlegging og om gyte-, oppvekst- og beiteområde. [Fiskeridirektoratet](#)

Fiskeridirektoratet – Kystnære fiskeridata / oppvekst- og beiteområde. Definisjon og datagrunnlag for registrerte oppvekst- og beiteområde. [Fiskeridirektoratet GIS](#)

Havforskningsinstituttet – Metoder for kartlegging av oppvekstområder for kystnære bestander av fisk. Om habitatkrav hos yngel og betydninga av ålegras, tareskog og andre habitat. [Havforskningsinstituttet](#)

Havforskningsinstituttet – Negative effekter på kysttorskbestander.... Om at fleire potensielle oppveksthabitat framleis er lite kartlagde. [Havforskningsinstituttet](#)

Havforskningsinstituttet – Oppvekstområde. [Oppvekstområde](#)

Havforskningsinstituttet – Gytefelt. [Gytefelt](#)

Havforskningsinstituttet – Ålegrasenger og andre undervassenger. [Ålegrasenger og andre undervassenger](#)

Naturbase/HB19 – grunnlag for GIS-analysen av marine naturtypar i Herøy.

3.7. Kyst og strandsone

Strandsone er overgangssone mellom land og sjø, og omfattar i dette kapittelet fjøresone (tidvassbeltet) og dei landnære areala opp til om lag 100-metersbeltet langs sjø.

Naturtypar under lågaste fjøremål er omtala i kapittelet om marine område, medan kystlynghei og andre kulturmarkstypar er omtala i eige kapittel. Grensene er ikkje skarpe –

tangvollar, strandenger og pollar heng økologisk saman med både dei marine areala utanfor og kulturlandskapet innanfor, og fleire artar nyttar heile gradienten frå sjø til land.

Som utprega øykommune har Herøy ei svært lang strandline i høve til landarealet, med stor variasjon frå eksponerte strandberg, kystberg og rullesteinsstrender mot Størhavet i vest, til skjerma vågar, sund og pollar mellom øyane. Dei viktigaste naturtypene i strandsona i Herøy er strandberg og nordvende kystberg, strandenger og strandsumpar, tangvollar, sand- og grusstreder og brakkvasspollar. Sjølv om kvar enkelt lokalitet ofte er liten i utstrekning, har desse naturtypene stor økologisk funksjon: Tangvollane er nærings- og leveområde for eit spesialisert insektliv og viktige beiteområde for fugl, strandengene er blant dei mest artsrike naturtypene i låglandet, og fjøresona er nærings-, raste- og hekkeområde for sjøfugl og vadefugl gjennom heile året.

3.7.1. Eksisterande kunnskap

Kunnskapen om strandsona byggjer på naturtypekartlegging etter DN-handbok 13 (i hovudsak 2009–2011), NiN-kartlegging frå 2019 og seinare (sist 2024–2025), Naturbase, Artskart og lokalkunnskap. Berre om lag 2 prosent av kommunen ligg innanfor NiN-dekningsområdet, så dekinga i strandsona er ufullstendig.

I naturrekneskapen (uttrekk frå Naturbase, juli 2026) er dei viktigaste strandsonetilknytte naturtypene: **nordvende kystberg og blokkmark** (10 lokalitetar, ca. 2 060 daa), **strandeng og strandsump** (4 lokalitetar, ca. 637 daa, DN-handbok 13), **semi-naturleg strandeng** (14 lokalitetar, ca. 108 daa, NiN) og **strandeng** (7 lokalitetar, ca. 3 daa, NiN). I tillegg er det registrert éin større poll (ca. 41 daa, kartlagd 2000) i grenseflata mot dei marine naturtypene. Fleire av strandengene har svært høg eller høg kvalitet, mellom anna lgesund strandeng vest og Voldsund vest. Dei største strandeng-/strandsumpområda ligg i Vaulane mellom Leinøya og Bergsøya, i Goksøyrvika på Runde og ved Tjørvåg på Gurskøya. Tabell 4 viser dei viktigaste lokalitetane.

Tabell 3.7-1 - Viktige strandsonelokalitetar i Herøy kommune. Kjelde: Naturbase/naturrekneskap, uttrekk 2026. Fullstendig liste ligg i vedlegg til naturrekneskapen.

Lokalitet	Naturtype	Verdi/kvalitet	Datasett	År	Areal (daa)
Nerlandsøya: Muleneset-Gollaneset	Nordvende kystberg og blokkmark	Middels verdi	DN-handbok 13	2010	651
Gurskøya: Hidsnes	Nordvende kystberg og blokkmark	Stor verdi	DN-handbok 13	2010	625

Gurskøya: Tarbergtua	Nordvende kystberg og blokkmark	Middels verdi	DN-handbok 13	2010	255
Remøya: Remøykammen	Nordvende kystberg og blokkmark	Middels verdi	DN-handbok 13	2010	169
Runde: Hellestien-Kløfjellet	Nordvende kystberg og blokkmark	Stor verdi	DN-handbok 13	2009	135
Leinøya: Nøre Vaulen	Strandeng og strandsump	Middels verdi	DN-handbok 13	2010	237
Bergsøya: Søre Vaulen	Strandeng og strandsump	Middels verdi	DN-handbok 13	2010	231
Runde: Goksøyrvika	Strandeng og strandsump	Middels verdi	DN-handbok 13	2009	101
Gurskøya: Tjørvåg	Strandeng og strandsump	Middels verdi	DN-handbok 13	1984	68
Igesund strandeng vest	Semi-naturleg strandeng	Svært høg kvalitet	NiN	2019	27
Voldsund vest	Semi-naturleg strandeng	Svært høg kvalitet	NiN	2025	17
Storevika	Semi-naturleg strandeng	Høg kvalitet	NiN	2019	9

Strandsona er òg viktig som funksjonsområde for artar. I Naturbase er det registrert 26 lokalitetar knytte til oter (VU) i kommunen, men registreringane er gamle (1980–1997). Vidare er det registrert ei rekkje beite-, raste- og hekkeområde for sjøfugl og vadefugl i og ved fjøresona, mellom anna for ærfugl (22 lokalitetar), grågås (15), svartbak (16), tjeld, storspove, raudstilk og gravand. Fleire verneområde omfattar strandsoneareal, særleg Stokksund–Blikkvågane dyrefredingsområde og naturreservata Svinøya, Muleneset og Tjørvågosen; desse er nærare omtala i kapittelet om verneområde. Strandenger inngår òg i våtmarksomgrepet i Ramsar-konvensjonen, og delar av strandsona på Runde ligg innanfor Ramsar-området.

Ein eigen kartanalyse av grunnkartet for arealrekneskap gjev oversikt over arealbruken i 100-metersbeltet i Herøy. Strandsona dekkjer 19,08 km², eller 16,0 % av land- og ferskvassarealet i kommunen. Av dette er 4,89 km² (25,6 %) bygd og opparbeidd areal og 0,91 km² (4,8 %) dyrka mark, medan 13,28 km² (69,6 %) framleis er natur- og grasmarksareal – i hovudsak hei og buskmark (7,11 km²), kyststrender, svaberg og dyner (2,30 km²) og skog (2,13 km²). Presset på strandsona kjem tydeleg fram når ein samanliknar med kommunen som heilskap: 41 % av alt bygd og opparbeidd areal i Herøy ligg innanfor 100-metersbeltet, som berre utgjer ein sjettedel av landarealet, medan 99 % av kyststrender, svaberg og dyner og 45 % av lite vegetert mark ligg der. SSB sin strandsonestatistikk supplerer dette med eit mål på kor mykje av beltet som framleis er potensielt tilgjengeleg: for Herøy er 9,18 km² (9 176 daa) rekna som potensielt tilgjengeleg strandsonareal, det vil seie 48,1 % av heile 100-metersbeltet og om lag 69 % av natur- og grasmarksarealet i beltet. Talet er rekna ut frå terreng, veg- og jernbanestrekningar, dyrka mark, bygningar og kystlinje, og seier dermed kor mykje av strandsona som korkje er nedbygd, oppdyrka, avskoren av veg eller for bratt til å vere tilgjengeleg. Dette gir eit grunnlag for å følgje utviklinga i strandsona over tid, jf. kapittelet om naturrekneskap og naturtap.

Tabell 5 - Økosystem i 100-metersbeltet i Herøy kommune.

Økosystem (nivå 1)	Areal (daa)	Del av strandsona	Del av typen i kommunen
Hei og buskmark	7 110	37,3 %	9,2 %
Bygd og opparbeidd areal	4 893	25,6 %	41,1 %
Kyststrender, svaberg og dyner	2 301	12,1 %	99,2 %
Skog	2 133	11,2 %	15,5 %
Grasmark	1 233	6,5 %	37,8 %
Dyrka mark	909	4,8 %	24,1 %
Våtmark	247	1,3 %	4,9 %
Lite vegetert mark	211	1,1 %	44,7 %
Innsjøar og vassmagasin	36	0,2 %	2,2 %
Elvar, bekker og kanalar	8	0,04 %	5,1 %
Sum strandsona (100 m)	19 081	100 %	16,0 %
Potensielt tilgjengeleg strandsona (SSB)	9 176	48,1 %	69 % av natur- og grasmarksarealet

Kjelder: Grunnkart for arealrekneskap, nedlasta 6. august 2026 (økosystemtypene); SSB sin strandsonestatistikk (potensielt tilgjengeleg strandsona). Prosentdelane er rekna av eit samla strandsonareal på 19 081 daa og av arealet av kvar økosystemtype i heile kommunen. Potensielt tilgjengeleg strandsona er rekna ut frå terreng, veg- og jernbanestrekningar, dyrka mark, bygningar og kystlinje, og overlappar difor med kategoriane over.

Kartlagde naturtypar i strandsona. Innanfor 100-metersbeltet ligg 140 kartlagde naturtypelokalitetar med eit samla areal på 4 682 daa, det vil seie 24,5 % av

strandsonearealet. Kystlynghei er den dominerande typen med 58 lokalitetar og 2 578 daa (55 % av naturtypearealet i beltet), følgd av naturbeitemark (42 lokalitetar, 814 daa) og nordvende kystberg og blokkmark (9 lokalitetar, 617 daa). Verdisetjinga er høg: 98 av dei 140 lokalitetane, som til saman utgjer 71 % av arealet, er sette til stor eller svært stor verdi. Datagrunnlaget er samansett - 49 lokalitetar (2 397 daa) kjem frå datasettet for utvalde naturtypar, 58 lokalitetar (537 daa) frå NiN-kartlegging og 33 lokalitetar (1 748 daa) frå DN-handbok 13 - og registreringane spenner frå 1978 til 2024, med hovudtyngda i 2019 (42 lokalitetar) og 2024 (24 lokalitetar).

Tabell 6 - Kartlagde naturtypelokalitetar innanfor 100-metersbeltet i Herøy.

Naturtype	Lokalitetar	Areal (daa)	Del av strandsona
Kystlynghei	58	2 578	55,1 %
Naturbeitemark	42	814	17,4 %
Nordvende kystberg og blokkmark	9	617	13,2 %
Sørvende berg og rasmarker	2	329	7,0 %
Strandeng og strandsump	4	157	3,3 %
Semi-naturleg strandeng	8	98	2,1 %
Gammal boreal lauvskog	1	37	0,8 %
Kystmyr	1	25	0,5 %
Terrengdekkjande myr	2	15	0,3 %
Semi-naturleg eng	3	6	0,1 %
Strandeng	5	2	< 0,1 %
Fuglefjell-eng og fugletopp	2	2	< 0,1 %
Sørleg nedbørsmyr	2	1,5	< 0,1 %
Rik kulturlandskapssjø	1	1,3	< 0,1 %
Sum	140	4 682	100 %

Kjelde: Grunnkart for arealrekneskap, nedlasta 6. august 2026 (naturtypelokalitetar frå Naturbase klipte mot 100-metersbeltet).

Åtte verneområde har areal innanfor 100-metersbeltet, til saman om lag 2 529 daa, eller 13 % av strandsonearealet. Vernet i strandsona er konsentrert til dei ytre øyane og til dei to store dyrefredingsområda, medan strandsona på dei tettast busette øyane i praksis er uverna.

Tabell 7 - Verneområde med areal innanfor 100-metersbeltet i Herøy.

Verneområde	Verneform	Areal i strandsona (daa)
Runde	Dyrelivsfreding	1 016
Runde	Dyrefredingsområde	693
Stokksund-Blikkvågane	Dyrefredingsområde	530
Muleneset	Naturresevat	148
Svinøya	Naturresevat	104

Goksøymyrane	Naturreservat	22
Tjørvågosen	Naturreservat	16
Myklebustvatnet	Naturreservat	1
Sum (brutto)		2 529

Kjelde: Grunnkart for arealrekneskap, nedlasta 6. august 2026 (verneområde frå Naturbase klipte mot 100-metersbeltet). Dei to Runde-vedtaka overlappar delvis; netto verna areal er difor lågare enn summen.

3.7.2. Kunnskapsmanglar

- Berre om lag 2 prosent av kommunen er dekt av NiN-kartlegging; store delar av strandsona er ikkje kartlagde etter gjeldande metodikk, og verdifulle strandenger, tangvollar og dyneområde kan vere uregistrerte.
- Dei fire store strandeng-/strandsumplokalitetane frå DN-handbok 13 er sist kartlagde i 1984-2010, og tilstanden i dag er ukjend.
- Oter-registreringane er frå 1980- og 90-talet; dagens funksjonsområde (kvile- og ynglelokalitetar) er i praksis ukjende.
- Brakkvasspollar og littoralbasseng er mangelfullt kartlagde – berre éin poll-lokalitet er registrert, og den er frå 2000.
- Insektfaunaen knytt til tangvollar og strandenger er ikkje undersøkt i kommunen.
- Arealrekneskap for 100-metersbeltet ligg no føre gjennom grunnkartet (tabell 5), men det manglar framleis ei samla oversikt over inngrepsstatus i strandsona – naust, kaier, moloar og utfyllingar er ikkje skilde ut som eigne kategoriar i datagrunnlaget.
- Omfang og effekt av marin forsøpling i strandsona er ikkje systematisk dokumentert, sjølv om ryddeaksjonar gir god lokalkunnskap [supplér med erfaringstal frå Runde Miljøsender / rydde.no].
- Enkelte lokalitetar ser ut til å vere registrerte fleire gonger i datagrunnlaget (t.d. Storevika/Storevika øst og Volsund/Voldsund-lokalitetane frå høvesvis 2019 og 2024-2025); dette bør ryddast opp i før tala vert brukte i arealrekneskap.

3.7.3. Truslar

- Bit-for-bit-nedbygging: naust, kaier, moloar, vegar og utfyllingar i sjø og fjøre. Dispensasjonspraksis i 100-metersbeltet er den viktigaste enkeltfaktoren for gradvis tap av strandsonenatur.
- Masseutfylling og mudring i grunne fjøreområde, som òg påverkar dei marine naturtypene utanfor – dei største strandengene i Vaulane ligg tett på utbygde område.

- Framande artar: rynkerose etablerer seg på strender og i strandenger, og sitkagran/buskfuru spreier seg inn mot strandsona frå plantefelt
- Opphøyr av beite på strandenger gir attgroing og tap av artsmangfald; dei semi-naturlege strandengene er avhengige av framleis hevd.
- Marin forsøpling og mikroplast, som samlar seg i tangvollar og på eksponerte strender.
- Klimaendringar: havnivåstigning og auka stormflo pressar strandsonenaturtypane mot land («coastal squeeze») – der bakkant er nedbygd, har naturtypane ikkje areal å flytte seg til.
- Forstyrning frå ferdsel og fritidsbruk i hekke- og rasteperiodar.

3.7.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

- Etablere arealrekneskap/inngrepsstatus for strandsona i Herøy og følgje utviklinga i kvar rullering av planen.
- Streng og føreseieleg dispensasjonspraksis i 100-metersbeltet; styre naust og småbåtanlegg til samla, allereie påverka område.
- Vurdere omsynssoner i kommuneplanens arealdel for dei viktigaste strandsonelokalitetane, særleg strandengene i Vaulane, Goksøyrvika og ved Voldsund/Igesund.
- Prioritere ny kartlegging av dei gamle DN-handbok 13-lokalitetane (strandeng og strandsump), av pollar/littoralbasseng og av oter sine funksjonsområde, jf. kapittelet om prioriteringar for ny kartlegging.
- Vidareføre og stimulere beite på semi-naturlege strandenger gjennom SMIL/RMP-ordningane, i samanheng med skjøtsel av kystlynghei.
- Nedkjemping av rynkerose og framande bartre i strandsona.
- Halde fram med og systematisere strandrydding, i samarbeid med [Runde Miljøsender, frivillige lag – konkretiser], og registrere funn slik at innsatsen kan målrettast.
- Informasjon og merking ved sårbare lokalitetar for å redusere forstyrning i hekketida.

3.8. Kystlynghei og andre kulturlandskap

Kystlynghei er eit menneskeskapt kulturlandskap, forma gjennom fleire tusen år med rydding av skog, beite gjennom heile året og regelmessig lyngsviing. Naturtypen er avhengig av framleis hevd. Utan beite og sviing gror lyngheia att med einer, busker og

etter kvart skog. Kystlynghei er vurdert som sterkt truga (EN) på norsk raudliste for naturtypar 2018, og kritisk trua (CR) på raudlista frå 2025, og har sidan 2015 status som utvald naturtype etter naturmangfaldlova § 52 med eiga forskrift. Det gir naturtypen eit særskilt rettsleg vern. I 2023 ble forskriften endra for å tilpasse definisjonene til kartleggingsinstruksen til Miljødirektoratet, og lyd nå slik for kystlynghei: «Kommunen skal ta omsyn til førekomstane i all sakshandsaming og arealforvaltning, og det er knytt eigne tilskotsordningar til skjøtsel.»

Kystlynghei har ein eigen nasjonal handlingsplan for perioden 2023–2037 (Miljødirektoratet 2023, M-2566). Det overordna målet er at tilstanden for naturtypen skal betrast slik at han kan vurderast som nær truga (NT) ved raudlistevurderinga i 2037. Prioriterte tiltak er å vidareføre pågåande skjøtsel, setje i gang beiting og lyngsviing på areal i attgroing, rydde tre og kratt, og hindre nedbygging. Handlingsplanen føreset at kommunane følgjer opp gjennom arealforvaltning, tilskotsordningar og rettleiing av grunneigarar, og arbeidet i Herøy vil vere eit direkte bidrag til dei nasjonale måla.

3.8.1. Eksisterande kunnskap

Kystlynghei er eit menneskeskapt kulturlandskap, forma gjennom fleire tusen år med rydding av skog, beite gjennom heile året og regelmessig lyngsviing. Nasjonalt er naturtypen definert som ein semi-naturleg, open og heiprega naturtype i eit oseanisk klima, dominert av dvergbuskar med røsslyng som viktig art, og betinga av langvarig hevd med beite, lyngsviing og tidlegare lyngslått (Miljødirektoratet 2023). Naturtypen er avhengig av framleis hevd. Utan beite og sviing gror lyngheia att med einer, buskar og etter kvart skog. Kystlynghei vart vurdert som sterkt truga (EN) på Norsk raudliste for naturtypar 2018, og er vurdert som kritisk truga (CR) på raudlista frå 2025 (Artsdatabanken 2025). Naturtypen har sidan 7. mai 2015 status som utvald naturtype etter naturmangfaldlova § 52, med eiga forskrift. Det gir naturtypen eit særskilt rettsleg vern.

Forskrift om utvalde naturtypar vart endra i 2023 for å tilpasse definisjonane til Miljødirektoratets kartleggingsinstruks. Etter endringa omfattar ordninga all kystlynghei som er kartlagd etter instruksen, uavhengig av lokalitetskvalitet (frå «svært høg» til «låg»), i tillegg til eldre lokalitetar med verdi A eller B etter DN-handbok 13 (jf. kap. 3.5, Tabell 3). Forskrifta gjeld ikkje inne i verneområde. I praksis tyder det at så godt som all kartlagd kystlynghei i Herøy er utvald naturtype. Kommunen skal ta omsyn til førekomstane i all sakshandsaming og arealforvaltning: aktsemdsplikta er skjerpa (nml. § 6), offentlege styresmakter skal ta særskilt omsyn ved vedtak, eigedomsforvaltning og tildeling av tilskot (§ 53), jord- og skogbrukstiltak som rører ved førekomstane skal meldast til kommunen før dei blir sette i verk, og vedtak skal førast i Miljøvedtaksregisteret. Det er knytt eigne

tilskotsordningar til skjøtsel gjennom regionalt miljøprogram (RMP), SMIL og Statsforvaltaren si ordning for trua naturtypar.

Kystlynghei har ein eigen nasjonal handlingsplan for perioden 2023-2037 (Miljødirektoratet 2023, M-2566). Det overordna målet er at tilstanden for naturtypen skal betrast slik at han kan vurderast som nær truga (NT) ved raudlistevurderinga i 2037, med sårbar (VU) som delmål undervegs. Nøkkeltala bak planen viser omfanget av oppgåva: det reelle arealet av kystlynghei i Noreg er rekna til om lag 4 975 km², men berre 1 421 km² er kartlagt og 447 km² er i skjøtsel. Av arealet som er kartlagt etter Miljødirektoratets instruks har under 20 prosent skjøtsel med beite og sviing, medan over 80 prosent har mangelfull eller fråverande skjøtsel, og berre om lag 30 prosent av det kartlagde arealet er fritt for framande artar. Prioriterte tiltak er å vidareføre pågåande skjøtsel, setje i gang beiting og lyngsviing på areal i attgroing, rydde tre og kratt, og hindre nedbygging. Handlingsplanen prioriterer kartlegging der dekninga er dårleg, der skjøtsel er aktuelt og der utbyggingspresset er stort, og legg vekt på å ta vare på lyngheia i robuste økologiske nettverk saman med tilgrensande semi-naturleg mark (tiltak 3.1.d og 3.3.a). Handlingsplanen føreset at kommunane følgjer opp gjennom arealforvaltning, tilskotsordningar og rettleiing av grunneigarar, og arbeidet i Herøy vil vere eit direkte bidrag til dei nasjonale måla.

Eit sentralt poeng for Herøy er at forvaltningsansvaret gjeld all kystlynghei, ikkje berre dei lokalitetane som alt er kartlagde. Miljødirektoratet har avgrensa eit potensielt utbreiingsområde for naturtypen ut frå klimaseksjon, landbrukshistorie og eksisterande kartlegging (Velle mfl. u.å.). Heile Herøy ligg i kjerneområdet, og innanfor dette gjeld eit ekskluderingsprinsipp: lyngheiliknande areal *skal* kartleggjast som kystlynghei – også areal i dårleg tilstand på grunn av attgroing, gjødsling eller overbeite – med mindre lokal kunnskap talar mot det. Notatet nemner uttrykkeleg «enkelte øyer i Møre og Romsdal og rundt Stadlandet» som unntak der òg areal over den klimatiske skoggrensa kan kartleggjast som kystlynghei når historisk skjøtsel er dokumentert. Dette er direkte relevant for dei høgtliggjande heiane på Nerlandsøya, Skorpa og Runde. Sett i samanheng med at hei og buskmark dekkjer om lag 77 km², eller 64,5 prosent av landarealet i kommunen (kap. 3.2), er det truleg at det finst vesentleg meir kystlynghei i Herøy enn dei om lag 20 km² som er registrerte i Naturbase. Skiljet mellom kulturbetinga kystlynghei og naturleg boreal hei på dei mest vindutsette toppane er ikkje avklart i kommunen (jf. kap. 3.12), og påverkar både arealtala og kva verkemiddel som kan brukast.

Eit hyperoseanisk lyngheilandskap av nasjonal verdi

Herøy er ein av dei viktigaste kystlyngheikommunane i Møre og Romsdal. Kommunen ligg ytst på kysten i den sterkt oseaniske vegetasjonsseksjonen, med milde vintrar, kjølige somrar, høg luftfukt og stor vindpåverknad (kap. 3.1). Dette hyperoseaniske klimaet er sjølve føresetnaden for at lyngheia kunne haldast open med utegangarsau året rundt, og det gjev lyngheiane i Herøy eit artsinventar som få andre kommunar har. Fleire artar med vestleg, frostømfintleg utbreiing har her nokre av sine nordlegaste førekomstar i landet. Det gjeld særleg purpurlyng (NT), som finst i ei smal stripe ytst på kysten nordover til Sunnmøre og som i Herøy dannar eigne purpurlyngheier i sørvendte lier på Nerlandsøya, Leinøya, Remøya, Bergsøya og Runde (Holtan 2011; Folden mfl. 2017). Andre karakterartar for det oseaniske lyngheilandskapet er heistorr (NT), irsk myrklegg (VU), heiblåfjør, kystmyrklegg, fagerperikum, vestlandsvikke (NT), klokkeling og rome, og i nordvende berg og bakliar hinnebregne, havburkne (NT) og ein rik flora av oseaniske mosar og lav som dronningmose, gullhårmose, kystband, kystblåfjelllav (NT), olivenfjelllav (NT), gullprikkjav (VU), tannjordgrye (VU) og øygardsmose (VU) (Artsdatabanken 2026). Dei ytre øyane har samanhengande lyngheilandskap av nasjonal verdi. I tillegg til kystlyngheia finst andre semi-naturlege kulturmarkstypar som naturbeitemark, semi-naturleg eng, semi-naturleg strandeng og semi-naturleg våteng, som saman med lyngheia utgjer det opne kulturlandskapet i kommunen.

Landskapet er òg eit resultat av ei lang driftshistorie som er godt dokumentert i bygdebøkene for Herøy (Rabben 1970). Lyng vart nytta både som tilleggssfôr i vårknipa og som tennved og brensel, og torv frå myrane var den viktigaste energikjelda i eit landskap utan skog. Spora etter torvtekt pregar framleis store delar av heiane på Nerlandsøya, der ein del areal som i dag framstår som kystlyngheier truleg er torvtekne restar av terrengdekkjande myr (Folden mfl. 2017). Husdyra var tidlegare ei blanding av sau og geit som gjekk ute mesteparten av året, i tillegg til storfe og hest på sommarbeite. Restane av den gamle kystgeita fanst kring 2001 berre på Skorpa i Herøy og Sandsøya i Sande, og drifta på desse hadde då opphøyr (Jordal & Grimstad 2001, sitert i Folden mfl. 2017). Den siste utegangargeita på Nerlandsøya vart skoten i 1942, men metertjukke lag med geitemøkk i holene på Skageneset viser kor omfattande geitehaldet har vore (Holtan 2011). Status for geitebestanden på Skorpa i dag er ikkje dokumentert i kjeldene til denne planen. Etter det vi kjenner til er vegetasjonen på Skorpa framleis godt skjøtta, men skjøtselsforma har vore omdiskutert av dyrevelferdsomsyn.

Kartleggingsstatus og areal

Kystlyngheia i Herøy har vore kartlagd i fleire rundar. Barmen (då kalla Kvalsvik) vart registrert alt i 1987 i den nasjonale undersøkinga av kystlyngheier på Vestlandet og i Trøndelag (Fremstad mfl. 1991). Den kommunale naturtypekartlegginga etter DN-handbok

13 (Jordal & Grimstad 2001) og den supplerande kartlegginga i 2009–2011 (Holtan 2011) gav den første samla oversikta, med lokalitetar på Nerlandsøya, Leinøya, Remøya, Bergsøya, Gurskøya og Runde. Holtan (2011) konkluderte med at kulturlandskapet hadde «god kartleggingsstatus», men peika samstundes på at kystfjellheiane på Gurskøya ikkje var undersøkte og at heile Skorpa burde undersøkjast på nytt. I 2016 vart store delar av Nerlandsøya kartlagd etter NiN på oppdrag frå Miljødirektoratet, noko som avdekte «mykje større areal med kystlynghei på Nerlandsøya enn det som tidlegare var registrert», og dei tidlegare lokalitetane Skorpesundet, Andbøvika og Kalddalsbukta vart slått saman til den nye storlokaliteten Storevarden på om lag 8 650 daa (Folden mfl. 2017). Hovudtyngda av den noverande kunnskapen kjem frå NiN-kartlegginga i 2019, med supplerande kartlegging i 2021–2024 (37 lokalitetar i 2024). Kunnskapsgrunnlaget for kystlynghei er dermed blant dei beste for nokon naturtype i kommunen.

I Naturbase (uttrekk juli/august 2026) er det registrert 125 lokalitetar med kystlynghei i Herøy, med eit samla bruttoareal på 27 758 daa. Talet inneheld betydeleg overlapp mellom dei eldre DN-handbok 13-lokalitetane frå 2016–2017 og NiN-lokalitetane frå 2019, som dels dekkjer dei same areala. Det reelle nettoarealet ligg truleg mellom 17 og 21 km², det vil seie i storleiksorden 15–18 prosent av landarealet i kommunen. Av lokalitetane er 97 utvald naturtype (90 NiN-lokalitetar på 10 985 daa og 7 DN-handbok 13-lokalitetar på 15 921 daa, jf. kap. 3.5). Dei 28 lokalitetane som ikkje er utvald naturtype er i hovudsak små lokalitetar med verdi C etter DN-handbok 13 og lokalitetar som ligg inne i verneområde, der forskrifta ikkje gjeld. Kvalitetsfordelinga i NiN-materialet er likevel ikkje eintydig positiv: berre 7 lokalitetar (3 028 daa) har svært høg kvalitet og 25 (6 163 daa) høg kvalitet, medan 16 har moderat og heile 42 har låg lokalitetskvalitet. Fleire av lokalitetane som vart kartlagde på Gurskøya i 2024 (Djupvik, Dragsund, Røyra, Kobbeneset) er utvald naturtype, men har «ingen beitespor» og redusert tilstand.

Dei største samanhengande områda er Storevarden og Barmen på Nerlandsøya, Leinehornet på Leinøya, Skorpa (heile øya, med Kistevika og Skorpesundet), Skåla og Kvalsvika. Til saman utgjer Skorpa-lokalitetane om lag 4 000 daa brutto. Dei viktigaste lokalitetane går fram av Tabell 4.

Tabell 4. Dei største og viktigaste lokalitetane med kystlynghei i Herøy kommune. Areal er bruttoareal frå Naturbase; NiN-lokalitetar frå 2019 og seinare kan overlappe eldre DN-handbok 13-lokalitetar. Tilstand etter NiN: 1 = god, 4 = svært redusert.

Lokalitet	Datasett / år	Verdi / kvalitet	Areal (daa)	Tilstand / merknad
Nerlandsøya: Storevarden	DN-hb 13 / 2016	A - svært viktig	8 691	Skjøtselsplan 2017; omfatter Skorpesundet, Andbøvika og Kalddalsbukta
Storevarden (NiN)	NiN / 2019	Svært høg	3 360	Tilstand 1
Skorpa	DN-hb 13 / 2017	A - svært viktig	2 454	Heile øya; ingen skjøtselsplan kjend
Kistevika / Skorpesundet	NiN / 2019	Svært høg	1 391	Tilstand 1
Leinøya: Leinehornet	DN-hb 13 / 2010	B - viktig	2 950	Nedgradert frå A pga. attgroing; sist svidd ca. 1975 (Holtan 2011)
Nerlandsøya: Barmen	DN-hb 13 / 2016	A - svært viktig	1 573	-
Barmen kystlynghei	NiN / 2019	Svært høg	945	Svakt beite
Heida	NiN / 2019	Høg	1 285	Tilstand 3
Djupvikvatnet øst (Gurskøya)	NiN / 2024	Høg	1 166	Ingen beitespor registrert
Skåla	NiN / 2019	Svært høg	1 031	-
Nerlandshornet kystlynghei	NiN / 2019	Svært høg	-	Areal må hentast frå Naturbase
Kvalsvika kystlynghei	NiN / 2019	Svært høg	322	-
Nord for Vardemyrane	NiN / 2019	Svært høg	332	-
Storpesnausa	NiN / 2019	Høg	227	-
Kalddalshaugen	NiN / 2019	Svært høg	191	-

Lokalitet	Datasett / år	Verdi / kvalitet	Areal (daa)	Tilstand / merknad
Remøya: Terneneset	DN-hb 13 / 2010	B - viktig	124	Beite opphøyr (Holtan 2011)
Stokksund lynghei	NiN / 2019	Svært høg	93	Intakt; inntil fuglefredingsområde (kap. 3.5)

Andre viktige kulturmarkstypar (semi-naturlege naturtypar)

Av andre kulturmarkstypar er det registrert 71 lokalitetar med naturbeitemark (2 503 daa), 8 lokalitetar med semi-naturleg eng (130 daa), 14 med semi-naturleg **strandeng** (108 daa) og 6 med semi-naturleg **våteng** (28 daa). **Slåttemark**, som òg er utvald naturtype, er ikkje registrert i kommunen. Det låge talet på lokalitetar og areal av semi-naturleg eng, strandeng og våteng speglar etter alt å døme ei svært ufullstendig kartlegging heller enn reell mangel. Holtan (2011) opplyser at kulturlandskapet, saman med fjell og verneområde, vart nedprioritert i den supplerande kartlegginga 2009–2011 av økonomiske grunnar og etter føringar frå Direktoratet for naturforvaltning, og at fleire av lokalitetane frå 2001 då alt var så attgrodde at dei ikkje vart prioriterte. Gamal slåttemark er dokumentert historisk mellom anna på Herøya og ved Volsund (Holtan 2011), og det er sannsynleg at restar av slåttemarkspreg framleis finst i kantsoner og på små, ugjødsle teigar. Slåttemark er i felt ofte vanskeleg å skilje frå naturbeitemark, fordi mange areal historisk har vore både slått og beitt. Naturbeitemark er ikkje utvald naturtype, men fortener minst like stort forvaltningsfokus som kystlynghei, og fagleg kan det argumenterast for at alle semi-naturlege naturtypar burde hatt status som utvald naturtype (J.B. Jordal, pers. medd. 2026).

Dei viktigaste **naturbeitemarkene** er Mulevika på Nerlandsøya (til saman om lag 265 daa; verdi A / svært stor verdi), som Jordal & Grimstad (2001) skildra som ei av dei mest artsrike naturbeitemarkene som er kjende i heile landet, Goksøyrebeita på Runde (219 daa, A), Myraneset på Nerlandsøya (A), Moltustranda på Gurskøya, Vollefjora (166 daa, svært stor verdi) og Kalddalen (106 daa, svært stor verdi). Fleire av dei nyaste lokalitetane er registrerte med redusert eller svært redusert tilstand på grunn av attgroing, mellom anna ved Voldsund og Stokksund. Mulevika er rekna som det viktigaste naturbeiteområdet i Møre og Romsdal og ein topplokalitet i nasjonal samanheng (J.B. Jordal, pers. medd. 2026). Området er grasdominert naturbeitemark, men går gradvis over i kystlynghei på

grunn av attgroing. Pareliussen (1997) har dokumentert ei slik utvikling frå graspreget mark mot kystlynghei, knytt til lågt beitetrykk. Naturbeitemarkene ved Hornsetstranda og Tarberg vest på Gurskøya var i god hevd tidleg på 1990-talet, men er i dag prega av kystlynghei.

Artsmangfald

Kystlyngheia har eit rikt artsmangfald knytt til open, beita mark, og er leve- og funksjonsområde for fleire trua artar. På Nerlandsøya er den hyperoseaniske og frostømfintlege purpurlyngen (NT) registrert fleire stader, mellom anna langs Skorpesundet og i Kalddalsbukta og Andbøvika, og på Skageneset finst ein av dei rikaste førekomstane av havburkne (NT) i Møre og Romsdal. I lyngheiane og dei tilgrensande naturbeitemarkene er det elles registrert raudlisteartar som kvitkurle (VU), heistorr (NT), irsk myrklegg (VU), olivenfjiltav, kystblåfjiltav, tannjordgyle og øygardsmose, i tillegg til fleire artar av beitemarkssopp, mellom anna oransje bålbitersopp (Folden mfl. 2017). Raudlistekategoriane følgjer Norsk raudliste for artar 2021, og fleire artar har fått strengare kategori enn i dei eldre rapportane (kvitkurle NT → VU, storspove VU → EN, tjuvjo NT → VU).

Naturbeitemarkene i Herøy er blant dei viktigaste i fylket for beitemarkssopp. Artskart (uttrekk 03.09.2026) har 69 funn av raudskivevokssopp (NT), 46 av raud honningvokssopp (VU), 15 av sauevokssopp (VU), 10 av grå narremusserong (EN), 6 av fiolett greinkøllesopp (VU) og einskildfunn av tinnvokssopp (EN) og beige grynusserong (EN), i tillegg til eit stort tal vanlege vokssoppar som viser lang hevdkontinuitet (Artsdatabanken 2026). Myraneset åleine hadde 23 artar beitemarkssopp ved kartlegginga i 2010, mellom dei den svært sjeldne trolljordtunga (Holtan 2011). DNA-analysar av raudskivesoppar frå Mulevika (2020) og Goksøyr (2019) avdekte to artar som var nye for vitskapen då dei vart skildra i 2022 (*Entoloma pentagonale* og *E. subcuboideum*), i tillegg til midnattsblå raudskivesopp og ritas raudskivesopp (begge NT) (Jordal mfl. 2023). Same rapport viser at morfologisk bestemming av raudskivesoppar er meir usikker enn ein tidlegare har rekna med, slik at eldre Artskart-funn i denne gruppa bør lesast med atterhald. Herøy var ikkje med i den nasjonale kartlegginga av beitemarkssopp i 2022.

Dei opne heiane er viktige funksjonsområde for bakkehekkande fugl som heilo (NT), storspove (EN), bergirisk, tjuvjo (VU), storjo og svartstrupe (EN), for rovfugl som havørn, og for oter (VU). Svartstrupe er ein av få fuglar som er heilt bunden til kystlynghei i god hevd og er difor brukt som indikatorart i kap. 3.14; sanglerke (NT) og vipe (CR) er knytte til det opne jordbruks- og heilandskapet elles. Lyngheia er òg viktig for villbier, humler og andre pollinatorar, mellom anna fordi røsslyngen blømer seint i sesongen og gir næring utover

hausten; kysthumle (NT) og lynghumle er begge registrerte i kommunen. Nasjonalt er kystlynghei framheva som viktig jaktområde for hubro (EN), der attgroing av lynghei kring hekkeområda er peikt på som ein sentral trussel i den eigne handlingsplanen for arten (Direktoratet for naturforvaltning 2008). Hubro er registrert med berre tre funn i Herøy i Artskart, men skal etter Miljødirektoratets rettleiar alltid takast omsyn til ved planlegging av lyngsviing (sjå under).

Forsking og driftssystem

Kystlyngheia i Herøy har dei siste åra fått nasjonal merksemd gjennom forskning. I prosjektet «Blågrønt samarbeid 2.0», eit samarbeid mellom Møreforsking, NORSØK og Runde forsking finansierte av Møre og Romsdal fylkeskommune, vart Nerlandsøya valt som studielokalitet. Resultata er samanstilte i NORSØK-rapporten «Kystlyngheia på Nerlandsøya – forvaltning av store verdier» (Sørheim mfl. 2024) og publiserte internasjonalt i Rittl mfl. (2025). Undersøkingane samanlikna tre suksesjonsfasar i lyngheia: pionerfase (svidd 2022), byggjefase (svidd 2017) og moden fase (ikkje svidd på over 25 år). Rapporten dokumenterer at lyngheijorda på Nerlandsøya er eit stort karbonlager, med om lag 36 prosent organisk materiale og 10–14 tonn karbon per dekar i det øvste jordlaget (0–10 cm), mot 2–3 tonn i vanleg mineraljord og om lag 5 tonn i beitemark, og at mosaikken av sviingsfasar som tradisjonell skjøtsel skaper, gjev høgare biologisk mangfald og aktivitet enn einsarta lynghei. Av 56 registrerte planteartar var berre ein femtedel felles for alle tre fasane; talet på unike insektartar i malaisefeller var 77 i pionerfasen, 94 i byggjefasen og 42 i den modne fasen; meitemark, spretthalar og nematodar hadde størst mengd og mangfald i byggjefasen, medan soppmangfaldet i jorda var høgast i pionerfasen. Den raudlista heistorra (NT) vart funnen i byggjefasen. Konklusjonen er at kombinasjonen av sviing og heilårsbeite med hardføre rasar skaper ein forvaltningsindusert mosaikk som samla gjev høgare mangfald enn nokon einskild fase, utan at pionerfasen etter sviing kollapsar biologisk (Rittl mfl. 2025). Studien viser òg at driftssystemet med helårsbeite av gammalnorsk sau gjev god dyrevelferd og er viktig for lokal matproduksjon og beredskap: tapet av sau og lam på utmarksbeite i Herøy var 1,4 prosent i 2023, det lågaste i fylket, og flått var så godt som fråverande i den skjøtta lyngheia, medan smitte med sjodogg i hovudsak skjer på heimebeite (Sørheim mfl. 2024). Rapporten rår mellom anna til sterkt vern av dyrkamark i kommuneplanen, støtte til beitelag, auka frekvens på lyngsviinga og satsing på berekraftig naturturisme som ikkje går på kostnad av naturen og beitedyra.

Rapporten peikar òg på ei skeivfordeling i verkemidla: regionalt miljøprogram i Møre og Romsdal gjev tilskot til kystlyngheibeite per dyr (150 kr), medan Vestland gjev tilskot per dekar svidd (400 kr) og beita (20 kr) areal. For eit beitelag av Nerlandsøya sin storleik utgjjer skilnaden fleire hundre tusen kroner i året, og ordninga i Møre og Romsdal gjev i

praksis ikkje insentiv til lyngsviing (Sørheim mfl. 2024). Rapporten etterlyser vidare ein kommunedelplan for landbruk, og viser til at Herøy har vedteke heilårs bandtvang og at bøndene sjølve vil prioritere jordvern framfor utbygging på innmark.

Skjøtsel og skjøtelsplanar

For Storevarden på Nerlandsøya ligg det føre naturtypeskildring med skjøtelsplan, utarbeidd på oppdrag frå Fylkesmannen (no Statsforvaltaren) i Møre og Romsdal (Folden mfl. 2017). Planen omfattar ein samla lokalitet på om lag 8 650 daa, der dei tidlegare registrerte lokalitetane Skorpesundet, Andbøvika og Kalddalsbukta inngår, og byggjer på NiN-kartlegginga av store delar av Nerlandsøya i 2016. Planen legg opp til ein sviingssyklus på 15–20 år, det vil seie 100–150 daa svidd årleg fordelt på flater under 10 daa, rydding av einer og ung lauvskog i Skorpesundet, Andbøvika og Kalddalsbukta, fjerning av frøspredde framande bartre og eit samla dyretal på om lag 190 vinterfôra sauer i planområdet. Planen skulle evaluerast innan fem år (2022), og er etter det vi kjenner til ikkje revidert. Historisk vart det svidd regelmessig på Nerlandsøya fram til mellomkrigstida. Ein stor brann i 1948–49 og ein ny brann ut frå Kvalsvika på 1960-talet gjorde at tradisjonen fall bort, og det var først i 2007–08 at organisert sviing vart teken opp att i Mulevika som forsøksfelt. Sidan er det svidd i Ystevika og ved Teigetua (2017), under Storevarden (2021) og i forsøksfelta (2022) (Sørheim mfl. 2024). Skjøtselen på Nerlandsøya er i dag organisert gjennom Nerlandsøy beitelag SA, som dekkjer heile øya med om lag 540 vinterfôra sauer og om lag 1 250 dyr på sommarbeite – i hovudsak gammalnorsk sau (villsau) og gammalnorsk spælsau, i tillegg til noko norsk kvit sau. Produksjonen er om lag 10,5 tonn kjøt, 2 tonn ull og 700 skinn i året, og slaktevektene ligg over landssnittet (Sørheim mfl. 2024). Beitelaget står òg for lyngsviinga, og har fått støtte frå Miljødirektoratet til utstyr og kurs.

For kommunen samla viser tala frå produksjonstilskotet 50 føretak med sau og 2 103 vinterfôra søyer i 2024, medan talet på jordbruksføretak har gått ned frå 96 i 2000 til 62 i 2019, og talet på mjølkebruk frå 17 til 1 (Sørheim mfl. 2024). Kystlyngheia i Herøy er med andre ord i praksis boren av eit fåtal sauebruk og beitelag. Det er ikkje kjent at det ligg føre tilsvarande skjøtelsplanar for dei andre store lyngheiområda i kommunen, som Skorpa, Leinehornet, Skåla, Kvalsvika og Barmen; ei fullstendig oversikt bør innhentast frå Statsforvaltaren. Holtan (2011) skildra alt for femten år sidan eit «akutt behov» for å ta opp att krattrydding og lyngsviing på Leinehornet og tilrådde skjøtelsplan der, og registrerte opphøyr eller sporadisk beite på Skorpesundet, Terneneset, Remøykammen, Vest for Storevatnet, Volsund og Storehaugen. Kva som har skjedd med desse lokalitetane sidan, er ikkje dokumentert.

Faglege råd for skjøtsel

Miljødirektoratets rettleiarar for beiting (Thorvaldsen & Velle 2021) og lyngsviing (Velle & Thorvaldsen 2021) gjev dei faglege rammene som kommunen bør leggje til grunn i rettleiing og tilskotsforvaltning. Lyngsviing skal skje i perioden 15. oktober-15. april, på tele eller vassmetta jord, i små mosaikkflater med naturlege avgrensingar, og alltid etter varsling av brannvesen, grunneigarar og naboar. Røsslyngen bør sviast når han er i moden fase (15–25 år), og brannrotasjonen vil for Herøy typisk liggje på 15–25 år avhengig av vekstvilkår og beitetrykk. Reirplassar for hubro og andre omsynskrevjande fuglar skal aldri sviast; hubro hevdar territorium frå slutten av februar, og der hubro eller havørn hekkar bør sviinga flyttast til hausten. Kulturminne skal ikkje sviast utan avtale med kulturminnestyresmakta. For beite er tommelfingerregelen om lag 10 daa kystlynghei per morsau ved heilårsbeite, og gammalnorsk sau er den rasen som best held røsslyngen nede fordi vedvekstar utgjer om lag halvparten av dietten. Utegangardrift krev dispensasjon frå Mattilsynet. Både rettleiarane og skjøtelsplanen for Storevarden understrekar at ryddeavfall, einer og ung lauvskog må fjernast før sviing, og at frøspreidd sitkagran, lutzgran, bergfuru og buskfuru skal fjernast kvar gong ein kjem over dei.

3.8.2. Kunnskapsmanglar

- **Potensiell mot faktisk areal av kystlynghei:** Det er ikkje gjort nokon analyse av kor mykje av dei om lag 77 km² med hei og buskmark som er kystlynghei i forskrifta si tyding, og kor mykje som alt er gått over til kratt og skog. Ein slik analyse (potensielt utbreiingsområde × AR5 × SR16 × kartlagde lokalitetar) er tilrådd i kap. 4 og er det viktigaste enkelttiltaket for å få «kontroll over all kystlynghei». Skiljet mot boreal hei på toppane må avklarast samstundes (jf. kap. 3.12).
- **Kartleggingsstatus:** Oppdatert kartlegging etter gjeldande metodikk manglar for store område. Nerlandsøya, Skåla, delar av Bergsøya og Leinøya og nokre mindre område er kartlagde i nyare tid (NiN 2), medan Skorpa, Leinehornet, Remøya og heiane på Gurskøya i hovudsak har eldre DN-handbok 13-data utan tilstandsvurdering. Holtan (2011) tilrådde alt då ny kartlegging av heile Skorpa og av kystfjellheiane på Gurskøya. Kartlegging etter NiN 3 vil bli heildekkjande og i finare målestokk, og bør prioriterast der planen elles peikar på behov.
- **Tilstand og hevdstatus:** For mange lokalitetar manglar oppdatert kunnskap om beitetrykk, sviingsstatus og attgroingsgrad – kva areal som framleis er i god hevd, og kva som er i ferd med å gro att. Nasjonalt har over 80 prosent av den kartlagde kystlyngheia mangelfull skjøtsel; det er ikkje kjent kor Herøy ligg i høve til dette. Ein gjengroingsanalyse med flyfoto og satellittdata (NDVI/tredekkje) kan gje eit første svar.

- **Utdaterte og manglande skjøtselsplanar:** Berre Storevarden har skjøtselsplan, og han er ikkje revidert etter evalueringsfristen i 2022. Det manglar oversikt over kva Statsforvaltaren har følgd opp av planen, og om det ligg føre skjøtselsavtalar for andre lokalitetar.
- **Kystjordbruket og beitedyra:** Det manglar samla oversikt over aktive beitebrukarar, dyretal, beitelag og beiteområde utanom Nerlandsøya, og korleis dette utviklar seg. Historisk var husdyrhaldet ei blanding av sau, kystgeit, storfe (kalvar, kviger, kyr) og hest, med stor tyding for strandenger og andre semi-naturlege typar. Status for kystgeita og skjøtselen på Skorpa, og omfanget av storfebeite i utmark i dag, må hentast inn frå Herøy beitelag, landbrukskontoret (produksjonstilskot/RMP), NORSØK og lokale kjelder som Alv Ottar Folkestad.
- **Slåttemark, naturbeite og strandeng:** Ingen slåttemarker er registrerte, men det er uvisst om dette speglar reell mangel eller manglande kartlegging. Fleire naturbeitemarker er ikkje tilstandsvurderte, og dei semi-naturlege typane vart medvite nedprioriterte i kartlegginga 2009-2011 (Holtan 2011).
- **Beitemarkssopp og insekt:** Herøy var ikkje med i den nasjonale kartlegginga av beitemarkssopp i 2022, trass i at kommunen har nokre av dei rikaste lokalitetane i fylket og to artar nye for vitskapen. Insektfaunaen i lyngheia er berre undersøkt i forsøksfelta på Nerlandsøya.
- **Effekt av verkemiddel:** Det er ikkje samanstilt kva areal som i dag er dekte av skjøtselsavtalar, SMIL-/RMP-tilskot og tilskot til utvalde naturtypar, og kor stort udekt skjøtselsbehov som står att.
- **Framtidig forvaltningskapasitet:** Det er ikkje vurdert kor stort areal kystlyngheia som realistisk kan forvaltest og haldast i hevd på lang sikt, sett i lys av tilgjengelege ressursar (beitebrukarar, dyretal, beitelag) og omfanget av tilskotsordningar som SMIL og RMP.
- **Sensitive artar:** Kunnskap om sensitive artar (særleg hubro og andre rovfuglar) er viktig i utarbeiding av skjøtselsplanar og sviingsplanar, og bør hentast frå BirdLife Norge avd. Møre og Romsdal og Statsforvaltaren.
- **Overvaking:** Det nasjonale målet om overvaking av kystlyngheia er ikkje oppfylt. Dataseriane frå forsøksfelta på Nerlandsøya (jord, vegetasjon, insekt, flått) er eit unikt utgangspunkt for lokal overvaking, men det er ikkje avklart kven som skal føre dei vidare.

3.8.3. Truslar

- Opphøyr av beite og lyngsviing er den største trusselen. Manglande lyngsviing gjer at røsslyngen blir gamal og forveda. Gamal lyngheia har lågare beiteverdi, er meir utsett for tørke- og frostskaade og gjev auka fare for ukontrollerte lyngbrannar. Talet

på jordbruksføretak i kommunen er redusert med ein tredel sidan 2000, og skjøtselen er sårbar for at få beitebrukarar fell frå.

- Utan hevd gror lyngheia att med einer, vier og lauvkratt, og artsmangfaldet knytt til open lynghei forsvinn gradvis. Flyfoto frå 1965 og 2014 av Skorpesundet viser ei dramatisk endring der steingardane er i ferd med å drukne i einer (Folden mfl. 2017). Attgroing gjev òg meir flått, som i dag er så godt som fråverande i den skjøtta lyngheia på Nerlandsøya (Sørheim mfl. 2024).
- Spreiing av sitkagran, lutzgran, bergfuru og buskfuru frå plantefelt er ein aukande trussel mot dei opne lyngheiane og mot semi-naturleg eng og naturbeitemark, og krev aktiv nedkjemping over tid. Plantefelta mellom Koparstad og Kvalsund og ved Vardemyra er dokumenterte frøkjelder inn i Storevarden (Folden mfl. 2017). Nasjonalt er berre om lag 30 prosent av den kartlagde kystlyngheia fri for framande artar (Miljødirektoratet 2023). På Nerlandsøya er det også registrert nyplanting av sitkagran, og dei viktigaste felta ligg på sørsida av øya og på eidet mellom Mulevika og Kvalsvika (J.B. Jordal, pers. medd. 2026; jf. kap. 3.17).
- Nedbygging og fragmentering: bustad- og hyttebygging, vegar og anlegg tek areal og bryt opp samanhengande lyngheilandskap. Overlay-analysen i kap. 3.3 viser at om lag 209 daa natur med nasjonal eller vesentleg regional verdi vart nedbygd i perioden 2018-2024; kystlynghei utgjer det meste av dette verdilaget, men fordeling på naturtype er ikkje rekna ut.
- Røsslyngdaude etter tørke- og frostvintrar, som truleg vert vanlegare med klimaendringane, svekkjer lyngheia og opnar for attgroing og framande artar. Vinteren 2013-14 gav omfattande skade på røsslyngen på Nerlandsøya (Folden mfl. 2017; Sørheim mfl. 2024). Ein lengre vekstsesong vil samstundes auke tempoet i attgroinga (kap. 3.1).
- Nitrogennedfall og gjødsling endrar artssamansetninga i retning av gras-dominerte utformingar. Tolegrensa for kystlynghei er rekna til 1-2 kg nitrogen per dekar og år (Sørheim mfl. 2024).
- Intensivering eller omdisponering av naturbeitemark og semi-naturleg eng (oppdyrking, gjødsling, opphøyr av beite). Ved lågt beitetrykk får naturbeitemarkene gradvis preg av kystlynghei og mistar dei grasprega utformingane, slik det er dokumentert i Mulevika, ved Hornsetstranda og ved Tarberg.
- Ferdsel og turisme: aukande ferdsel, turstiar og camping i beiteområda kan gje forstyrring av beitedyr og bakkehekkande fugl om det ikkje blir planlagt saman med beitebrukarane (Sørheim mfl. 2024).

3.8.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

- Kommunen må skaffe seg oversikt over all kystlynghei, ikkje berre den som er kartlagd, og prioritere kva område som skal kartleggjast: område med størst

naturverdiar, område der gamle kartleggingar er utdaterte (Skorpa, Leinehornet, Remøya, heiane på Gurskøya), og område med press for utbygging. Første steg er ei GIS-analyse av potensiell mot faktisk kystlynghei og ei gjengroingsanalyse, slik at kartleggingsmidlane blir brukte der dei gjev mest.

- Utarbeide skjøtselsplanar for viktige lokalitetar som manglar slik plan, og revidere planen for Storevarden, som har passert evalueringsfristen. Skjøtselsplanen for Storevarden er ein god mal for nye planar, og kommunen bør avklare med Statsforvaltaren i Møre og Romsdal korleis planen er følgd opp og kva som står att. Ein skjøtselsplan har mange funksjonar for gardbrukaren – som plan for garden, for vidare drift og for inntektsgrunnlaget gjennom tilskotsordningane – og bør utarbeidast saman med beitebrukarane. Miljødirektoratets rettleiarar for beiting (M-2030) og lyngsviing (M-2029) skal leggjast til grunn i rettleiinga av grunneigarar. Lyngsviing skal skje i perioden 15. oktober–15. april, mellom anna av omsyn til hekkande fugl i einerkratt, og reirplassar for hubro og andre omsynskrevjande artar skal aldri sviast.
- Sikre framleis drift: samarbeide med beitebrukarar og beitelag om langsiktige skjøtselsavtalar for dei viktigaste lyngheiområda, og målrette SMIL-, RMP- og UN-tilskot dit dei gir størst effekt. Kommunen bør ta initiativ overfor Statsforvaltaren og fylkeskommunen til å vurdere ei arealbasert RMP-ordning for svidd og beita kystlynghei etter modell frå Vestland, og vurdere eit eige kommunalt skjøtselstilskot (Sørheim mfl. 2024). Beiting med utegangarsau og geit er den mest aktuelle skjøtselsforma. Dersom storfe blir nytta i utmark, bør det vere lette rasar som vestlandsku eller skotsk høglandsfe (ammekyr), for å unngå tråkkskadar. Det enklaste og truleg mest effektive tiltaket er auka stimulering til beiting med utegangarsau, særleg på Runde, der areala gradvis gror att med storfrytle (J.B. Jordal, pers. medd. 2026). Beite skal ikkje gjødslast.
- Følgje opp tilrådingane frå NORSØK-rapporten om Nerlandsøya: sterkt vern av dyrkamark, insentiv til beitelag, auka sviingsfrekvens og berekraftig naturturisme som ikkje går på kostnad av naturen og beitedyra. Dataseriane frå prosjektet kan nyttast til å overvake tilstand og effekt av skjøtsel over tid, og kommunen bør saman med NORSØK og Runde forsking avklare korleis overvakinga kan førast vidare.
- Vurdere å arbeide for status som utvald kulturlandskap i jordbruket (UKL) for heile øyar med samanhengande kulturlandskap, med Nerlandsøya (Storevarden, Barmen, Mulevika, Myraneset) og Skorpa som dei mest aktuelle kandidatane. Erfaringane frå UKL Alnes på Godøya (Giske) viser at ordninga gjev ein varig, årleg tilskotspost til beite og gjerding, ei forvaltningsplan som blir rullert, og ei kopling mellom skjøtsel av lynghei og naturbeitemark og istandsetjing av naust, løer og steingardar i fiskarbondelandskapet. UKL-status gir både varig tilskotsordning, forvaltningsplan og eit sterkare vern mot nedbygging.

- Utarbeide eller oppdatere brannplan og plan for regelmessig lyngsviing i samarbeid med brannvesenet og grunneigarane, og avklare ansvars- og risikofordelinga ved sviing mellom beitelag, brannsjef og Statsforvaltar. Ein rullerande sviingsplan med kartfesta flater og årstal gjev òg grunnlag for overvaking.
- Systematisk nedkjemping av sitkagran, lutzgran, bergfuru og buskfuru i og inntil lyngheiområda, prioritert etter spreiiingsrisiko, og ein plan for kva som skal skje med plantefelta i lyngheia når dei blir hogde (jf. kap. 3.11). På Nerlandsøya bør felta på sørsida og på eidet mellom Mulevika og Kvalsvika prioriterast, og ny planting i og nær semi-naturleg mark bør ikkje skje.
- Sikre Mulevika gjennom vern eller anna langsiktig forvaltning (t.d. omsynssone naturmiljø i kommuneplanens arealdel), kombinert med skjøtselsplan eller -avtale med grunneigar og beitebrukar som held beitetrykket oppe og hindrar vidare attgroing.
- Nytte slått der beiting er vanskeleg, t.d. på holmar og mindre areal. Årleg slått kan nyttast til å restaurere attgrodd semi-naturleg eng (slåttemark). Naturbeitemarkene ved Hornsetstranda og Tarberg på Gurskøya er aktuelle for restaurering.
- Innarbeide dei største samanhengande lyngheiområda som omsynssoner i kommuneplanens arealdel, med retningslinjer som hindrar bit-for-bit-nedbygging, og gjennomgå planreserven (uutbygde byggjeområde) mot kartlagd og potensiell kystlynghei.
- GIS-gjennomgang av overlappende registreringar og tilstandsvurdering av lokalitetar som ikkje er vitja sidan 2019, samt kartlegging av moglege slåttemarker (semi-naturleg eng etter NiN 3.0) og ny kartlegging av beitemarkssopp i dei viktigaste naturbeitemarkene.
- Kunnskapsoverføring: leggje til rette for at erfaringane frå Nerlandsøy beitelag, NORSØK og Runde forsking med sviing, utegangardrift og dyrehelse blir delte med andre beitebrukarar i kommunen og med nabokommunane (Sande, Ulstein, Hareid, Vanylven), til dømes gjennom ei regional skjøtselsgruppe slik handlingsplanen legg opp til, og gjennom kurs i lyngsviing.
- Innhente og sikre lokal og historisk kunnskap om driftsformer, husdyrslag, sviing og torvtekt frå bygdebøkene, frå Alv Ottar Folkestad, John Bjarne Jordal og andre fagfolk som har arbeidd i kommunen over lang tid, før denne kunnskapen går tapt.
- Sjå restaurering og skjøtsel av naturbeitemark og kystlynghei i samanheng med kommunen sitt mål om auka matproduksjon og med beredskap, ved at beiteareal blir haldne i hevd utan gjødsling eller oppdyrking. Beitebruken kan gi grunnlag for lokal verdiskaping gjennom kjøtt som delikatesse og merkevare og vidareforedling av ull (t.d. ullmatter og jorddekke) og skinn. Kommunen kan bidra til at dei mange små initiativa i dag utviklar seg til ei større og lønsam næring.

- Formidling: synleggjere kystlyngheia som identitetsberar for Herøy (villsau, sviing, ope kystlandskap) i skule og reiseliv, og involvere beitebrukarane i planlegging av turstiar, skilting og tilrettelegging i beiteområda.

3.8.5. Kjelder

Artsdatabanken (2025). *Norsk rødliste for naturtyper 2025*. Artsdatabanken, Trondheim.

Folden, Ø., Lien Langmo, S.H., Olsen, O. & Oldervik, F.G. (2017). *Naturtypeskildring – inkludert skjøtselsplan – for Storevarden på Nerlandsøya i Herøy kommune, Møre og Romsdal fylke*. Bioreg AS rapport 2017:20. 52 s. ISBN 978-82-8215-341-6.

Fremstad, E., Aarrestad, P.A. & Skogen, A. (1991). *Kystlynghei på Vestlandet og i Trøndelag. Naturtype og vegetasjon i fare*. NINA Utredning 029. 172 s.

Holtan, D. (2011). *Supplerande kartlegging av naturtypar i Herøy kommune i 2010*. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, miljøvernavdelinga, rapport nr. 2-2011. 67 s. ISBN 978-82-7430-204-4.

Jordal, J.B. & Grimstad, K.J. (2001). *Kartlegging av biologisk mangfald i Herøy kommune, Møre og Romsdal*. Herøy kommune, rapport. 123 s. + kart. [Ikke gjennomgått i denne versjonen; sitert via Holtan 2011 og Folden mfl. 2017.]

Jordal, J.B., Gaarder, G., Lorentzen, M.N., Tellnes, S. & Larsen, B.H. (2023). *Nasjonal kartlegging av beitemarkssopper i 2022*. Miljøfaglig Utredning Rapport 2023-28. 101 s.

Kaland, P.E. & Kvamme, M. (2013). *Kystlyngheiene i Norge – kunnskapsstatus og beskrivelse av 23 referanseområder*. Miljødirektoratet rapport M23-2013. [Sitert via handlingsplanen.]

Miljødirektoratet (2023). *Handlingsplan for kystlynghei 2023-2037*. Veileder M-2566. Sist oppdatert 02.06.2026. miljødirektoratet.no

Pareliussen (1997). Masteroppgåve. [Full referanse og stavemåte må stadfestast.]

Rabben, B. (1970). Herøyboka. *Landslag og folkeliv*. Herøy sogelag. [Sitert via Folden mfl. 2017.]

Rittl, T.F., Farsund, P.G., Pommeresche, R., Sørheim, K.M., Wibe, A., Hellekås, J. & Velle, L.G. (2025). Traditional Norwegian farming practices drive biodiversity – A case study from coastal heathlands. *Agriculture, Ecosystems & Environment* 388: 109662. <https://doi.org/10.1016/j.agee.2025.109662>

Sørheim, K.M., Hansdotter, S., Pommeresche, R., Wibe, A. & Rittl, T. (2024). *Kystlyngheia på Nerlandsøy. Forvaltning av store verdier*. NORSØK Rapport Vol. 9, nr. 16/2024. 68 s. ISBN 978-82-8202-210-1.

Thorvaldsen, P. & Velle, L.G. (2021). *Beiting i kystlynghei*. Informasjonsbrosjyre, 12 s. M-2030. Miljødirektoratet.

UKL Alnes (2026). *Retningslinjer og tiltaksplan for UKL Alnes 2026-2030*. Upublisert forvaltningsdokument, 2 s. [Giske kommune / Statsforvaltaren i Møre og Romsdal - utgjevar må stadfestast.]

Velle, L.G. & Thorvaldsen, P. (2021). *Lyngsviing*. Informasjonsbrosjyre, 12 s. M-2029. Miljødirektoratet.

Velle, L.G., Thorvaldsen, P., Kvamme, M. & Vandvik, V. (u.å.). *Kart over potensiell utbredelse for kystlynghei*. Notat, Miljødirektoratet/NIBIO, truleg 2022 eller seinare.

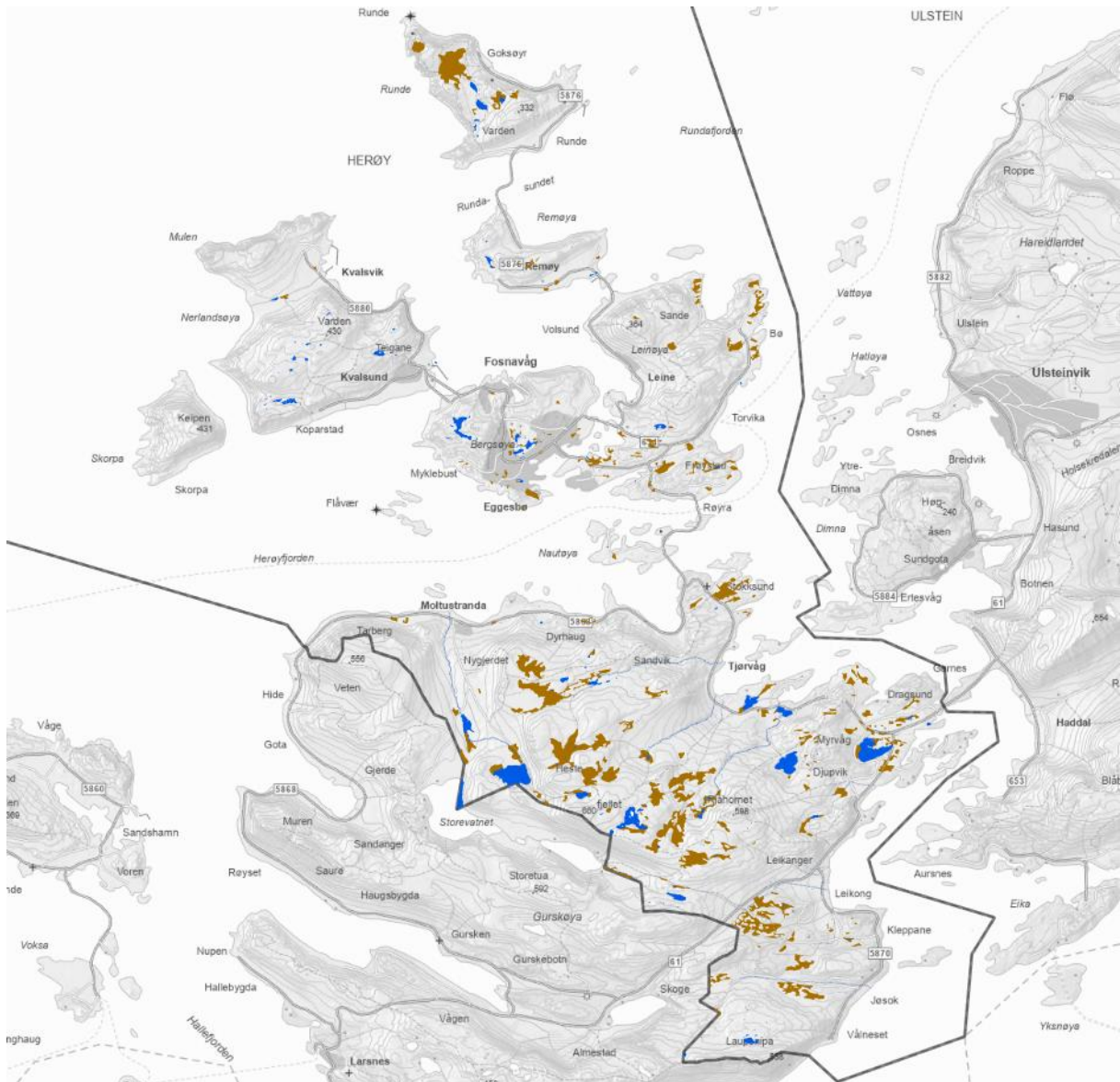
3.9. Myr og våtmark

Myrane i Herøy er små, låglendte og gjennomgåande kystprega, og landarealet ligg praktisk talt i sin heilheit i sterkt oseanisk seksjon, vintermild underseksjon (O3t) (Moen 1998; Sørheim mfl. 2024). Denne posisjonen ytst i havgapet gjev myrane deira særpreg: mildt vinterklima, sterk vind, saltpåverknad og – viktigast for myrdanninga – mange nedbørdøgn (om lag 145 per år ved Svinøy fyr) kombinert med låg fordamping og høg luftfukt heile året, som samla gjev eit permanent vassoverskot i torva.

Det er dette som gjer at torv i ytre kyststrøk kan byggje seg opp ikkje berre i forseinkingar i terrenget, men som eit teppe av terrengdekkjande myr over kollar, platå. Solem (1989) daterte danninga av slik myr på Haramsøya, og synta at dei kystnære, vintermilde førekomstane på Nordvestlandet er klart yngre enn dei høgareliggjande innanfor kysten (jf. òg Hafsten & Solem 1976; Moen et al. 2011). Dette mønsteret går att i Herøy: terrengdekkjande myr og oseanisk nedbørsmyr ligg i det opne, vindeksponerte heilandskapet, ofte i mosaikk med kystlynghei (jf. kap. 3.8), medan rikare jordvassmyrar og kjelder ligg i lisdene og i dalsøkka.

Myr og kystlynghei er tett samanhengende i Herøy – både i landskapet og i historia. Lyngheia er skapt av rydding, beite og brenning, og mange myrar har vore beita, torvteke og delvis slått i den same driftsforma. Fleire av dei kartlagde lokalitetane ligg som ope myrareal inne

i eit større lyngheilandskap, og verdien deira heng saman med at heile mosaikken framleis er open (Sørheim et al. 2024; Velle & Thorvaldsen, u.å.).

Figur 3.9-1- Fordeling av ferskvannssystem (blå) og myr/våtmark (brunt) i Herøy

3.9.1. Eksisterande kunnskap

Tabell 3.9-1 gjev nøkkeltala for myr og våtmark i Herøy.

Tabell 3.9-1. Nøkkeltal for myr og våtmark i Herøy kommune.

Storleik	Verdi	Merknad
Totalt kommuneareal (inkl. sjø)	1 193 351 daa	Grunnkart for arealrekneskap
Landareal og ferskvatn	119 483 daa	10,0 % av totalarealet
Våtmark, økosystemtype (grunnkart)	5,06 km ²	4,2 % av land- og ferskvassarealet
Kartlagde lokalitetar, samlinga «Våtmark og myr»	77 lokalitetar	Naturbase, alle kjelder
- samla areal (brutto)	3 923,8 daa	2,44 % av samla naturtypeareal i kommunen
Areal kartlagt etter Miljødirektoratets NiN-instruks	24 931 daa	2,08 % av kommunen, ≈ 21 % av landarealet
Verneområde med våtmarkskvalitetar	5 område	Sjå tabell 3.9-6
Ramsar-område	1 (Runde)	2 238,9 daa i kommunen
Sterkt oseanisk seksjon, vintermild underseksjon (O3t)	112 404 daa	Praktisk talt heile landarealet

Kjelder: Grunnkart for arealrekneskap, nedlasta 6. august 2026; Naturbase (uttrekk juli 2026).

Skilnaden mellom våtmarksarealet i grunnkartet (5,06 km²) og det kartlagde naturtypearealet (3,9 km²) er ikkje ein feil, men eit uttrykk for at **kartlegginga er ufullstendig**. Berre 2,08 % av kommunearealet – om lag ein femtedel av landarealet – er kartlagt etter Miljødirektoratets NiN-instruks. Store delar av myrarealet i Herøy er dermed ikkje verdisett, og talet på lokalitetar og arealet i tabellane under er eit minimumstal.

Tabell 3.9-2. Naturtypar innan samlinga «Våtmark og myr» i Herøy, med raudlistestatus for tilsvarende vurderingseining i Norsk raudliste for naturtypar 2025.

Naturtype	Tal lok.	Areal (daa)	Del	Raudliste 2025
Våtmarkssystem (NiN i verneområde)	35	1 988,5	50,7 %	Ikkje verdisett
Kystmyr	1	807,2	20,6 %	DN-HB13-type
Rik open sørleg jordvassmyr	2	334,1	8,5 %	EN
Terrengdekkjande myr	15	261,0	6,7 %	VU
Oseanisk nedbørsmyr	1	192,7	4,9 %	VU
Sørleg nedbørsmyr	20	174,5	4,4 %	NT

Naturtype	Tal lok.	Areal (daa)	Del	Raudliste 2025
Rikmyr	1	144,4	3,7 %	EN i låglandet
Semi-naturleg myr	1	11,0	0,3 %	CR
Atlantisk høgmyr	1	10,3	0,3 %	EN
Sum	77	3 923,8	100 %	

CR = kritisk truga, EN = sterkt trua, VU = sårbar, NT = nær trua i Norsk raudliste for naturtypar 2025 (Lyngstad, Vassvik og Øien 2025). Kystmyr er ein type frå DN-handbok 13 som i NiN-systemet overlappar fleire av dei trua nedbørsmyrtypane. «Våtmarkssystem» er NiN-kartlagde einingar innanfor verneområde utan verdisetjing, og overlappar delvis med dei øvrige lokalitetane. Reelt myrareal er difor lågare enn bruttosummen.

Tabell 3.9-2 fortel to ting. For det fyrste er **éin av ni naturtypar kritisk truga (CR), tre er sterkt trua (EN) på nasjonalt nivå**, og to til er sårbare (VU). For det andre er dei trua typane arealmessig små: atlantisk høgmyr og semi-naturleg myr er representerte med éin lokalitet kvar på om lag 10 daa. Det gjer kvar einskild lokalitet uerstatteleg – tapet av éin lokalitet er tapet av ein vesentleg del av kommunen sin førekomst.

Ei rekkje våtmarksprega naturtypar ligg utanfor samlinga «Våtmark og myr» i Naturbase, men høyrer fagleg heime i dette kapitlet (tabell 3.9-3).

Tabell 3.9-3. Andre våtmarksprega naturtypar i Herøy, klassifiserte i andre samlingar i Naturbase.

Naturtype	Tal lokalitetar	Areal (daa)	Samling i Naturbase
Blautbotnsområde i strandsona	6	2 438,7	Kyst og strandsone
Strandeng og strandsump	4	637,3	Ope lågland og kulturmark
Rik kulturlandskapssjø	2	394,2	Ope lågland og kulturmark
Semi-naturleg strandeng	14	108,4	Ope lågland og kulturmark
Ferskvassbotnsystem	4	96,4	Ferskvatn
Semi-naturleg våteng	6	27,8	Ope lågland og kulturmark
Sørleg kaldkjelde	12	8,7	Ikkje kategorisert
Strandeng	7	2,8	Ope lågland og kulturmark
Kalksjø	1	2,4	Ferskvatn

Naturtype	Tal lokalitetar	Areal (daa)	Samling i Naturbase
Sum	56	3 716,7	

Særleg **sørleg kaldkjelde** fortener merksemd: 12 lokalitetar på til saman berre 8,7 daa. Kjelder er punktførekomstar med stabil temperatur og eige artsutval, og dei er ekstremt sårbare for drenering, oppdemming og tråkk. Dei blir òg lett oversedde i arealplanlegging fordi dei er for små til å slå ut på kart i vanleg målestokk. Kjeldene er òg omtala i kap. 3.10 Vatn og vassdrag.

Tabell 3.9-4. Verdifordeling for lokalitetane i samlinga «Våtmark og myr».

Verdi	Tal lokalitetar	Areal (daa)	Del av arealet
Svært stor verdi	3	344,4	8,8 %
Stor verdi	27	463,7	11,8 %
Middels verdi	12	1 127,3	28,7 %
Ikkje gitt verdi (NiN i verneområde)	35	1 988,5	50,7 %
Sum	77	3 923,8	100 %

Av dei 42 verdisette lokalitetane er 30 (71 %) sette til stor eller svært stor verdi. Det er ein høg del, og han speglar at dei kystprega myrtypene har låg terskel for verdisetjing nettopp fordi dei er sjeldne.

Tabell 3.9-5. Dei største og mest verdifulle myr- og våtmarkslokalitetane i Herøy (verdisette lokalitetar, sorterte etter areal).

Lokalitet	Naturtype	Verdi	Kartlagt	Areal (daa)
Runde: Goksøyrrmyrane	Kystmyr	Middels	1978	807,2
Nord for Vardemyra	Rik open sørleg jordvassmyr	Svært stor	2019	331,8
Runde: Goksøyrrmyrane	Oseanisk nedbørsmyr	Stor	2017	192,7
Gurskøya: Jøsokelva	Rikmyr	Middels	2010	144,4
Prestegardsmyra	Terrengdekkjande myr	Middels	2019	97,5
Vardemyrane sør	Terrengdekkjande myr	Stor	2019	42,5

Lokalitet	Naturtype	Verdi	Kartlagt	Areal (daa)
Storevarden myr 2	Sørleg nedbørsmyr	Stor	2019	32,9
Kjeldsundvegen sør	Sørleg nedbørsmyr	Middels	2024	25,4
Vest for Rjåhornet	Terrengdekkjande myr	Stor	2019	24,6
Skyttenesvågen sør	Sørleg nedbørsmyr	Stor	2024	23,8
Rissneset nedbørsmyr	Sørleg nedbørsmyr	Middels	2019	21,9
Kvalsvikeidet myr	Terrengdekkjande myr	Stor	2019	18,9
Vest for Rjåhornet (2)	Terrengdekkjande myr	Stor	2019	18,3
Skåla myr	Terrengdekkjande myr	Stor	2019	13,6
Aust for Rjåhornet 1	Terrengdekkjande myr	Stor	2019	12,1
Djupvikvegen 1	Semi-naturleg myr	Middels	2024	11,0
Kalddalen myr	Atlantisk høgmyr	Svært stor	2019	10,3
Mulemyrane 1	Rik open sørleg jordvassmyr	Svært stor	2019	2,3

Tabellen syner tydeleg kva slags myrlandskap Herøy har: **éin stor lokalitet (Goksøymyrane) og mange svært små**. Median for dei verdisette lokalitetane ligg under 10 daa. Eit slikt oppdelt myrlandskap er langt meir sårbart for arealinngrep enn eit samanhengande myrkompleks, fordi kvart einskilt inngrep kan fjerne ein heil lokalitet.

Tabell 3.9-6. Verneområde i Herøy med våtmarkskvalitetar.

Verneområde	Verneform	Verna	Areal i kommunen (daa)	Relevans for myr og våtmark
Goksøymyrane	Naturreservat	1996	847,7	Kystmyr og oseanisk nedbørsmyr på Runde - den viktigaste myrlokaliteten i kommunen
Stokksund-Blikkvågane	Fuglefredingsområde	1988	4 236,0	Grunne sjøområde, strandeng og blautbotn; funksjonsområde for vassfugl
Myklebustvatnet	Naturreservat	1988	310,0	Kulturlandskapssjø med våtmarkskantar
Tjørvågosen	Naturreservat	2002	44,3	Poll- og strandsonevåtmark
Runde (Ramsar)	Ramsar-område	-	2 238,9	Internasjonalt ansvar for våtmark og sjøfugl

3.9.1.1 Naturtypene i Herøy – fagleg omtale

Terrengdekkjande myr (VU) er den mest utprega kysttypen i kommunen, med 15 lokalitetar. Typen er myrmasiv dominert av ombrotrofe parti som dekkjer terrenget som eit teppe, med tynn og sterkt omdanna torv over høgder, platå og skråningar (Moen et al. 2011; Lyngstad et al. 2018). Nasjonalt er han vurdert som sårbar fordi 30–50 % av arealet er påverka eller tapt dei siste 50 åra, og fordi typen ligg nettopp i dei kystnære områda som er mest utsette for vindkraft, veg og annan infrastruktur. I Herøy ligg lokalitetane samla kring Rjåhornet, Vardemyrane, Mulemyrane og Hellefjellet – eit område som fagleg bør vurderast under eitt.

Atlantisk høgmyr (EN) er representert med éin lokalitet, Kalddalen myr (10,3 daa, svært stor verdi). Typen har kuplar bygde opp av ombrogen torv, men manglar den kantskråninga og laggen som kjenneteiknar typisk høgmyr (Joosten et al. 2017). Norsk totalareal er rekna til om lag 200 km², og typen er vurdert som sterkt trua fordi meir enn 80 % av arealet er påverka av inngrep med alvorsgrad over 50 % dei siste 50 åra (Lyngstad et al. 2018). Ein lokalitet på 10 daa i Herøy er difor ikkje ein bagatell, men ein del av eit svært lite nasjonalt areal.

Oseanisk nedbørsmyr og kystmyr finst framfor alt i Goksøymyrane på Runde. Området er verna som naturreservat sidan 1996 og utgjer med sine 847,7 daa den klart største samanhengande myra i kommunen. Oseanisk nedbørsmyr har vore vurdert som aktuell utvald naturtype etter naturmangfaldlova, med eige faggrunnlag (Moen et al. 2011).

Rik open sørleg jordvassmyr (EN) er den mest artsrike myrtypen i kommunen, med to lokalitetar – Nord for Vardemyra (331,8 daa) og Mulemyrane 1 (2,3 daa) – begge med svært stor verdi. Rike jordvassmyrar får tilført mineralrikt grunnvatn og har eit heilt anna artsutval enn nedbørsmyrane: kalkkrevjande starr, orkidear og brunmosar. Dei er samtidig dei mest drenerings- og gjødslingsutsette myrane vi har, fordi dei ofte ligg i eller nær innmark.

Semi-naturleg myr (CR) – éin lokalitet (Djupvikvegen 1) – er myr forma av langvarig hevd gjennom slått eller beite. Typen er kritisk truga fyrst og fremst på grunn av **oppheyrd hevd og gjengroing**, ikkje nedbygging (Lyngstad et al. 2018; jf. tabell 3.14-7). Det betyr at tiltaket her er det motsette av vern mot inngrep: lokaliteten treng framleis beite. Dette knyter seg direkte til skjøtselen av kystlyngheia i same landskap, jf. kap. 3.8.

Sørleg kaldkjelde (EN) og **kjeldepåverka myrkantar** er små, men økologisk viktige element med eige artsutval av mosar og evertebratar. Dei toler verken drenering eller tråkk frå husdyr på konsentrerte punkt.

Strandeng, strandsump og blautbotn i strandsona utgjer den marine delen av våtmarksbiletet. Til saman 2 439 daa blautbotn og om lag 750 daa strandeng/strandsump er kartlagde. Desse areala er rasteplassar og næringsområde for vadefugl og andefugl, og dei heng saman med verneverdiane i Stokksund-Blikkvågane. Sjå òg kap. 3.6 Kyst og strandsone.

3.9.1.2 Artsmangfald

Myr og våtmark i Herøy er levestad for artsgrupper som gjer det dårleg elles i landet. Fuglane er den best dokumenterte gruppa. Norsk raudliste for artar 2021 flytta fleire vadefuglar til meir akutte kategoriar: **vipe** frå sterkt trua til **kritisk trua (CR)**, **storspove** frå sårbar til **sterkt trua (EN)**, medan **heilo**, **raudstilk**, **småspove** og **tjeld** kom nye inn som **nær trua (NT)** (BirdLife Norge 2021). Alle desse er artar som hekkar eller beitar i det opne myr- og strandengslandskapet i Herøy, og forringing av leveområde – både i hekketida og langs trekkruta – blir peika på som hovudårsak.

Karplantefloraen på dei ombrotrofe myrane er artsfattig, men karakteristisk: røsslyng, klokkeling, rome, torvull, bjønnskjegg, molte og soldogg, med eit botndekke av torvmosar. På dei rike jordvassmyrane og i kjeldene aukar artstalet monaleg, og det er her ein finn dei raudlista karplantane og brunmosane. Ei systematisk kartlegging av kryptogamar (mosar, sopp, lav) på myrane i kommunen manglar heilt.

3.9.1.3 Karbon og andre økosystemtenester

Myr er det mest karbontette økosystemet vi har på land. Under nordiske forhold er karboninnhaldet rekna til om lag 70 tonn per dekar i myr, mot om lag 15 tonn i mineraljord; ved oppdyrking går om lag 55 tonn karbon per dekar tapt over tid, tilsvarande om lag 200 tonn CO₂ (NIBIO). Overført på Herøy betyr det at dei 3 924 daa kartlagd myr og våtmark kan representere i storleiksorden **250 000-275 000 tonn karbon**. Dette er eit grovt overslag basert på nasjonale gjennomsnittstal – torvdjupna i Herøy er ikkje målt systematisk, og terrengdekkjande myr har typisk tynnare torv enn høgmyr, slik at det reelle talet truleg ligg lågare. Poenget er likevel storleiksordenen: eit einskilt utbyggingstiltak på nokre få dekar myr kan gje utslepp som er samanliknbare med årsutsleppa frå ein heil grend.

I tillegg til karbonlagring gjev myrane i Herøy:

Fordrøyning av nedbør. Med om lag 145 nedbørdøgn i året og ein målt maksimal femdøgnsnedbør på 77,6 mm er evna til å halde tilbake vatn ein reell samfunnsverdi. Drenert myr gjev raskare avrenning og auka fare for flaum og overvatn nedstraums.

Vasskvalitet. Intakt myr filtrerer partiklar og næringsstoff før vatnet når vassdrag og sjø (jf. kap. 3.10 Vatn og vassdrag).

Klimatilpassing. Våtmark bufrar både tørke og styrtregn, og verdien av dette aukar med dei klimaendringane som er venta.

Kulturhistorie og landskap. Torvtekt har vore ein sentral del av ressursbruken i Herøy, og spor etter torvtekt er i seg sjølv kulturminne.

3.9.2. Kunnskapsmanglar

Kunnskapsgrunnlaget for myr og våtmark i Herøy er ujamt. Dei viktigaste manglane er:

Arealdekning. Berre om lag 21 % av landarealet er kartlagt etter NiN-instruksen. Store myrareal er ikkje verdisette.

Torvdjupne. Det finst ikkje systematiske djupnemålingar. Utan desse kan verken karbonlager eller konsekvensane av inngrep reknast ut med rimeleg presisjon.

Tilstand og grøftestatus. Fleire lokalitetar er registrerte med redusert tilstand på grunn av grøfting, men det manglar ei samla oversikt over kva myrareal som er drenert og kva som kan restaurerast.

Artsgrupper. Kryptogamar og evertebratar er praktisk talt ikkje undersøkte. Fugledata finst, men systematisk overvaking av hekkande vadefugl manglar.

Alder på data. Den største lokaliteten, Goksøyrmýrane, er verdisett på grunnlag av kartlegging frå 1978, med ei nyare avgrensing frå 2017. Ein revisjon er på tide.

3.9.3. Truslar

Herøy byggjer ned om lag 64 daa natur i året, og nær halvparten av dette ligg innanfor areal registrert med nasjonal eller vesentleg regional verdi. Datasettet skil ikkje på naturtype, og talet seier difor ikkje kor mykje myr som er bygd ned. Det seier likevel noko vesentleg: **arealpresset i kommunen er reelt**, og med eit myrareal på under 4 000 daa fordelt på 77 små lokalitetar skal det ikkje mange års nedbygging til før einskildlokalitetar forsvinn.

Tabell 3.9-8. Påverknadsfaktorar for myr og våtmark, vurderte for Herøy.

Påverknad	Relevans i Herøy	Kommentar
Grøfting og drenering	Høg	Arealmessig den største historiske trusselen mot nedbørsmyr nasjonalt; gamle grøfter held fram med å drenere («endringsgjeld»)
Nedbygging (bustad, næring, veg, hamn)	Høg	64 daa natur per år; små myrlokalitetar er særleg utsette
Oppdyrking	Middels	Forbod mot nydyrking av myr sidan 2. juni 2020, men dispensasjon kan gjevast
Opphøyrd beite og gjengroing	Høg	Utslagsgjevande for semi-naturleg myr (EN); heng saman med drifta av kystlyngheia
Torvtekt	Låg	Tradisjonell torvtekt er i praksis opphøyrd
Kraftutbygging og kraftlinjer	Middels	Terrengdekkjande myr er nasjonalt særleg utsett for vindkraft
Framande artar	Middels	Sitkagran og buskfuru i myrkantar; gjengroing
Nitrogenndfall	Låg-middels	Nedbørsmyr er sårbar for langtransportert nitrogen
Klimaendring	Usikker	Endra nedbørsmønster kan påvirke torvakkumulasjonen i kystnære myrar

Reguleringa av området er i endring. Nydyrking av myr har vore forbode sidan 2. juni 2020 (endring i nydyrkingsforskrifta § 5 A), med høve til dispensasjon i særlege tilfelle.

Sommaren 2025 sende Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet på høyring eit framlegg om **forbod mot nedbygging av myr** i plan- og bygningslova § 1-8a, etter mønster av byggjeforbodet i strandsona, med høyringsfrist 1. november 2025. Kommunen bør følgje med på når og korleis denne regelen trer i kraft, og bør uansett leggje til grunn ei føre-var-linje i arealplanlegginga i mellomtida.

3.9.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

Mål og strategiar:

- Herøy kommune skal ta vare på alt attverande myr- og våtmarksareal i kommunen, med særleg vekt på dei kystprega og trua naturtypane, og skal restaurere drenert myr der det er praktisk mogleg.

- Auke kunnskap om artsmangfald i våtmark og myr
- Auke kunnskap om skadde myrer og drenert sumpskog
- Unngå nedbygging av myr og våtmark, inkludert buffersoner rundt viktige myrer og våtmarker
- Restaurere grøfta eller øydelagde myrområde i kommunen
- Redusere negativ påverknad på artsmangfaldet i myr og våtmark

Tiltak:

- Ingen nedbygging av myr som hovudregel, inkludert buffersoner rundt viktige myr- og våtmarksområde. Innfør ei føring i kommuneplanen sin arealdel om at myr med torvdjupne over 30 cm ikkje skal byggjast ned eller opnast for meir utbygging i randområda, i tråd med det varsla forbodet i plan- og bygningslova.
- Kartlegg torvdjupne på dei lokalitetane som ligg innanfor eller nær utbyggingsområde, slik at konsekvensutgreiingar kan reknast med reelle karbontal.
- Fullfør NiN-kartlegging av dei delane av landarealet som ikkje er dekte, prioritert til område med kjend myrførekomst kring Rjåhornet, Vardemyrane og Gurskøya.
- Restaurering av drenert myr, også på kommunal grunn: kartlegg gamle grøfter og gjennomfør attetting og rydding av gjengroing i samarbeid med Statsforvaltaren i Møre og Romsdal, som har eit eige program for restaurering av våtmark. Få oversikt over areal som tidlegare er grøfta og tilplanta med gran, t.d. gjennom innleiande GIS-analyse og deretter kartlegging i utvalde område.
- Vidarefør beite på semi-naturleg myr i samanheng med skjøtselen av kystlyngheia, slik at gjengroinga blir bremsa på dei lokalitetane der hevd er føresetnaden for verdien.
- Vern om kjeldene. Registrer og avgrens dei 12 kjeldelokalitetane i kartgrunnlaget, slik at dei ikkje forsvinn i planprosessar på grunn av liten storleik.
- Revider verdisetjinga av Goksøymyrane og vurder om verneforskrifta og forvaltingsplanen fangar opp dagens kunnskap om oseanisk nedbørsmyr.
- Overvak hekkande vadefugl og andre våtmarksartar på dei største myrane og strandengene, i samarbeid med lokale ornitologar, og bygg samtidig kunnskapsgrunnlaget om artsførekomstar og raudlista artar. Bruk overvakinga til å vurdere om restaureringstiltaka har ønskt effekt for vasstilbakehald og artsmangfald.
- Unngå flatehogst oppstraums myrene, då dette kan føre til eutrofiering (gjødsling) og øydelegging av næringsfattige myrer.

Kjelder

Hafsten, U. & Solem, T. (1976). Age, origin, and palaeo-ecological evidence of blanket bogs in Nord-Trøndelag, Norway. *Boreas* 5: 119-141.

Lyngstad, A., Moen, A. & Øien, D.-I. (2018). Atlantisk høymyr, Terrengdekkende myr, Nedbørsmyr, Semi-naturlig myr. Norsk rødliste for naturtyper 2018. Artsdatabanken, Trondheim.

Miljødirektoratet (2025). Høyring: Framlegg om endring av plan- og bygningslova - forbod mot nedbygging av myr. Høyringsfrist 1. november 2025.

Moen, A. (1984). Myrundersøkelser i Møre og Romsdal i forbindelse med den norske myrreservatplanen. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. bot. Ser. 1984-5: 1-86.

Moen, A. (1998). Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss. 199 s.

Moen, A., Lyngstad, A. & Øien, D.-I. (2011). Kunnskapsstatus og innspill til faggrunnlag for oseanisk nedbørsmyr som utvalgt naturtype. NTNU Vitensk.mus. Rapp. bot. Ser. 2011-7: 1-62.

Solem, T. (1989). Blanket mire formation at Haramsøy, Møre og Romsdal, western Norway. *Boreas* 18: 221-235.

Statsforvaltaren i Møre og Romsdal (u.å.). Restaurering av våtmark.

3.10. Vatn og vassdrag

Ferskvatn utgjer ein liten del av arealet i Herøy, men vassdraga har ein økologisk funksjon som er langt større enn arealet skulle tilseie. Etter arealrekneskapen dekkjer ferskvatn 3,59 km² i Herøy, som er om lag 3 prosent av kommunearealet på land.

I ein øykommune er avstanden frå vasskilje til sjø kort, nedbørfelta er små, og dei fleste bekkane renn frå kystlynghei og myr rett ut i fjorden eller havet. Vatn og vassdrag bind difor saman lynghei, myr, strandsone og sjø, og fungerer som spreingsvegar og økologiske korridorar i eit landskap som elles er sterkt oppdelt av sund og fjordar.

Det kystprega vassmiljøet i Herøy skil seg frå innlandsvassdraga på fleire måtar. Heile kommunen ligg i sterkt oseanisk seksjon, vintermild underseksjon (O3t) (Moen 1998), med milde vintrar, mykje og hyppig nedbør og stor vindpåverknad (jf. kap. 3.1). Vassdraga er korte og bratte, med rask avrenning og lite naturleg magasinering, slik at både flaum og tørke slår raskt ut. Vasskjemien er ofte prega av havsalt frå sjøsprøyt og av humus frå myr

og lynghei. Mange av vatna er brunfarga, næringsfattige og har låg pH og låg bufferevne. Der bergartane er kalkrike, eller der vatnet ligg i gammalt kulturlandskap med tilsig av næring, er artssamansetninga ei heilt anna. Fleire vatn i kommunen ligg så lågt og så nær sjøen at dei er påverka av sjøsprøyt og saltvasstilsig, og somme lokalitetar er brakkvasspåverka. Overgangen mellom ferskvatn, brakkvatn og sjø – i bekkeosar, vågar og poller – er blant dei mest produktive og mest sårbare miljøa i kommunen, og knytter dette kapitelet tett saman med kap. 3.7 «Kyst og strandsone» og kap. 3.9 «Myr og våtmark». Vassdraga er òg særskilt viktige for sjøvandrande fisk, særleg sjøaure, og for ål.

3.10.1. Eksisterande kunnskap

Kunnskapen om fisk og ferskvassmiljø i Herøy er spreidd på eldre naturtypekartleggingar, forvaltingsdokument og offentlege databasar. Jordal og Grimstad (2001) gir ei oversikt over ferskvasslokalitetar, vegetasjon og kjende artsførekomstar. Rapporten omtalar mellom anna ål, aure og stingsild i Myklebustvatnet. Opplysningane viser at det finst historisk kunnskap om fisk i kommunen, men gir ikkje grunnlag for å fastslå dagens utbreiing eller bestandsstatus.

For Myklebustvatnet finst eit framlegg til forvaltingsplan som samanstillar kunnskap om naturverdiar, historisk bruk og behov for skjøtsel (Betten, 2013). Eldre undersøkingar av Folkestad (1975, 1976), som er refererte i Jordal og Grimstad (2001), gir ytterlegare historisk kunnskap om ferskvasslokalitetane, særleg fuglelivet. Desse originalrapportane er ikkje gjennomgått her. Saunes mfl. (2018) presenterer vasskjemiske undersøkingar frå 2017 av ein lokalitet oppgitt som Myklebustvatnet i Herøy. Rapporten inneheld mellom anna målingar av næringsstoff, metall, oksygen og pH.

Naturbase, Vann-Nett og Villaksregisteret supplerer rapportane med opplysningar om naturtypar, miljøtilstand og sjøaurebestandar. Bestandsvurderingane for sjøaure byggjer mellom anna på Forseth mfl. (2022). Datagrunnlaget varierer mellom lokalitetane og omfattar både feltregistreringar og faglege vurderingar. Gjennomgangen har ikkje avdekt offentleg tilgjengelege rapportar med systematiske ungfiskteljingar i sjøaurebekkane i kommunen. Dette utelukkar ikkje at slike undersøkingar er gjennomførte. Kommunale arkiv, Statsforvaltaren, vasslaga og lokale fiskeforeiningar kan ha supplerande materiale. Det er særleg behov for oppdatert kunnskap om fiskeførekomstar, vandringshinder og miljøtilstand i vassdrag som er utsette for inngrep eller forureining.

Naturtypar i ferskvatn

Opplysningane om ferskvassnatur i Herøy kjem frå fleire kartleggingar med ulike føremål og metodar. Naturtypelokalitetane etter DN-handbok 13 er eldre registreringar av særleg

viktige område. NiN-basiskartlegginga i verneområda skildrar naturen innanfor vernegrensene og omfattar mellom anna ferskvassbotn og limniske vassmassar. Ved nye naturtypekartleggingar i ferskvatn skal Miljødirektoratets instruks for kartlegging og kvalitetsvurdering basert på Natur i Noreg (NiN) nyttast. Instruksen vart teken i bruk i 2026 og erstattar DN-handbok 13 som kartleggingsmetode for ferskvatn. Dei eldre registreringane er framleis relevante som kunnskapsgrunnlag, men naturtype, avgrensing og tilstand må vurderast opp mot dagens forhold og metodikk. Dei kan ikkje utan vidare reknast om til lokalitetar eller kvalitetsklassar etter den nye instruksen.

Kartlegginga av naturtypar i ferskvatn er derimot svak. I datauttrekket frå Naturbase er berre 22 i kommunen knytte til ferskvatn, med eit samla bruttoareal på om lag 551 daa, som berre er 0,3 prosent av det kartlagde naturtypearealet.

Tabell 3.10-1 Kartlagde naturtypar i ferskvatn i Herøy kommune, etter datakjelde. Kjelde: Naturbase/Naturrekneskap 2 (uttrekk 03.08.2026).

Naturtype	Datakjelde	Lokalitetar	Areal (daa, brutto)	Verdi-/kvalitetsfordeling
Rik kulturlandskapssjø	DN-handbok 13	2	394,2	Stor verdi: 1 (314,9 daa) · Middels verdi: 1 (79,4 daa)
Kalksjø	DN-handbok 13	1	2,4	Noko verdi: 1 (2,4 daa)
Ferskvassbotnsystem (NiN L)	Natur i verneområde (NiN)	4	96,4	Ikkje gitt verdi
Limniske vassmassar (NiN F)	Natur i verneområde (NiN)	3	49,5	Ikkje gitt verdi
Sørleg kaldkjelde	Naturtypar på land (NiN)	12	8,7	Svært stor verdi: 1 · Stor verdi: 11
Sum		22	551,4	

NB! Registreringane av sørleg kaldkjelde kjem frå NiN-basert naturtypekartlegging på land. Desse datakjeldene kan ikkje summerast til eitt tal for «naturtypelokalitetar i ferskvatn», og areala kan delvis overlappe.

Dei viktigaste einskildlokalitetane er dei to rike kulturlandskapssjøane Myklebustvatnet på Bergsøya (315 daa, stor verdi) og Tuftevatnet på Gurskøya (79 daa, middels verdi). Dette er næringsrike, låglandsnære vatn i gammalt jordbrukslandskap, med ein artsrik vassvegetasjon og eit rikt fugleliv som skil seg klart frå dei humøse lyngheivatna. Klipevatnet er registrert som kalksjø, men med låg verdi og på eit svært gammalt grunnlag

(2003). Det bør undersøkast om vatnet framleis oppfyller kriteria for naturtypen og eventuelt for utvald naturtype; ei registrering med namnet «kalksjø» er ikkje åleine tilstrekkeleg til å slå fast dette.

Vidare er det registrert tolv lokalitetar med sørleg kaldkjelde, samla berre 8,7 daa. Kjelder er små, men artsrike og stabile miljø som ofte hyser eigne moseartar, og dei er særleg sårbare for drenering, ferdsel og tråkk. Dei fleste ligg i lymgheiområda på Nerlandsøya, Runde og i Kalddalen, og heng dermed tett saman med skjøtselen av kystlyngheia (kap. 3.8).

Tabell 3.10-2 Namngjevne ferskvasslokalitetar med vassverdiar i Herøy kommune. Kjelde: Naturbase (uttrekk 03.08.2026).

Lokalitet	Naturtype/verneform	Verdi/kvalitet	Datakjelde	År	Areal (daa)
Bergsøya: Myklebustvatnet	Rik kulturlandskapssjø	Stor verdi	DN-handbok 13	2000	314,9
Gurskøya: Tuftevatnet	Rik kulturlandskapssjø	Middels verdi	DN-handbok 13	2011	79,4
Klipevatnet	Kalksjø	Noko verdi	DN-handbok 13	2003	2,4
Kvalsvika kjelde 1	Sørleg kaldkjelde	Svært stor verdi	NiN	2019	5,0
Nord for Lemevatnet	Sørleg kaldkjelde	Stor verdi	NiN	2019	1,0
Sør for Nerlandshornet	Sørleg kaldkjelde	Stor verdi	NiN	2019	0,7
Ni øvrige kaldkjelder (Kalddalen, Hellefjellet, Skorpesund, Rjåhornet, Storpesnausa, Kvalsvika)	Sørleg kaldkjelde	Stor verdi	NiN	2019	2,0
Fire lokalitetar utan namn (i verneområde)	Ferskvassbotnsystem	Ikkje gitt verdi	NiN i verneområde	–	96,4
Tre lokalitetar utan namn (i verneområde)	Limniske vassmassar	Ikkje gitt verdi	NiN i verneområde	–	49,5

Fire av dei ni verneområda i kommunen har vassverdiar som ein sentral del av verneformålet. Myklebustvatnet naturreservat er verna med omsyn til vassvegetasjon og fugleviv i eit rikt kulturlandskapsvatn. Tjørvågosen naturreservat og Stokksund-Blikkvågane

dyrefredingsområde er brakkvass- og strandsonelokalitetar med stor verdi for vassfugl, og Goksøyrrmyrane naturreservat på Runde som er eit myr- og våtmarksområde som òg er registrert som Ramsar-område.

Amfibiar og fisk

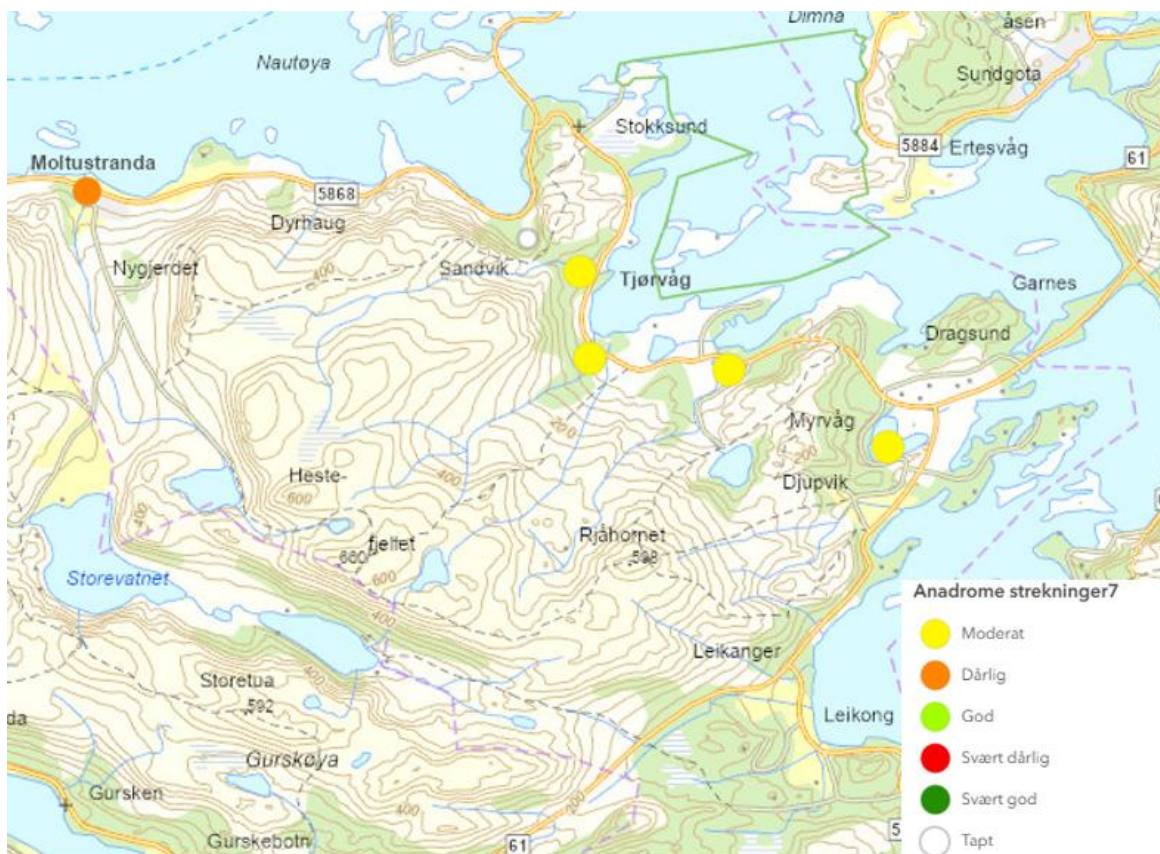
Det nokre får registreringar av amfibia buttsnutefrosk og nordpadde i kommunen. Det er berre desse to som er kjend som naturleg førekommande i dette området.

Kunnskapen om fisk i vassdrag i Herøy er svært mangelfull i det opne kunnskapsgrunnlaget. Fleire av bekkane har truleg sjøaure, og kystbekkar av denne typen er dokumentert som viktige oppvekstområde på Vestlandet, samstundes som sjøaurefangstane på Vestlandet vart om lag halverte frå tusenårsskiftet. Ål (EN på raudlista frå 2021, oppgradert frå VU i 2015) er ein katadrom art som brukar kystnære vassdrag som oppvekstområde, og som er særleg utsett for vandringshinder og rørlagde bekkar.

I [Miljødirektoratets base for registrering av sjøaurebekkar](#) er det ikkje lagt inn registreringar i Herøy. I Miljødirektoratets Villaksregister er det likevel registrert 6 sjøaurevassdrag, alle på Gurskøya (tabell). Ein bestand reknast som tapt (Sandvikselva) «Nesten helt lukket bekk, som har utløp gjennom lang kulvert.» Av dei andre 5, er ei elv i dårleg tilstand og dei 4 andre i moderat tilstand, alle oppført med med stor negativ påverknad frå lakselus. Status er basert på rapporten til Forseth mfl. (2022).

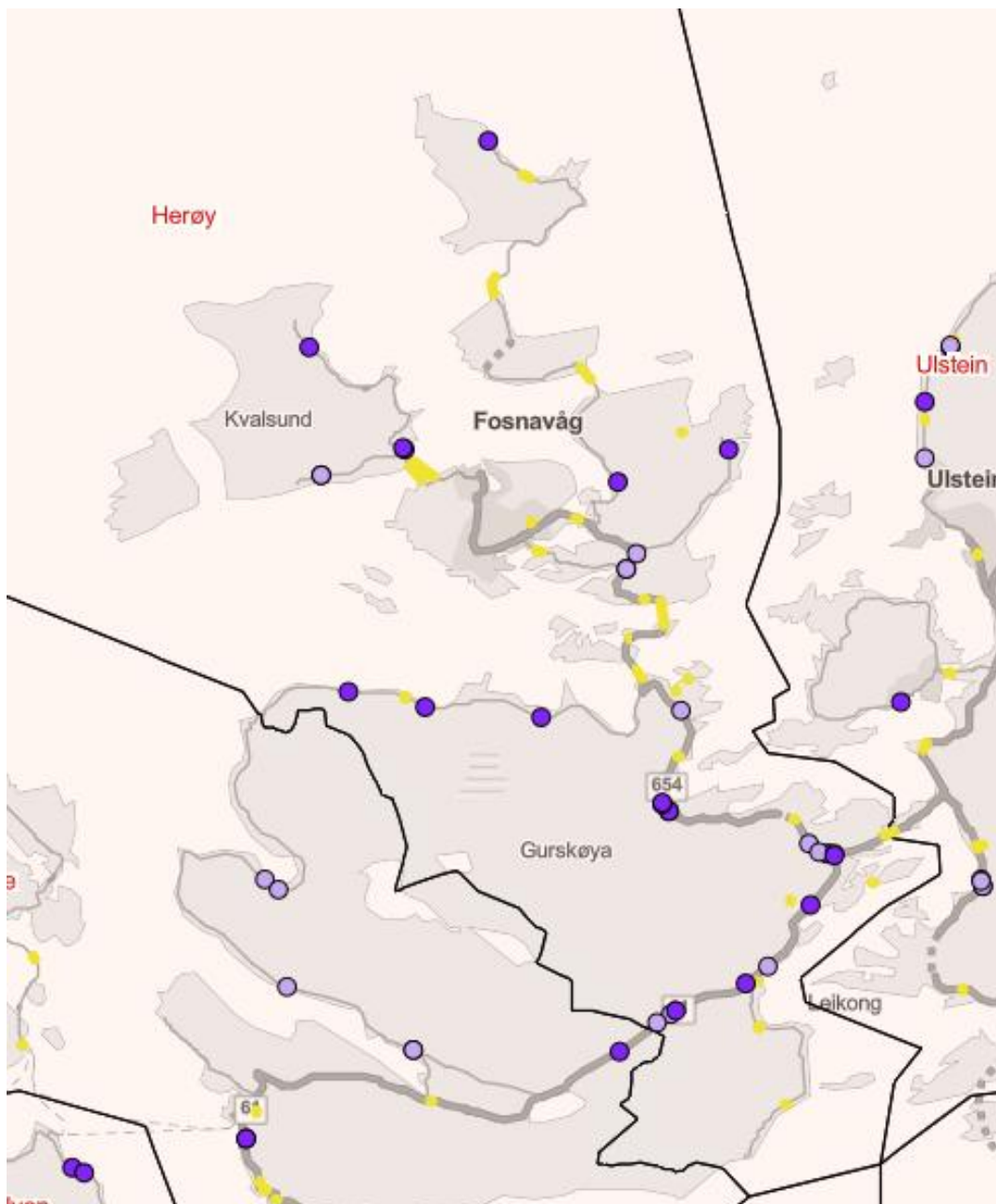
Tabell 3.10-3 Registrerte anadrome vassdrag i Villaksregisteret. For sjøaure er desse registreringane av erfaring mangelfulle, både kva gjeld status og tal på vassdrag.

Vassdrag	Registrerte anadrome artar	Anadrom strekning	Bestands-tilstand	Påverknad
Storeeleva	Sjøaure	0,3	Dårleg	Lakselus - stor Arealinngrep - lite
Sandvikselva	Sjøaura	0,26 km	Tapt bestand	Samferdsel - stor
Øyraelva	Sjøaure	1 km	Moderat	Lakselus - stor
Tjørvågelva	Sjøaure	0,7 km	Moderat	Lakselus - stor
Aspevikelva	Sjøaure	3,26 km	Moderat	Lakselus - stor
Djupvikelva	Sjøaure	0,7 km	Moderat	Lakselus - stor Arealinngrep - lite (kanalisert)

Figur 3.10-1 Status for registrert sjøaurebekkar i Herøy. Kjelde: Villaksregistert.

Statens vegvesen har gjennomført ei GIS-analyse av kor det er risiko for at eksisterande kulvertar under statlege og fylkeskommunale vegar fungerer som oppganghindre for fisk. Det er detektert 23 slike potensielle hindre innan kommunen, men det er ikkje lagt inn status for nokon av desse basen «Vandringshindre for fisk». Antakeleg er dei ikkje kontrollert i felt, enda. Analysen inkluderer ikkje kommunale vegar, og kommunen bør på same måte kontrollere om kulvertar der dei er vegeigar eller om kulvertar på private vegar er oppvandringshindrande for fisk. Prioriter feltkontroll der det finst eigna habitat oppstraums. Kommunen kan kartleggje hinder på kommunale vegar, men tiltak på fylkesvegar krev samarbeid med fylkeskommunen, og fysiske tiltak i vassdrag kan krevje eiga behandling.

Figur 3.10-2 Kulvertar kor det etter ei GIS-analyse, er vurdert at det er risiko for at fiskevandring hindrast, er vist med lilla punkt. Kjelde: SVV kartbase «Vandringshindre for fisk».

Vassmiljø og tilstand

Vassforskrifta set miljømål for vassførekomstane: Tilstanden skal beskyttast mot forverring og som hovudregel betrast der målet om minst god økologisk og kjemisk tilstand ikkje er nådd.

Herøy ligg i Søre Sunnmøre vassområde i vassregion Møre og Romsdal. Innan kommunen er det registrert 25 vassførekomst. Ei av desse er i Vann-nett oppgitt å vere i dårleg økologisk tilstand og fire er i moderat tilstand. For fire av desse er negativ påverknad frå lakselus på sjøaure er oppgitt som årsak til redusert økologisk tilstand. I Myklebustvatnet sør er det oppgitt at det er utslepp av næringssalt som eit problem. Dei resterande 20 er satt i god tilstand basert på skjønn, fordi det manglar biologiske og vasskjemiske prøvar. Det svake datagrunnlaget gjer det vanskeleg å vite om vassførekomstane som er vurderte til god tilstand, faktisk når miljømåla. Kommunen bør difor bidra til å tette kunnskapshola, særleg der det er kjende påverknader eller planlagt arealbruk som kan påverke vatnet. Dette kan gjerast gjennom målretta biologiske og vasskjemiske undersøkingar, innhenting av data frå kommunale prosjekt og krav om undersøkingar ved relevante utbyggingssaker. Kommunen bør dele ny kunnskap med Statsforvaltaren, som har ansvar for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget i Vann-Nett i samråd med mellom andre kommunane. Ei skjønnsmessig vurdering til god tilstand bør ikkje åleine leggjast til grunn som dokumentasjon på god økologisk tilstand.

Innan nåverande planperiode for regional vassforvaltningsplan, er det ikkje vedtatt tiltak gjeldande for Herøy kommune i følgje uttrekk frå Vann-nett pr. 29.09.2026. I førige periode ble vedtatt å heve vasstand i Myklebustvatnet er og evt. mudre for å unngå gjengroing. Vatnet er demma opp og vasstanden er heva. Det er foreløpig ingen planer om å mudre.

Drikkevasskjelder

Vatn og vassdrag i Herøy er ikkje berre leveområde for artar, men òg grunnlaget for drikkevassforsyninga i kommunen. Dei viktigaste råvasskjeldene er Mørkevatnet (Herøy vasslag og Moltustranda vasslag) og Stemmedalsvatnet (Herøy vasslag). I tillegg kjem borebrønner til Nerlandsøy vasslag, kjeldeutspring til Runde vassverk og ei rekkje små, private vassforsyningssystem med borehol, der ein god del er registrerte i NGU sin nasjonale grunnvassdatabase (Granada). I Vann-nett er Mørkevatnet og Stemmedalsvatnet oppførte med påverknad frå vassforsyning og regulering, og Storevatnet (Igesundvatnet) med påverknad frå vassforsyning.

Omsynet til drikkevatn og omsynet til naturmangfald peikar i hovudsak i same retning. Myr, kystlynghei og naturleg vegeterte kantsoner i nedbørfelta held att og reinsar vatnet, demper flaumtoppar og jamnar ut vassføringa i tørre periodar (jf. kap. 3.8 og 3.9). Inngrep som drenering, nedbygging, gjødsling og spreidde avløp i nedbørfeltet trugar både vasskvaliteten og naturverdiane. Samstundes kan uttak og regulering gi unaturleg vasstandsvariasjon og redusert vassføring nedstraums, og det er difor ein mogleg

målkonflikt mellom vassforsyning og naturmangfald i dei regulerte vatna. Vern av drikkevasskjeldene er eit eige tema i Mattilsynet sitt innspel, med «Nasjonale mål for vann og helse» som grunnlagsdokument.

Tabell 3.10-4 Vassførekomstar som ligg heilt eller delvis innfor kommunen slik dei er vist i Vann-nett. Tabellen inneheld berre har elvar og innsjøar. Vassførekomstar i sjø omtalast i eige kapitel. «Ukjend påverknad» ikkje er det same som dokumentert god tilstand.

VassførekomstID	Vassførekomstnamn	Økologisk tilstand	Påverknad
096-59-R	Moltuelva	Dårleg	Lakselus har stor påverking på bestandsstørrelsen. Arealinngrep, avløp og annan vassbruk
096-73-R	Tarberg - Aspvika bekkefelt	Moderat	Lakselus
096-72-R	Djupvikelva	Moderat	Lakselus, samferdsel
096-64-R	Høsetelva	Moderat	Lakselus
096-138300-L	Myklebustvatnet sør	Moderat	Spredt avløp - organisk forureining
096-99-R	Igesundselva	God	Ukjend
096-97-R	Nerlandsøya bekkefelt	God	Ukjend
096-96-R	Fosselva	God	Ukjend
096-80-R	Skogevatnet - Vågselva bekkefelt	God	Ukjend
096-70-R	Holmevatnet - Høgsetelva bekkefelt	God	Ukjend
096-68-R	Stemmedalsvatnet bekkefelt	God	Ukjend
096-66-R	Stemmedalselva	God	Ukjend
096-61-R	Mørkevatnet - Moltuelva bekkefelt	God	Ukjend
096-32-R	Runde bekkefelt	God	Ukjend
096-30943-L	Holmevatnet	God	Ukjend
096-30937-L	Mørkevatnet	God	Vassforsyning - Regulering
096-30935-L	Stemmedalsvatnet	God	Vassforsyning - Regulering
096-30920-L	Storevatnet (Igesundvatnet)	God	Vassforsyning
096-30917-L	Storevatnet	God	Ukjend
096-21-R	Haukenes - Tødenes bekkefelt	God	Jordbruk - organisk forureining
096-17-R	Sædalsvatnet bekkefelt	God	Ukjend
096-107-R	Leinøya bekkefelt	God	Ukjend
096-106-R	Bergsøya bekkefelt	God	Ukjend
096-104-R	Elv fra Storevatnet	God	Ukjend
096-101-R	Elv fra Myklebustvatnet	God	Ukjend

3.10.2. Kunnskapsmanglar

- Bare 15% av ferskvatnareala er kartlagde
- Gamle data: Naturtypekartlegginga av innsjøane i kommunen er frå 2000–2011 og er gjort etter DN-handbok 13. Ingen av ferskvasslokalitetane er kartlagde etter den nye NiN-instruksen frå Miljødirektoratet.
- Fisk og vandringshinder: Det manglar oversikt over kva bekkar som har sjøaure, kvar det finst vandringshinder (kulvertar, terskler, rørlagde strekk), og kor mange bekkeløp som er lukka eller lagde om i samband med veg-, bustad- og industriutbygging.
- Ål: Førekost av ål i vassdraga i kommunen er ikkje kjend. Arten er sterkt truga (EN), og kystnære vassdrag utgjer viktig oppveksthabitat.
- Kantsoner: Naturleg vegeterte kantsoner langs vassdrag i bygde område er ikkje kartlagde, verken med omsyn til breidd, samanheng eller tilstand (jf. vassressurslova § 11).
- Vasskjemi og tilstand: Det er lite lokal overvaking av vasskjemi (pH, farge, næringssalt) i dei kystnære vatna. Humøse, ionefattige kystvatn har naturleg låg bufferevne og er sårbare for både forsuring og næringstilførsel, men utgangspunktet i Herøy er lite dokumentert.
- Brakkvatn og bekkeosar: Overgangssonene mellom ferskvatn og sjø er ikkje kartlagde som eigne naturtypar, sjølv om dei er blant dei mest artsrike og mest utsette miljøa i kommunen.
- Framande artar i ferskvatn: Det finst ingen oversikt over utsetjing av fisk, eller over framande vassplanter som vasspest og smal vasspest.
- Avløp: Det manglar samla oversikt over spreidde avløpsanlegg og tilstanden på desse, og dermed over kor stor den diffuse næringstilførselen til vassdraga er.
- Fugldata: Funksjonsområda for vassfugl er i hovudsak registrerte i 1987–1995, utan opplysning om funksjon og årstid for mange av polygona. Kunnskapen om dagens hekkebestandar av vassrikse, sangsvane, smålom og fossefall er svak.
- Klimarisiko: Det er ikkje gjort noka vurdering av korleis auka nedbørintensitet, lengre tørkeperiodar og havnivåstigning vil påverke dei små, kystnære vassdraga og dei lågtliggjande vatna.

3.10.3. Truslar

- Akvakultur er vurdert å påverke sjøaure i Herøy først og fremst gjennom spreining av lakselus. Herøy ligg i produksjonsområde 5 (Stadt–Hustadvika), der Havforsking sin instituttet i risikorapporten for 2026 vurderer risikoen for negative effektar av lakselus på sjøaure som høg. Vurderinga byggjer på både modellar og

feltobservasjonar og gjeld produksjonsområdet samla. Ho dokumenterer dermed ikkje kor stor påverknaden er på kvar enkelt sjøaurebestand i Herøy. Lakselus er viktig for sjøauren, men blir i hovudsak handtert av andre styresmakter enn kommunen.

- Fysiske inngrep i og langs vassdrag er truleg den viktigaste påverknaden: bekkelukking, kulvertering, utretting, utfylling, massedeponi og vegkryssingar. I ein kommune med korte og små vassdrag kan eitt einskilt inngrep øydeleggje eit heilt nedbørfelt som funksjonsområde for fisk.
- Nedbygging av kantsoner og strandsone rundt vatn og langs bekkar reduserer skugge, tilførsel av daudt organisk materiale og insekt, og fjernar buffersona mot avrenning.
- Eutrofiering frå spreidde avløp, gjødsling, siloavrenning og avrenning frå tette flater. Dei rike kulturlandskapssjøane Myklebustvatnet og Tuftevatnet er særleg utsette, fordi dei ligg midt i jordbrukslandskapet og allereie er næringsrike.
- Forsuring og nitrogenering. Kystnære, humøse vatn er ionefattige og har låg bufferevne. Sjølv om den sure nedbøren har gått kraftig ned, men det bør undersøkast om det det oseaniske klimaet med mykje nedbør og sjøsaltepisodar gjer at desse vatna framleis er sårbare for surstøyt.
- Vandringshinder for sjøaure og ål. Kulvertar utan naturleg botn, terskler og rørlagde strekk hindrar oppgang, og ål er dessutan sårbar for pumper og turbinar.
- Framande artar, både fisk som er sett ut ulovleg og framande vassplanter, kan endre næringsnettet i små, artsfattige kystvatn raskt og varig.
- Uttak av drikkevatn og regulering av vasstand kan gi unaturleg vasstandsvariasjon og redusert minstevassføring i allereie små vassdrag.
- Attgroing og gjengroing. I kulturlandskapssjøane fører opphøyrte beite og slått i kantsona, kombinert med næringstilførsel, til tilgroing med takrøyr og krattvegetasjon, og til at opne vassflater og strandenger forsvinn.
- Drenering og grøfting i nedbørfeltet endrar vassbalansen, gir raskare avrenning, meir erosjon og auka tilførsel av humus og partiklar til vatna (jf. kap. 3.9).
- Klimaendringar. Meir intens nedbør (høgaste registrerte døgnnedbør ved Straumnes er 64 mm, 26.09.2003) gir hyppigare flaumtoppar, erosjon og overløp frå avløpsnettet, medan lengre tørkeperiodar gir låg vassføring og høg vasstemperatur i små bekkar. Havnivåstigning og stormflo aukar risikoen for saltvassinntrenging i lågtliggjande kystvatn og brakkvasslokalitetar.
- Forstyrring av vassfugl i hekketida ved ferdsel, ferskvassfiske og friluftsliv i og rundt dei viktigaste vatna.

3.10.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

Mål og strategiar:

- Oppdatere eldre naturtypekartleggjingar og vurderingar av innsjøar og vassdrag i kommunen. Kunnskapen om kartlagde naturtypar er av eldre dato og eksisterande data kan vere utdaterte.
- Auke kunnskapsgrunnlaget ved å kartleggje nye område, særleg i område avsette til utbygging i kommuneplanens arealdel.
- Restaurere vassførekomster eller deltaområde som er i dårleg tilstand, til dømes
- Auke kunnskapsgrunnlaget om kantsoner til viktige vassdrag i bygde område.
- Bekjempe framande og uønskte fiskeartar.
- Utarbeide hovudplan for vatn og avløp.
- Kartlegging og registrering av små avløpsanlegg, og utarbeide handlingsplan for spreidde avløp.
- Sikre drikkevasskjeldene og nedbørfelta deira gjennom omsynssoner (sikringssone for nedslagsfelt drikkevatn) med tilhøyrande føresegrer i kommuneplanens arealdel, og sjå vern av drikkevatn og naturmangfald i samanheng.
- Ta vare på myr, kantsoner og annan natur i nedbørfelta til drikkevasskjeldene som naturbasert vern av vasskvaliteten, og unngå drenering, nedbygging og gjødsling i desse områda.
- Vurdere minstevassføring og vasstandsgrenser i regulerte drikkevasskjelder (Mørkevatnet og Stemmedalsvatnet) ut frå omsynet til naturmangfald nedstraums.

Tiltak:

- Tiltak som betrar føresetnadene for naturleg rekruttering, fiskevandringar og næringsproduksjon, til dømes utbetring av vandringshinder.
- Tiltak som kompenserer for tap av biologisk produksjon, til dømes gjennom utsetting av settefisk (unngå framande artar).
- Undersøkje/kartleggje samanhengande kantsoner langs vassdrag i bygde område.
- Gjere eit samla uttrekk frå Vann-nett for alle vassførekomstar i Herøy, med økologisk og kjemisk tilstand, påverknad og miljømål, og bruke dette som grunnlag for prioritering.
- Kartleggje sjøaurebekkane i kommunen og registrere alle vandringshinder (kulvertar, terskler, rørlagde strekk), med ein tiltaksplan for utbetring av dei viktigaste.
- Kvalitetssikre registreringa av Klipevatnet som kalksjø, sidan kalksjø er utvald naturtype etter naturmangfaldlova, og vurdere om andre vatn i kalkrike område kan kvalifisere.

- Nykartleggje Myklebustvatnet og Tuftevatnet etter NiN-instruksen, og utarbeide skjøtsels- og tiltaksplan for Myklebustvatnet naturreservat med vekt på næringstilførsel og attgroing.
- Innføre generelt byggjeforbod og krav om naturleg vegetert kantsone langs vatn og vassdrag i kommuneplanens arealdel, med differensiert breidd og eigne føresegnar om bekkelukking.
- Setje krav om open bekk og naturleg botn ved alle nye vegkryssingar, og opne att rørlagde bekkestrekk der det er praktisk mogleg, særleg i tettstadane.
- Ta vare på kaldkjeldene ved å unngå drenering, terrenginngrep og tråkkslitasje, og innarbeide dei i skjøtselsplanane for kystlyngheia.
- Vurdere klimatilpassing av vassdraga som naturbaserte løysingar: bevare og restaurere myr og kantsoner i nedbørfeltet for å dempe flaumtoppar og halde att vatn i tørkeperiodar.

3.10.5. Kjelder

Betten, O. (2013). *Framlegg til forvaltingsplan for Myklebustvatnet naturreservat, Herøy kommune*. Høyringsutkast. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, miljøvernavdelinga. Rapport 2013:05. 41 s.

Folkestad, A.O. (1975). *Ferskvatn av ornitologisk interesse i Herøy kommune*. Landsplan for verneverdige områder/forekomster. Upublisert rapport til Miljøverndepartementet nr. 74.2. 24 s. Referert i Jordal og Grimstad (2001); ikkje gjennomgått i original.

Folkestad, A.O. (1976). *Myklebustvatnet i Herøy*. Landsplan for verneverdige områder/forekomster. Upublisert rapport til Miljøverndepartementet nr. 74.1. 27 s. + vedlegg og supplement. Referert i Jordal og Grimstad (2001); ikkje gjennomgått i original.

Forseth, T., Fiske, P., Einum, S., Falkegård, M., Garmo, Ø.A., Garseth, Å.H., Skoglund, H., Solberg, M.F., Thorstad, E.B., Utne, K.R., Vollset, K., Vøllestad, L.A. & Wennevik, V. (2022). *Klassifisering av tilstanden til sjørret i 1279 vassdrag*. Temarapport frå Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr. 9.

Miljødirektoratet. *Naturbase, Vann-Nett og Villaksregisteret*. Digitale databasar. Uttreksdato skal oppgivast for dei nytta dataa.

Hesthagen, T., Wienerroither, R., Bjelland, O., Byrkjedal, I., Fiske, P., Lynghammar, A., Nedreaas, K. & Straube, N. (2021). *Fisker: Vurdering av ål Anguilla anguilla for Noreg*.

Jordal, J.B. & Grimstad, K.J. (2001). *Kartlegging av biologisk mangfald i Herøy kommune, Møre og Romsdal*. Herøy kommune. 123 s. + kart og bilete.

Jordal, J.B. (2004). Biologisk mangfald i Vanylven kommune, Møre og Romsdal. Rapport til Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Jordal, J.B. (2007). Kartlegging av naturtyper i Ørsta kommune. Rapport J.B. Jordal nr. 1-2007.

Jonsson, B. & Jonsson, N. (2009). Bestandsutvikling hos sjørret og forslag til forvaltningstiltak. DN-notat 1-2009. Norsk institutt for naturforskning.

Helse- og omsorgsdepartementet og Klima- og miljødepartementet (2014). Nasjonale mål for vann og helse. [Stadfest årstal og utgjevar.]

Møre og Romsdal fylkeskommune (2021). Det verdifulle vatnet vårt. Regional vassforvaltningsplan for vassregion Møre og Romsdal 2022-2027.

Saunes, H., Værøy, N. & Åstebøl, S.O. (2018). Undersøkelse av vegnære innsjøer i Norge. Vannkjemiske og biologiske undersøkelser - 2017. Statens vegvesens rapporter nr. 564.

Statsforvaltaren i Møre og Romsdal (2024). Vassovervaking av fire innsjøar og ti elvar i Møre og Romsdal 2023.

Thorstad, E.B., Larsen, B.M., Hesthagen, T., Næsje, T.F., Poole, R., Aarestrup, K., Pedersen, M.I., Hanssen, F., Østborg, G., Økland, F., Aasestad, I. & Sandlund, O.T. (2010). Ål og konsekvenser av vannkraftutbygging - en kunnskapsoppsummering. NINA Rapport 1-2010.

Ugedal, O., Pulg, U., Espedal, E.O., Jensås, J.G., Postler, C., Skoglund, H. & Stranzl, S. (2023). Bestandsutvikling hos sjøaure og laks i Aurlandsvassdraget. NINA Rapport 2313.

3.11. Skog

Herøy er ein av dei minst skogkledde kommunane i Møre og Romsdal. Av om lag 101 km² naturareal på land er berre rundt 13 km² skog: 7,3 km² barskog, 5,4 km² lauvskog og 0,3 km² blandingsskog (Naturregnskap 1, SSB arealbruk 2026). Kommunen sin planstrategi oppgir 13 062 daa skogareal, der 6,8 % av landarealet er produktiv skog og 4,2 % uproduktiv (NIBIO 2024, referert i Sørheim mfl. 2024). Til samanlikning er over 80 % av naturarealet på land open fastmark - kystlynghei, berg og fjell.

3.11.1. Eksisterande kunnskap

Figur 3.11-1 - Tal frå ei analyse av naturskogskartet v1

Naturskog (rasterstatistikk, 16×16 m) — grov indikasjon, lav/middels/høy klassifisert automatisk

Datasekk	Klasse (grenser fra denne kommunen)	Areal (daa)	% av all skog
Naturskogssannsynlighet	Lav (0,0–24,0)	8 856,32	42,52
Naturskogssannsynlighet	Middels (25,0–60,0)	5 808,90	27,89
Naturskogssannsynlighet	Høy (61,0–99,0)	6 163,20	29,59
Naturskogsnaerhet	Lav (1,0–1,0)	15 448,83	73,76
Naturskogsnaerhet	Middels (2,0–3,0)	4 878,85	23,29
Naturskogsnaerhet	Høy (4,0–7,0)	616,45	2,94
Ikke flatehogd skog (etablert før 19...	Ja	4 417,79	21,17

Naturskog — Naturskogssannsynlighet (andel av «all skog» i modellen)

Naturskog — Naturskogsnaerhet (andel av «all skog» i modellen)

Naturskog — Ikke flatehogd skog (etablert før 1940) (andel av «all skog» i modellen)

Kystprega skog

Det låge skogdekket er ikkje først og fremst eit resultat av klima. Herøy ligg i sterkt oseanisk seksjon, vintermild underseksjon (O3t) (Moen 1998), og i boreonemoral til sørboreal sone, med mild vinter, lang vekstsesong og høg mengde nedbør. Skog kan vekse på det meste av lågareal i kommunen. At landskapet likevel er ope, skuldast fleire tusen år med lyngheidrift: rydding, brenning, beite og lyngslått har halde skogen borte og skapt det heilopne kystlandskapet som pregar Herøy i dag. Skogen er derfor konsentrert til dei mest skjerma delane av kommunen, i lune dalgangar, lier med god jord, sør- og austvende sider og område nær busetnad der ho anten har fått stå i fred eller er planta.

Den naturlege skogen på ytre Sunnmøre er i hovudsak bjørkeskog og annan lauvskog, med furu i dei tørraste og mest skrinne partia, og med innslag av rogn, selje, osp, hassel, gråor og hegg der jorda er rikare. Gran er ikkje naturleg viltveksande, og all gran er planta eller spreidd frå plantefelt. Skogen i Herøy er dessutan sterkt påverka av vind og salt. Tre ved kysten blir låge, krokete og vindforma, og skogen får ofte ei open og buskprega form som ligg tett opp til kratt og kystlynghei i gjengroing.

Kva skogen betyr for artar og andre økosystem

Sjølv om skogen dekkjer ein liten del av kommunen, har ho stor verdi for naturmangfaldet. Nasjonalt er skog levestad for om lag halvparten av dei trua artane i Noreg, og mange av desse er knytte til gamle tre, død ved, kontinuitet i tresjiktet og til stabilt, fuktig lokalklima. I eit vindutsett kystlandskap er slike skjerma og fuktige miljø sjeldne, og skogen blir dermed viktig for artar som ikkje kan leve i det opne landskapet: lav og mosar på gamle stammar og steinblokker, sopp knytt til død ved, insekt, og fuglar som treng skog til hekking og skjul.

Skogen har òg ei rekkje økosystemfunksjonar som strekkjer seg utover eige areal:

- **Le og lokalklima.** Skogholt dempar vinden og gjev ly for beitedyr, hjortevilt og småfugl, og skaper lune mikrohabitat i eit elles hardt klima.
- **Vatn og erosjon.** Skog i bratte lier og langs vassdrag held på jord og vatn, jamnar ut avrenning og reduserer fare for erosjon og ras ved ekstremnedbør – noko som blir viktigare med eit våtare klima.
- **Kantsoner mot ferskvatn.** Lauvskog langs bekkar og vatn gjev skugge, lågare vassstemperatur og næring (lauvfall, insekt) til vassmiljøet, og er viktig for fisk og botndyr.
- **Karbonlager.** Skog og skogsjord lagrar karbon. I Herøy er dette mindre viktig i areal enn myr og kystlynghei, men gammal skog med mykje død ved har høg lagring per dekar.
- **Landskapsøkologi.** Små skogholt, kantsoner og tregrupper fungerer som spreingskorridorar for artar i eit elles ope landskap, og bind saman skogområda på Gurskøya med kystlynghei, myr og kulturmark.

Samstundes er det viktig å sjå skogen i samanheng med det opne landskapet. Kystlynghei, naturbeitemark og myr er dei mest verdifulle naturtypene i Herøy, og desse er trua nettopp av gjengroing med skog og av tilplanting (Handlingsplan for kystlynghei 2023–2037). Skogvern og skogskjtsel i Herøy må derfor balanserast mot behovet for å halde det opne landskapet i hevd. Spørsmålet er ikkje om skog er bra eller dårleg, men kva slags skog, kvar, og på kostnad av kva.

I Naturbase er berre éin skoglokalitet registrert som verdifull naturtype i kommunen: *Gurskøya: Rambjørhaugen*, gammal boreal lauvskog på om lag 46 daa (middels verdi, kartlagt 2010). Det seier truleg meir om kartleggingsinnsatsen enn om skogverdiane. Skog har i liten grad vore prioritert ved naturtypekartlegging etter Miljødirektoratets instruks i Herøy, og det finst med stort sannsyn fleire lokalitetar med gammal lauvskog, rik edellauvskog i lune lier og gammal furuskog som ikkje er fanga opp. Naturskogsmodellen til NIBIO/Miljødirektoratet indikerer at om lag 30 % av skogarealet har høg sannsynlegheit

for naturskog og at rundt 21 % er skog etablert før 1940 som aldri er flatehogd (sjå Naturregnskap 1). Det er ein grov indikasjon, men peikar på at ein del av skogen i kommunen har lang kontinuitet.

Kystfuruskog

Kystfuruskog er ein samlenemning for furudominert skog i det oseaniske klimaet langs vestkysten, frå Rogaland til Nordland. Skogtypen skil seg frå furuskogen i innlandet ved at han står i eit fuktig, mildt og frostfattig klima, med eit rikt sjikt av mosar, lav og lyng, og ofte med bjørk, rogn, einer og kristtorn i undervegetasjonen. Tresettinga er ofte open, trea er saktevaksne og kan bli svært gamle, og det finst mykje ståande og liggjande død ved.

Det som gjer kystfuruskogen særleg verdifull, er kombinasjonen av høg luftfukt og lang kontinuitet. Den gjev livsvilkår for ei rekkje spesialiserte og til dels trua artar av lav og mosar på furustammar, bergveggar og steinblokker inne i skogen – mellom anna artar innan lungeneversamfunnet og oseaniske levermosar som elles berre finst i regnskogsområde med tilsvarende klima. Sunnmøre er eit kjerneområde for denne «kystregnskogen» i Noreg, og dei mest fuktige og skjerma furu- og lauvskogane i Herøy kan ha slike verdier [sjekk mot Artskart og eventuell regnskogkartlegging]. Fleire typar kystfuruskog er vurderte som trua på Norsk raudliste for naturtypar, og kystfuruskog har vore vurdert som kandidat til utvald naturtype etter naturmangfaldlova [sjekk status].

I Herøy er furuskogen avgrensa til skrinne, tørre parti på Gurskøya og einskilde av dei andre øyane [sjekk kvar]. Mykje av det som i arealstatistikken er barskog, er planta gran og sitkagran, ikkje naturleg furuskog. Kystfuruskogen er derfor ein liten, men truleg viktig del av skogen i kommunen. Truslane er dei same som elles på Vestlandet: hogst av gamle tre og fjerning av død ved, innplanting og spreiding av gran og sitkagran som tettar skogen og endrar lokalklimaet, drenering, og nedbygging. Ved kartlegging og forvaltning bør gammal furuskog med lang kontinuitet, mykje død ved og fuktig lokalklima prioriterast.

Skogreising, gran og sitkagran

Historia om skogen i Herøy er òg historia om skogreisinga på Vestlandet. Frå slutten av 1800-talet vart det arbeidd systematisk for å plante skog på det snaue kystlandskapet, som i samtida vart oppfatta som audt og lite produktivt. Skogselskapa (Det norske Skogselskap frå 1898 og fylkesskogselskapa) dreiv planteskular, delte ut planter og dreiv folkeopplysning. Første plantingane var i hovudsak med norsk gran, bergfuru og buskfuru, dei to sistnemnde som leplantingar mot vinden.

Den store skogreisinga kom etter andre verdskrigen. Skogreisingsplanen frå 1951 la opp til å plante om lag ein million dekar ny skog på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Noreg,

og staten gav tilskot til planting, grøfting av myr og gjerdehald. På den ytre kysten synte det seg raskt at norsk gran tolte vind og salt-drev dårleg. Sitkagran (*Picea sitchensis*), innført frå nordvestkysten av Nord-Amerika der ho veks i eit klima som liknar vårt, og hybrid-lutzgran (*Picea × lutzii*) vart derfor det føretrekte treslaget i dei mest utsette områda frå 1950-talet og utover. Sitkagran toler vind og salt, veks raskt på skrinne jord og gjev høg produksjon. I Herøy vart det i denne perioden planta gran og sitkagran på beite, i lyngheiar og lier, og mange stader vart myr og sumpskog grøfta og tilplanta. Edellauvskog, gråor- og heggeskog vart erstatta av granplanting (Sørheim mfl. 2024, Jordal og Grimstad 2001). Kartsamanlikningar frå Kvalsund på Nerlandsøya viser tydeleg korleis skogarealet auka frå 1965 til 2008 (NIBIO, i Sørheim mfl. 2024). Storparten av barskogen i kommunen i dag er resultat av denne skogreisinga, og felta har no nådd eller passert hogstmoden alder.

I dag er synet på desse plantefelta eit anna. Sitkagran, lutzgran og buskfuru/bergfuru er alle vurderte til svært høg økologisk risiko (SE) på Fremmedartslista (Artsdatabanken 2023). Sitkagran set frø tidleg og rikeleg, frøa spreier seg langt med vinden, og arten etablerer seg lett i kystlynghei, på myr og i naturbeitemark. Dette er ein av dei viktigaste truslane mot kystlyngheia i regionen (Handlingsplan for kystlynghei 2023–2037). Tette plantefelt av sitkagran er artsfattige, skuggar ut all undervegetasjon, forsurar jorda og endrar hydrologien der myr er grøfta. Utsetjing av utanlandske treslag til skogbruksføre-mål krev i dag løyve etter forskrift frå 2012, og fjerning av sitkagran er eit prioritert tiltak i mange verneområde og kystlyngheiar. Naturbase viser spreining av sitkagran inn i verdifull naturbeitemark også i Herøy (til dømes ved Herøy vassverk).

For Herøy gjev dette fleire utfordringar og moglegheiter som planen bør ta stilling til:

- Kva som skal skje med plantefelta når dei blir hogde: tilbakeføring til open kystlynghei og beitemark, overgang til stadeigen lauv- og furuskog, eller ny planting med stadeigne treslag.
- Systematisk kartlegging og fjerning av spreidd sitkagran i kystlynghei, myr og naturbeitemark, særleg i og kring verneområde og utvalde naturtypar.
- Tilskotsordningar og samarbeid med grunneigarar og beitelag om rydding og etterfølgjande beite, slik at ryddaareal ikkje gror att på nytt.
- Kartlegging av gammal lauvskog, edellauvskog og kystfuruskog, slik at dei reelle skogverdiane i kommunen blir kjende før hogst og arealendring.

3.11.2. Kunnskapsmanglar

Skogen i Herøy er dårleg kartlagt. Det trengst ei oversikt over kvar dei naturlege skogtypane finst, kva tilstand dei har og kva artar dei husar, og ei oversikt over plantefelt med framande treslag, alder og spreingsrisiko. Ei slik kartlegging bør koplast til kartlegginga av kystlynghei og naturbeitemark, slik at kommunen kan prioritere kvar skog skal få stå og utvikle seg, og kvar landskapet skal haldast ope.

3.11.3. Truslar

3.11.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

3.12. Fjellnatur og kystberg

Herøy har lite fjellnatur i vanleg forstand. Det meste av kommunen ligg på strandflata, men Gurskøya skil seg ut med eit samanhengande fjellparti, der Sollia på grensa mot Sande er høgast med 660 moh., og Rjåhornet når om lag 600 moh. På dei andre øyane er Keipen på Skorpa (431 moh.) og Storevarden på Nerlandsøya (430 moh.) høgast, medan Barmen (258 moh.) og Muletua (251 moh.) på Nerlandsøya og Rundetinden (250 moh.) er lågare. Typiske høgfjellstypar som snøleie finst ikkje her, men dei øvste delane av fjellpartiet på Gurskøya ligg godt over den låge skoggrensa på ytre kyst og kan ha innslag av lågalpine element som vindeksponerte rabbar. Det som gjev kommunen ein «fjell»-komponent i naturmangfaldet, er ikkje høgda, men eksponeringa. Sterk og saltheldig vind, med eit døgnmiddel på 8,3 m/s og stormkast på nær tre av ti døgn (sjå klima, kap. 3.1 Naturgrunnlaget), pressar skoggrensa ned og gjer at vegetasjonen på dei øvste ryggane og kollane blir låg, open og glissen. Kapittelet handlar difor om kystfjell – låge, oseaniske fjellparti med boreal hei, nakent berg, ur og blokkmark, og med bratte kystberg mot havet – og ikkje om høgfjell.

I den nasjonale arealdekkeklassifiseringa er kategorien «open fastmark» merkt som fjellnatur, og han dekkjer 82,3 km², eller 81,3 prosent av naturarealet på land i Herøy (kap. 3.2 Økosystem og arealbruk). Talet må ikkje lesast som at Herøy er ein fjellkommune. Det aller meste av arealet er kystlynghei, naturbeitemark og anna ope kystterreng i låglandet, og er handsama i kap. 3.8 Kystlynghei og andre kulturlandskap. Reelt bart fjell, grus og blokkmark utgjer 0,7 km², eller 0,7 prosent av naturarealet på land.

Sjølv om areala er små, er dei fagleg viktige. Dei bratte kystberga er dei einaste større landareala i kommunen som i praksis er utan arealbruk, dei husar ein spesialisert flora av

moser og lav med tyngdepunkt i det oseaniske Vest-Noreg, og dei er hekkeplass for sjøfugl og rovfugl. I ein kommune der resten av naturen på land er sterkt oppdelt og påverka, er dette dei nærmaste ein kjem urørte referanseareal.

3.12.1. Eksisterande kunnskap

Med den låge, vindpressa skoggrensa på ytre kyst er det i hovudsak areala over om lag 300 moh. som har preg av kystfjell. Dette utgjer om lag 28,6 km², eller vel 23 prosent av landarealet, og av dette ligg om lag 14 km² over 400 moh. og knapt 6 km² over 500 moh. (tabell 3.1). Areal er prega av med boreal hei, nakent berg, ur og blokkmark. Desse høgdedraga er mindre påverka av arealbruk enn låglandet, men dei er avgrensa og fordelte på få øyar, slik at kvar einskild topp eller rygg utgjer ein vesentleg del av den samla fjellnaturen i kommunen.

I naturrekneskapen (uttrekk frå Naturbase, august 2026) ligg 12 lokalitetar i samlinga «fjell og open naturmark», med eit samla bruttoareal på 2 641 daa – 1,65 prosent av naturtypearealet i kommunen. Dei fordeler seg på to naturtypar:

- Nordvende kystberg og blokkmark: 10 lokalitetar, 2 060 daa.
- Sørvende berg og rasmakar: 2 lokalitetar, 582 daa.

Dei største lokalitetane er Nerlandsøya: Mulen (651 daa), Gurskøya: Hidsnes (625 daa) og Runde vestsida (399 daa, sørvend). Fire lokalitetar er verdsette til stor verdi – Gurskøya: Hidsnes, Runde vestsida, Runde: Hellestien og ein lokalitet under Raudeberget på Runde – medan dei øvrige har middels verdi. Dei resterande er Gurskøya: Tarbergtua (255 daa), sørvend del av Mulen på Nerlandsøya (182 daa), Remøya: Remøykammen (169 daa), Bergsøya: Hornseten (60 daa), Leinøya: Grønelida (32 daa), Leinøya: Storevika (24 daa) og ein mindre lokalitet ved Fosnavåg (10 daa). [Kontroller dei fulle lokalitetsnamna mot Naturbase – namna er avkorta i rapportuttrekket.]

Dei to naturtypene har motsett økologi. Nordvende kystberg og blokkmark er sterkt oseanisk: jamn og høg luftfukt, lite direkte sol og små temperatursvingingar gjev livsvilkår for ein spesialisert flora av moser og lav, og fleire av desse artane har hovudutbreiinga si nettopp i den klart oseaniske seksjonen som Herøy ligg i (kap. 3.2 Økosystem og arealbruk). Sørvende berg og rasmakar er derimot lokale varmeøyar, der soleksponerte bergveggar og ur gjev grunnlag for varmekjære karplanter, lav og insekt. Begge typene har høg artstettleik i høve til arealet, og begge er lite påverka av arealbruk – i hovudsak fordi terrenget er utilgjengeleg.

På ryggane og toppane finst i tillegg boreal hei og opne, vindeksponerte rabbar. Skiljet mellom naturleg boreal hei og kulturbetinga kystlynghei er fagleg krevjande i eit landskap der dei to kan sjå like ut, og det er ikkje avklara i Herøy. Skiljet har direkte forvaltningsmessig verknad: kystlynghei er utvald naturtype med eige regelverk og eigne tilskotsordningar til skjøtsel, medan boreal hei ikkje har slik status og heller ikkje er avhengig av hevd på same måte.

Dei bratte kystberga har òg ein sentral funksjon som hekkeplass. Fire lokalitetar med fuglefjell-eng og fugletopp er registrerte i kommunen – Skålatopp 1 og 2 og to lokalitetar ved Prestegardsmyra, til saman 28 daa. Areal er små, men fuglegjødsla gjer dei artsrike, og éin av dei er verdsett til svært stor verdi. I naturrekneskapen ligg dei under samlinga «ope låglandet og kulturmark», men økologisk høyrer dei saman med kystberga. Runde er handsama særskilt i kap. 3.13 Runde fuglefjell.

Kunnskapsgrunnlaget for denne naturtypegruppa er det svakaste på land i kommunen. Alle 12 lokalitetane er kartlagde etter den gamle metodikken i DN-handbok 13, i perioden 2003–2017, og ingen av dei er kartlagde eller tilstandsvurderte etter NiN. Verdisetjinga er difor ikkje samanliknbar med den for kystlynghei, myr og kulturmark, som stort sett er NiN-kartlagde i 2019 eller seinare. Ingen av lokalitetane er vitja etter 2017. Nordvendt kystberg var eigen naturtype i DN-handbok 13, og fleire lokalitetar i Herøy er kartlagde etter denne metodikken, mellom anna Nautøya vestsida (Jordal & Grimstad 2001) og Grønelida på Leinøya (2010). Ved kartlegging etter Miljødirektoratets instruks (NiN) blir desse berga typisk klassifiserte som nakent berg og fell ut som eigne kartleggingseiningar, slik at lokalitetane vil forsvinne frå kartgrunnlaget ved ny kartlegging. Berga har stabil fukt og skugge og er leveområde for mange raudlisteartar, mellom anna hinnebregne og gullprikkklav, med kjende førekomstar på Runde og Tarberg (J.B. Jordal, pers. medd. 2026).

3.12.2. Kunnskapsmanglar

- NiN-kartlegging manglar heilt. Ingen berg-, ur- eller blokkmarkslokalitetar i kommunen er kartlagde etter gjeldande metodikk, og tilstand er ikkje vurdert for nokon av dei. Dei inngår heller ikkje i Miljødirektoratets instruks (pr. 2026). Det finst heller inga klar kartleggingsinstruks for funksjonsområde for artar, som er den aktuelle måten å fange opp verdiane i nordvende kystberg på.
- Boreal hei mot kystlynghei. Det er ikkje avklara kor mykje av det opne heiarealet som er naturleg boreal hei og kor mykje som er kulturbetinga kystlynghei. Dette påverkar både arealtala i kap. 3.8
- Artsdata for moser og lav. Nordvende kystberg og blokkmark er blant dei naturtypene i Noreg med høgast del raudlista moser og lav, men det finst få

registreringar frå Herøy. [Kontroller mot Artskart – tal registreringar og eventuelle raudlisteartar.]

- Hekkelokalitetar. Det manglar samla oversikt over kva berg utanom Runde som er hekkelokalitetar for sjøfugl og rovfugl, og over kva ferdsel og klatring som føregår i desse.
- Geotopar og landformer. Ur, blokkmark og glasiale landformar er ikkje verdsette som geologisk mangfald, jf. geologiomtalen i kap. 3.1 Naturgrunnlaget.
- Ferdselsomfang. Utanom Runde finst ingen teljingar av bruk på dei mest populære fotturane, og dermed heller ikkje grunnlag for å vurdere slitasje her.

3.12.3. Truslar

Truslane mot kystfjella i Herøy er andre enn dei som gjeld fjellnaturen nasjonalt. Kommunen har verken villrein, snøleie eller høgfjellsartar som mistar leveområde når snøen forsvinn, og klimaendringane er difor ikkje åleine den avgjerande faktoren her. Det avgjerande er at areala er få og små: eitt enkelt inngrep kan endre ein vesentleg del av naturtypen i kommunen.

- Tekniske inngrep på høgdedrag og toppar. Mastar og sendaranlegg, vindkraft, tilkomstveggar og steinbrot eller masseuttak er nettopp dei inngrepa som naturleg blir lagde til dei høgaste punkta. Høgdedraga er samstundes silhuettar i eit ope og flatt kystlandskap, slik at verknaden er både økologisk og landskapsmessig.
- Slitasje og forstyrning frå ferdsel. Auka bruk av merkte toppturar gjev tråkkslitasje på tynt jordsmonn og seintveksande vegetasjon, og ferdsel og klatring i berg kan forstyrre hekkande sjøfugl og rovfugl i perioden mars-august.
- Gjengroing og framande bartre. Sitkagran og buskfuru spreier seg frå plantefelt oppover ryggane og inn i dei opne heiane, og skuggar ut den låge, vindherda vegetasjonen.
- Klimaendringar. Ein vekstsesong som blir over 30 døgn lengre mot 2050, og færre frostdøgn (sjå klima, kap. 3.1), aukar tempoet i gjengroinga. For moser og lav på nordvende berg er det ikkje temperaturen i seg sjølv, men hyppigare tørkeepisodar og endra luftfukt som er kritisk.
- Nitrogenedfall endrar artssamansetninga i næringsfattige berg- og heisamfunn i retning av gras og meir storvaksne artar.
- Uttak av stein og blokk frå ur og blokkmark, til dømes til plastring, molo og hagestein, øydelegg strukturen som naturtypen er avhengig av.

3.12.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

- Halde dei bratte kystberga, urene og blokkmarkene i kommunen frie for tekniske inngrep, slik at dei held fram som samanhengande og lite påverka areal.
- Forvalte høgdedraga og toppane som ein samla ressurs – økologisk, landskapsmessig og som hekkeområde – i staden for å vurdere dei tiltak for tiltak.
- Kartleggje berg-, ur-, blokkmarks- og heilokalitetane etter NiN, og avklare skiljet mellom boreal hei og kystlynghei. Prioriter Mulen på Nerlandsøya, Hidsnes og Tarbergtua på Gurskøya, Runde vestsida og Remøykammen (jf. kap. 4 Kunnskapsmangel).
- Leggje dei største samanhengande berg- og blokkmarksområda inn som omsynssone naturmiljø i kommuneplanens arealdel.
- Leggje til grunn at nye mastar, sendaranlegg, vindkraftanlegg og masseuttak ikkje blir plasserte på høgdedrag med registrerte naturtypelokalitetar eller kjende hekkelokalitetar.
- Kanalisere ferdsel på dei mest brukte toppane gjennom medviten sti-, skilt- og parkeringsplanlegging, og unngå marknadsføring av sårbare parti.
- Vurdere ferdselsrestriksjonar i hekketida i berg med dokumenterte hekkelokalitetar for sjøfugl og rovfugl, etter mønster av ordninga på Runde (15. mars–31. august).
- Kjempe ned sitkagran og buskfuru på og inntil dei opne ryggane, samordna med tiltaka for kystlynghei i kap. 3.8.
- Registrere og verdisette ur, blokkmark og glasiale landformar som geotopar, saman med geologikartlegginga i kap. 3.1 Naturgrunnlaget.
- Hente inn artsdata for moser og lav på nordvende kystberg, som del av den prioriterte kartlegginga i kap. 4 Kunnskapsmangel.
- Kartfeste og forvalte nordvende kystberg, mellom anna på Runde og Tarberg, som funksjonsområde for raudlistearter som hinnebregne og gullprikklav, og ta omsyn til dei i arealplanlegginga, slik at verdiane ikkje går tapt når lokalitetane fell ut ved NiN-kartlegging.

3.13. Runde fuglefjell

Runde (62°24'N 05°37'Ø) i Herøy kommune er det sørlegaste store fuglefjellet i Noreg. På øya Runde finst sjøfuglartar som alke (*Alca torda*), fiskemåke (*Larus canus*), gråmåke (*Larus argentatus*), havsule (*Morus bassanus*), krykkje (*Rissa tridactyla*), lomvi (*Uria aalge*), lunde (*Fratercula arctica*), teist (*Cephus grylle*), storjo (*Stercorarius skua*), svartbak (*Larus*

marinus), toppskarv (*Gulosus aristotelis*) og ærfugl (*Somateria mollissima*) havsval (Hydrobates pelagicus) mf..

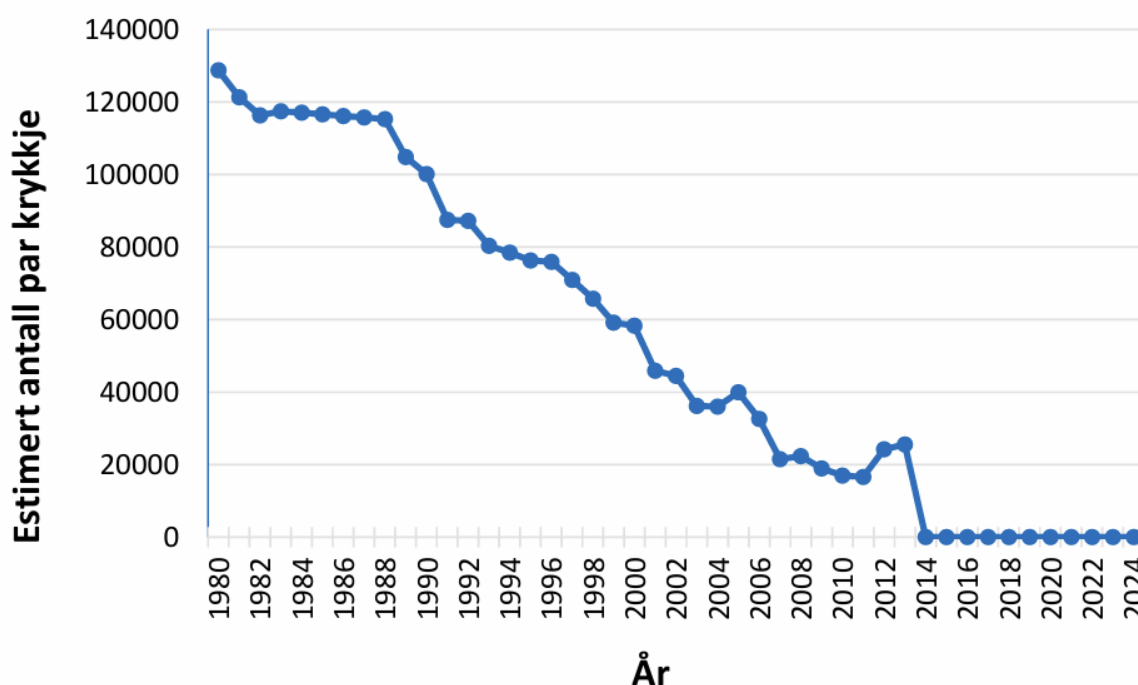
Det meste av øya er eit platå. Den nordvestlege delen av øya består av klipper og bratte fjellsider som stuper ned i havet. Det er på desse bratte fjellsidene dei fleste sjøfuglane hekkar. Storjoen hekkar på det graskledde platået midt på øya. Fuglelivet på Runde blei freda i 1957 på initiativ frå lokalbefolkninga. Runde har fleire typar naturvernområde som skildra i kapittel 3.5, og det er allereie gjort ein stor innsats for å verne naturen, inkludert sjøfuglane. Tilgang til fuglereservatet er forbode i perioden 15. mars – 31. august. Runde er ei øy på om lag 6,2 km² og er bunden saman med naboøya Remøy med ei bru, noko som gjer det mogleg for mange turistar å kome med bil. Dei fleste turistane vitjar Runde fuglefjell mellom april og september, med flest besøkjande i juli. Det er registrert eit gjennomsnitt på om lag 530 personar per dag i juli som bruker stien opp til fuglefjellet. Sjøfuglbestandane på Runde har gjennomgått store endringar sidan den systematiske overvakinga av sjøfugl starta på øya i 1980. Artar som tidlegare var talrike, som krykkje, havhest (*Fulmarus glacialis*), lomvi og toppskarv, har nesten forsvunne, sjølv om nokre artar, som lunde, har vist ein liten auke i bestanden dei siste åra. Dette kapittelet gjev ei oppsummering av eksisterande kunnskap og kunnskapshol om sjøfuglbestanden på Runde, i tillegg til truslane mot sjøfuglane, og til slutt framlegg til strategiar for å verne sjøfuglane på Runde. Det meste av innhaldet er basert på rapporten publisert av NINA (Christensen-Dalsgaard m.fl. 2025), og lesarane blir viste til den opphavlege publikasjonen for meir detaljar.

3.13.1. Eksisterande kunnskap

Overvakinga av sjøfugl på Runde starta allereie i 1959, og sidan 1979 har Runde vore ein del av det nasjonale overvaksingsprogrammet for sjøfugl. I 2007 blei Runde eit av nøkkelområda i SEAPOPOP (SEAbird POPulations, www.seapop.no), eit langsiktig prosjekt leidd av NINA, med mål om å overvake og kartleggje sjøfuglbestandar i Noreg. Sidan den gong har det vore gjennomført årleg overvaking av bestandsutvikling og demografiske parametarar, det vil seie overleving og hekkesuksess, for havsule, lunde og storjo, i tillegg til bestandsutviklinga for ærfugl, toppskarv, lomvi og krykkje. I 2014 blei Runde òg inkludert i eit internasjonalt program, SEATRACK (SEAbird TRACKing, <https://seatrack.net/>), som har som mål å kartleggje utbreiinga utanfor hekkesesongen for sjøfugl som hekkar i heile Nord-Atlanteren, og korleis endringar i miljøforholda og andre truslar påverkar demografien og bestandsutviklinga deira. Nokre lunde- og storjoindivid som hekkar på Runde, er no utstyrte med GPS-loggarar for å kartleggje utbreiinga utanfor

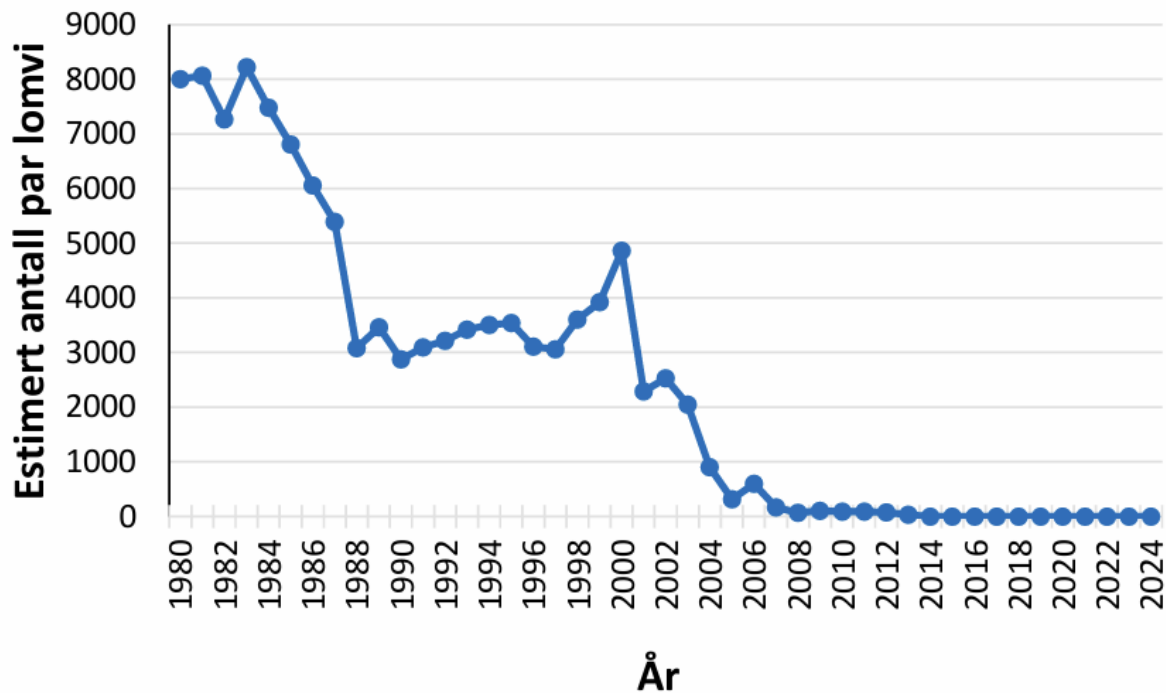
hekkesesongen. Dataa frå overvakingsprogramma har vist at sjøfuglbestanden på Runde har hatt ein stor nedgang dei siste 40 åra.

Hekkebestandane av krykkje, lomvi og toppskarv har nesten heilt forsvunne frå øya. Då overvakinga av krykkje starta på Runde i 1980, blei det estimert at det fanst nesten 130 000 par krykkje. Bestanden heldt seg relativt stabil gjennom 1980-talet, men sidan 1989 har talet på krykkje på Runde gått ned nesten kvart år. I 2014 var dei opphavlege undersøkingsområda for arten tomme (Figur X). Det finst framleis eit lite tal krykkjer, hovudsakleg i hola på austsida av øya. Det er ikkje gjennomført noka fullstendig teljing av denne bestanden, men det er estimert at det finst rundt 300 til 350 par.

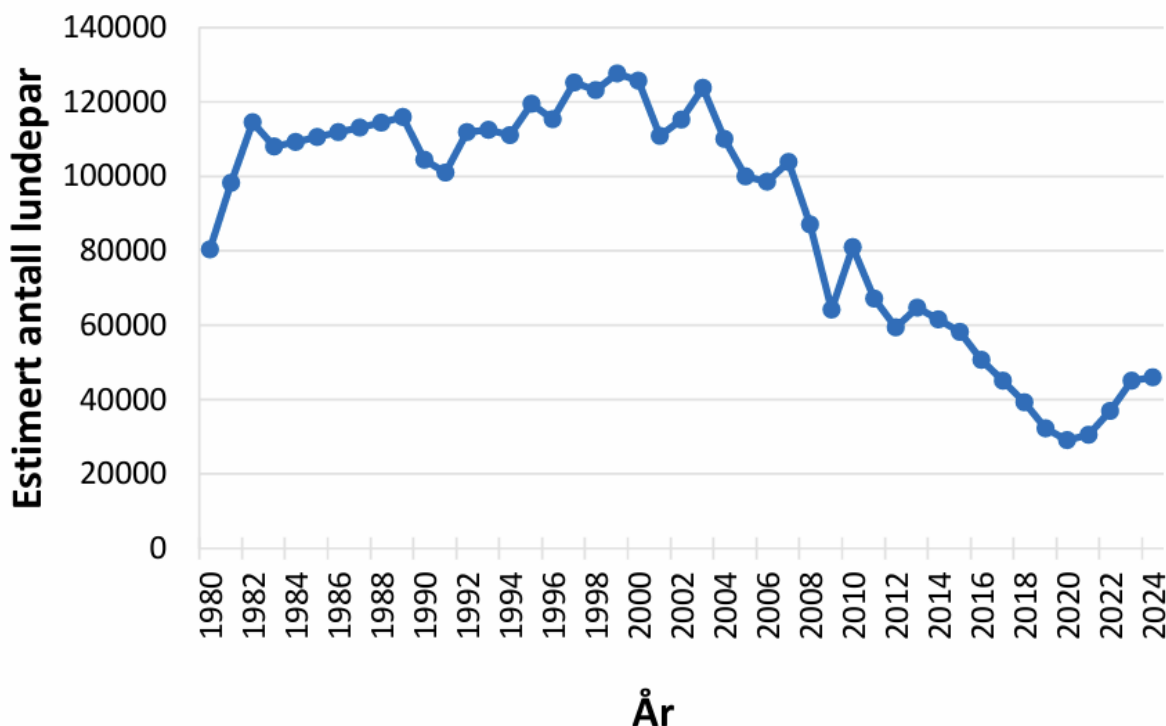
Figur X. Estimert utvikling i talet på krykkjereir på Runde, basert på teljing av krykkjereir i prøvefelt. Kjelde: Christensen-Dalsgaard m.fl. 2025.

I 1980 var det estimert at det fanst rundt 8 000 hekkande lomvipar på øya. Mellom 1983 og 1988 blei bestanden meir enn halvert, mens han på 1990-talet stabiliserte seg og etter kvart begynte å auke igjen. Sidan 2000 har lomvibestanden gått ned, og i 2008 var undersøkingsområda nesten heilt tomme for lomvi (Figur X). I dag finst det rundt 100 par lomvi på Runde.

Figur X. Estimert utvikling i talet på par lomvi på Runde, basert på teljing av lomvi i prøvefelt. Kjelde: Christensen-Dalsgaard m.fl. 2025.

På midten av 1970-talet var det rundt 5 000 par toppskarv som hekka på den nordvestlege sida av Runde. I byrjinga av 1980-talet var bestanden derimot redusert til under halvparten, og i dag hekkar det maks. 50–100 par rundt heile Runde. Då overvakinga av lundebestanden starta på Runde i 1980, blei det estimert at om lag 80 000 par hekka på øya. I løpet av dei to første tiåra av overvakinga auka bestanden jamt, og den største hekkebestanden blei registrert i 1999, med 130 000 aktive reir. Frå 2003 til 2020 gjekk bestanden jamt ned og nådde det lågaste nivået sitt i 2020, då det blei estimert at det var mindre enn 30 000 par lunde igjen. Sidan 2020 har bestanden auka noko, og i dag er den estimerte hekkebestanden rundt 46 000 par (Figur X). GPS-sporing viser at området vest for Runde er viktig for kvile og næringssøk for både lunde og toppskarv.

Figur X. Estimert utvikling i talet på par lunde på Runde, basert på teljing av aktive lundereir i prøvefelt. Kjelde: Christensen-Dalsgaard m.fl. 2025.

Samtidig har talet på havsule og storjo auka gjennom overvakingsperioden. Havsule etablerte seg som hekkefugl på Runde i 1946, og sidan den gong har bestanden vakse jamt. Det høgaste talet på reir blei registrert i 2015, då det var 3 600. Sidan den gong har talet på reir lege stabilt på rundt 3 200. Storjo etablerte seg som hekkefugl på Runde tidleg på 1980-talet, og bestanden auka jamt fram til 2019, då det blei registrert totalt 95 aktive reir. Sidan 2019-2020 har storjobestanden derimot meir enn halvert seg på grunn av eit utbrot av høgpatogen influensa.

Innanfor ramma av dei overvakingsprosjekta for sjøfugl som har vore gjennomførte på Runde, har det ikkje vore mogleg å peike på konkrete årsaker til nedgangen i sjøfuglbestanden på Runde. Til dømes er det lite kunnskap om korleis tanghausting påverkar sjøfugl (Dehnhard m.fl. 2024). Det er ikkje gjennomført studiar som har undersøkt verknadene av tarehausting på sjøfuglbestanden på Runde, og det er difor uklårt kva påverknad tarehaustinga har hatt. I tillegg er det lite kunnskap om samanhengen mellom turisme og utviklinga i sjøfuglbestandane. Til dømes veit vi ikkje korleis forstyrningar frå turistbåtar vil påverke næringsinntaket og energibruken hos alkefugl som lunde, alke og

lomvi, som søkjer etter mat eller kviler på sjøen, og som er kjende for å reagere på båtane ved å dykke, symje eller fly bort.

3.13.2. Truslar

Turisme, tarehausting, bifangst, predasjon og klimaendringar er blant faktorane som kan påverke sjøfuglbestandane på Runde.

Turisme

I hekkesesongen seglar enkelte turistbåtar rundt Runde fuglefjell i høg fart. Det har vore fleire tilfelle der båtar har segla i høg fart gjennom flokkar av kvilande alkefugl i dette området, noko som kan forstyrre og potensielt skade dei. Observasjonar av turistar som vitjar fuglefjella, utførte av tilsette ved Runde Miljøsender og feltarbeidarar på Runde, tyder på at turistane generelt held seg innanfor dei merkte stiane og dei utpeikte utsiktspunkta. Kvart år blir det likevel observert at enkelte turistar – særleg fuglefotografar – går utanfor dei utpeikte stiane for å få best mogleg bilete, noko som kan forstyrre sjøfuglane.

Tarehausting

Mange sjøfuglartar, til dømes toppskarv, bruker tareskogen som næringssøkområde, og dei eventuelle konsekvensane av tarehausting for desse fugleartane er avhengige av korleis utbreiinga av byttedyr endrar seg. Tarehausting kan påverke næringssøkåtferda til sjøfuglane på fleire måtar. Dersom tare blir hausta, kan byttedyr som fisk bli meir sårbare fordi dei mistar gøymestadene sine. For sjøfugl kan tilgangen på mat bli redusert dersom mengda fiskehabitat der fuglane kan finne mat blir redusert, noko som kan tvinge sjøfuglane til å dykke djupare eller fly lenger for å finne mat. Kor stor innverknad tarehausting kan ha, er avhengig av korleis fisken vil oppføre seg, og om det finst alternative næringssøkområde for sjøfuglane etter haustinga.

Bifangst

Alkefugl er ei av artsgruppene som kan bli fanga som bifangst i garnfiske. Det er dokumentert at garn som blei sette ut ved fuglefjellet, resulterte i bifangst av lunde, alke og lomvi.

Predasjon

I samband med forskingsprosjektet CASCADES (Forståing av menneskeskapte trofiske kaskadar i kystøkosystem), finansiert av Forskingsrådet, blei det i 2024 sett opp overvakingskamera i lundeura på Runde for å undersøkje kva predatorar som held seg i

desse områda. Det blei funne at tamkatt (*Felis catus*), oter (*Lutra lutra*) og rotter (*Rattus norvegicus*) held seg i nærleiken av lundekolonien i hekkesesongen. Predasjon kan reknast som ein naturleg økologisk prosess som regulerer bestandsstorleikane, men innførte artar som mink (*Neovison vison*) kan gjere monaleg større skade på sjøfuglbestandane enn dei naturleg stadeigne artane. Predatorar som tidlegare heldt seg utanfor øya, men som nyleg har dukka opp i nærleiken av hekketoloniane til sjøfuglane på grunn av brua eller menneskeleg inngriping, kan føre til auka risiko for predasjon. Predasjon og framande artar er blant dei største truslane mot sjøfugl globalt (Dias et al. 2019).

Klimaendringar

Klimaendringar, til dømes kraftigare vinterstormar, blir rekna som årsaka til auka dødelegheit blant sjøfugl som lunde, sidan det gjer det vanskelegare for dei å skaffe seg nok mat (t.d. Noever, 2026).

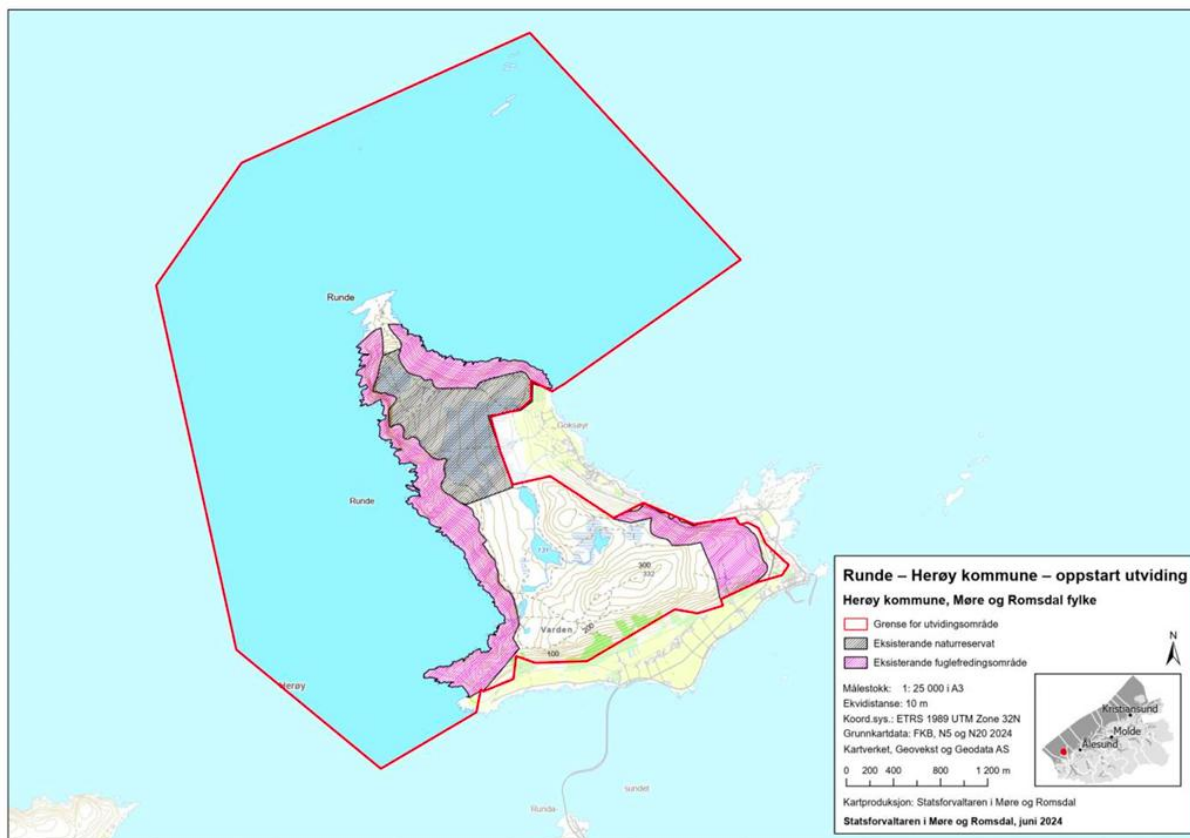
3.13.3. Innspel til mål, strategiar og tiltak

Turismeforvalting på land og sjø:

For sjøfuglkoloniar som årleg blir vitja av eit stort tal turistar i hekkeområda, er det viktig å forvalte dei besøkjande, slik at forstyrringar ikkje får negative konsekvensar for sjøfuglane. Til dømes blir det tilrådd å innføre aktive tiltak for å verne storjoane som hekkar på det graskledde plataet mot forstyrringar frå folk, både i form av meir informasjon om vernereglar og regelmessige inspeksjonar. Det blir tilrådd at heile plataet der storjoane hekkar – både no og tidlegare – blir verna. Dei siste åra har det vore fleire tilfelle av båtar som har køyrt i høg fart gjennom flokkar av kvilande alker under fuglefjellet på vestsida av Runde. Denne aktiviteten kan forstyrre og i verste fall skade fuglane. Det blir difor tilrådd at det blir gjennomført vurderingar av båttaktivitet og fart, og av kor nær fuglefjellet denne typen aktivitet bør vere tillaten.

Regulering av tarehausting:

Toppskarv på Runde beitar hovudsakleg på artar som er knytte til tareskog, og GPS-sporing viser at toppskarven frå Runde i stor grad bruker tareskogen som næringssøkområde. Om lag 72 % av kvile- og næringssøkaktiviteten til toppskarven skjer innanfor den føreslåtte utvidinga av verneområdet (Figur X). Området søraust for Runde bør i tillegg vurderast for vern, fordi det einskilde år er viktig for toppskarven. Det blir tilrådd at det ikkje blir gitt løyve til tarehausting i dei viktigaste beiteområda for toppskarv rundt Runde.

Figur X. Framlegg til utvida verneområde (markert med raudt). Det eksisterende naturreservatet er svart skravert område, og dei eksisterende fuglefredningsområda er viste som rosa skravert område. Kart © Statsforvalteren i Møre og Romsdal. Kjelde: Christensen-Dalsgaard m.fl. 2025.

Regulering av fiske:

Med tanke på dei synkende bestandane av både lunde og lomvi på Runde blir det tilrådd å forby utsetting av garn i området på vestsida av Runde som blir brukt som kvile- og næringssøkområde av fuglane som hekkar på Runde.

Predatorkontroll:

Sidan Statens naturoppsyn sette i gang målretta fangst av mink, har minkbestanden vore under kontroll. Slike tiltak bør først vidare. I tillegg bør lokalbefolkninga bli informert om konsekvensane av at kattar får gå fritt i område der sjøfugl hekkar.

Kjelder

Christensen-Dalsgaard, S., Bringsvor, I.S., Dehnhard, N. & Lorentsen, S.H. 2025.

Kunnskapsgrunnlag om sjøfugl på Runde til bruk i utredning om supplerende vern. NINA Rapport 2612. Norsk institutt for naturforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3198127>

Dehnhard, N., Mattisson, J., Christensen-Dalsgaard, S., Junker-Köhler, B., Bargmann, T., Kvalnes, T. 2024. Effekter av tang- og tarehøsting på sjøfugl og vadefugl i Norge. Evaluering av eksisterende kunnskap, romlig overlapp og folks holdninger. NINA Rapport 2502. Norsk institutt for naturforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3165148>

Dias, M.P., Martin, R., Pearmain, E.J., Burfield, I.J., Small, C., Yates, O., Phillips, R.A., Lascelles, B., Borboroglu, P.G. & Croxall, J.P. 2019. Threats to seabirds: A global assessment. *Biological Conservation* 237: 525-537.
<https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.06.033>

Noever, C. hos Runde Forsking, 2026. Høg vinterdødelegheit av lundefugl.
<https://www.rundeforsking.no/prosjekt-og-nyheiter/hog-vinterdodelegheit-av-lundefugl>,
(publisert den 4 mars 2026, besøkt den 13 august 2026).

SEAPOP (SEAbird POPulations), www.seapop.no, besøkt den 13 august 2026

SEATRACK (SEAbird TRACKing), <https://seatrack.net/>, besøkt den 13 august 2026

3.14. Raudlista arter og ansvarsarter

Raudlista for artar fortel kva artar som har risiko for å døy ut i Noreg. Norsk raudliste for naturtypar 2025 fortel kva livsmiljø som sjølve er i ferd med å forsvinne eller bli forringa (Artsdatabanken 2025). Dei to listene heng nært saman: dei fleste raudlista artane i Herøy er bundne til naturtypar som også er raudlista. Raudlista for naturtypar vart publisert 26.11.2025 og byggjer på NiN 3.0. Vurderingseiningane kan difor ikkje alltid samanliknast direkte med raudlista frå 2018.

Utvalet for Møre og Romsdal omfattar 466 vurderingseiningar. Av desse er 124 (27 %) trua: 14 kritisk truga (CR), 37 sterkt truga (EN) og 73 sårbare (VU). I tillegg er 108 nær truga (NT), 226 livskraftige (LC), fem har manglande datagrunnlag (DD) og tre er ikkje vurderte (NE). Delen trua naturtypar er størst på fastmark (76 av 168) og i våtmark (20 av 51). Ein stor del av dei trua einingane i fylket er brear, snøleie, fjellhei og innlandsdyner, som ikkje finst i Herøy. Utvalet har berre fire marine einingar, alle livskraftige, fordi dei fleste marine naturtypane ikkje er fordelte på fylke. For marin natur må ein difor bruke den nasjonale vurderinga (jf. kap. 3.6).

Tabell 3.14-7 viser dei raudlista naturtypane som er aktuelle for Herøy, knytte til kapitla der naturtypane er omtalte.

Tabell 3.14-7. Raudlista naturtypar med førekomst eller potensial i Herøy (kjelde: Artsdatabanken 2025, utval Møre og Romsdal; Høitomt mfl. 2025; Lyngstad mfl. 2025). Status frå 2018 er oppgitt der typen er omtalt med 2018-status i kap. 3.9.

Naturtype i Herøy (kap.)	Vurderingseining(ar) i raudlista 2025	Kat.	Utslagsgjevande kriterium og hovudårsak
Kystlynghei (3.8)	Kalkfattig og intermediaær bakli-hei og kystlynghei; sterkt kalkrik kystlynghei	CR	D1, D2a: biotisk forringing - opphøyr av beite og lyngsviing, gjengroing, framande bartre (EN i 2018)
Naturbeitemark og slåttemark (3.8)	Semi-naturleg eng, alle sju einingar (open og med ope tresjikt)	CR	D1, D2a, D2b: opphøyr av slått og beite, gjødsling, oppdyrking
Semi-naturleg myr (3.9)	Kalkfattig til litt rik slåttemyr; kalkrik slåttemyr	CR	A2a, A2b: opphøyr av slått og attgroing, nedbygging (EN i 2018)
Strandeng og strandsump (strandsona)	Brakkvass-strandeng / strandeng / semi-naturleg strandeng (boreonemoral-sørboreal)	CR / EN / EN	A1, A2: nedbygging og utfylling i strandsona; opphøyr av beite (semi-naturleg strandeng)
Atlantisk høgmyr (3.9)	Atlantisk høgmyr	EN	C1, C2: grøfting, nedbygging og torvtak endrar hydrologien (EN i 2018)
Rik jordvassmyr i låglandet (3.9)	Temmeleg til ekstremt kalkrikt mattenivå, boreonemoral-sørboreal sone	EN	A1, A2, C: grøfting (endringsgjeld) og nedbygging (EN i 2018)
Terrengdekkjande myr (3.9)	Terrengdekkjande myr	VU	A, C2: grøfting, nedbygging, vindkraft, spreiding av sitkagran (VU i 2018)
Oseanisk nedbørsmyr (3.9)	Open nedbørsmyr i sterkt oseanisk seksjon	VU	C: abiotisk forringing (grøfting, nedbygging, endra hydrologi)
Fuglefjell-eng og fugletopp (3.12, 3.13)	Fuglefjell-eng; fugletopp	VU / NT	D: tilbakegang i sjøfuglbestandane gjev mindre fuglegjødelse; klimaendringar som bakanforliggjande årsak

Naturtype i Herøy (kap.)	Vurderingseining(ar) i raudlista 2025	Kat.	Utslagsgjevande kriterium og hovudårsak
Kyst- og strandnatur elles (strandsona)	Saltanrikingsmark; leirestrand; kalkrik saltpåverka hav-strandsumpskogsmark; marin driftvoll; sanddyner	VU / VU / VU / NT / EN	Nedbygging, utfylling og klimaendringar (havnivå, stormflo)
Edellauvskog (3.11)	Lågurt-bærlyng-lågurtskog dominert av edellauvtre (sterkt og klart oseanisk seksjon)	VU	D: hjortebeite, framande artar og plantesjukdomar, utbygging
Nordvende kystberg (3.12)	Kalkfattig nakent berg	LC	Ikkje raudlista - verdien ligg i artane (mosar, lav)

Tre forhold går fram av tabellen:

Den mest trua naturen i Herøy er kulturbetinga. Kystlynghei, semi-naturleg eng og slåttevær er alle kritisk truga (CR), og alle tre er avhengige av hevd. For kystlynghei er kategorien skjerpa frå EN i 2018 til CR i 2025. Målet i handlingsplanen om at kystlyngheia skal kunne vurderast som nær truga (NT) i 2037 (Miljødirektoratet 2023), er dermed tre kategoriar unna.

Tilstand, ikkje berre areal, avgjer kategorien. For kystlynghei og semi-naturleg eng er det biotisk forringing (D-kriteriet) som gjev CR. Nasjonalt manglar om lag 80 % av det kjende kystlyngheiarealet tilstrekkeleg skjøtsel, og 71 % av semi-naturleg eng har ikkje tilstrekkeleg skjøtsel og gror att eller står i fare for å gro att (Høitomt mfl. 2025). Ein lokalitet kan difor sjå intakt ut på kartet og likevel vere på veg ut av naturtypen. Areal i Naturbase er ikkje åleine eit mål på status.

Strandsona og myrane blir tapte ved inngrep. For strandeng og brakkvass-strandeng er det arealtap (A-kriteriet) ved nedbygging og utfylling som er utslagsgjevande. For atlantisk høgmyr og terrengdekkjande myr er det grøfting, nedbygging og endra hydrologi (C-kriteriet). Her er arealforvaltninga i kommunen det viktigaste verkemiddelet.

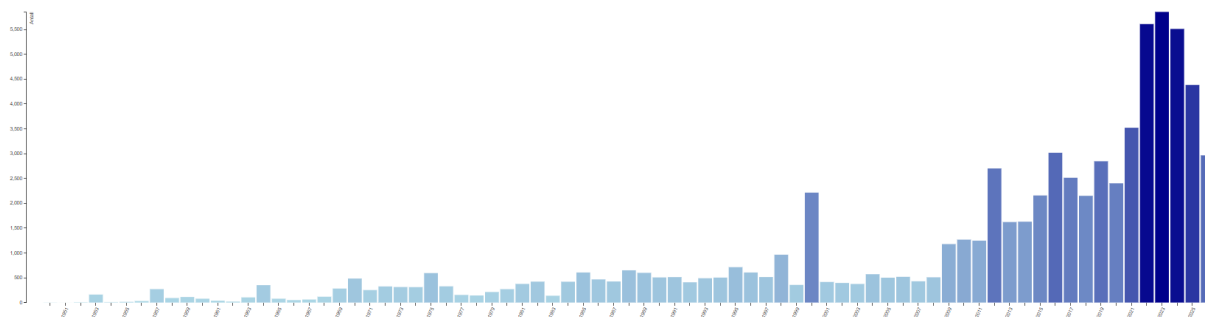
Koplinga til artane er tydeleg. Beitemarkssoppene i Herøy - mellom anna grå narremusserong (EN), tinnvokssopp (EN) og fleire vokssoppar (VU) - lever i semi-naturleg eng. Purpurlyng (NT) og svartstrupe (EN) er knytte til kystlynghei. Vipe (CR), storspove (EN), heilo og raudstilk (NT) hekkar og beitar i det opne landskapet med strandeng, myr og

kulturmark, og kysthumle (NT) treng blomsterrik eng og strandeng. Dei fire prioriterte naturtypene i kap. 3.14.4 fell dermed saman med dei raudlista naturtypene der kommunen har størst påverknad. Sjøfuglane på Runde er eit unntak: fuglefjell-eng og fugletopp er raudlista fordi sjøfuglbestandane går tilbake, og årsakene ligg i havet (jf. kap. 3.13).

Oversikta byggjer på artsobservasjonar i Artskart for Herøy kommune, samanstilte i artslistene i vedlagt Excel-ark (sjå òg vedlegg, tabell 7-2). Kategoriane følgjer Norsk raudliste for artar 2021: regionalt utdødd (RE), kritisk truga (CR), sterkt truga (EN), sårbar (VU) og nær truga (NT). Artar i kategoriane CR, EN og VU vert rekna som truga. Talet på observasjonar er eit mål på registreringsinnsats, ikkje på bestand. Fuglar, og særleg sjøfugl på Runde, dominerer datasettet, medan sopp, lav, mosar, insekt og marine artar er dårleg kartlagde. Låge tal for desse gruppene tyder først og fremst på at få har leita.

I alt er 173 raudlista arter registrerte i kommunen. Dei står for om lag ein fjerdedel av alle artsobservasjonar i kommunen (ca. 18 000). Dersom 25 prosent eller mer av den totale europeiske bestanden forekommer i Norge, kalles arten for ansvarsart. Informasjon om norsk andel av europeisk bestand er oppgitt av ekspertene som utfører rødlistevurderingene av artene.

3.14.1. Eksisterande kunnskap

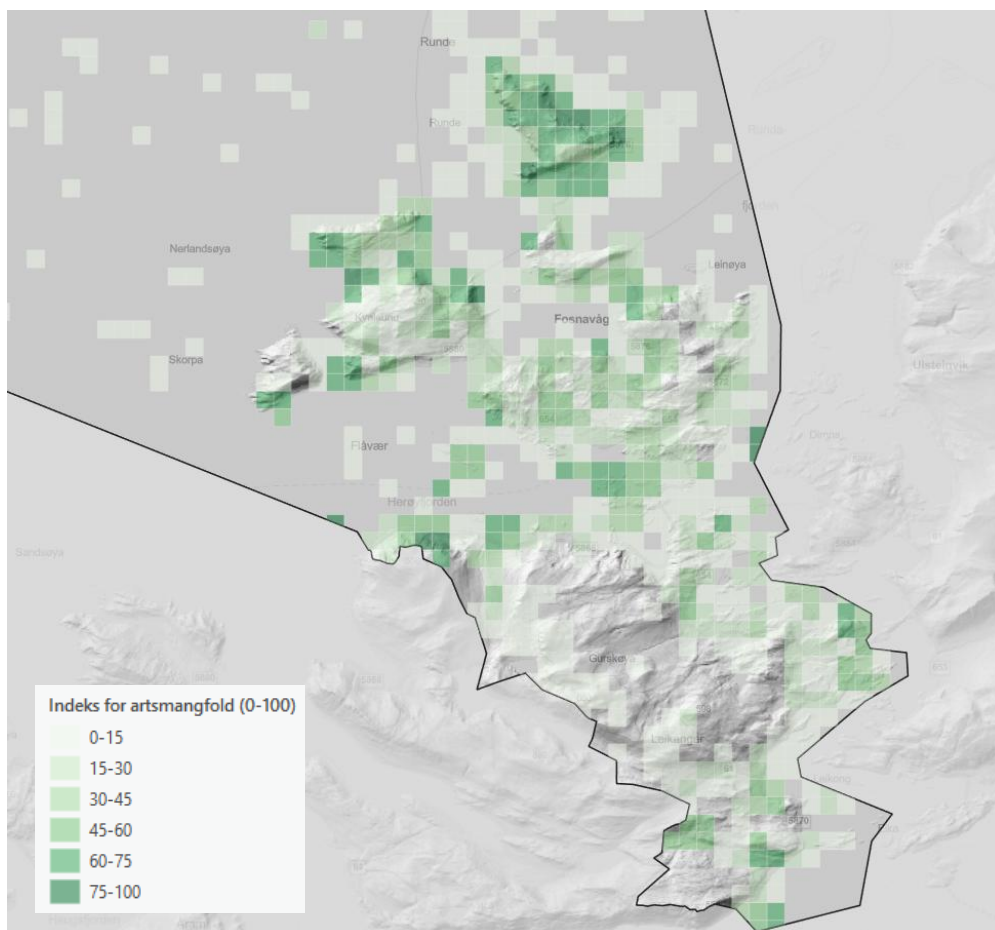
Figur 3.14-1 Antall artsobservasjoner i Herøy 1950 – 2026

Tabell 3.14-1. Raudlista artar/taksonar i Herøy fordelte på artsgruppe og kategori (kjelde: Artskart 2026). Fuglar er talde inklusive fire underartar.

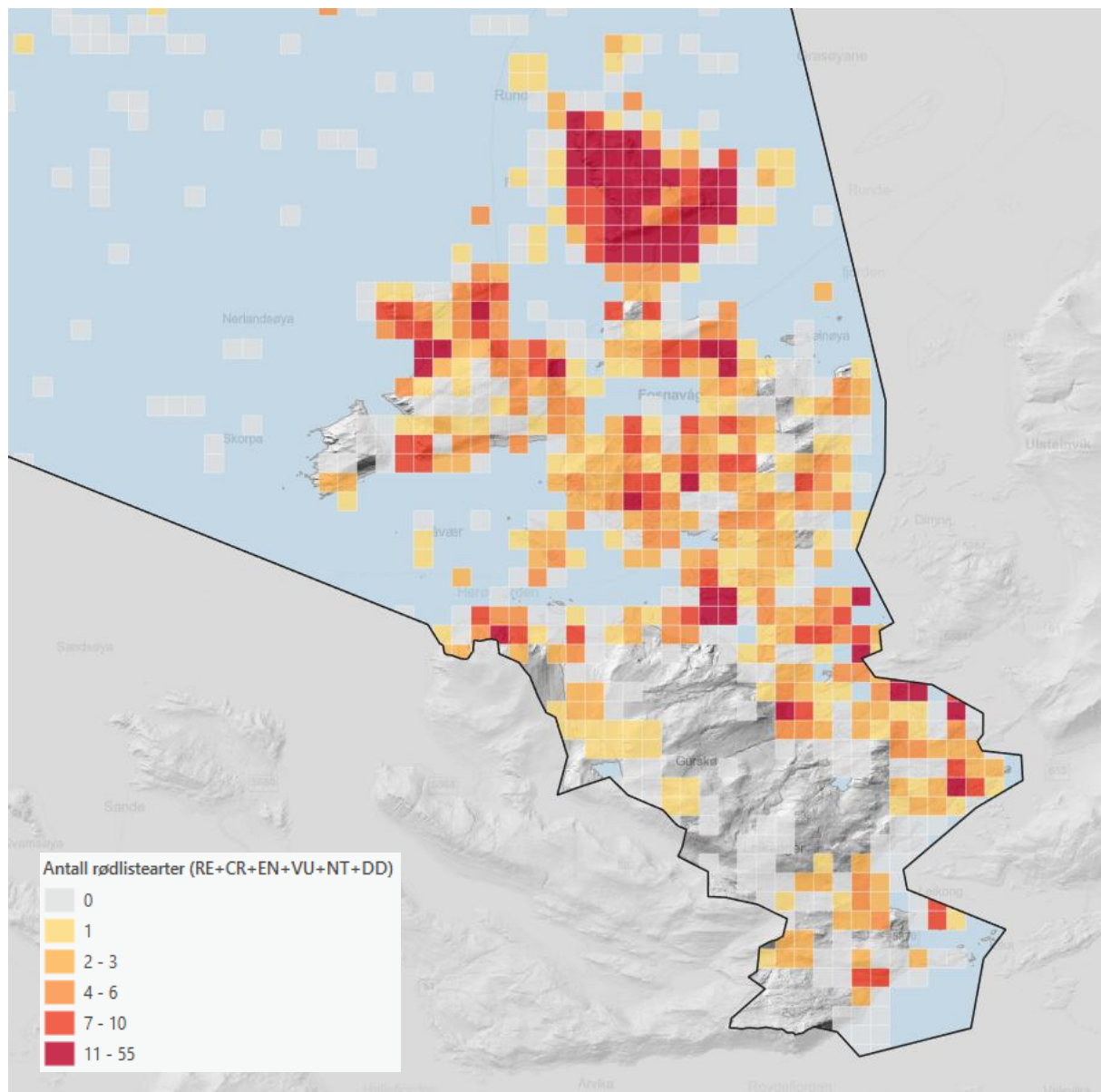
Artsgruppe	Arter	CR	EN	VU	NT	RE	Obs.
Fuglar	82	11	16	32	22	1	17 207
Sopp	40	–	3	19	18	–	333
Karplantar	28	–	5	8	15	–	349
Lav	7	–	–	3	4	–	36

Artsgruppe	Arter	CR	EN	VU	NT	RE	Obs.
Mosar	5	-	-	4	1	-	12
Pattedyr	4	-	-	2	2	-	77
Fisk	3	-	2	-	1	-	78
Insekt	2	-	-	1	1	-	27
Korall, alge	2	-	-	-	2	-	8
Sum	173	11	26	69	66	1	18 127

For fleire artar utgjer funna i Herøy ein monaleg del av alle norske registreringar. Det viser at kommunen har eit særskilt ansvar både for sjøfugl og for artar knytte til gammal naturbeitemark og oseanisk kystnatur.

Figur 3.14-2 - Samlet indeks for artsmangfold per rute, på en skala fra 0 til 100. Indeksen er høy der det er registrert mange ulike arter i forhold til antall registreringer, og lav der de samme få artene er registrert mange ganger. Ruter med svært lite data trekkes mot 0, slik at et enkelt funn ikke gir høy verdi. Indeksen sier noe om hvor artsrikt et område framstår, ikke om hvor verdifullt det er etter naturmangfoldloven.

Figur 3.14-3 – Antall kartlagte rødlista arter innafor 500m-ruter (analyse av data i artsdatabanken 10.09.2026, 1980-2026 med presisjon < = 250m).

Tabell 3.14-2. Raudlista artar der Herøy har stor del av dei norske registreringane i Artskart.

Art	Kat.	Obs. i Herøy	Del av norske funn	Levestad
Beige grynusserong	EN	1	16,7 %	Naturbeitemark
Svartnande engvokssopp	VU	10	13,7 %	Naturbeitemark
Heitepperot	VU	3	12,0 %	Kystlynghei

Art	Kat.	Obs. i Herøy	Del av norske funn	Levestad
Skåreblonde	VU	4	11,8 %	Oseanisk berg og skog
Raudskivevokssopp	NT	69	7,0 %	Naturbeitemark
Lunde	EN	1926	6,7 %	Fuglefjell
Kobbertunge	VU	7	6,3 %	Naturbeitemark
Rød honningvokssopp	VU	46	4,5 %	Naturbeitemark
Øygardsmose	VU	5	3,2 %	Oseanisk berg
Havburkne	NT	10	2,8 %	Sjøsprøytsone
Irsk myrklegg	VU	17	2,1 %	Fukthei, kystlynghei
Purpurlyng	NT	89	2,1 %	Kystlynghei
Alke	VU	1164	1,8 %	Fuglefjell
Kysthumle	NT	26	1,7 %	Blomsterrik kysteng

Marint miljø og strandsone

Sjøfuglane er den mest talrike og best dokumenterte gruppa. Fuglefjellet på Runde er hekkeplass for åtte raudlista artar som åleine står for meir enn 8 000 observasjonar (sjå òg kap. 3.12 Runde fuglefjell). Måsar og terner hekkar spreidd på holmar og skjer, og sjøendene overvintrar i grunne sund og pollar. Marine virvellause dyr, algar og fisk er svært dårleg dekte i Artskart, og lista undervurderer det verkelege talet på raudlista artar i sjø.

Tabell 3.14-3. Raudlista artar knytte til marint miljø og strandsone (kategori, tal på observasjonar).

Gruppe	Artar
Fuglefjell, Runde	Lunde (EN, 1926), lomvi (CR, 1180), alke (VU, 1164), krykkje (EN, 1060), havhest (EN, 687), teist (NT, 642), storskarv (NT, 393), tjuvjo (VU, 271), polarlomvi (CR, 13), stormsvale (VU, 2)
Måsar og terner på holmar og skjer	Gråmåse (VU, 1399), fiskemåse (VU, 1328), makrellterne (EN, 138), hettemåse (CR, 71), dvergmåse (VU, 2)
Vadefuglar i strandsona	Tjeld (NT, 1593), steinvendar (NT, 44), svømmesnipe (NT, 1)
Sjøender og lommar, overvintring	Ærfugl (VU, 746), svartand (VU, 138), havelle (NT, 136), sjøorre (VU, 112), horndykker (VU, 22), bergand (EN, 5), gulnebbblom (VU, 4), lappfiskand (VU, 2)
Marine pattedyr	Havert (VU, 17)
Fisk, anadrom/marin	Laks (NT, 73), vanleg uer (EN, 3), ål (EN, 2)
Virvellause dyr og algar	Augekorall (NT, 7), raudalgen <i>Ceramium deslongchampsii</i> (NT, 1)

Gruppe	Artar
Strandplantar	Strandøstersurt (NT, 21), havburkne (NT, 10), skruehavgras (NT, 4), østersurt (NT, 3), skaftmelde (EN, 1), busttjernaks (NT, 1)

Sjøfuglane går tilbake nasjonalt, i hovudsak på grunn av endra næringstilgang i havet. Lokalt kan kommunen påverke forstyrning, predasjon frå mink, arealbruk i strandsona og tilgang til hekkeplassar.

FAKTABOKS Lunde (*Fratercula arctica*) – sterkt truga (EN)

Funn i Herøy: 1926 observasjonar, 6,7 % av alle norske registreringar. Runde har den sørlegaste store lundekolonien i Noreg.

Levestad: Hekkar i jordholer i grasbakkar i fuglefjell, hentar mat (tobis, sil, brisling, småsild) i havet utanfor.

Kvifor indikator: Ungeproduksjonen speglar næringstilgangen i havet direkte. Sviktande hekkesuksess på Runde over fleire tiår er eit av dei klaraste teikna på endringar i økosystemet i Norskehavet.

Trugslar lokalt: Mink, forstyrning frå ferdsle i hekketida, endra næringstilgang.

Kommunen kan: Halde oppe ferdslerestriksjonar, støtte minkfangst, ta omsyn i planar for turisme og tilkomst.

FAKTABOKS Havert (*Halichoerus grypus*) – sårbar (VU)

Funn i Herøy: 17 observasjonar.

Levestad: Kastar (føder) på skjer og holmar i ytre skjergard i oktober–desember. Ungane ligg på land dei første tre-fire vekene og er sårbare for forstyrning.

Kvifor indikator: Toppredator som er avhengig av uforstyrra kasteplassar og god fisketilgang; tilstanden speglar både forstyringsnivå og fiskebestandar.

Kommunen kan: Kartfeste kasteplassar og gje dei omsynssone mot ferdsle og tiltak i kasteperioden.

FAKTABOKS **Augekorall** (*Desmophyllum pertusum*) – nær truga (NT)

Funn i Herøy: 7 observasjonar.

Levestad: Dannar korallrev på hardbotn på 50–400 m djup langs skråningar og i fjordar med god vassutskifting. Reva veks berre nokre millimeter i året og er fleire tusen år gamle.

Kvifor indikator: Reva er hotspot for marint artsmangfald og fungerer som oppvekst- og gyteområde for fisk. Dei er sårbare for fysisk øydelegging og er difor ein god indikator på påverknad frå botntråling, forankring og utslepp.

Kommunen kan: Ta inn kjende rev frå Mareano/Naturbase i kommuneplanen og unngå akvakultur, dumping og forankring på og nær reva (jf. kap. 3.6.5).

Terrestrisk miljø og ferskvatn

På land er dei raudlista artane konsentrerte til tre naturtypar: jordbrukslandskap og våtmark (fuglar), gammal naturbeitemark (beitemarkssopp) og oseanisk kystnatur med kystlynghei, strandberg og fuktig kystskog (karplantar, lav og mosar). Ei rekkje sjeldne trekkgjester i materialet viser dessutan at Herøy er ein viktig trekklokalitet på kysten.

Tabell 3.14-4. Raudlista fuglar knytte til terrestrisk miljø og ferskvatn (kategori, tal på observasjonar).

Levestad	Artar
Jordbrukslandskap	Stare (NT, 859), gråsporv (NT, 707), storspove (EN, 521), grønfinke (VU, 417), songlerke (NT, 406), vipe (CR, 73), taksvale (NT, 70), gauk (NT, 65), tyrkardue (NT, 64), vaktel (VU, 54), tårnsegler (NT, 29), gulsporv (VU, 25), åkerrikse (CR, 18), kornkråke (VU, 13), sandsvale (VU, 10), kornsporv (RE, 1), hortulan (CR, 1)
Kystlynghei, myr og strandeng	Raudstilk (NT, 137), småspove (NT, 94), heilo (NT, 52), grashoppesongar (NT, 49), svartstrupe (EN, 38), brushane (VU, 32), dobbeltbekkasin (NT, 3)
Våtmark og næringsrike vatn	Vassrikse (VU, 37), skeiand (VU, 28), myrrikse (EN, 19), dvergdykkar (EN, 13), sivhøne (VU, 12), snadderand (NT, 12), sothøne (VU, 11), stjertand (VU, 10), knekkand (EN, 9), svarthalespove (CR, 7)
Rovfuglar og ugler	Hønsehauk (VU, 11), jaktfalk (VU, 4), hubro (EN, 3), myrhauk (EN, 1), vepsevåk (NT, 1), fiskeørn (VU, 1)
Skog	Granmeis (VU, 141), båndkorsnebb (VU, 7), trelerke (NT, 1)
Sjeldne trekkgjester	Lappsporv (EN, 20), svartraudstjert (EN, 12), vierspurv (CR, 5), hauksongar (CR, 5), taigasædgås (EN, 3), dvergsporv (VU, 3), tundrasædgås (VU, 2), dverggås (CR, 2), rosenfinke (NT, 1)

Tabell 3.14-5. Raudlista sopp, plantar, lav, mosar, pattedyr og insekt i terrestrisk miljø (kategori, tal på observasjonar).

Gruppe	Artar
Beitemarkssopp, sterkt truga	Grå narremusserong (EN, 10), tinnvokssopp (EN, 1), beige grynusserong (EN, 1)
Beitemarkssopp, sårbare	Rød honningvokssopp (46), melraudspore (19), gulfotvokssopp (15), sauevokssopp (15), brun engvokssopp (11), svartnande engvokssopp (10), musserongvokssopp (8), kobbtertunge (7), fiolett greinkøllesopp (6), fagerraudspore (6), gul slimvokssopp (3), og ti artar med 1-4 funn
Beitemarkssopp, nær truga	Raudskivevokssopp (69), russelêrvokssopp (27), midnattsblå raudspore (9), lutvokssopp (7), kvit småfingersopp (6), bittervokssopp (6), dynejordtunge (5), semska raudspore (5), og ti artar med 1-4 funn
Karplantar, kystlynghei og strandberg	Purpurlyng (NT, 89), heistorr (NT, 80), blåstorr (NT, 29), raudsildre (NT, 29), irsk myrklegg (VU, 17), heitepperot (VU, 3), berghøymol (VU, 2), kryptimian (VU, 1)
Karplantar, skog og kulturlandskap	Ramslauk (NT, 20), ask (EN, 15), solblom (EN, 7), villeple (VU, 4), alm (EN, 2), kvitkurle (VU, 2), hjartegras (NT, 2), småasal (EN, 1), trollnype (VU, 1), vestlandsvikke (NT, 1), kvitpestrot (NT, 1), kjeldegas (NT, 1), skandinaviadoggpil (VU, 1), polarlusegras (NT, 1)
Lav, kystskog og rikt berg	Kystblåfiltlav (NT, 14), gullprikkjav (VU, 8), olivenfiltlav (NT, 6), gubbeskjegg (NT, 3), kalkgyle (VU, 2), kort trollskjegg (NT, 2), tannjordgyle (VU, 1)
Mosar	Øygardsmose (VU, 5), skåreblonde (VU, 4), vass-svamose (VU, 1), kalksvamose (VU, 1), sigdfrostmose (NT, 1)
Pattedyr	Nordflaggermus (VU, 39), piggsvin (NT, 19), hare (NT, 2)
Insekt	Kysthumle (NT, 26), vårfuga <i>Beraea maurus</i> (VU, 1)

FAKTABOKS **Vipe** (*Vanellus vanellus*) - kritisk truga (CR)

Funn i Herøy: 73 observasjonar.

Levestad: Hekkar på open, kortvaksen beitemark, fukteng og åker med god oversikt. Treng fuktige område med insekt til ungane.

Kvifor indikator: Vipa har gått tilbake med over 75 % i Noreg på få tiår og er den fremste indikatoren på tilstanden i jordbrukslandskapet: drenering, tidleg slått, tett grasvekst og predasjon slår direkte inn på hekkesuksessen.

Kommunen kan: Kartfeste hekkeområde, informere grunneigarar, bruke tilskot til tilrettelegging for vipe (utsett slått, vipestriper, open fukteng).

FAKTABOKS **Svartstrupe** (*Saxicola rubicola*) – sterkt truga (EN)

Funn i Herøy: 38 observasjonar.

Levestad: Open kystlynghei med spreidde buskar og einer som utkikkspostar. Overvintrar i Vest-Europa og er sårbar for kalde vintrar.

Kvifor indikator: Ein av få fuglar som er heilt bunden til kystlynghei i god hevd. Gjengroing eller tilplanting gjer heia uaktuell som hekkeplass. Førekost av svartstrupe er difor eit godt teikn på at lyngheia framleis vert halden open.

Kommunen kan: Følgje opp skjøtsel av kystlynghei (beite, sviing), fjerne framande bartre, unngå nedbygging av dei opne heiane (jf. kap. 3.8).

FAKTABOKS **Hubro** (*Bubo bubo*) – sterkt truga (EN)

Funn i Herøy: 3 observasjonar (hekkedata er skjerma i Naturbase).

Levestad: Hekkar i bergveggar og urer i skjerma kystlandskap, jaktar over lynghei, myr og strandsone. Territoria er store og vert nytta over generasjonar.

Kvifor indikator: Toppredator med låg reproduksjon og lang levetid. Døyr ofte av straumgjennomgang i kraftliner og kollisjonar. Ein intakt hubrobestand krev store, uforstyrta og samanhengande område.

Kommunen kan: Handtere skjerma hekkedata i arealplanlegging, stille krav om fuglevenlege kraftliner, unngå hyttefelt, vegar og vindkraft nær kjende lokalitetar.

FAKTABOKS **Raudskivevokssopp** (*Hygrocybe quieti*) – nær truga (NT)

Funn i Herøy: 69 observasjonar, 7 % av alle norske registreringar. Den vanlegaste raudlista beitemarkssoppen i kommunen.

Levestad: Gammal, ugjødsla naturbeitemark og slåttemark med lang, samanhengande hevd. Fruktlekamar kjem i august-oktober.

Kvifor indikator: Vokssoppene forsvinn raskt ved gjødsling, oppdyrking eller opphøyr av beite, og treng fleire tiår på å kome tilbake. Talet på vokssoppantar på ein lokalitet er eit etablert mål på verdien av naturbeitemark. Der raudskivevokssopp finst, finst som regel òg fleire andre raudlista beitemarkssopp.

Kommunen kan: Kartfeste lokalitetane, knyte dei til beiteavtalar og tilskot til utvalde naturtypar, og unngå gjødsling og oppdyrking.

FAKTABOKS **Purpurlyng** (*Erica cinerea*) – nær truga (NT)

Funn i Herøy: 89 observasjonar, 2,1 % av norske funn.

Levestad: Tørr, open kystlynghei på grunnlendt mark i det mest oseaniske klimaet ytst på kysten. Herøy ligg i kjerneområdet for arten i Noreg.

Kvifor indikator: Karakterart for den mest kystbundne typen kystlynghei, og svært frostømfintleg. Går tilbake ved gjengroing, tilplanting og opphøyr av lyngsviing. Utbreiinga følgjer dei best hevda lyngheiane.

Kommunen kan: Prioritere skjøtsel og fjerning av framande bartre i heiar med purpurlyng (jf. kap. 3.8).

FAKTABOKS **Kystblåfiltlav** (*Pectenica atlantica*) – nær truga (NT)

Funn i Herøy: 14 observasjonar, 2 % av norske funn.

Levestad: Veks på stammar av lauvtre, særleg hassel og rogn, i fuktig og skjerma kystskog med høg luftfukt. Høyrer til lungeneversamfunnet.

Kvifor indikator: Krev stabil, høg luftfukt og lang skogkontinuitet, og forsvinn ved hogst, opning av skogen og tilplanting med gran. Førekost av kystblåfiltlav peikar ut kystskog med høg verdi, ofte boreonemoral regnskog.

Kommunen kan: Unngå hogst og gjenplantning med gran i skog med filtlavartar, ta omsyn i landbruksveggar og hyttefelt (jf. kap. 3.11).

FAKTABOKS **Skåreblonde** (*Lophocolea fragrans*) – sårbar (VU)

Funn i Herøy: 4 observasjonar, 11,8 % av alle norske registreringar.

Levestad: Sterkt oseanisk levermose som veks på skuggefullt, fuktig berg og steinblokker i kystskog og bergskorer nær sjøen. Kjend frå få lokalitetar på Vestlandet.

Kvifor indikator: Ein av dei mest krevjande oseaniske mosane, avhengig av jamn luftfukt og skugge. Der arten finst, er det truleg fleire andre sjeldne oseaniske mosar og lav.

Kommunen kan: Kartfeste lokalitetane og sikre dei mot hogst, vegbygging og steinbrot.

FAKTABOKS **Nordflaggermus** (*Eptesicus nilssonii*) – sårbar (VU)

Funn i Herøy: 39 observasjonar.

Levestad: Ynglekoloniar i eldre bygningar (loft, kledning) og holtre, jaktar insekt over vatn, skogkantar og lyngmark. Overvintrar i kjølige bygg og bergrom.

Kvifor indikator: Den vanlegaste flaggermusa i Noreg, men i tilbakegang. Avhengig av god insektproduksjon og tilgang på yngle- og overvintringsplassar. Nedgang speglar tap av insektrike kantsoner og eldre bygningsmasse.

Kommunen kan: Ta omsyn ved riving og rehabilitering av eldre bygg, ta vare på holtre og kantsoner.

FAKTABOKS **Kysthumle** (*Bombus muscorum*) – nær truga (NT)

Funn i Herøy: 26 observasjonar, 1,7 % av norske funn.

Levestad: Blomsterrike kystenger, strandeng og kystlynghei med erteplantar, kløver, tistlar og lyng. Byggjer bol på bakken i gras og mose.

Kvifor indikator: Ein av få humler som er bunden til kysten, og avhengig av samanhengande blomstring gjennom heile sesongen. Går tilbake ved gjødsling, gjengroing og tidleg slått av enger og vegkantar.

Kommunen kan: Skjømte vegkantar og kommunale grøntareal med sein slått, ta vare på blomsterrike enger og strandeng.

3.14.1.1 Ansvarsartar

Ansvarsartar er noko anna enn raudlista artar. Raudlistevurderinga fortel kor stor risiko ein art har for å døye ut i Noreg, medan ansvarsartsomgrepet fortel kor stor del av den europeiske bestanden som lever her: ein ansvarsart er ein art der meir enn 25 % av den europeiske bestanden finst i Noreg. Ein art kan difor vere vurdert som livskraftig (LC) og likevel vere ansvarsart. Forvaltningsansvaret følgjer då av at Noreg husar ein stor del av den samla bestanden, ikkje av at arten er i tilbakegang hos oss.

Uttrekket frå Artskart omfattar 255 ansvarsartar for Møre og Romsdal. Av desse er 55 registrerte i Herøy, med i alt 9 189 observasjonar. Fuglar dominerer med 22 artar, følgde av karplantar (11), fisk (7), sopp, pattedyr og sekkdyr (3 kvar), mosar (2) og éin art kvar av vepsar, koralldyr, armfotingar og lav. Dei 17 ansvarsartane som òg er raudlista, står i tabell 3.14-6 nedanfor og er merkte i vedleggstabell 7-2; dei 38 andre står i vedleggstabell 7-3.

Overlappet med raudlista er lite: 17 av dei 55 ansvarsartane er samstundes raudlista (5 EN, 4 VU og 8 NT), medan dei 38 andre er vurderte som livskraftige. Sett frå den andre sida er berre 17 av dei 173 raudlista taksonane i kommunen ansvarsartar. Dei to listene fangar altså opp ulike ting, og ansvarsartslista løftar fram artar som ikkje kjem fram i raudlista – mellom anna svartbak, havørn, skjærpiplerke, bergirisk og sild, som alle har store delar av den europeiske bestanden i norske kyst- og havområde.

Artar som både er raudlista og ansvarsartar bør ha høgast prioritet i forvaltninga. Lunde er det klaraste eksempelet: arten er sterkt truga (EN), Noreg har eit internasjonalt ansvar for han, og 6,7 % av alle norske funn er gjorde i Herøy. Grå narremusserong (EN), tinnvokssopp (EN) og kystblåfiltlav (NT) viser det same mønsteret på land, knytt til gammal naturbeitemark og oseanisk kystnatur.

Tabell 3.14-6. Ansvarsartar i Herøy som òg står på Norsk raudliste for artar 2021 (kjelde: Artsdatabanken/Artskart).

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Artsgruppe	Obs.
lunde	<i>Fratercula arctica</i>	EN	Fuglar	1 926
lappspurv	<i>Calcarius lapponicus</i>	EN	Fuglar	20
grå narremusserong	<i>Pseudotrachelostoma metapodium</i>	EN	Sopp	10
vanlig uer	<i>Sebastes norvegicus</i>	EN	Fisk	3
tinnvokssopp	<i>Cuphophyllus atlanticus</i>	EN	Sopp	1
jaktfalk	<i>Falco rusticolus</i>	VU	Fuglar	4
gulnebbblom	<i>Gavia adamsii</i>	VU	Fuglar	4
felesotmose	<i>Andreaea alpina</i>	VU	Mosar	2
vrangjordtunge	<i>Microglossum atropurpureum</i>	VU	Sopp	2
heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	NT	Fuglar	52
steinvender	<i>Arenaria interpres</i>	NT	Fuglar	44
kysthumle	<i>Bombus muscorum</i>	NT	Vepsar	26
kystblåfiltlav	<i>Pecten atlantica</i>	NT	Lav	14
øyekorall	<i>Desmophyllum pertusum</i>	NT	Koralldyr	7
dobbeltbekkasin	<i>Gallinago media</i>	NT	Fuglar	3
østersurt	<i>Mertensia maritima</i>	NT	Karplantar	3
sigdfrostmose	<i>Kiaeria falcata</i>	NT	Mosar	1

3.14.2. Kunnskapsmanglar

Kunnskapsgrunnlaget er skeivt. Runde er godt dokumentert gjennom SEAPOP og Runde Miljøsenter, medan store delar av kommunen er lite kartlagde. Dei viktigaste manglane er:

- Berre NiN-kartlagde lokalitetar kan koplast direkte til vurderingseiningane i raudlista 2025. Lokalitetar kartlagde etter DN-handbok 13 (mellom anna alle kystberg og fleire strandeng- og myrlokalitetar) må kartleggjast på nytt før raudlistestatus kan fastsetjast.
- Sopp, lav, mosar og insekt er svakt kartlagde. Dei få funna som finst peikar på naturbeitemark og oseanisk kystskog av nasjonal verdi, men lokalitetane er ikkje systematisk avgrensa.
- Marine artar (fisk, virvellause dyr, algar) er nesten fråverande i Artskart. Korallrev og andre sårbare botnsamfunn må hentast frå Mareano og Havforskningsinstituttet (jf. kap. 3.6).
- Hekkebestand og hekkesuksess for vipe, storspove og andre kulturlandskapsfuglar er ikkje overvaka systematisk.
- Kasteplassar for havert og yngle-/overvintringsplassar for nordflaggermus er ikkje kartfeste.
- Mange registreringar er gamle eller uvaliderte (12,7 % av observasjonane av raudlista artar er validerte). Underartar og samleartar (coll.) i Artskart gjev noko dobbeltteljing.
- Ansvarsartar (artar der Noreg har meir enn 25 % av den europeiske bestanden) er ikkje skilde ut i uttrekket, og bør leggjast til i tabell 7-2.
- Sensitive artsdata kan ofte bli oversett i plan- og byggesaker grunna lite bevisstgjerings og tilgang på data

3.14.3. Truslar

Trugselbiletet skil seg mellom artsgruppene, men fire hovudfaktorar går att:

- **Endra næringstilgang i havet og klimaendringar** er hovudårsaka til tilbakegangen for sjøfugl. Lokalt kjem forstyrring, predasjon frå mink og inngrep i strandsona i tillegg.
- **Opphøyr av hevd og gjengroing** trugar beitemarkssopp, slåttemarksplantar (solblom, kvitkurle), kystlyngheiartar (purpurlyng, svartstrupe) og kysthumle. Gjødslings og oppdyrking av naturbeitemark verkar same veg.

- **Intensivert jordbruk og drenering** (tidleg slått, tett eng, tap av fukteng og kantsoner) trugar vipe, storspove, songlerke, stare og andre kulturlandskapsfuglar, og våtmarksartane.
- **Arealinngrep, hogst og framande treslag** trugar oseaensk kystskog med filtlav og mosar, hekkeplassar for hubro, og kystlynghei. Kraftliner og vindkraft er ein særleg risiko for hubro og andre store fuglar.

3.14.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

- Ta vare på leveområda for dei raudlista artane i kommunen, med særleg vekt på artar der kommunen har ein stor del av den nasjonale bestanden eller dei nasjonale funna.
- Leggje raudlista for naturtypar 2025 til grunn ved verdisetjing i planar og konsekvensutgreiingar, og prioritere naturtypar i kategori CR og EN (kystlynghei, semi-naturleg eng, slåttefjell, strandeng, atlantisk høgfjell) ved kartlegging, skjøtsel og omsynssoner.
- Prioritere fire naturtypar i arealforvaltning og skjøtsel: sjøfuglfjell og kystnær sjø, kystlynghei og strandnatur, gammal naturbeitemark og slåttefjell, og fuktig oseaensk kystskog. Dette er naturtypane der dei raudlista artane er konsentrerte, og der kommunen har reell påverknad.
- Kartleggje naturbeitemark med beitemarkssopp, kystlynghei med purpurlyng og svartstrupe, og kystskog med filtlav og oseaenske mosar, og knyte lokalitetane til beiteavtalar og tilskot til utvalde naturtypar.
- Etablere enkel overvaking av hekkande vipe og storspove i samarbeid med lokale ornitologar og grunneigarar, og bruke tilskot til tilrettelegging for vipe.
- Kartfeste kasteplassar for havert og kjende flaggermuskoloniar, og gje dei omsynssoner.
- Vurdere lunde som kommuneart og bruke sjøfuglane på Runde som identitetsskapande element i medverknad og formidling.

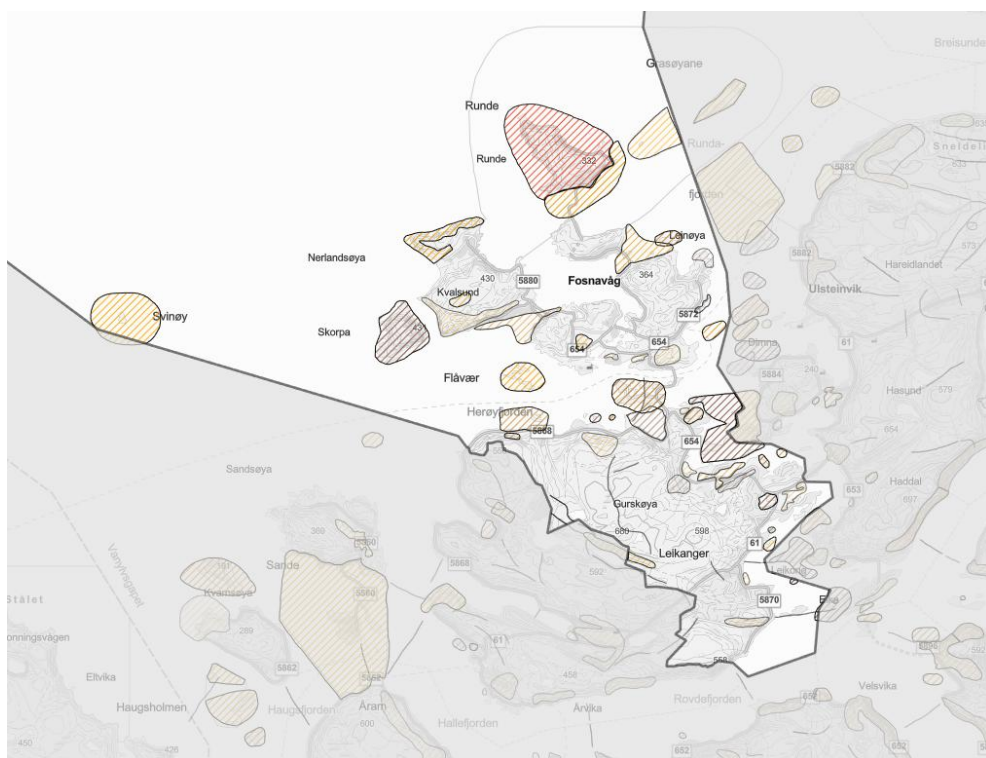
3.14.5. Kjelder

- Artsdatabanken 2025. Norsk rødliste for naturtyper 2025. Utval Møre og Romsdal. <https://lister.artsdatabanken.no/naturtyper/2025> [uttrekk 15.09.2026]
- Høitomt, T., Grytnes, J., Helle, A.G., Jansson, U., Johansen, L., Larsen, B., Ravolainen, V., Riksheim Tandstad, H., Storaunet, K.O. & Velle, L. 2025. Fastmark. Norsk rødliste for naturtyper 2025. Artsdatabanken.
- Lyngstad, A., Vassvik, L. & Øien, D.-I. 2025. Våtmark. Norsk rødliste for naturtyper 2025. Artsdatabanken.

- Miljødirektoratet 2023. Handlingsplan for kystlynghei 2023-2037. M-2566. Sist oppdatert 02.06.2026.

3.15. Andre viktige naturverdiar

Økologiske funksjonsområde for artar inkluderer det som tidlegare blei omtala som viltområde i viltkartlegginga. Metoden for viltkartlegging følgjer prinsippa i Direktoratet for naturforvaltning si handbok 11 Viltkartlegging (2000), som byggjer på Miljødirektoratet si handbok 13 Naturtypekartlegging (Miljødirektoratet 2014) når det gjeld verdsetting. Med vilt meiner vi her dei viltlevande landpattedyra og fuglane som er jaktbare eller som blir forvalta etter viltlova og forskrift om forvaltning av hjortevilt. Data frå den eldre viltkartlegginga på 1980- og 1990-talet er tilfeldige og unøyaktige. Det er desse dataa som ligg i Naturbase i dag. Gjennom møte med viltforvaltninga har vi samla inn ny kunnskap om hjorteviltet, som blir presentert i dette kapittelet.

Figur 3.15-1- Kart over viktige funksjonsområde for artar. Raude område er svært viktig nasjonalt, orange område er viktig regionalt og lokalt, brune områder er for livskraftige artar og vilt.

3.15.1. Eksistende kunnskap

Artslistene frå Artskart gjev ikkje stadfesta funksjonsområde, men peikar ut kva typar funksjonsområde som finst i kommunen og som bør kartfestast. Tabell 3.15-1 samanstillar desse med nøkkelartar, kjelder for avgrensing og aktuelle verkemiddel. Funksjonsområde som er registrerte i Naturbase (mellom anna for sjøfugl på Runde, jf. kap. 3.5) bør leggjast til grunn der dei finst.

Tabell 3.15-1. Funksjonsområde for artar som artslistene peikar ut, med nøkkelartar, kjelde for avgrensing og aktuelle verkemiddel.

Funksjonsområde	Nøkkelartar	Kjelde for avgrensing	Aktuelle verkemiddel
Sjøfuglkoloniar og hekkeområde for sjøfugl	Lunde, lomvi, alke, krykkje, havhest, teist, storskarv, tyvjøl; måsar og ternar på holmar og skjer	Naturbase, SEAPOP	Ferdsleforbod, omsynssone, minkfangst

Funksjonsområde	Nøkkelartar	Kjelde for avgrensing	Aktuelle verkemiddel
Overvintrings- og rastekområde for sjøfugl	Ærfugl, svartand, sjøorre, havelle, bergand, gulnebbblom, horndykker	Naturbase, Artskart	Omsynssone mot utfylling, akvakultur, småbåthamner
Kasteplassar for havert	Havert	Naturbase, lokalkunnskap	Omsynssone mot ferdsløkt.-des.
Korallrev	Augekorall	Mareano, Naturbase	Unngå akvakultur, forankring, dumping
Anadrome vassdrag og utløpsområde	Laks, sjøaure, ål	Lakseregisteret, Vann-nett	Kantvegetasjon, omsynssone i strandsona, fjerne vandringshinder
Hekkeområde for vadefugl i kulturlandskap	Vipe, storspove	Artskart, lokalkunnskap	Tilskot til tilrettelegging, utsett slått
Hekkeområde for rovfugl og ugler	Hubro, hønsehauk	Naturbase (skjerma)	Krav til kraftliner, unngå vindkraft og hyttefelt
Våtmark og næringsrike vatn	Myrrikse, vassrikse, sivhøne, sothøne, dvergdykker, ender, rastande vadefugl	Naturbase, Artskart	Vern mot drenering og utfylling
Naturbeitemark med beitemarkssopp	Vokssoppar, raudsporar, jordtunger	Naturbase (utvald naturtype)	Beiteavtalar, tilskot til utvalde naturtypar
Kystlynghei i hevd	Svartstrupe, purpurlyng, heistorr, irsk myrklegg	Naturbase, NiN-kartlegging	Skjøtsel, fjerning av framande bartre
Oseanisk kystskog og berg	Kystblåfyllt, gullprikklav, skåreblonde, øygardsmose	Naturbase, Artskart	Unngå hogst, granplantning, steinbrot
Yngle- og overvintringsplassar for flaggermus	Nordflaggermus	Artskart, lokalkunnskap	Omsyn ved riving/rehabilitering av eldre bygg

3.15.1.1 Fugl

Hekkeområde. Dei viktigaste hekkeområda er sjøfuglkoloniane på Runde og Svinøya (kap. 3.12), hekkeholmar for måsar, ternar, ærfugl og tjeld i skjergarden, hekkeområde for vipe og storspove på beitemark og fukteng, og dei få våtmarkene med rikser, dykkerar og ender. Hekkeplassar for hubro og hønsehauk er skjerma data i Naturbase.

Trekk- og rasteområde. Herøy ligg i trekkleia langs kysten, og materialet inneheld mange sjeldne trekkgjester (lappsporv, vierspurv, hauksongar, dvergsporv, taigasædgås, dverggås). Grunne sund, pollar og blautbotnsområde som Vaulane, Stokksund-Blikkvågane og Tjørvågosen er raste- og overvintringsområde for sjøender, lommar og vadefugl (jf. kap. 3.6 og 3.7).

Artar knytte til ferskvatn

Naturbase har 224 funksjonsområde for artar i Herøy. Av desse er fleire knytte til ferskvatn og brakkvatn: vassrikse (*Rallus aquaticus*, VU) med eit funksjonsområde på 329 daa, sangsvane med fem beiteområde, smålom med fem punktregistreringar, fossekall med åtte hekkelokalitetar, gråhegre med tre lokalitetar, og siland, grågås og andefuglar med ei rekkje større område i strandsona. Registreringane er gjennomgåande gamle – hovudtyngda er frå 1987–1995, og dei nyaste fossekall- og smålomregistreringane er frå 2005 og 2012. Fleire av områda er dessutan avgrensa som store polygon utan opplysning om funksjon og årstid, slik at dei har avgrensa verdi i konkret arealforvaltning.

3.15.1.2 Pattedyr

Raudlista pattedyr i Artskart er nordflaggermus (VU), havert (VU), piggsvin (NT) og hare (NT). Hjort er det viktigaste jaktbare viltet på land og har spreidd seg til øyane via bruene (omtalt lengre nede). Villgeitene på Skorpa er ein særeigen bestand med kulturhistorisk verdi som beitar kystlyngheia på øya. Oter er venta å førekome langs heile kysten, men er ikkje registrert som raudlista i uttrekket. Mink er omtala under framande artar (kap. 3.17).

3.15.1.3 Fisk og sjøpattedyr

Laks (NT) er registrert 73 gonger, ål (EN) og vanleg uer (EN) nokre få gonger. Sjøaure er ikkje raudlista, men er den viktigaste anadrome arten i dei korte kystvassdraga, og vandringshinder i utløpa (røyr, kulvertar, vegfyllingar) er ein kjend trugsel (jf. kap. 3.10 og 3.16). Havert kastar i ytre skjergard, og steinkobbe er venta å ha liggeplassar i kommunen. Gyte- og oppvekstområde for fisk er omtala i kap. 3.6.6.

3.15.1.4 Insekt

Insekt er nesten fråverande i Artskart for Herøy. Kysthumle (NT, 26 observasjonar) er den einaste raudlista pollinatoren som er registrert, og er knytt til blomsterrike kystenger og lynghei. Vårfluga *Beraea maurus* (VU) er registrert éin gong. Funksjonsområde for insekt (blomsterrike enger, vegkantar, strandenger, daud ved) er ikkje kartlagde.

3.15.1.5 Amfibiar og reptilar

Artskart inneheld berre åtte observasjonar av amfibiar og reptilar i kommunen, og ingen raudlista artar. Yngledammar for frosk og padde og soleksponerte lokalitetar for firfisle og orm er ikkje kartlagde.

3.15.1.6 Hjortevilt – status og bestandsutvikling

Hjortebestanden i Herøy har vakse kraftig dei siste tiåra, i tråd med utviklinga elles på Vestlandet. I perioden 2015–2025 er det felt mellom 72 og 128 hjort årleg. Fellingstalet auka tydeleg frå 2019, og 2024 var eit rekordår med 128 felte dyr. I 2025 blei det felt 126 dyr av 135 tildelte løyve (Herøy kommune 2026). Om lag halvparten av dyra blir felte sør på Gurskøya (B. Eikenes, pers. medd. 2026).

Bestandsindeksane peikar på ein høg bestand. Sett hjort per jegerdag var 2,91 i 2024 og 2,95 i 2025, mot 0,99 i 2015. Ein stor del av auken frå 2017 til 2019 skuldast truleg endra metodikk, og aukande bruk av termisk utstyr kan påverke tala vidare. Vårteljingane auka fram til 2022 og har sidan gått noko ned. Sett kolle per bukk har lege under 1,0 i alle år utanom 2020. Planen har som delmål at indeksen skal liggje mellom 0,7 og 1,0, og i seks av elleve år har han lege under 0,7. Planen peikar på at det kan vere fornuftig å auke delen koller i delar av kommunen. Slaktevektene for kalv og ungdyr kan tyde på ei negativ utvikling, men talgrunnlaget er lite (Herøy kommune 2026). Nasjonalt er nedgang i kroppsvekt nært knytt til aukande bestandstettleik (Meisingset mfl. 2026).

Veksten i hjortebestandane på Vestlandet kjem av retta avskyting sidan 1970-talet, mildare vintrar og attgroing av utmark med mindre husdyrbeite. Klimaframskrivingane tilseier at vinterområda for hjort kan auke vidare (Meisingset mfl. 2026).

Tabell 3.16-1. Tildelte og felte hjort, sett hjort per jegerdag og registrerte viltpåkøyrslar i Herøy 2015–2025.
Kjelde: Forvaltningsplan for hjort for Herøy kommune 2026–2028.

År	Tildelte løyve	Felte dyr	Sett hjort per jegerdag	Påkøyrslar totalt	Påkøyrslar Bergsøya og sørlege Leinøya
2015	129	78	0,99	4	3
2016	132	76	1,25	10	2
2017	112	77	1,10	4	2
2018	112	81	1,92	5	2
2019	115	72	2,78	3	2
2020	122	102	2,34	15	4
2021	121	112	2,90	7	4

2022	121	122	2,49	10	7
2023	135	104	2,16	6	2
2024	135	128	2,91	10	3
2025	135	126	2,95	20	14

Forvaltning og organisering

Forvaltningsplan for hjort for Herøy kommune 2026–2028 blei vedteken av samfunnsutvalet 15.04.2026 og skal reviderast innan 01.05.2029. Hovudmålet er ein sunn og livskraftig hjortestamme med god kondisjon og god alders- og kjønnsfordeling, tilpassa ressursgrunnlaget og samfunns- og næringsinteressene. Delmåla i planen er at bestanden skal reduserast i planperioden, at sett hjort per jegerdag skal stabiliserast under 2,5, at sett kolle per bukk skal liggje mellom 0,7 og 1,0, og at talet på påkøyrslar bør ikkje overstige sju per år (Herøy kommune 2026).

Teljande areal er om lag 81 000 dekar, fordelt på tre vald som alle har bestandsplan. Minstearealet er 600 dekar per fellingsløyve, og kan fråvikast med inntil 50 % etter § 7 i hjorteviltforskrifta. I 2025 blei det tildelt 135 løyve, og tildelinga varierte frå 530 til 720 dekar per dyr. Eit av valda har ein mindre del av arealet sitt i Sande, og jaktfelta Voldnes og Jøsok/Rødskar ligg i eit vald i Sande kommune (Herøy kommune 2026).

Tabell 3.16-2. Vald, teljande areal og tildelte fellingsløyve i Herøy 2025. Kjelde: Forvaltningsplan for hjort for Herøy kommune 2026–2028.

vald	Teljande areal (daa)	Løyve 2025	Dekar per løyve
Ytre Herøy hjorteviltområde	29 712	56	530
Indre Herøy storvald	28 397	47	604
Gurskøy nordvest hjortevald	23 028	32	720
Sum	81 137	135	-

Arealbruk og trekk

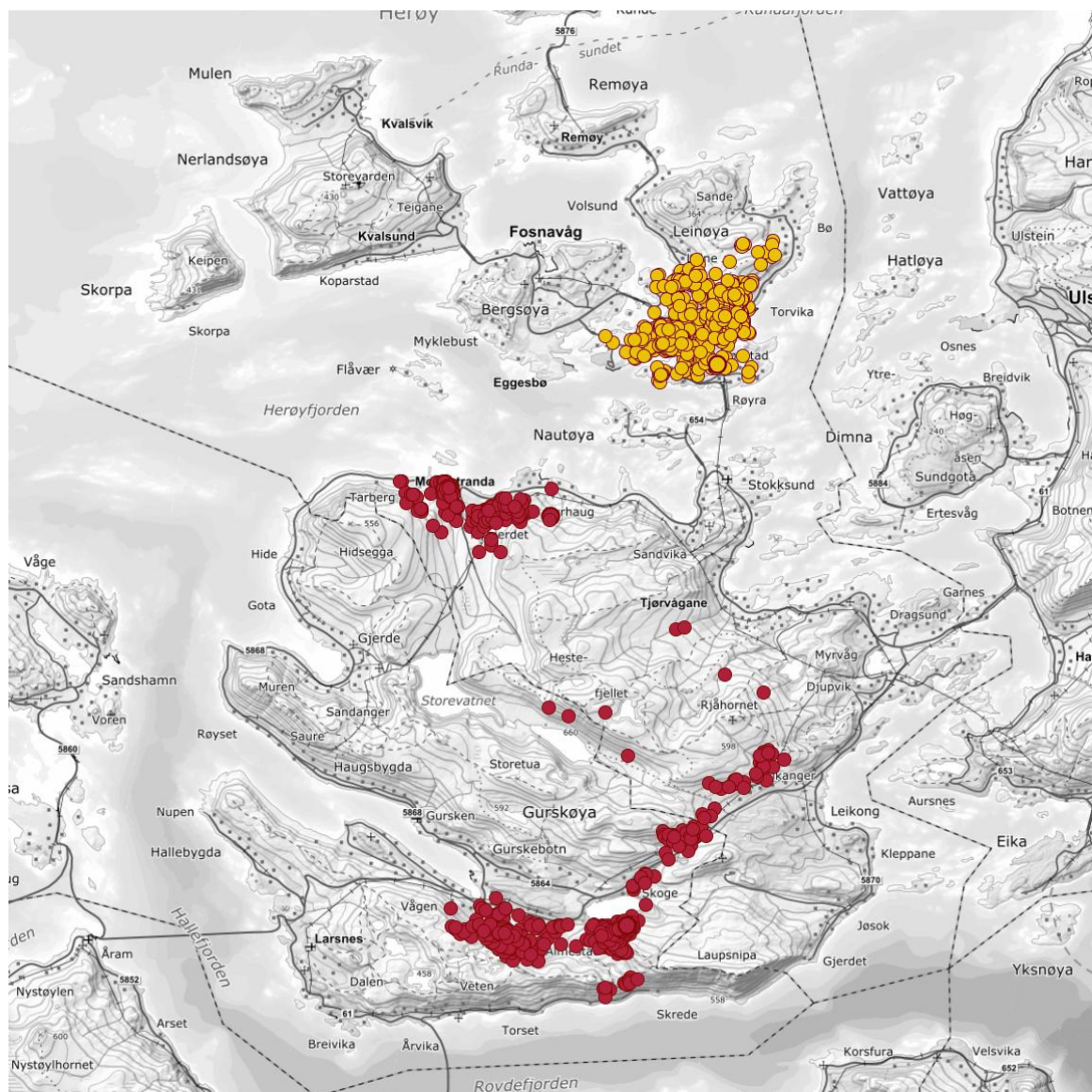
Vesthjort-prosjektet (2019–2025) GPS-merkte 66 hjort på Søre Sunnmøre og i Nordfjord, av desse to i Herøy; begge er bukkar etter namna på GPS-spora i Kilden. Hjorten i regionen er delvis trekkjande: om lag 59 % av dyra var stasjonære, 40 % trekte mellom vinter- og sommarområde, og éin prosent vandra ut. Trekka er korte samanlikna med andre hjorteområde i landet – i snitt 12,8 km for koller og 10,9 km for bukkar – og over tre

fjerdedelar av dei trekkjande dyra trekte kortare enn 20 km. Vårtrekket starta i snitt rundt 10. mai, og hausttrekket i snitt 13. september for koller og 24. september for bukkar. Heile 39 % av hausttrekka starta før jaktstart 1. september, og 71 % før 1. oktober (Meisingset mfl. 2026).

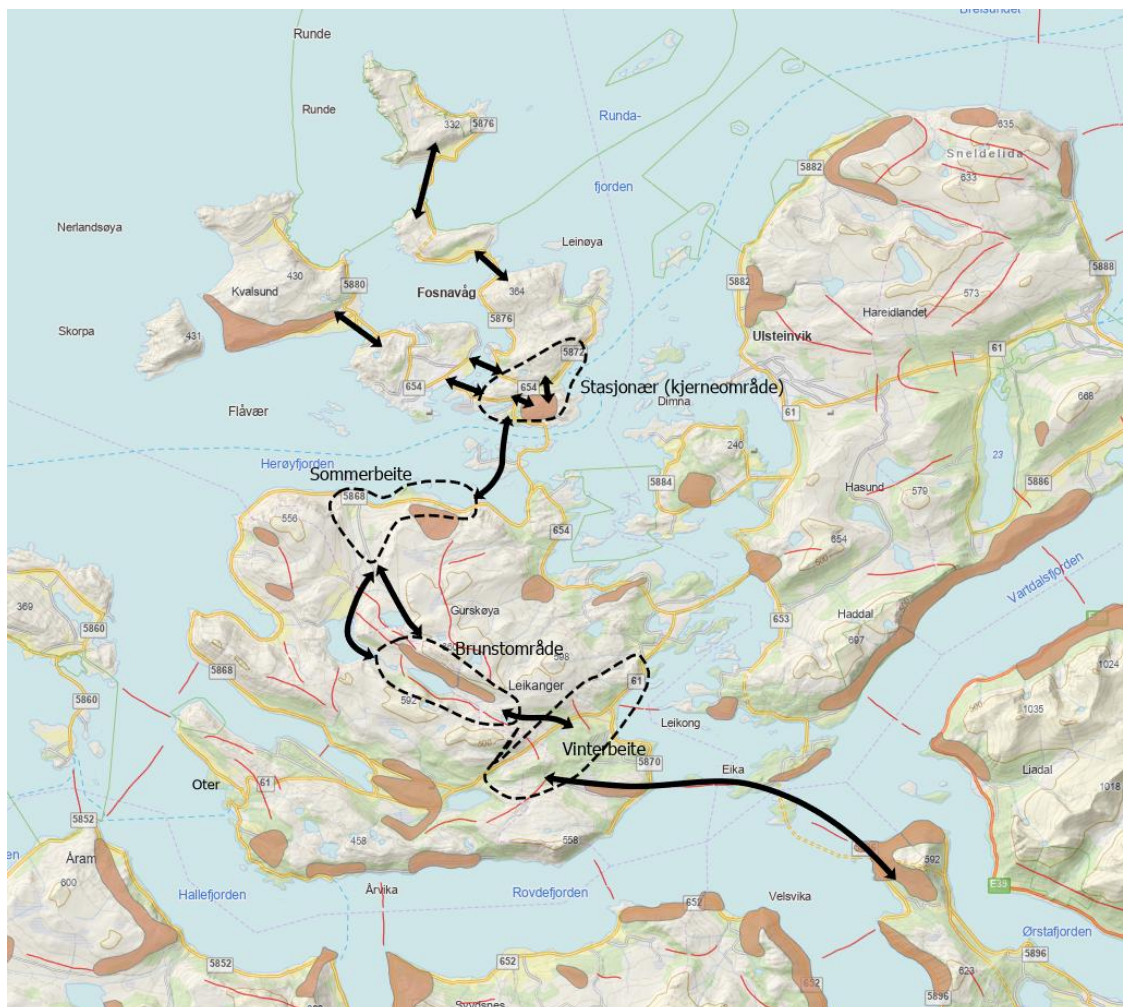
Årsleveområda i regionen er små. Stasjonære koller brukte i snitt 7,5 km² og stasjonære bukkar 20,5 km², medan trekkjande koller og bukkar brukte høvesvis 83 og 103 km². Stasjonære dyr på øyane – Hareid, Ulstein og Herøy – ser ut til å ha mindre leveområde enn dyr på fastlandet, men skilnaden er ein tendens og ikkje statistisk sikker. Arealbruksstrategien er stabil: 96 % av individa hadde same strategi frå år til år (Meisingset mfl. 2026). Alle posisjonsdata er opne og tilgjengelege i kartportalen Kilden – viltkart hos NIBIO.

GPS-sporet etter den eine merkte bukken i Herøy viser sommarbeite ved Moltustranda og i Moltudalen, nær dyrka mark og busetnad. I september trekkjer dyret sørover til brunstområde på sørsida av Gurskøya, mellom anna Sædalen, Raudsandalen og Raudsandvatnet. Om vinteren held det seg i sørvende lier ved Leikongsetra og Almestad, som òg skal vere hovudbrunstområde i Sande, og om våren trekkjer det nordover igjen. Det er òg opplyst om trekk frå Jøsokstranda over Eika til fastlandet ved Berkneset i Ørsta/Volda (B. Eikenes, pers. medd. 2026). Trekkvegane og dei viktigaste kryssingspunkta er viste i figur 3.16-1.

Den andre merkte bukken, ved Frøystad, var svært stasjonær, og det er lite utveksling mellom Gurskøya og Frøystad-området. Materialet er lite – berre to merkte dyr – men peikar i retning av at hjorten i kommunen kan sjåast som to delbestandar: éin knytt til Gurskøya, som heng saman med Sande og med fastlandet i Ørsta/Volda, og éin knytt til øyane Bergsøya, Leinøya, Nerlandsøya og Remøya. Skilnaden i arealbruk mellom dei to merkte bukkane er vist i figur 3.16-2. Hjort på Runde, der det er observert over 50 dyr, og mykje hjort i hagar på Bergsøya, viser at dyra òg brukar dei ytre øyane og tettstadnære areal (B. Eikenes, pers. medd. 2026).

Figur Feil! Bruk fanen Hjem til å bruke 0 på teksten du vil skal vises her. - Kartet viser hvordan dei to merka bukkane bruker arealene på Gurskøya (Bukk 42 / rød) og Leinøya (Bukk 44/gul). Der bukk 44 på Leinøya er mer stasjonær, mens bukk 42 på Gurskøya vandrer mellom sommerbeite i Moltuvika og brunstområdet i Sædalen..

Figur 3.16-1. Viktige viltområde, trekkvegar og kryssingspunkt for hjort i Herøy. Prinsippskisse basert på GPS-data frå Vesthjord (Meisingset mfl. 2026; Kilden – viltkart, NIBIO), Forvaltningsplan for hjort for Herøy kommune 2026–2028 og møte med viltforvaltninga 17.09.2026. Dei brune område er dei gamle funksjonsområda som er registrerte i Naturbase frå 1990-talet.

Påkøyrslar og kryssingspunkt

Fallvilt og påkøyrslar blir registrerte i Hjorteviltregisteret. Talet på påkøyrde hjort har variert mellom 3 og 20 dyr per år i perioden 2015–2025, og 2025 var eit klart toppår med 20 påkøyrslar. Hovudvekta av påkøyrslane skjer på sørlege delar av Leinøya, på Bergsøya og ved Moltustranda; i første halvdel av perioden var Tjørnvåg eit utsett område. På Bergsøya og sørlege Leinøya, strekninga Buholmlinja – Torvik og Røyra, auka talet frå mellom to og sju i året til 14 påkøyrslar i 2025 (Herøy kommune 2026).

Figur 3-16-3 Kart over viltpåkøyrslar i perioden 2000-2026. Potesymbol er påkøyrslar av oter. Kartutsnitt til høgre viser området Bergsøya-Leinøya kor det er flest påkøyrslar. Kjelde: <https://hjorteviltregisteret.no/FallviltInnsyn>

Mange dyr kryssar via eller like ved bruene mellom øyane, mellom anna mellom Leinøya og Bergsøya (B. Eikenes, pers. medd. 2026). Bruene fungerer truleg både som spreingsveggar mellom øyane og som flaskehalsar der risikoen for påkøyrslar er særleg stor. Påkøyrslar er ein trafikkfare og fører til store lidningar for dyra. Delmålet i forvaltningsplanen om at talet på påkøyrslar bør vere høgst sju i året, ligg langt under nivået i 2025.

Skadar på innmark og hjort i tettbygde strøk

Hjorten er ein intermediær beitar som et både gras, urter, kvist og knoppar. I Vesthjørte brukte hjorten innmark 16 % av tida i snitt. Stasjonære dyr brukte innmark mest, og nokre koller brukte over 20 % av tida på innmark i delar av året – såkalla innmarksspesialistar (Meisingset mfl. 2026). Fleire vald i Herøy har rapportert om skadar på innmark, men det finst ingen database der slike skadar blir registrerte (Herøy kommune 2026). Store flokkar på innmark er særleg vanleg om våren.

Hjort i hagar og bustadområde er ei aukande utfordring, særleg på Bergsøya. Dette er ei problemstilling som ligg i skjæringspunktet mellom viltforvaltning, arealplanlegging og trafikktryggleik, og som ikkje kan løysast med avskyting åleine, sidan dei aktuelle areala ofte ikkje er eigna for jakt.

Hjort og naturmangfald

Forvaltningsplanen peikar på at ein høg hjortebestand kan slå negativt ut for naturmangfaldet, og at andre artar kan bli trua dersom bestanden blir for stor (Herøy kommune 2026). Verknadene går mellom anna gjennom beite på lauvtre og på forynging av lauvskog. Samstundes har attgroinga av utmarka gitt hjorten betre tilgang på både beite og skjul (Meisingset mfl. 2026). I Herøy er dette særleg relevant for kystlengheia og

den semi-naturlege marka, der beitetrykk og beitereregime er avgjerande for tilstanden i naturtypen, jf. kapitla om kystlynghei og andre kulturlandskap.

Kva hjortebeitet faktisk betyr for kystlynghei, naturbeitemark og lauvskog i Herøy er lite kjent. Hjortebeite kan i prinsippet både erstatte og kome i tillegg til husdyrbeite, og verknaden er avhengig av tettleik, årstid og kva for vegetasjonstypar dyra brukar. Eldre kunnskap om beitestatus i vinterområda på Søre Sunnmøre finst i Meisingset mfl. (2008). Dette er eit kunnskapshol som er felles for viltforvaltninga og naturforvaltninga, og som bør handterast i samanheng.

Jakt, rekruttering og jaktbare areal

Det er ei utfordring å ta ut nok dyr. Hjorten held seg mykje i område som er lite eigna for jakt, mellom anna nær busetnad og rundt Myklebustvatnet, der det ikkje er lov å jakte. Det gjer at avskytinga ikkje alltid kan rettast mot dei områda der skadane og påkøyrslane er størst, sjølv om dette er eit uttalt mål i forvaltningsplanen.

Snittalderen blant jegerane er høg, og rekruttering av yngre jegerar blir avgjerande for å kunne regulere bestanden om 10–15 år. Aktuelle tiltak som blei drøfta på møtet er jegerprøvekurs og eksamen lokalt, tiltak for å halde ved lag jaktkulturen i bygdene – i dag finst det ikkje organiserte aktivitetar – og å gjere jakta meir tilgjengeleg og stimulerande, mellom anna gjennom bruk av termiske kikkertsikte (B. Eikenes og R. Pettersen, pers. medd. 2026).

Forvaltningsskala og samarbeid over kommunegrensene

Vesthjort viser at dei fleste valda i regionen er for små til ei reell bestandsretta forvaltning. For å fange opp om lag 80 % av dyra bør eit bestandsplanområde vere minst 100 km². Ein gjennomsnittleg GPS-merkt hjort brukte 1,5 kommunar i løpet av eit år, og blant dei trekkjande dyra brukte 76 % mellom to og fem kommunar (Meisingset mfl. 2026).

Herøy har eit teljande areal på om lag 81 km², fordelt på tre vald, altså om lag 27 km² per vald. Meisingset mfl. (2026) opererer med eit noko høgare teljande jaktareal for Herøy, 84,5 km², og eit snitt på 28,2 km² per vald. Valda er store samanlikna med Ulstein, Hareid, Sande, Ørsta og Volda, men mindre enn i Vanylven. Det teljande arealet i heile kommunen er likevel mindre enn den tilrådde storleiken på eit bestandsplanområde. Sidan Gurskøya er delt med Sande, og hjort trekkjer til Ørsta og Volda, er samarbeid over kommunegrensene ein føresetnad for å nå bestandsmåla, jf. hjorteviltforskrifta § 4 og prinsippet om grenselaus forvaltning i den nasjonale hjorteviltstrategien.

3.15.1.7 Småvilt

Av småvilt finst det rype og hare i Herøy, og orrfugl er registrert på Gurskøya (B. Eikenes, pers. medd. 2026). Hare står som nær truga (NT) på Norsk raudliste for artar 2021 (Artsdatabanken 2021), jf. kap. 3.15. Det finst lite systematisk kunnskap om bestandsstatus, utbreiing eller uttak for småviltet i kommunen, og småviltjakta er ikkje kvoteregulert på grunnlag av lokal bestandsovervaking.

3.15.1.8 Grågås

Grågås kan gjere beiteskadar på innmark, og hausting og skadefelling er dei viktigaste verkemidla. Herøy har hatt ein felles forvaltningsplan for grågås saman med fire andre kommunar, men planen har gått ut. Det blir framleis gjennomført noko skadefelling (B. Eikenes, pers. medd. 2026). Ein ny felles plan bør vurderast, sidan grågåsa flyttar seg mellom kommunane og forvaltninga difor har same skalaproblem som hjorteforvaltninga. Grågås må elles sjåast i samanheng med dei andre våtmarksfuglane og med strandsone- og innmarkslokalitetane som er omtala i kapitla om kyst og strandsone og om myr og våtmark.

3.15.1.9 Raudrev og mink

Raudrev er observert og felt i Herøy. Det er i dag ingen kjend revproblematikk, og praksis er at observert raudrev skal skytast (B. Eikenes, pers. medd. 2026). Ei fast etablering av rev på øyane kan få store konsekvensar for bakkehekkande fugl, og særleg for sjøfuglkoloniane, jf. kapitlet om Runde fuglefjell.

Mink er ein framand art med svært høg økologisk risiko (Artsdatabanken 2023) og ein alvorleg trussel mot bakkehekkande sjøfugl. Statens naturoppsyn driv fangst av mink på Runde. For om lag ti år sidan kjøpte kommunen inn minkfeller med midlar frå viltfondet, og fellene blei nytta av den lokale jeger- og fiskarforeininga. Resultatet av dette arbeidet er ikkje dokumentert (B. Eikenes, pers. medd. 2026). Mink er elles omtala i kapitlet om framande artar.

3.15.1.10 Andre spesielle naturtypar

Ein eigen verdi knytt til berggrunnen er lokaliteten Gurskøya: Raudskar (129 daa), ultrabasisk og tungmetallrik mark i låglandet. Dette er utvald naturtype med svært stor verdi, og den einaste lokaliteten i kommunen der berggrunnen sjølv skaper naturverdien.

3.15.2. Kunnskapsmanglar

- **Fuglar:** Viltkartet frå 1980-talet er ikkje digitalisert. Hekkeområde for vipe, storspove og våtmarksfugl, og raste- og overvintringsområde for sjøender og vadefugl, bør kartfestast på nytt.
- **Pattedyr:** Kasteplassar for havert, liggeplassar for steinkobbe, flaggermuskoloniar og oterførekomstar er ikkje kartlagde.
- **Insekt:** Praktisk talt ikkje kartlagt. Pollinatorar i kystlynghei, strandeng og naturbeitemark bør prioriterast.
- **Amfibiar og reptilar:** Ingen systematisk kunnskap om yngledammar eller førekomst.
- **Hjortevilt:** Trekkveggar og kryssingspunkt for hjort er ikkje kartfesta i kommunen sine kartdatabasar, sjølv om GPS-data ligg ope tilgjengeleg i Kilden. Utan ei slik kartfesting kan kunnskapen ikkje brukast systematisk i arealplanlegginga.
 - Berre to dyr er GPS-merkte i Herøy. Materialet gjev eit godt bilete av to arealbruksstrategiar, men ikkje av variasjonen i bestanden, og seier lite om kollene, som utgjer hovuddelen av bestanden.
 - Det finst ingen database for beiteskadar på innmark og i hagar, og omfanget er difor ikkje kjent.
 - Omfanget av termisk utstyr under jakta er ukjent, og verknaden på sett hjort-statistikken er ikkje vurdert.
 - Effekten av hjortebeite på kystlynghei, naturbeitemark og lauvskog i Herøy er ikkje undersøkt.
 - Gamle viltkartleggingar i «arters funksjonsområde» i Naturbase er lite relevante for hjort i dag, sidan arten no finst nesten overalt der det er skog, hei, myr og dyrka mark. Viltkartet frå 1980-talet er ikkje digitalisert, jf. kap. 3.15.
 - Det finst ingen systematisk kunnskap om bestandsstatus for småvilt (rype, hare, orrfugl) i kommunen.
 - Resultatet av minkfangsten dei siste ti åra er ikkje dokumentert, og det er uklart kven som sit på eventuelle data.

3.15.3. Trugslar

Trusselbiletet for artsmangfaldet av ulike dyr er ofte samansett og variert. Viktige faktorar er:

- **Habitatøydlegging:** Arealbruksendringar og habitatøydlegging er den viktigaste trusselen mot biologisk mangfald i Noreg. Intensivering av landbruk, opphøyr av skjøtsel, hytteutbygging og skogsdrift med øydleggande metodar som flatehogst

kan føre til tap av leveområde for mange artar, inkludert fuglar, insekt, amfibiar og pattedyr. Fragmentering av habitat kan òg redusere moglegheiter for forflytting og spreiding, og avgrense tilgang til nødvendige ressursar.

- **Klimaendringar:** Global oppvarming påverkar økosystema ved å endre klima- og vêrmønster, noko som igjen kan påverke tilgangen på næring og kor godt leveområda er eigna. Endringar i temperatur og nedbør kan føre til forskyving av artar og endringar i livssyklusar. For sjøfuglane på Runde er endra næringstilgang i havet den viktigaste verknaden.
- **Forureining:** Kjemikaliar som pesticid og tungmetall kan forureine miljøet og ha negative effektar på helsa til dyrelivet. Vassforureining kan særleg skade amfibiar, som er avhengige av vassmiljø for reproduksjon. Marin forsøpling og plast er ein særleg trugsel for sjøfugl.
- **Framande artar:** Innføring av artar som ikkje høyrer heime i området kan konkurrere med dei stadeigne artane om ressursar, introdusere sjukdomar og endre strukturen i økosystema. Mink er den framande arten med størst skadeverknad på fuglelivet i Herøy (kap. 3.17).
- **Overhausting og forstyrning:** Jakt, fiske og fangst som ikkje er berekraftig kan redusere bestandar. Forstyrning frå ferdsle og turisme i hekke- og kasteperiodar er ein aukande trugsel i sjøfuglkoloniane og på kasteplassane for sel.

Trusselbiletet knytt til jaktbart vilt i Herøy gjeld både truslar mot viltet sjølv og verknader av ein høg viltbestand på anna naturmangfald og på samfunnsinteresser:

- Høg bestandstettleik av hjort, med fare for lågare kondisjon, lågare slaktevektar og auka beitetrykk på utmark og innmark.
- Viltpåkøyrslar, særleg ved bruene og på Bergsøya, sørlege delar av Leinøya og Moltustranda. Påkøyrslane er ein trafikktryggleiksrisko og ei dyrevelferdssak.
- Beitepress frå hjort på semi-naturleg mark, kystlynghei og lauvskog, med moglege verknader for artsmangfaldet i desse naturtypene.
- Nedbygging og oppstyking av trekkvegar og av brunst- og vinterområde gjennom utbygging og vegtiltak, jf. kapitlet om landskapsøkologiske samanhengar.
- Avgrensa jaktbare areal og ein aldrande jegerstand, som saman gjer det vanskeleg å ta ut nok dyr der dyra faktisk held til.
- Forvaltningseiningar som er mindre enn leveområda til bestanden, slik at avskytinga i ein kommune blir motverka av avskytinga i nabokommunane.

- Framande og introduserte predatorar, først og fremst mink, og ei eventuell etablering av raudrev på øyane, som trugar bakkehekkande fugl og sjøfuglkoloniane.
- Manglande forvaltningsplan for grågås, med risiko for auka beitekonflikt på innmark.

3.15.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

Habitatbevaring og restaurering. Bevare og restaurere eksisterande naturlege habitat av høg kvalitet for trua og sårbare artar. Auke kunnskapen om kor hotspot-habitat ligg i kommunen. Bevaring, vern og restaurering av område med gammal skog, myr, slåttemarkar, naturbeitemarker og soleksponerte lier som er viktige for både pattedyr, fuglar, insekt, amfibium og reptil. Unngå flatehogst og fremje berekraftige skogsdriftspraksisar. Kartleggje område med høg naturverdi som er lite kartlagde og implementere tiltak for bevaring.

Artsovervaking og kunnskapsbygging. Forbetre overvakingsarbeidet av trua artar og oppdatere kunnskapsstatusen om biodiversitet. Utvikle eit systematisk overvakingsprogram for trua pattedyr, fuglar, insekt og amfibium. Informasjon til befolkninga og turistar om artar (fuglar, pollinerande insekt), deira betydning og korleis innbyggjarar kan bidra til å ivareta artane.

Kartfeste dei funksjonsområda i tabell 3.15-1 som ikkje ligg i Naturbase, med prioritet til kasteplassar for havert, hekkeområde for vipe og storspove, raste- og overvintringsområde for sjøfugl, og flaggermuskoloniar.

Oppdatere kunnskapen om vassfugl i dei viktigaste vatna og brakkvasslokalitetane (Myklebustvatnet, Tjørnvågosen, Stokksund-Blikkvågane), og vurdere ferdselsrettleging i hekketida.

Handtering av framande artar. Redusere påverknaden frå framande artar som mink på det lokale dyrelivet. Implementere kontrolltiltak for framande artar.

Samfunnsengasjement og medvit. Engasjere lokalsamfunnet aktivt i bevaringstiltak og auke medvitet om det lokale biologiske mangfaldet. Oppmuntre til miljøvenlege praksisar og skape partnerskap med lokale skular og organisasjonar for å styrke miljømedvitet. Berekraftig økoturisme kan bidra til vern av viktige leveområde og skape verdi.

Berekraftig jaktpolitikk. Herøy kommune skal forvalte hjorteviltet slik at bestanden er i balanse med beitegrunnlaget og med samfunnsinteressene, og slik at trekkvegar og viktige funksjonsområde for vilt blir tekne vare på i arealforvaltninga. Sikre at jakt og fangst

av dyreliv er berekraftig og ikkje skadar lokale populasjonar. Innføre kvoter for småviltjakt basert på lokal bestandsovervaking og revidere regelverket jamleg for å tilpasse det til bestandsendringar.

- Styrke kontroll og reguleringar for å hindre overbeskatning av artar.
- Kartfeste trekkvegar, brunst- og vinterområde og kryssingspunkt for hjort ved å hente ned GPS-spora frå Kilden og kople dei mot fallviltdata frå Hjorteviltregisteret. Resultatet bør leggjast inn som eit eige temakart i kommunen sitt kartgrunnlag.
- Ta omsyn til trekkvegar, brunst- og vinterområde i kommuneplanen sin arealdel og i reguleringsplanar, og vurdere omsynssoner der kunnskapsgrunnlaget er godt nok.
- Gjennomføre avbøtande tiltak mot viltpåkøyrslar i samarbeid med vegeigar: fareskilt, siktrydding langs veg, og vurdering av viltgjerde eller tilrettelagde kryssingspunkt ved bruene, på Bergsøya, sørlege delar av Leinøya og Moltustranda.
- Følgje opp forvaltningsplanen for hjort, med høgt uttak i område med mykje påkøyrslar og skadar, og aktiv bruk av 50 %-regelen ved tildeling av fellingsløyve.
- Etablere ei enkel registrering av beiteskadar på innmark og i hagar, slik at skadeomfanget kan dokumenterast og brukast i bestandsplanane.
- Arbeide for eit felles bestandsplanområde eller forpliktande samarbeid med Sande, Ørsta og Volda om felles mål og avskytingsstrategi, jf. hjorteviltforskrifta § 4.
- Styrkje rekrutteringa av jegerar gjennom lokale jegerprøvekurs, mentorordning og aktivitetar for ungdom, i samarbeid med jeger- og fiskarforeininga og valda.
- Undersøkje verknaden av hjortebeite på kystlynghei, naturbeitemark og lauvskog, gjerne gjennom enkle beiteburregistreringar i utvalde lokalitetar, kopla til skjøtselsplanane for kystlynghei.
- Kartleggje status for småvilt (rype, hare, orrfugl) og vurdere om småviltjakta bør regulerast på grunnlag av lokal bestandsovervaking.
- Ta initiativ til ein ny felles forvaltningsplan for grågås saman med nabokommunane.
- Styrkje og dokumentere minkfangsten, særleg rundt sjøfuglområda, og avklare kven som forvaltar fellene og eventuelle data frå tidlegare fangst.

3.15.5. Kjelder

- Herøy kommune (2026). Forvaltningsplan for hjort for Herøy kommune 2026–2028. Vedteken av samfunnsutvalet 15.04.2026.
- Meisingset, E.L., Brekkum, Ø. & Unsgård, E. (2026). Vesthjort – Et merkeprosjekt for hjort på Søre Sunnmøre og i Nordfjord. Sluttrapport med oppsummering av resultater. NIBIO Rapport 12(88).

- Meisingset, E.L., Brekkum, Ø. & Ebbesvik, M. (2008). Kartlegging av beitestatus i vinterområder for hjort på Søre Sunnmøre. Bioforsk Rapport 3(70).
- NIBIO. Kilden – viltkart. GPS-spor Heroy_Bukk_Red_42 og Heroy_Bukk_Red_44. kilden.nibio.no, henta 17.09.2026.
- Forskrift om forvaltning av hjortevilt (hjorteviltforskrifta), FOR-2016-01-08-12.
- Pers. medd.: B. Eikenes (viltforvaltar, Herøy kommune), A.K. Løberg (leiar landbruksavdelinga, Herøy kommune) og R. Pettersen (Gurskøy nordvest hjortevald), møte 17.09.2026.

3.16. Landskapsøkologiske samanhengar

3.16.1. Eksisterande kunnskap

Tema som er omtala til no, tek for seg kvart enkelt økosystem, naturtype eller art. Det totale naturmangfaldet opererer for mange artar i ein større skala der førekomstane verkar saman og dannar samanhengande naturområde. Dette er det vi kallar landskapsøkologiske samanhengar. Desse er viktige fordi velfungerande korridorar og habitat som utfyller kvarandre sine funksjonar, er avgjerande for det samla artsmangfaldet.

Arealbruk er faktoren som påverkar landskapet sitt romlege mønster i størst grad, og som igjen har innverknad på utbreiing og førekomst av artar og endringar i deira bruk av landskapet. Korridorar i landskapet er viktige element for mange artsgrupper. Større dyr som hjortedyr og rovdyr beveger seg over store areal og følgjer gjerne naturlege korridorar, til dømes langs høgdedrag eller vassdrag. Fragmentering av leveområde for eksempelvis villrein, samt barrierar og vandringshinder i korridorar, er aktuelle problemstillingar for Herøy.

I meir bebygde område eller intensivt drivne landbruksområde er ein god blågrøn infrastruktur (nettverk av vassdrag og grønstruktur) svært viktig for dyre- og plantelivet, sidan mykje av arealet er ueigna som leveområde.

Det finst ingen gjeldande metodikk for kartlegging av landskapsøkologiske samanhengar, så i stor grad blir kommunane sine viltkartleggingar eller eigne analysar av samanhengande grøntområde med låg menneskeleg påverknad nytta. Det er nyleg publisert nasjonale kart over grøn infrastruktur for pollinatorar (solitære bier) og elg i kartdatabasen Naturbase. Desse karta er foreløpig vanskelege å nytta på eit lokalt nivå.

Oppsummert er dei viktigaste landskapsøkologiske elementa i Herøy kommune følgjande:

- Havstraumane og den norske kyststraumen, som knyter gyte-, oppvekst- og beiteområda i Herøy saman med havområda omkring gjennom transport av egg, larvar, næring og framande artar.
- Mosaikken av marine naturtypar innaskjers – tareskog, ålegrasenger, blautbotn, strandeng og pollar – som til saman utgjør samanhengande funksjonsområde for fisk, botndyr og fugl.
- Straumrike sund og tersklar (t.d. Dragsund, Vaulane, Straumane) som styrer vassutskiftinga og dermed kva naturtypar og artar som finst innanfor.
- Sjøfuglkoloniane på Runde, Svinøya og Grasøyane som knutepunkt mellom hav og land, med beiteområde langt utanfor kommunegrensa.
- Kystvassdraga med sjøaure og ål, som bind saman ferskvatn, strandsone og sjø.
- Øyane som «stepping stones» for landartar som oter og fugl, og sjøen som barriere for artar med avgrensa spreieevne.
- Kystlynghei-, myr- og kulturlandskapsmosaikken på land, med kantsoner og vassdrag som korridorar.

3.16.1.1 Landskapsøkologi i kyst- og havøkosystema

Om lag 90 prosent av Herøy er sjø, og dei landskapsøkologiske samanhengane i kommunen er difor i hovudsak marine. Landskapsøkologi i sjø skil seg frå landskapsøkologi på land på fleire viktige punkt. På land er korridorar og barrierar oftast fysiske strukturar i terrenget. I sjø er det vassmassane sjølve – straum, tidvatn, lagdeling og vassutskifting – som avgjer korleis område heng saman. Dei fleste marine artar har frittsymjande egg- og larvestadium som blir spreidde passivt med straumen, og for desse artane er «korridoren» sjølve straumsystemet. Samanhengane går difor over langt større avstandar enn på land, og kjenner ingen kommunegrenser. Same kunnskapsgrunnlaget viser at 40,6 prosent av sjøarealet ikkje er sjømålt, og at hovuddelen av tareskogregistreringane er modellerte. Kunnskapen om marine samanhengar er såleis enno svakare enn kunnskapen om dei enkelte naturtypane.

Havstraumane som korridor. Kyststraumen og møtet med atlantisk vatn utanfor Herøy er omtala i kapittelet om naturgrunnlaget. I landskapsøkologisk samanheng er straumsystemet den viktigaste korridoren i kommunen. Gyte- og oppvekstområde dekkjer 35 prosent av sjøarealet, og for sild, kysttorsk og torsk er gyteområda i Herøy avhengige av at egg og larvar driv til eigna oppvekstområde – i eller utanfor kommunen. Kysttorsk er eit godt døme: lokale gytefelt i skjerma fjord- og sundområde er knytte til grunne oppvekstområde med ålegras og tareskog gjennom relativt korte transportveggar, og tap av eitt ledd i kjeda kan slå ut heile den lokale bestanden. Straumen gjer òg at Herøy er mottakar av det som skjer

oppstraums (sør og vest), og leverandør til områda nedstraums (nord). Larvespreiing, framande artar, lakselus, næringssalt og forureining følgjer dei same vegane.

Habitatmosaikk og funksjonell samanheng innaskjers. Dei marine naturtypene i kommunen er omtala kvar for seg i kapittelet om marine område, men økologisk fungerer dei som eitt system. Mange fiskeartar nyttar ålegrasenger og grunne blautbotnsområde som oppvekstområde dei første leveåra, tareskogen som beite- og skjulområde som vaksne, og djupare sund og fjordbasseng som gyte- og overvintringsområde. Vadefugl og sjøfugl vekslar mellom blautbotn ved lågvatn, strandeng ved høgvatn og sjøen utanfor. Kvar enkelt lokalitet er difor verd meir når nabolokalitetane er intakte, og verdien av eit tiltak må vurderast ut frå kva det gjer med heile mosaikken – ikkje berre med arealet som blir bygd ned. I Herøy er slike mosaikkar særleg tydelege i Vaulane mellom Leinøya og Bergsøya, i Dragsund-området på Gurskøya, ved Tjørvågosen og i Goksøyrvika på Runde, der strandeng, blautbotn, ålegras og tareskog ligg tett saman og går over i kvarandre.

Sund, tersklar og vassutskifting. Sund og tersklar er dei naturlege «flaskehalsane» i det marine landskapet. Straumrike sund som Straumane på Bergsøya og Dragsund har høg vassutskifting og tareskog, medan tersklar inn mot pollar og lukka vågar gjev naturleg avgrensa vassutskifting og eigne, ofte sårbare, artssamfunn. Desse naturlege barrierane er ein del av naturmangfaldet i seg sjølv. Problemet oppstår når menneskeskapte inngrep endrar geometrien: vegfyllingar over sund, moloar, brufundament, utfyllingar i sjø og lukking av straumar reduserer vassgjennomstrøyminga, endrar sedimentasjonen og kan over tid forvandle ein produktiv poll til eit oksygenfattig basseng. Herøy har fleire sund som er heilt eller delvis fylte att i samband med veg- og brubygging mellom øyane, utan at verknaden på vassutskifting og naturtypar innanfor er dokumentert. Vassforskrifta og vassførekomstane i Vann-nett gjev ei naturleg ramme for å vurdere slike samanhengar, sidan kvar vassførekomst er avgrensa nettopp ut frå straum- og utskiftingstilhøve.

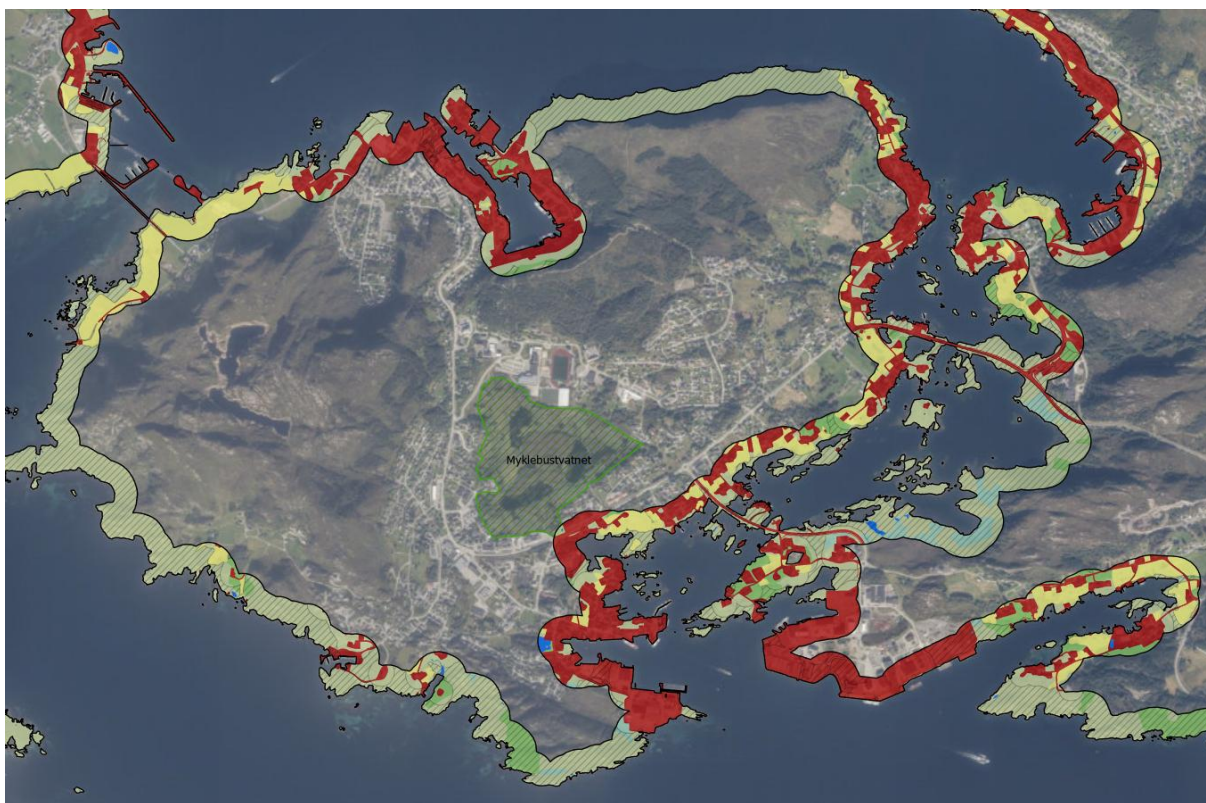
Sjøfuglane som kopling mellom hav og land. Sjøfuglkoloniane på Runde, Svinøya og Grasøyane er dei tydelegaste døma på landskapsøkologisk samanheng over store avstandar. Hekkelokalitetane er små, men fuglane hentar næring over eit beiteområde som for lunde, havsule og lomvi strekkjer seg fleire titals kilometer ut i havet, og utanfor hekkesesongen over heile Nord-Atlanteren, slik SEATRACK-dataa viser. Bestandsutviklinga på Runde er difor styrt av tilhøva i havområde langt utanfor kommunen sin råderett, samstundes som kommunen rår over dei faktorane som avgjer om fuglane får hekke i fred: ferdsel, forstyrning, predatorar og inngrep i og ved koloniane. Fuglane fører òg næring frå havet inn på land, og gjødslinga frå koloniane pregar vegetasjonen i fuglefjella og myrane

på Runde. Sjøfuglane er såleis ein «leverandør» av næring og biologisk mangfald til landøkosystema.

Kystvassdraga som blågrøne korridorar. Sjøaure og ål er artar som lever heile livet i grensa mellom ferskvatn og sjø, og som er heilt avhengige av fri vandringsveg mellom bekk, os og sjø. Kystbekkane i Herøy er korte og bratte, og mange er lagde i røyr, kulvertar eller stengde av vegfyllingar i utløpet. Eit vandringshinder på nokre få meter kan gjere ein heil bekk utilgjengeleg. Osane med brakkvatn, strandeng og blautbotn er i tillegg nøkkelområde der ferskvasstilførsel, næring og sediment møter sjøen, og fleire av dei viktigaste strandsonelokalitetane i kommunen (Tjørvågosen, Vaulane) ligg nettopp i slike osar. Vassdrag, os og grunt sjøområde bør difor forvaltaast som éin samanhengande blågrøn korridor.

Øyane som «stepping stones» og sjøen som barriere. For landlevande artar er øylandskapet i Herøy eit klassisk landskapsøkologisk system: kvar øy er ein habitatflekk, og sjøen mellom er ein barriere som er lett å krysse for fugl, flaggermus og oter, men vanskeleg for pattedyr med dårleg spreieevne, amfibiar, krypdyr og mange insekt og planter. Avstand og storleik på øyane avgjer kva artar som finst der, og små øyar er meir utsette for lokal utdøying. Bruene mellom øyane har samstundes opna nye vegar for artar som tidlegare var avgrensa av sjøen, mellom anna hjort, mink og fleire framande planteartar. Landskapsøkologien i øyriket handlar difor både om å ta vare på samanhengar og om å avgrense uønskt spreieing.

Strandsona som korridor og flaskehals. Overgangen mellom land og sjø er den viktigaste landskapsøkologiske korridoren i kommunen, og samtidig den mest nedbygde. Grunnkartet for arealrekneskap viser at 100-metersbeltet dekkjer 19 081 daa, 16,0 % av land- og ferskvassarealet, men rommar 41 % av alt bygd og opparbeidd areal i Herøy og 99 % av kyststrender, svaberg og dyner (jf. tabell 5 i kap. 3.7). Dei naturtypane som er heilt avhengige av kontakt med sjøen, ligg dermed i det same beltet som byggjepresset er størst. Det er dette som gjer «coastal squeeze» reell i Herøy: der bakkanten er bygd ned, har strandengene, tangvollane og dyneområda ikkje areal å flytte seg inn på når havnivået stig.

Figur 3.16-1 - Viser fragmentering av strandsona rundt Bergsøya og potensielt tilgjengelig strandsone (skravrur). Raude farge er nedbygde arealer - gul er dyrka mark.

Klimaendringar og behov for samanheng. Stigande havtemperatur, havforsuring og endra lagdeling flyttar utbreiingsgrensene for marine artar nordover og oppover i vassøyla. Artar som skal tilpasse seg treng samanhengande habitat å flytte seg gjennom. Intakte korridorar og mosaikkar av marine naturtypar er såleis eit klimatilpassingstiltak i seg sjølv, medan fragmenterte og isolerte førekomstar er meir sårbare for tap.

Metodar og datagrunnlag. Det finst heller ikkje for sjø nokon fastlagd metodikk for kartlegging av landskapsøkologiske samanhengar, men fleire verktøy kan kombinerast: straum- og spreingsmodellar (t.d. NorKyst800 og Havforsking sin partikkelspreiingsmodellar) for larvedrift og lakselus, marine grunnkart der dei finst, Naturbase sine naturtype- og funksjonsområdedata, Vann-nett sine vassførekomstar og SEAPOP/SEATRACK-data for sjøfugl. Nasjonale kart over grøn infrastruktur er så langt berre utarbeidde for landartar. For Herøy vil ein enkel GIS-basert analyse som legg dei marine naturtypane, gyte- og oppvekstområda, straumsystema og kjende barrierar oppå kvarandre, kunne gje eit første oversyn over dei viktigaste samanhengane og flaskehalsane.

3.16.2. Kunnskapsmanglar

Det finst ingen systematiske landskapsøkologiske analysar som avdekkjer og synleggjer viktig blågrøn infrastruktur mellom kjerneområde i utvalde økosystem, til dømes for vilt og kulturlandskapsartar.

For kyst og hav er kunnskapsmanglane særleg store:

- Det er ikkje gjort nokon analyse av marin konektivitet i kommunen – korleis gyte-, oppvekst- og beiteområde heng saman gjennom straumsystema, og kva område som fungerer som kjelde- og mottakarområde for larvar.
- Verknaden av eksisterande vegfyllingar, moloar og bruer på vassutskifting og naturtypar i sund, vågar og pollar er ikkje dokumentert.
- Sjøaure- og ålførande bekkar og vandringshinder i utløpa er ikkje systematisk kartlagde.
- Beite- og funksjonsområde for sjøfuglane i sjøareala innanfor kommunen er dårleg avgrensa, sjølv om koloniane er godt overvaka.
- 40,6 prosent av sjøarealet manglar djupnedata, og dei fleste tareskogregistreringane er modellerte. Utan grunnkart og faktisk utbreiing er det vanskeleg å vurdere samanhengar mellom naturtypar.
- Kunnskapen om marine samanhengar over kommunegrensa, mot Ulstein, Sande og havområda utanfor, er ikkje samordna mellom kommunane.

3.16.3. Trugslar

- Utbygging og samferdselstiltak som bryt store, samanhengande naturområde.
- Tiltak som skaper barrierar i korridorar for arealkrevjande artar som storvilt, sjøaure m.m.
- Fjerning av kantsoner og blågrøne strukturar i meir bebygde område.
- Utfyllingar, moloar, vegfyllingar og brufundament i sund og vågar som reduserer vassutskiftinga og bryt samanhengen mellom marine naturtypar.
- Røyrlegging, kulvertar og stenging av bekkeutløp som hindrar vandring for sjøaure og ål mellom ferskvatn og sjø.
- Nedbygging av små, men kritiske ledd i habitatmosaikken – strandenger, blautbotn og ålegrasenger – som isolerer dei attverande førekomstane frå kvarandre.
- Taretråling og andre tiltak som fragmenterer samanhengande tareskogområde.
- Akvakultur og skipsfart som spreier lakselus, framande artar og næringssalt langs dei same straumkorridorane som larvar og næring følgjer.

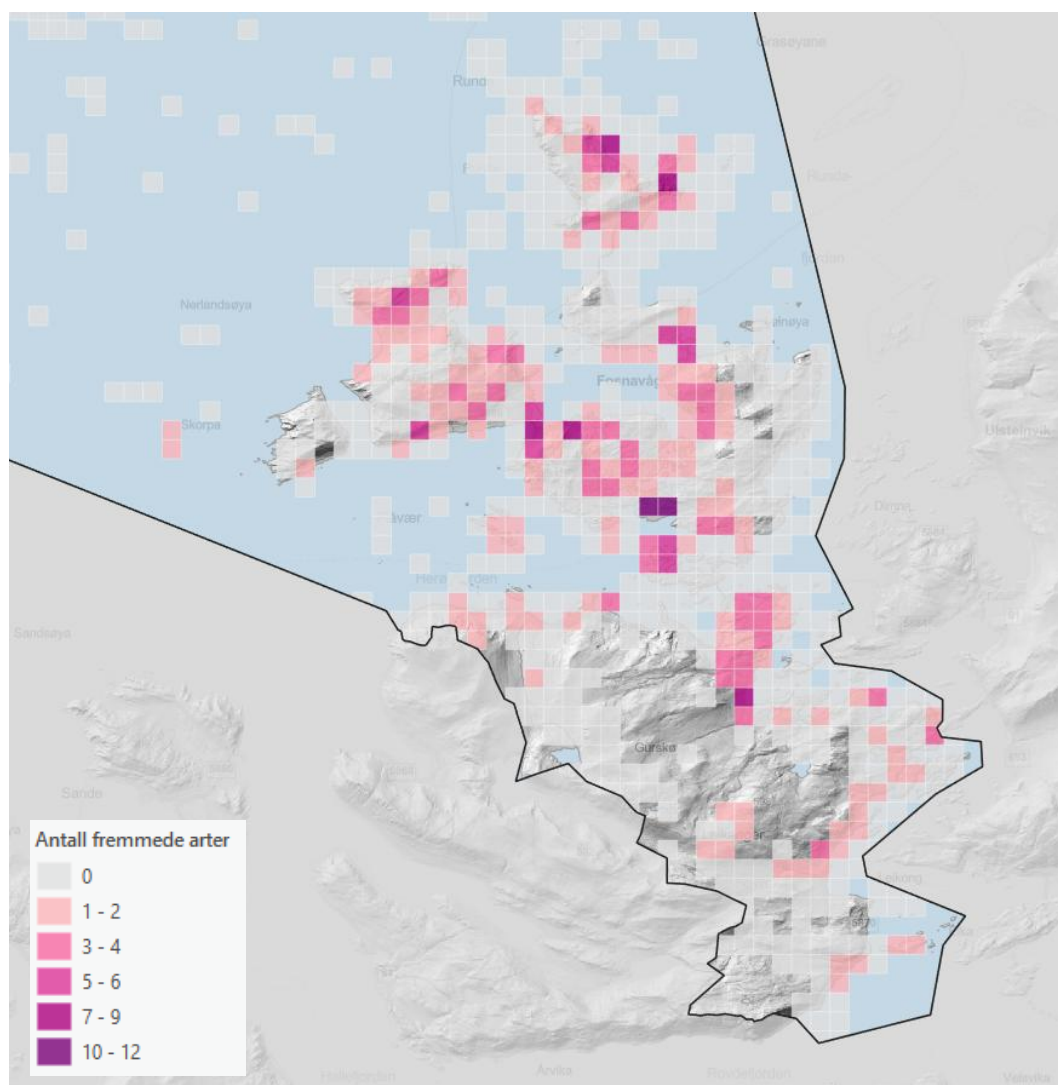
- Forstyrning i og kring sjøfuglkoloniane, som svekkjer koplinga mellom hekkeområde på land og beiteområde i havet.
- Klimaendringar som flyttar artsutbreiingar raskare enn fragmenterte marine habitat kan følgje opp.

3.16.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

- Kartleggje og synleggjere særleg viktige korridorar som bør takast omsyn til i areal- og naturforvaltninga.
- Sikre korridorar for artar knytte til kulturlandskapet gjennom til dømes artsrike vegkantar.
- Kartleggje og oppretthalde viktig kantvegetasjon langs dyrka mark og alle vassdrag. Sørgje for å oppretthalde og restaurere samanhengande blågrøn infrastruktur og tilstrekkelege areal som vern mot flaum og erosjon.
- Gjennomføre ein enkel landskapsøkologisk analyse for sjø der marine naturtypar, gyte- og oppvekstområde, straumssystem og kjende barrierar blir lagde saman i GIS, som grunnlag for å peike ut viktige marine samanhengar og flaskehalsar i kommuneplanen sin arealdel.
- Innføre ei planføring om at alle tiltak som endrar geometrien i sjø – utfyllingar, moloar, bruer, vegfyllingar – skal vurderast for verknad på vassutskifting og på samanhengen mellom naturtypar innanfor og utanfor tiltaket, ikkje berre for arealet som blir råka direkte.
- Kartleggje sjøaure- og ålførande bekkar og vandringshinder i utløpa, og prioritere opning av kulvertar og røyrlagde strekningar der gevinsten er størst.
- Vurdere restaurering av vassutskifting i sund og pollar der eldre fyllingar har svekt gjennomstrøyminga, til dømes gjennom kulvertar eller opning av fyllingar.
- Forvalte samanhengande mosaikkar av strandeng, blautbotn, ålegras og tareskog som funksjonelle einingar, mellom anna i Vaulane, Dragsund-området, Tjørvågosen og Goksøyrvika, framfor å vurdere kvar lokalitet isolert.
- Samarbeide med nabokommunane Ulstein og Sande og med regionale styresmakter om marine samanhengar over kommunegrensa, mellom anna i arbeidet med vassforskrifta og regionale kystsoneplanar.
- Halde fram og styrkje støtta til overvakinga på Runde (SEAPOPOP/SEATRACK), og nytte data frå denne til å avgrense og sikre beite- og funksjonsområde for sjøfugl i kommunen sine sjøareal.
- Sikre at områda i og kring sjøfuglkoloniane blir forvalta som ei eining med tilgrensande sjøareal, med ferdselsstyring i hekketida.

3.17. Framande artar

Framande artar er organismar (plantar, dyr, sopp) som ikkje høyrer naturleg heime i eit område, men som har kome dit med menneskeleg hjelp, anten medvite (import) eller umedvite (blindpassasjerar). Nokre framande artar skaper ikkje problem, medan andre kan spreie seg og konkurrere med stadeigne artar, bere sjukdomar eller endre økosystemet. Framande artar er ei av dei største truslane mot naturmangfald i verda og i Noreg. Fremmedartslista 2023 (Artsdatabanken) plasserer artane i risikokategoriane svært høg risiko (SE), høg risiko (HI), potensielt høg risiko (PH), låg risiko (LO) og ingen kjend risiko (NK).

Figur 3.17-1- Antall kartlagte framande artar innafor 500m-ruter (analyse av data i artsdatabanken 10.09.2026, 1980-2026 med presisjon <= 250m).

3.17.1. Eksisterande kunnskap

Oversikta byggjer på artsobservasjonar i Artskart for Herøy kommune (sjå vedlegg, tabell 7-3). Uttrekket omfattar 162 taksonar og 994 observasjonar, men 75 taksonar (369 observasjonar) står i kategorien ikkje vurdert (NE). Desse er i hovudsak ikkje framande artar i vanleg tyding: sjeldne trekkgjester (alkekonge, polarsnipe, ringgås, kvalross, lammegribb), tamdyr (tamkatt, bydue, honningbie), taksonar vurderte på anna nivå (svensk asal, svarthyll) og ei rekkje marine småkrepsar og leddormar som truleg er feilkoda. Desse er ikkje omtala vidare. Den reelle lista over risikovurderte framande artar tel 87 taksonar og 625 observasjonar.

Talet på observasjonar speglar registreringsinnsats. Store plantefelt av sitkagran og bergfuru er ofte registrerte som éi observasjon, medan enkeltplanter av hageplantar kan vere registrerte fleire gonger. Lista må difor supplerast med feltkartlegging.

Tabell 3.17-1. Risikovurderte framande artar i Herøy fordelt på gruppe og risikokategori. Tal på taksonar, med tal på observasjonar i parentes.

Gruppe	SE	HI	PH	LO	NK	Sum
Framande treslag	9 (366)	1 (2)	-	1 (1)	-	11 (369)
Hageplantar og prydbuskar	19 (142)	8 (13)	22 (43)	8 (9)	-	57 (207)
Landlevande dyr	3 (11)	1 (5)	-	4 (4)	1 (1)	9 (21)
Sopp	-	-	1 (3)	-	-	1 (3)
Marine artar	5 (14)	1 (3)	2 (4)	1 (4)	-	9 (25)
Sum	36 (533)	11 (23)	25 (50)	14 (18)	1 (1)	87 (625)

3.17.1.1 På land

Framande treslag utgjør den største gruppa både i tal på observasjonar og i areal. Dei er planta i leplantingar og skogreisingsfelt frå 1950-talet og utover og spreier seg no ved frø ut i kystlynghei, myr og strandberg. Hageplantar og prydbuskar er den mest artsrike gruppa, men dei fleste er registrerte få gonger nær busetnad. Mink er den framande arten med størst direkte skadeverknad på naturmangfaldet.

Tabell 3.17-2. Dei viktigaste framande artane på land (kategori, tal på observasjonar).

Gruppe	Artar	Spreiing og skade
Framande bartre	Sitkagran (SE, 116), fransk bergfuru (SE, 75), bergfuru (SE, 36), lutzgran (SE, 20), vrifuru (SE, 13), buskfuru (SE, 4), vestamerikansk hemlokk (SE, 1)	Frøspreiing frå plantefelt inn i kystlynghei og myr; endrar heile naturtypen
Framande lauvtre	Platanlønn (SE, 100), hestekastanje (HI, 2), alpeasal (SE, 1), raudeik (LO, 1)	Platanlønn spreier seg i lauvskog og kantsoner
Prydbuskar	Rynkerose (SE, 44), bulkemispel (SE, 15), blankmispel, sprikemispel, vintermispel (SE, 1 kvar), snøbær (HI, 1), laurbærhegg (HI, 1)	Rynkerose i strandsona; misplar spreidde med fuglar inn i lynghei
Staudar og urter	Parkslirekne (SE, 37), hagelupin (SE, 20), fagerfredlaus (SE, 5), legepestrot (SE, 5), skogskjegg (SE, 3), murtorskemunn (PH, 12), dagfiol (HI, 4), og om lag 35 artar med 1-3 funn	Vegkantar, fyllingar, hageavfall
Pattedyr	Mink (SE, 7)	Predasjon på sjøfugl, ender og vadefugl
Sniglar	Brunskogsnegl (SE, 2), boakjølneegl (SE, 2)	Truleg langt vanlegare enn tala viser
Fuglar	Kanadagås (HI, 5), fasan, mandarinand, stivhaleand, stripegås (LO, 1 kvar), moskusand (NK, 1)	Kanadagås kan etablere seg; resten er rømde eller utsette individ

FAKTABOKS **Sitkagran** (*Picea sitchensis*) - svært høg risiko (SE)

Funn i Herøy: 116 observasjonar, den mest registrerte framande arten i kommunen. Lutzgran (SE, 20), ein hybrid med kvitgran, kjem i tillegg.

Bakgrunn: Planta som leskog og skogreising langs kysten frå 1950-talet. Toleranse for vind og saltsprøyt gjer at ho trivst der norsk gran ikkje veks.

Kvifor indikator: Sitkagran produserer frø frå ung alder og spreier seg raskt ut i kystlynghei, myr og strandberg. Tette bestandar skuggar ut all annan vegetasjon og gjer bakken sur og artsfattig. Omfanget av spontan spreieing er eit direkte mål på trugselen mot kystlyngheia.

Kommunen kan: Kartleggje spreieing frå plantefelt, prioritere fjerning nær kystlynghei og naturbeitemark av høg verdi, stille krav om treslagsskifte ved hogst, samarbeide med grunneigarar og Statsforvaltaren om tilskot.

FAKTABOKS Platanlønn (*Acer pseudoplatanus*) – svært høg risiko (SE)

Funn i Herøy: 100 observasjonar.

Bakgrunn: Innført som park- og alletre og forvilla sidan 1800-talet. Toler vind, salt og skugge og etablerer seg i lauvskog, kantsoner og kulturlandskap.

Kvifor indikator: Produserer store mengder frø som spirer godt i skuggefull skog, og kan over tid overta lauvskog av hassel, rogn og bjørk. Endrar treslagsfordeling og skuggar ut markvegetasjon, og påverkar dermed lav- og mosefloraen i kystskogen.

Kommunen kan: Fjerne ungtre i verdifull kystskog og naturbeitemark, unngå ny planting, informere om alternative treslag.

FAKTABOKS Rynkerose (*Rosa rugosa*) – svært høg risiko (SE)

Funn i Herøy: 44 observasjonar.

Bakgrunn: Hardfør prydbusk frå Aust-Asia, planta i hagar og langs vegar. Nypene flyt og spreier seg med sjøen til strender.

Kvifor indikator: Dannar tette, mannshøge kratt på sandstrand, grusstrand og strandeng og utkonkurrerer strandplantar som strandøstersurt. Har djupe rotskot og er vanskeleg å fjerne. Førekomst i strandsona er eit direkte mål på trugselen mot strandnaturen.

Kommunen kan: Kartfeste førekomstar i strandsona, fjerne små bestandar før dei etablerer seg, unngå planting i kommunale anlegg.

FAKTABOKS Parkslirekne (*Reynoutria japonica*) – svært høg risiko (SE)

Funn i Herøy: 37 observasjonar.

Bakgrunn: Hageplante frå Aust-Asia. Spreier seg ikkje med frø i Noreg, men med små rotbitar og stengelbitar ved flytting av jord og hageavfall.

Kvifor indikator: Dannar tette bestandar som skuggar ut all annan vegetasjon, og er ein av dei mest kostbare framande artane å nedkjempe. Førekomstar langs vegar og fyllingar viser kvar massehandtering og hageavfall har spreidd arten.

Kommunen kan: Kartfeste bestandar, stille krav til handtering av massar ved anleggsarbeid, informere om hageavfall, koordinere nedkjemping over fleire år.

FAKTABOKS **Mink** (*Neogale vison*) – svært høg risiko (SE)

Funn i Herøy: 7 observasjonar. Talet seier lite om utbreiing; arten er truleg til stades i heile kommunen.

Bakgrunn: Nordamerikansk mårdyr som rømde frå pelsdyrfarmar frå 1930-talet og no er etablert langs heile kysten.

Kvifor indikator: Effektiv predator på egg og ungar av sjøfugl, ender og vadefugl, og kan tømme heile hekkekoloniar på holmar og skjer. Nedgang i teist, ærfugl, ternar og måsar på hekkeholmane kan ofte knytast til mink. Fangststatistikk og hekkesuksess på minkfrie holmar er gode mål på effekten av tiltak.

Kommunen kan: Støtte organisert minkfangst kring Runde og dei viktigaste hekkeholmane (jakt og fangst av villmink er tillate i dyrelivsfredningsområdet), samarbeide med jeger- og fiskarlag og Statsforvaltaren.

3.17.1.2 Marine framande artar

Marine framande artar er få i materialet, men fleire er i sterk spreiding langs Vestlandskysten. Spreiingsvegane er skipstrafikk, ballastvatn, begroing på skrog og flytande installasjonar, og akvakultur. Kyststraumen gjer at Herøy tek imot artar som spreier seg frå sør (jf. kap. 3.16). Kommunen har avgrensa verkemiddel, men kan stille krav om reingjering av utstyr og følgje med i hamneområde. Stillehavsøsters er ikkje registrert i uttrekket, men er venta å kunne etablere seg og bør følgjast opp.

Tabell 3.17-3. Framande artar i marint miljø (kategori, tal på observasjonar).

Gruppe	Artar	Levestad
Grønalgar	Pollpryd (SE, 8), <i>Codium fragile</i> subsp. <i>fragile</i> (SE, 1)	Hardbotn i pollar og sund
Raudalgar	Japansk sjølyng (SE, 2), krokberar (SE, 1), <i>Melanothamnus harveyi</i> (PH, 1)	Tareskog og hardbotn
Brunalgar	Østerstyv (PH, 3)	Grunt vatn, på skjel og stein
Krepsdyr	Japansk spøkjelseskreps <i>Caprella mutica</i> (SE, 2)	Begroing på flytebyggjer og anlegg
Mosdyr	<i>Schizoporella japonica</i> (HI, 3)	Hamner, skrog, akvakulturanlegg
Leddormar	<i>Pseudopolydora paucibranchiata</i> (LO, 4)	Mjukbotn i hamneområde

FAKTABOKS **Japansk sjølyng** (*Dasysiphonia japonica*) – svært høg risiko (SE)

Funn i Herøy: 2 observasjonar.

Bakgrunn: Raudalge frå Aust-Asia som kom til Europa med skjelimport og skipstrafikk, og til Noreg kring 1996. No vanleg langs heile kysten frå Skagerrak til Nordland.

Kvifor indikator: Veks raskt, dannar tette matter på hardbotn og i taeskog, og kan skifte ut heimlege algesamfunn. Framgangen er ein god indikator på kor raskt marine framande artar spreier seg langs kysten, og på kva som kan ventast for andre artar som stillehavsøsters.

Kommunen kan: Følgje med i hamner og pollar, ta omsyn ved lokalisering av akvakultur og småbåthamner, stille krav om reine installasjonar.

3.17.2. Kunnskapsmanglar

- Utbreiing og spreiiing av framande bartre og platanlønn utanfor plantefelta er ikkje kartlagd. Dette er den viktigaste kunnskapsmangelen for å prioritere tiltak i kystlyngheia.
- Rynkerose og parkslirekne er berre punktregistrerte. Ei samla kartlegging av strandsona og vegnettet manglar.
- Bestand og utbreiing av mink er ukjend; fangststatistikk frå Runde og hekkeholmane bør samlast.
- Marine framande artar er nesten ikkje kartlagde. Hamner, småbåthamner og akvakulturlokalitetar bør undersøkjast, og stillehavsøsters bør følgjast opp særskilt.
- Ørekyt er nemnd i framlegget (kap. 3.15), men er ikkje med i uttrekket frå Artskart. Status i vatna i kommunen bør avklarast.

3.17.3. Trugslar og risiko for spreiiing

- **Kystlynghei og myr:** Frøspreiing av sitkagran, bergfuru og lutzgran frå plantefelt er den største trugselen mot kystlyngheia i kommunen, og forsterkar gjengroinga som følgjer av redusert beite og sviing (kap. 3.8). På Nerlandsøya er det også registrert nyplanting av sitkagran; dei viktigaste felt ligg på sørsida av øya og på eidet mellom Mulevika og Kvalsvika, inntil den nasjonalt viktige naturbeitemarka i Mulevika (J.B. Jordal, pers. medd. 2026). Sitkagran i og nær semi-naturleg mark skuggar ut lyskrevjande artar og reduserer beitearealet. Felta bør fjernast, og ny planting i slike område bør ikkje skje.

- **Strandsone:** Rynkerose spreier seg med sjøen til strender og strandeng og utkonkurrerer stadeigne strandplantar.
- **Kystskog:** Platanlønn og misplar spreier seg med frø og fugl inn i lauvskog og skogkantar.
- **Sjøfugl og vadefugl:** Mink predaterer på egg og ungar og kan tømme hekkeholmar. Bruene mellom øyane har lettat spreinga av mink og hjort.
- **Vegkantar og anleggsområde:** Parkslirekne, hagelupin og andre hageplantar spreier seg med massar, hageavfall og kantslått.
- **Marint miljø:** Skipstrafikk, begroing, ballastvatn og akvakultur fører nye artar inn, og kyststraumen spreier dei vidare nordover.

3.17.4. Innspel til mål, strategiar og tiltak

- Forankre kommunen sitt arbeid med framande artar politisk.
- Auke medvitet blant hageeigarar, publikum, barn og unge.
- Gjennomgå/kartleggje viktige naturlokalitetar i kommunen og artar med høg prioritet i handlingsplanen, og vurdere behovet for nedkjemping av framande artar.
- Hindre spreiging gjennom god arealforvaltning – kommunen kan setje krav til kartlegging og god handtering av framande artar i samband med bygge- og anleggsverksemd.
- Ha gode rutinar for hageavfall.
- Ha gode rutinar for massehandtering.
- Hindre spreiging av vasslevande organismar – informasjonsarbeid rundt mellom anna utsetting av fisk.

Prioritering ut frå artslistene:

- Dei viktigaste framande artane for kommunal oppfølging er sitkagran, bergfuru og andre framande bartre i kystlynghei, platanlønn i lauvskog og kulturlandskap, rynkerose i strandsona, parkslirekne og hagelupin i vegkantar, og mink i sjøfuglområda.
- Fjerning av framande bartre bør prioriterast der dei trugar kystlynghei og naturbeitemark av høg verdi, i samordning med skjøtelsplanane for kystlynghei.
- Minkfangst bør knytast til sjøfuglkoloniane på Runde og dei viktigaste hekkeholmane, i samarbeid med jeger- og fiskarlag og Statsforvaltaren.
- Gjennomføre ei enkel kartlegging av framande treslag og rynkerose i kystlynghei og strandsone som grunnlag for tiltaksplan.
- Følgje med på marine framande artar i hamner og ved akvakulturanlegg, og etablere varslingsrutine for stillehavsøsters.

4. Kunnskapsmangel (utval/prioritet)

Ein naturmangfaldplan er aldri betre enn kunnskapen han byggjer på. Etter naturmangfaldlova § 8 skal offentlege avgjerder som rører ved naturmangfaldet, byggje på vitenskapleg kunnskap om artar, naturtypar og økologisk tilstand, og om kva verknad avgjerdene har. Kravet til kunnskap skal stå i rimeleg forhold til kva saka gjeld og kor stor risikoen for skade er. Der kunnskapen manglar, gjeld føre-var-prinsippet i § 9. Mangel på kunnskap er altså ikkje grunn til å la vere å ta omsyn til naturen. Det er grunn til å vere meir varsam.

Gjennomgangen i kapittel 3 viser at kunnskapsgrunnlaget i Herøy er ujamt. Nokre område og artsgrupper er godt dokumenterte. Andre er nesten ikkje undersøkte. Dei viktigaste manglane går att på tvers av tema:

- Lite areal er kartlagt etter gjeldande metodikk. Berre om lag 2 % av kommunearealet er kartlagt etter Miljødirektoratets NiN-instruks. Mange lokalitetar er kartlagde etter DN-handbok 13, og ein stor del av dei er ikkje vitja på over ti år. Verdiane kan difor ikkje samanliknast direkte med nyare kartlegging. Det gjeld mellom anna alle kystberg og blokkmarker, fleire myr- og strandenglokalitetar og innsjøane.
- Artsdata er skeivt fordelte. Sjøfugl på Runde dominerer datasettet. Sopp, lav, mosar, insekt og marine artar er svakt kartlagde, og berre 12,7 % av observasjonane av raudlista artar er validerte. Få funn av ei artsgruppe tyder oftast at få har leita, ikkje at artane manglar.
- Havet er lite kjent. Rundt 90 % av kommunearealet er sjø, men kunnskapen om marine naturtypar, botnsamfunn og tilstand er avgrensa og delvis gammal.
- Tilstand og utvikling er ikkje kjende. For dei fleste naturtypene manglar det tilstandsvurdering og tidsseriar. Det gjeld særleg kystlynghei, naturbeitemark og myr, som er kritisk eller sterkt truga nasjonalt (Norsk raudliste for naturtypar 2025). Det gjer det vanskeleg å måle om planen verkar.
- Grunnleggjande skilje er ikkje avklarte. Kor mykje av det opne heiarealet som er kulturbetinga kystlynghei og kor mykje som er naturleg boreal hei, er ikkje heilt avklart enno. Det same gjeld netto areal der DN-handbok 13-lokalitetar og NiN-lokalitetar overlappar. Begge deler påverkar arealtal, raudlistestatus og kva verkemiddel som kan brukast.

Kunnskapsmangel er òg eit spørsmål om kvar kunnskapen trengst mest. Kommunen treng først og fremst kunnskap der arealbruk skal endrast, der naturverdiane er truleg høge og der kommunen sjølv har verkemiddel. Kartlegging bør difor rettast mot område der det er planlagt utbygging eller arealendring, mot naturtypar der Herøy har eit særleg ansvar, og mot natur i dårleg tilstand som kan restaurerast.

Kunnskapsbehova er prioriterte ut frå desse kriteria:

1. Naturtap og nedbygging
2. Naturrekneskap
3. Marine økosystem og naturtypar
4. Sjøfugl og fagleområde
5. Kystlynghei og kulturlandskap
6. Natur i strandsona

Kapittel 4.1 gjer greie for prosjekt som er i gang, og kapittel 4.2 gjev tilrådde prioriteringar for ny kartlegging, med kart over artsmangfald og kunnskapsdekning. Kunnskapsmanglar for kvart tema er omtalte under dei enkelte delkapitla i kapittel 3. Ved rullering av planen bør lista oppdaterast, slik at kommunen kan følgje med på kor kunnskapshola blir tetta.

4.1. Pågåande prosjekter

Tabell 4-1. Pågåande og nyleg avslutta prosjekt med relevans for naturmangfaldet i Herøy

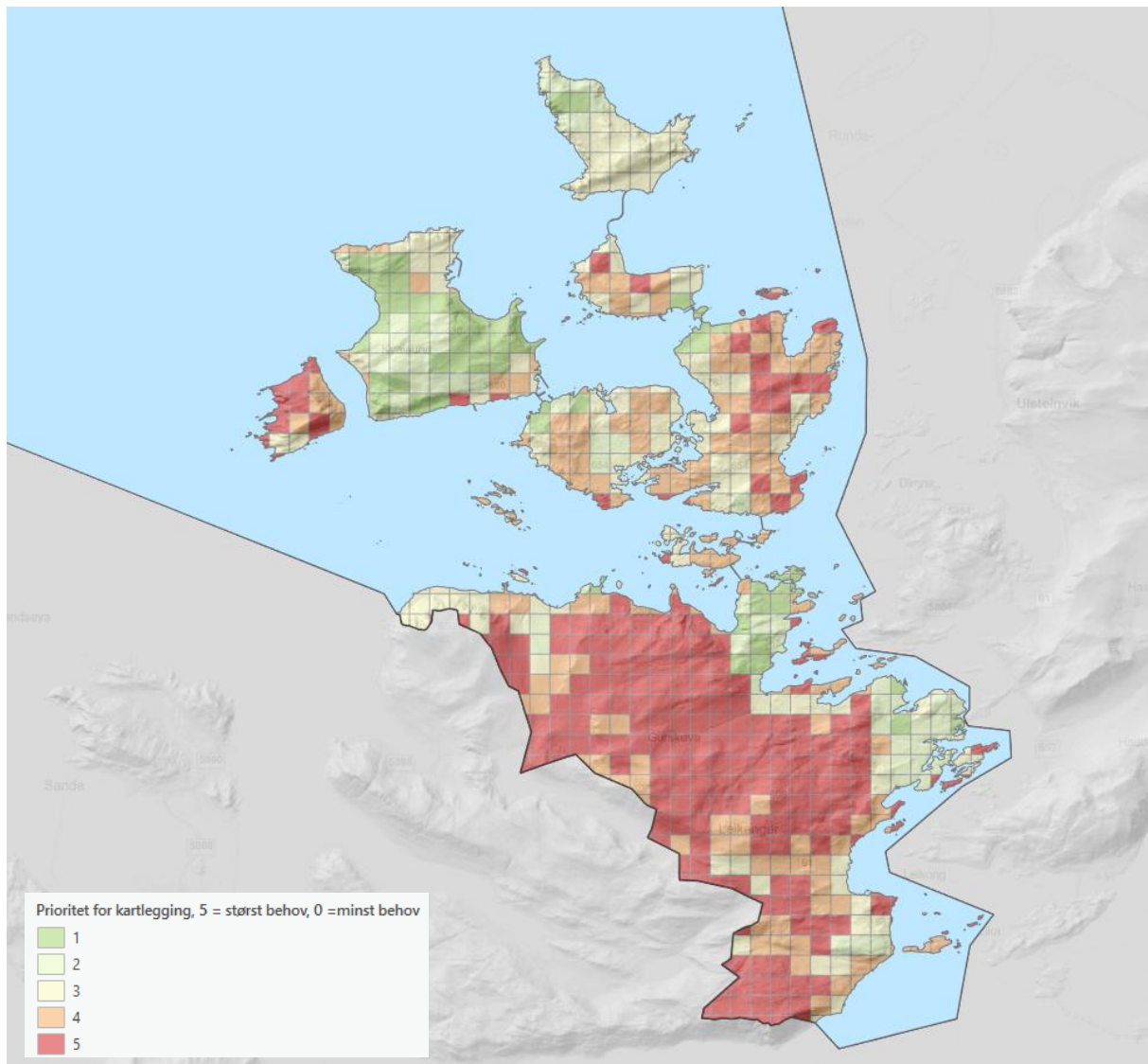
Prosjekt	Ansvarleg / finansiering	Tema og relevans for Herøy	Status	Merknad
SEAPOP (SEAbird POPulations)	NINA; Runde er nøkkelområde	Årleg overvaking av bestand, overleving og hekkesuksess for sjøfugl på Runde	Pågår (sidan 2007, overvaking sidan 1979)	Omtalt i kap. 3.13
SEATRACK (SEAbird TRACKing)	Internasjonalt program, NINA	Kartlegg kvar sjøfugl frå Runde oppheld seg utanom hekkesesongen (GPS-loggarar på lunde og storjo)	Pågår (sidan 2014)	Omtalt i kap. 3.13 og 3.16

Prosjekt	Ansvarleg / finansiering	Tema og relevans for Herøy	Status	Merknad
CASCADES	Forskringsrådet; Norsk Institutt for Naturforskning NINA	Menneskeskapte trofiske kaskadar i kystøkosystem. Overvakingskamera i lundeura på Runde avdekte katt, oter og rotte	Pågår 2022 - 2028	2022 - 2028
Kunnskapsgrunnlag for supplerande vern av Runde	Statsforvaltaren / Miljødirektoratet; NINA-rapport 2612 (2025)	Sjøfugl som grunnlag for mogleg utvida vern	Utgreiing pågår	Ny verneforskrift forventes til høyring hausten 2027, ikrafttredelse til årsskifte 2027/2028
Blågrønt samarbeid 2.0	Møreforsking, NORSØK og Runde Forsking; Møre og Romsdal fylkeskommune	Kystlynghei på Nerlandsøya: jord, beite, sviing og forvaltning (Sørheim mfl. 2024)	Rapport levert 2024	Dataseriane kan nyttast til overvaking av skjøtsel.
Ålegrasenger	Runde Forsking på oppdrag av Hareid kommune/Sunnmøre regionråd, Miljødir.	Kartlegging og tilstand for ålegrasenger i Sunnmøre	Utgreiing pågår	Rapport tilgjengeleg 2027
Marine grunnkart i kystsona	Kartverket, NGU - pilot for Hareid, Ulstein, Herøy, Sande og Vanylven	Detaljerte kart over djupn og terreng, geologibotntilhøve, naturtypar og artar	Pilot gjennomført; vidareført nasjonalt	Viktigaste grunnlaget for kap. 3.6.
NiN-kartlegging i verneområde	Statsforvaltaren / Miljødirektoratet	Revisjon og supplerande kartlegging av naturtypar i verneområda	Pågår i fylket	
Nasjonal oppfølging av kystlynghei	Miljødirektoratet / Statsforvaltaren (Handlingsplan 2023–2037)	Tilskot og rettleiing til skjøtsel av utvald naturtype	Pågår	
Restaurering av myr og våtmark	Statsforvaltaren og Statens naturoppsyn	Restaurering av grøfta myr og våtmark	Pågår i fylket	

Prosjekt	Ansvarleg / finansiering	Tema og relevans for Herøy	Status	Merknad
Regional vassforvaltningsplan 2022–2027	Møre og Romsdal fylkeskommune / Statsforvaltaren	Oppfølging av miljømål for vassførekomstar; tilskot til vassmiljøtiltak	Pågår	Jf. kap. 3.10
Planvask	Herøy kommune; tilskot frå Miljødirektoratet via Statsforvaltaren	Gjennomgang av eldre arealplanar mot oppdatert naturkunnskap		
Friluftslivets ferdselsårer	Herøy kommune	Styring av ferdsel utanom sårbare område	Pågår	Nemnt av Statsforvaltaren i innspel til planprogrammet (kap. 2.2)

Raud tekst i hakeparentes må stadfestast før tabellen blir teken inn i planen.

4.2. Prioriteringar for ny kartlegging

Figur 4.2-1 Kart som viser prioritet av område for naturkartlegging, basert på kjent kunnskap (artsregistreringer og kartlegginger)

Om analysene av artsmangfold

Datagrunnlag. Analysen bygger på 51 528 artsobservasjoner fra Artskart, som samler registreringer fra forskningsinstitusjoner, forvaltning og frivillige. Funnene er gjort mellom 1953 og 2026 og fordeler seg på 2 987 arter i 40 artsgrupper.

Rutenett. Observasjonene er summert i faste ruter på 500 x 500 meter. Rutene ligger fast i kartet, slik at kommuner kan sammenliknes direkte. For hver rute er det talt opp antall observasjoner, antall arter, funn per tidsperiode, funn per artsgruppe og funn av rødlistearter og fremmede arter.

Usikkerhet i posisjon. Hver observasjon er lagt inn med den nøyaktigheten som er oppgitt. En observasjon med 100 meters nøyaktighet telles i alle ruter som berøres av en 100 meters sirkel rundt funnstedet. Observasjoner uten oppgitt nøyaktighet, i overkant av en tredel av materialet, er gitt 10 meter.

Indeks for artsmangfold. Indeksen går fra 0 til 100 og bygger på to ting. Den øker med antall arter sett i forhold til antall registreringer, slik at mange registreringer av få arter gir lavere verdi enn få registreringer av mange arter. Samtidig trekkes ruter med lite data mot 0, slik at tilfeldige enkeltfunn ikke gir høy verdi.

Kunnskapsgrunnlag. Hver rute er også gitt en kunnskapsverdi fra 0 til 100 for hvor godt den er undersøkt. Verdien bygger på hvor mange observasjoner og arter som er registrert per kvadratkilometer, hvor mange artsgrupper som er dekket, hvor ferske dataene er, og hvor stor del av ruta som er kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Registreringer fra de siste fem årene regnes som ferske, og verdien faller jevnt til null for materiale som er 30 år eller eldre. Lav verdi peker ut areal som bør kartlegges nærmere. Verdien måler hvor godt undersøkt et område er, ikke hvor verdifull naturen er.

Slik skal kartene leses. Kartene viser hva som er registrert, ikke hva som finnes. Et område uten registreringer kan være undersøkt og funnet fattig, eller det kan være at ingen har lett der. Kartene bør derfor leses sammen med kartet over kartlagt areal.

Tabell 4-3 samanstiller to vurderingar. Den første samanliknar lokalitetane i dei to HB13-kartleggingane i Herøy med naturtypelokalitetane i Naturbase per august 2026. Den andre vurderer vatn, bekkar, elvar, myr og hei på Gurskøya ut frå potensial for høgt artsmangfold og arealpress. Kjeldene er:

Jordal & Grimstad (2001). Kartlegging av biologisk mangfald i Herøy kommune, Møre og Romsdal. Herøy kommune, rapport. 70 verdsette lokalitetar, kapittel «Uprioriterte område» og «Viltområde».

Holtan (2011). Supplerande kartlegging av naturtypar i Herøy kommune i 2010. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, rapport nr. 2-2011. 66 objekt, raudlistetabell og kunnskapsstatus.

Andre kjelder: Naturrekneskap 2 (uttrekk frå Naturbase 03.08.2026), kapittel 3 i kunnskapsgrunnlaget, oppsummering av kommuneplanens arealdel (KPA) og innspel til planprogrammet.

Lokalitetar som manglar i Naturbase

Av dei 70 lokalitetane frå 2001 er om lag 40 framleis i Naturbase, anten som HB13-, UN- eller NiN-lokalitet. Resten er fjerna, slått saman med større polygon eller aldri lagde inn. Særleg C-lokalitetar og lokalitetar som ikkje vart vitja på nytt i 2010, manglar. Dei viktigaste er A-lokalitetane ved Jøsok (edellauvskog), Kalddalsbukta (kystberg) og Skorpa ved gardane (naturbeitemark med tinnvokssopp), og fleire naturbeitemarker med raudlista beitemarkssoppar på Flåvær, Remøya og Runde.

Gurskøya - potensial for arts mangfald og arealpress

Gurskøya er den største og mest varierte øya i kommunen, med fjell opp til 660 moh. (Sollida), dei fleste låglandsvatna og vassdraga, rik berggrunn ved Jøsok og Raudskar og store område med kystlynghei og naturbeitemark. Samstundes ligg vekstområda i kommuneplanens arealdel her. Vurderinga gjev tre hovudbodskapar:

Størst risiko: Myrvåg - Djupvik - Leikong, Dragsund - Kvennavågen og Tjørnvåg - Stokksund - Aspevika har høge naturverdiar, gammal eller manglande kartlegging og reelt utbyggingspress. Det er vatna, bekkeosane, pollane og strandengene som er mest utsette, fordi det er der utbygginga kjem.

Høgast mangfald: Nordvest-Gurskøya (Moltustranda - Hidsnes - Hisegga) og Jøsok - Raudskar har truleg det høgaste arts mangfaldet på øya. Presset her er først og fremst attgroing og hogst, og verkemidla er skjøtsel og beite meir enn arealvern.

Minst kjent: Ingen vatn eller vassdrag på Gurskøya er NiN-kartlagde, og kunnskapen etter 2011 er svært avgrensa. Førekost av ål og sjøaure og vandringshinder er ukjende. Indre og høgareliggande delar av øya er aldri undersøkte.

Kap. 3.12 i kunnskapsgrunnlaget oppgir Keipen (431 moh.) som høgaste punkt og at ingen delar av kommunen når lågalpin sone. Gurskøya går opp til 660 moh., og fjellområda der ligg i alpin sone (Moen 1998, jf. Holtan 2011). Teksten bør rettast.

Kodar: **M** = avgrensa i rapportane, men manglar i Naturbase. **D** = delvis dekt: berre anna naturtype, mindre areal eller innlemma i større polygon. **G** = i Naturbase, men gammal kartlegging. **K** = kartlagt, men tilstand eller funksjon krev oppfølging. **U** = uprioritert eller aldri avgrensa.

Press: vurdert arealpress ut frå kommuneplanens arealdel, kjende konfliktområde, busetnad, veg og strandsone. Attgroing er omtalt i teksten, men gjev ikkje høgt press i denne kolonnen.

Tabell 4-3. Eldre HB13-lokalitetar, kunnskapshol og arealpress i Herøy, med særleg vekt på Gurskøya (kjelder: Jordal & Grimstad 2001; Holtan 2011; Naturbase, uttrekk 03.08.2026; kommuneplanens arealdel).

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
Prioritet 1 - høg naturverdi og høgt arealpress, eller A-lokalitetar som manglar i Naturbase							
1	Gurskøya: Myrvåg - Djupvik - Leikong (Djupvikvatnet, Djupvikelva, Litlevatnet, Industrivegen, Makrellvågen, Skyttenesvågen, Kobbeneset, Rambjøra)	JG 2001 lok. 10010; NiN 2024; KPA	Næringsfattig låglandsvatn (B); UN-kystlynghei, nedbørsmyr, semi-naturleg myr (EN) og våteng	Vatnet er ikkje med. NiN- lokalitetane frå 2024 er med, men mange har dårleg tilstand, ingen beitespor eller er i sein attgroing	M / K	Høgt	Vekstområde i kommuneplanens arealdel med industri og veg. Djupvikvatnet er eit av dei minst påverka låglandsvatna (smålom, grågås, padde). Djupvikelva er nemnd i KPA som døme på kopling mellom klima og natur. NiN- kartlegging av vatnet, el-fiske i Djupvikelva og tilstandsoppfølging før regulering.
2	Gurskøya: Dragsund - Kvennavågen - Styggesjøen - Huldrehornet	JG 2001 lok. 10011, 10013, 10014; KPA	Ålegras (B), brakkvasspollar med skruehavgras (B), kystfuruskog (C)	Ålegras med (1997). Poll 41 daa (2000) er truleg Styggesjøen <i>[stadfest]</i> . Huldrehornet er ikkje med	G / D	Høgt	Kvennavågen er konfliktområde i KPA. Ein av dei beste bestandane av skruehavgras (NT) i fylket; vegfyllingar avgrensar innløpet til pollane. Huldrehornet stod på bruttolista for barskogvern. Samla kartlegging av sjø- og strandsonemosaikk en.

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
3	Gurskøya: Jøsok (Jøsokdalen)	JG 2001 lok. 10016	Rik edellauvskog, A (svært viktig)	Ikkje i Naturbase. Einaste skoglokalitet i Naturbase er Rambjørhaugen	M	Lågt- middels	«Den mest velutvikla edellauvskogen i Herøy»: elvekløft med alm (EN), hassel, korsknapp, fem orkidéartar og mykje ramslauk. Tilsvarar lågurt- edellauvskog i sterkt oseanisk seksjon (VU). Truga av hogst og treslagsskifte. NiN- kartlegging.
4	Gurskøya: Jøsok: Raudskar - beitemark og kalkskog	JG 2001 lok. 10017	Naturbeitemark, kalkrike fuktenger og kalkskog, B	Berre olivin- lokaliteten (UN) er med. Beitemark og kalkskog manglar	D	Lågt- middels	Solblom (EN) med om lag 8 rosetter i 2000, «masser på engene» i 1964. Kalkrike sig på olivin; tidlegare bergtak. Sjekk om solblom finst framleis; NiN semi- naturleg eng.
5	Nerlandsøya: Kalddalsbukta	JG 2001 lok. 10048; Holtan 2011 lok. 1515221	Nordvendt kystberg (60 %) og kystlynghei, A i begge rapportane	Berre to små NiN- naturbeitemarker (2019). Kystberget er ikkje eigen lokalitet, truleg innlemma i UN- polygonet Nerlandsøya: Storevarden (2016)	D	Lågt	Kystblåfjelllav, lungeneversamfunn , fire orkidéartar og rik fjellflora i fuktige berg. Verdien som kystberg er ikkje synleg i Naturbase. NiN-kartlegging av berget og lavregistrering.

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
6	Skorpa: ved gardane og Djupvika	JG 2001 lok. 10070 og 10068; Holtan 2011 kartvedlegg	Naturbeitemark og kystlynghei (A); havburkne i overhengande berg (B)	Skorpa og Skorpa sør er med som UN- kystlynghei (HB13, 2017). Naturbeitemarka og havburkne- lokaliteten er ikkje eigne lokalitetar	D	Lågt	Tinnvokssopp (EN) og olivenfiltlav ved gardane, havburkne i Djupvika. Attgroing. Holtan (2011): «heile Skorpa burde undersøkjast på nytt». NiN på heile øya, soppkartlegging om hausten.
7	Herøyfjorden: Flåvær (Flåvær fyr - Torvholmen, Husholmen) og Flusundet	JG 2001 lok. 10033; raudlistetabell i Holtan 2011	Naturbeitemark med kystlynghei og berg, B	Ikkje i Naturbase (berre sjøfuglområde i eldre base)	M	Lågt	Sauevokssopp (VU), gul slimvokssopp (VU) og raudskivevokssopp (NT). Attgroing. NiN og soppkartlegging.
8	Runde: Nøre Handfangen, Geita og aust for Søre Handfangen	JG 2001 lok. 10064, 10065, 10066	Naturbeitemark (B) og kystlynghei med purpurlyng (B, B)	Ikkje i Naturbase. Ikkje prioriterte og ikkje avgrensa på nytt i 2011	M	Lågt	Skarlagenvokssopp og raudskivevokssopp (NT), gode bestandar av purpurlyng. Aust for Søre Handfangen er berre vurdert på avstand.
9	Remøya: Barneset	JG 2001 lok. 10057	Naturbeitemark, B	Ikkje i Naturbase	M	Høgt	Intakt og beita naturbeitemark med 12 naturengplanter og skarlagenvokssopp, omgitt av bustader. Trua av bustad- og vegbygging. Sjekk tilstand.
Prioritet 2 - verdifulle lokalitetar, område med middels press og område som aldri er avgrensa							

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
1 0	Gurskøya: Tjøråvåg - Tuftevatnet - Tjørågelva - Aspevikvatnet - Stokksund	JG 2001 lok. 10008, 10028- 10032; Holtan 2011; KPA	Rik kulturlandskapssjø (B), låglandsvatn (C), strandeng (B), naturbeitemark og ålegras	Tuftevatnet (2011), strandeng Tjøråvåg (1984) og NiN- naturbeitemarker i Stokksund er med. Aspevikvatnet, Tjørågelva og beitemarka ved Tjøråvåg manglar	G / M	Middels -høgt	Stokksund og Aspevika er konfliktområde i KPA. Ål observert i Tuftevatnet (2010), oppgang av laks og aure i Tjørågelva, vassfugl og songsvane i Aspevikvatnet. Tjørågosen NR og Stokksund - Blikkvågane grensar til. Vann-nett- uttrekk, el-fiske og NiN strandeng.
1 1	Gurskøya: Prestegardsmyra ne	JG 2001 viltområde; NiN 2019	Terrengdekkjande myr (VU), fugletoppar, tidlegare fiskemåsekoloni	Med (NiN 2019), men myra har sterkt redusert tilstand. Koloniregistrerin ga er frå 1987	K	Middels -høgt	Riksveg og dreneringsgrøfter. Kolonien (minst 200 par fiskemåse, 50- 100 par ternar) har gått sterkt tilbake etter drenering. Kandidat for restaurering og ny teljing av hekkefugl.
1 2	Gurskøya: Moltustranda - Moltudalen - Hansvika (Legeholmen, Steinsholmen)	Innspel til planprogramm et; NiN 2023- 2024	Hekkeområde for terner, hegre og strandsnipe; kystlynghei og strandeng på holmane	Små NiN- lokalitetar på Legeholmen, Steinsholmen og Jonseholmen er med. Hekkeområda er ikkje registrerte	U	Middels -høgt	Privatpersonar dokumenterer rikt fugleliv og hekkande raudlista terne i hamneområdet i Hansvika (2025). Press frå hamn, naust og ferdsel i strandsona. Mørkevatnet (drikkevatn) ligg i same området. Registrering av hekkefugl.

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
1 3	Nordvest- Gurskøya: Hisegga, Moldtubakkane og Løsethammaren (utanfor Moltustranda- lokalitetane)	Holtan 2011 s. 35-40; JG 2001	Naturbeitemark, beita kystberg og kystfjellhei - ikkje avgrensa	Ikkje avgrensa utover dei to Moltustranda- lokalitetane, Hidsnes og Tarbergtua	U	Middels	Truleg høgaste arts mangfaldet på Gurskøya: sauevokssopp og fiolett greinkøllesopp (VU), gullprikklav ved Hidsnes, historiske funn av kvitkurle og grønkurle. Holtan (2011): «store område med naturbeitemark og dels beita kystberg». Presset er i hovudsak attgroing.
1 4	Gurskøya: hassel- og lauvskog - Dragsund, Aurvågglida, Raftenes, Aspevika	JG 2001 lok. 10009 (C) og uprioriterte område	Kysthasselskog (C) og lauvskog/hasselsk og (uprioritert)	Ikkje i Naturbase	M / U	Middels	Sølvnever (Noreg har særleg ansvar) ved Dragsund, nær busetnad. Dahl (1895) nemner «smukke løvskoge» ved Aspevik og Aurvågglia, hassel, kranskonvall, bakkesøte og solblom ved Raftenes. Bør kartleggjast saman med Jøsok (nr. 3).
1 5	Gurskøya: kystfuruskog - Leikong: Kleppefurene og Kjeldsund	JG 2001 lok. 10021 (C) og uprioritert	Kystfuruskog	Ikkje i Naturbase. NiN-kystlynghei på Kleppeåsen (2019) er med	M / U	Middels	Lungenever og skrubbenever i Kjeldsund. Kystfuruskog er trua naturtype og elles nesten ikkje kartlagd i kommunen.

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
1 6	Gurskøya: høgareliggande myr, inkl. Moldtustranda: Krikane - Hansmyrane (ca. 50 ha, 450 moh.)	JG 2001 uprioritert; Moen 1984; Holtan 2011 tabell 5	Myr (flatmyr og tua bakkemyr), aldri undersøkt i felt	Ikkje i Naturbase	U	Lågt	Vurdert som mogleg verneverdig i myrreservatplanen, men berre ut frå flyfoto. Holtan (2011) tilrår kartlegging av sentrale, høgareliggande delar av Gurskøya. Relevant for terrengdekkjande myr (VU).
1 7	Nerlandsøya: nordaustsida av Nerlandshornet	raudlistetabell i Holtan 2011	Berg med kystblåfjellav	NiN-kystlynghei Nerlandshornet (2019) er med, ikkje berg eller lavførekomst	D	Lågt	Funn av kystblåfjellav. Bør sjåast saman med Kalddalsbukta (nr. 5).
1 8	Herøyfjorden: Nautøya vestside	JG 2001 lok. 10036	Nordvendt kystberg, B	Ikkje i Naturbase	M	Middels	Hinnebregne i fuktig berg ved sjøen, like ved naust. Lite areal, utsett for naust og fylling.
1 9	Leinøya: Røyra - sørvendt berg	JG 2001 lok. 10044	Sørvendt berg og rasmark, B	NiN-kystlynghei Røyra 1-6 (2024, dårleg tilstand) er med, ikkje berget	D	Middels	Eit av få rike sørberg i kommunen: lungenever, sølvnever, rund porelav, purpurlyng, hassel. Veg nedanfor.
2 0	Leinøya: Leinestøylen	JG 2001 lok. 10043	Naturbeitemark, B	Ikkje i Naturbase. Ikkje prioritert i 2011	M	Middels -høgt	15 naturengplanter, kalkrikare parti med blåstorr. Einebustader bygde like nedanfor i 2001; attgroing og sitkagran. Sjekk om verdien er tapt.

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
2 1	Runde: Rundebranden - grasbakkane aust for Lundeura	Holtan 2011 (framsidebilete)	Rasmark og naturbeite «av særs høg biologisk verdi»	Uklart om dekt av Runde vestside (sørvendt berg, 399 daa, 2009)	D	Lågt	Lang kontinuitet i beite. Holtan skildra delar av området med kikkert på grunn av ferdselsforbod.
2 2	Nerlandsøya: Andbøvika (Verpingsneset - Teigeneset)	JG 2001 lok. 10046; Holtan 2011 lok. 1515219	Naturbeitemark og kystlynghei, B	HB13-lokaliteten er erstatta av fleire små NiN- polygon (Andebøvika, til saman om lag 10 daa, 2019)	D	Lågt	Oransje bålbittersopp, purpurlyng, 17 naturengplanter. Kontroller om nedgangen i areal skuldast attgroing eller strengare avgrensing.
Prioritet 3 - C-lokalitetar, uprioriterte område og kontroll av status							
2 3	Gurskøya: indre og høgareliggande delar - Sollida (660 moh.), Sædalen	JG 2001; Holtan 2011 tabell 5 og kartvedlegg	Kystfjellhei, alpin sone, fjellbjørkeskog med blåstrupe	Ikkje kartlagt	U	Lågt	Holtan (2011): «kystfjellheier på Gurskøya som ikkje er undersøkte». Toppene er aktuelle for mastar og eventuell vindkraft. NB: kap. 3.12 i kunnskapsgrunnlag et oppgir Keipen (431 moh.) som høgaste punkt og at kommunen ikkje når lågalpin sone - dette må rettast.
2 4	Gurskøya: Jøsok: Voldnes og Voldnesgjerdet, Leikong: Nykreim, Måløy: Torneholmane	JG 2001 lok. 10019, 10020, 10022 og uprioriterte	Hagemark med svartor, kystlynghei og kristtornlokalitetar, C	Ikkje i Naturbase	M / U	Lågt	Kristtorn i nordlege utpostar. Fleire gamle kristtornholmar (Kleppeholmane, Fureholmane, Buskeholmen) er utan funn i 2001 og kan strykast.

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
2 5	Gurskøya: Måløya (kystlynghei) og Moldtustranda: Moldtusteinen	JG 2001 lok. 10027 og uprioritert	Kystlynghei, C; nordvendt berg og lauvskog med skrukkelav	Måløya manglar. NiN-kystlynghei Moltusteinen (2023) er med, ikkje berget	M / D	Middels	Moldtusteinen ligg nær Hansvika (P2). Skrukkelav indikerer høg luftfukt.
2 6	Herøyfjorden: Fugleholmen, Petterholmen, Skafferholmen og Nautøya sørside	JG 2001 lok. 10034, 10038, 10039, 10037	Naturbeitemark, C; kystlynghei, C	Ikkje i Naturbase. Skafferholmen ikkje prioritert i 2011	M	Lågt	Små holmar i kulturlandskapet kring Herøya. Kan kartleggjast samla med Herøya og Flåvær (nr. 7).
2 7	Nerlandsøya: Kvalsvik: Skjellingsneset; Remøya: Remøyvika og Sævik	JG 2001 lok. 10050, 10055; raudlistetabell i Holtan 2011	Naturbeitemark, C; kystlynghei, C; purpurlyng ved Sævik/Vikane	Ikkje i Naturbase. Ikkje prioriterte i 2011	M	Lågt- middels	Kontroll av tilstand; truleg attgrodde.
2 8	Bergsøya: Storehaugen	Holtan 2011 lok. 1515203	Purpurlynghei, C	Med som «noe verdi» (29 daa, 2010)	D	Middels	Grensar til bustadfeltet ved Vikane. Holtan: «må sjåast i samanheng med heile området i dei meir soleksponerte delane av Storehaugen». Utvid avgrensinga ved NiN- kartlegging.
2 9	Leinøya: Sandebukta og Runde: sørsida	JG 2001 uprioriterte område	Tidlegare flygesand og sandstrand	Ikkje i Naturbase	U	Middels	Dahl (1895) nemner flygesand og bakkesøte. Truleg sterkt påverka (vegfyllingar på Runde), men sanddyner er sterkt truga (EN). Enkel synfaring.

N r	Område / lokalitet	Kjelde	Naturtype og verdi	Status i Naturbase (uttrekk 2026)	Kode	Press	Grunngjeving og tilråding
3 0	Viltområde i Jordal & Grimstad (2001): Høymolskjeret, Nykreimsskjera, Tjuvholmen, Leikongskjeret, Notaskjeret - Legeholmen, Ryssevika, Myrvåneset, Sandvika, Flatøya, Bøneset, Torvik: Vikane og Torvikholmane, Skorpa: Laugeneset (padde)	JG 2001, kapittel Viltområde	Hekke- og rasteområde for sjøfugl, vassfugl og amfibium	Truleg delvis med som funksjonsområde (1987-1995)	U	Varieran de	Mange ligg på Gurskøya i strandsona ved Leikong, Myrvåg og Moltustranda, der presset er størst. Grunnlag for ny kartfesting av funksjonsområde, jf. kap. 3.15 og tabell 4-2.

Metode og atterhald

Samanlikninga mellom de eldre rapportane med Naturbase er gjort på lokalitetsnamn, naturtype og årstal, ikkje som romleg overlay. Kodane D og M, og plasseringa av NiN-lokalitetar som berre har vegnamn, bør stadfestast i GIS.

Pressvurderinga byggjer på ei oppsummering av kommuneplanens arealdel og ikkje på eit kartoverlay av arealformål. Neste steg er å leggje vekstområda og dei 28 LNF-områda for spreidd utbygging over Naturbase, SSB sin potensielle strandsone og NINA sine data om nedbygging.

Verdiane A, B og C følgjer DN-handbok 13 og kan ikkje samanliknast direkte med NiN-verdisetjinga. Raudlistekategoriar følgjer Norsk raudliste for artar 2021 og naturtypar 2025.

Fleire naturbeitemarker og kystlyngheier var i attgroing alt i 2010. Dei er likevel tekne med fordi rapportane dokumenterer raudlisteartar som kan finnast att, eller fordi tilstanden bør stadfestast før areala blir disponerte til anna.

Raud tekst i hakeparentes må kontrollerast.

5. Handlingsplan

6. Kjelder

Anthropic, 2026: *Claude*. <https://claude.ai>

Artsdatabanken 2021a. Status for truete arter i skog. Norsk rødliste for arter 2021. <https://www.artsdatabanken.no/rodlisteforarter2021/fordypning/statusfort...> [27.05.2025]

Artsdatabanken 2021b. [Rødlista 2021 - Artsdatabanken](#) [05.06.2025]

Artsdatabanken 2023. [Fremmedartslista 2023 - Artsdatabanken](#) [14.05.2025]

Artsdatabanken 2025a. [Norsk rødliste for naturtyper 2025 | Artsdatabanken](#) [10.12.2025]

Artsdatabanken 2025b. [Økologiske grunnkart](#) [23.05.2025]

Direktoratet for naturforvaltning 2000. Viltkartlegging - DN håndbok 11. 110 s.

Framstad, E., Bryn, A., Dramstad, W. & Sverdrup-Thygeson, A. 2018. Grønn infrastruktur. Landskapsøkologiske sammenhenger for å ta vare på naturmangfoldet. NINA Rapport 1410. Norsk institutt for naturforskning.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelsest, S., red. 2010. Norsk rødliste for arter 2010 – Artsdatabanken, Trondheim.

Landbruksdirektoratet. 2020. Veileder for kartlegging av MiS-livsmiljøer etter NiN. [Veileder-MiS NiN-1.pdf](#) [15.05.2025]

Larsen Angvik T., R. Dahl, L. Erikstad, T. Heldal. 2020. Metode for verdisetting av geologisk mangfold i Miljødirektoratets KU-veileder. NGU-rapport 2020.042. 31 s.

Miljødirektoratet. 2014. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13-1999 med revidert faktaark fra 2014.

Miljødirektoratet 2024. Kartleggingsinstruks - kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Veileder M-2209. 397 s.

Miljødirektoratet 2024. [Miljøindikator 1.2.6](#)

Miljødirektoratet 2025. [Utrede konsekvenser for naturmangfold - miljodirektoratet.no](#) [10.12.2025]

Norgebilder. 2025. [Norge i bilder](#) [23.05.2025]

Norderhaug, K. M., Wathne, C., Filbee-Dexter, K., Rogne, S., Strand, H., Wernberg, T., Fagerli, W. C., Slotsvik, G., Sundnes, F., Christensen-Dalsgaard, S., James, P., Sander, G. & Zimmerhackel, J. (2025). Restaurering av tareskog i Norge: Rapport I-Status rapport. Havforskningsinstitutt 2025-44, 61 sider.

Inatur 2026. [Småviltjakt Herøy Kommune | inatur.no](https://inatur.no) [20.01.2026]

Rovdata 2026. [Rovdata - Hjem](https://rovdata.no) [20.01.2026]

Vann-nett.no

[Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven \(FOR-2011-05-13-512\)](#), [Naturmangfoldloven kap. VI](#), [FOR-2015-05-07-464](#), [FOR-2020-12-04-2614](#), [FOR-2023-09-21-1462](#), [FOR-2025-08-15-1658](#), [Naturbase – Naturtyper utvalgte](#).

Artsdatabanken 2021. Norsk raudliste for artar 2021 – uttrekk av ansvarsartar for Møre og Romsdal (255 artar). Artsdatabanken, Trondheim. Uttrekk 04.09.2026.

Artsdatabanken 2025. Norsk rødliste for naturtyper 2025. Utval Møre og Romsdal. <https://lister.artsdatabanken.no/naturtyper/2025> [uttrekk 15.09.2026]

Artskart 2026. Artsobservasjonar for Herøy kommune, uttrekk 03.09.2026. Artsdatabanken. <https://artskart.artsdatabanken.no>

Asplan Viak 2026. Naturrekneskap 1–3 for Herøy kommune (1515): økosystem, naturtypar og marint. Internt analysegrunnlag, august 2026.

Bekkby, T., mfl. 2017. Kartlegging av ålegras (*Zostera marina*) i Møre og Romsdal i 2015 og 2016. NIVA.

Bekkby, T., mfl. 2020. Nasjonal kartlegging – kyst 2019. Ny revisjon av kriterier for verdisetting av marine naturtyper og nøkkelområder for arter. NIVA-rapport 7454-2020.

BirdLife Norge 2021.

Christensen-Dalsgaard, S., Bringsvor, I.S., Dehnhard, N. & Lorentsen, S.H. 2025. Kunnskapsgrunnlag om sjøfugl på Runde til bruk i utredning om supplerende vern. NINA Rapport 2612. Norsk institutt for naturforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3198127>

Convention on Biological Diversity 2022. Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework. Decision 15/4.

Dehnhard, N., Mattisson, J., Christensen-Dalsgaard, S., Junker-Köhler, B., Bargmann, T. & Kvalnes, T. 2024. Effekter av tang- og tarehøsting på sjøfugl og vadefugl i Norge. Evaluering av eksisterende

kunnskap, romlig overlapp og folks holdninger. NINA Rapport 2502.

<https://hdl.handle.net/11250/3165148>

Dervo, B., Mjelde, M. & Velle, G. 2025. Ferskvann. Norsk rødliste for naturtyper 2025. Artsdatabanken.

Dias, M.P., Martin, R., Pearmain, E.J., Burfield, I.J., Small, C., Yates, O., Phillips, R.A., Lascelles, B., Borboroglu, P.G. & Croxall, J.P. 2019. Threats to seabirds: A global assessment. *Biological Conservation* 237: 525–537. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.06.033>

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av marint biologisk mangfold. DN-håndbok 19-2001, revidert 2007.

Folden, Ø., Lien Langmo, S.H., Olsen, O. & Oldervik, F.G. 2017. Naturtypeskildring og skjøtselsplan for Storevarden i Herøy kommune, Møre og Romsdal fylke. Bioreg AS rapport 2017:20.

Hafsten, U. & Solem, T. 1976. Age, origin, and palaeo-ecological evidence of blanket bogs in Nord-Trøndelag, Norway. *Boreas* 5: 119–141.

Havforskningsinstituttet 2021. Tareskogforekomster. Marine naturverdiar og tiltak i kystsona.

Havforskningsinstituttet 2024. Liste over forvaltningsrelevante naturenheter. Rapport fra havforskningen 2024-53.

Hesthagen, T., Wienerroither, R., Bjelland, O., Byrkjedal, I., Fiske, P., Lynghammar, A., Nedreaas, K. & Straube, N. 2021. Fisker: Vurdering av ål *Anguilla anguilla* for Norge. Norsk rødliste for arter 2021. Artsdatabanken.

Høitomt, T., Grytnes, J., Helle, A.G., Jansson, U., Johansen, L., Larsen, B., Ravolainen, V., Riksheim Tandstad, H., Storaunet, K.O. & Velle, L. 2025. Fastmark. Norsk rødliste for naturtyper 2025. Artsdatabanken.

Jonsson, B. & Jonsson, N. 2009. Bestandsutvikling hos sjøørret og forslag til forvaltningstiltak. DN-notat 1-2009.

Joosten, H., Tanneberger, F. & Moen, A. (red.) 2017. Mires and peatlands of Europe. Status, distribution and conservation. Schweizerbart Science Publishers, Stuttgart.

Jordal, J.B. & Grimstad, K.J. 2001. Kartlegging av biologisk mangfold i Herøy kommune, Møre og Romsdal. Herøy kommune, rapport. 123 s. + kart og bilete.

Jordal, J.B. 2004. Biologisk mangfold i Vanylven kommune, Møre og Romsdal. Rapport til Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Jordal, J.B. 2007. Kartlegging av naturtyper i Ørsta kommune. Rapport J.B. Jordal nr. 1-2007.

Kartverket 2026. Nasjonal terrengmodell og administrative einingar (kommunegrenser). Geonorge.

Kommunal- og distriktsdepartementet 2023. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027.

Lyngstad, A., Moen, A. & Øien, D.-I. 2018. Atlantisk høymyr, Terrengdekkende myr, Nedbørsmyr, Semi-naturlig myr. Norsk rødliste for naturtyper 2018. Artsdatabanken, Trondheim.

Lyngstad, A., Vassvik, L. & Øien, D.-I. 2025. Våtmark. Norsk rødliste for naturtyper 2025. Artsdatabanken.

Meld. St. 14 (2015–2016). Natur for livet. Norsk handlingsplan for naturmangfold. Klima- og miljødepartementet.

Meld. St. 35 (2023–2024). Bevaring og bærekraftig bruk av natur. Norsk handlingsplan for naturmangfold. Klima- og miljødepartementet.

Meteorologisk institutt 2026. Observasjonsdata frå stasjon SN59800 Svinøy fyr og Straumnes. Frost API, <https://frost.met.no>.

Miljødirektoratet 2023. Handlingsplan for kystlynghei 2023–2037. M-2566. Sist oppdatert 02.06.2026. miljodirektoratet.no

Miljødirektoratet 2025.

Miljødirektoratet 2025. Høyring: Framlegg om endring av plan- og bygningslova – forbod mot nedbygging av myr. Høyringsfrist 1. november 2025.

Miljødirektoratet 2026. Grunnkart for arealregnskap. Nedlasta 6. august 2026.

Miljødirektoratet 2026. Lokale restaureringstiltak i kystnære marine miljøer: En kunnskapssammenstilling for restaurering i Oslofjorden.

Miljødirektoratet 2026. Naturbase – uttrekk for Herøy kommune (naturtyper, marine naturtyper HB19, verneområde, funksjonsområde for artar). Uttrekk juli–august 2026.

Moen, A. 1984. Myrundersøkelser i Møre og Romsdal i forbindelse med den norske myrreservatplanen. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. bot. Ser. 1984-5: 1–86.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss. 199 s.

Moen, A., Lyngstad, A. & Øien, D.-I. 2011. Kunnskapsstatus og innspill til faggrunnlag for oseanisk nedbørsmyr som utvalgt naturtype. NTNU Vitensk.mus. Rapp. bot. Ser. 2011-7: 1–62.

Møre og Romsdal fylkeskommune 2021. Det verdifulle vatnet vårt. Regional vassforvaltingsplan for vassregion Møre og Romsdal 2022–2027.

Møre og Romsdal fylkeskommune. Fylkesplan for Møre og Romsdal 2025–2028.

NIBIO/Miljødirektoratet. Naturskogskart, versjon 1.

NINA. Built-up expansion over Norway (datasett nytta i «Norge i rødt, hvitt og grått», NRK).

Noever, C. 2026. Høg vinterdødelegheit av lundefugl. Runde Forsking.

<https://www.rundeforsking.no/prosjekt-og-nyheiter/hog-vinterdodelegheit-av-lundefugl> (publisert 04.03.2026, besøkt 13.08.2026).

Norsk klimaservicesenter (NCCS) 2025. Klima i Norge 2100. Kunnskapsgrunnlag for klimatilpasning. NVE 2023.

Perplexity AI. (2026). Perplexity [Stor språkmodell]. <https://www.perplexity.ai/>

SEAPOP (SEAbird POPulations). www.seapop.no [13.08.2026]

SEATRACK (SEAbird TRACKing). <https://seatrack.net> [13.08.2026]

Solem, T. 1989. Blanket mire formation at Haramsøy, Møre og Romsdal, western Norway. Boreas 18: 221–235.

SSB 2026. Statistikkbanken tabell 09594 (verna areal) og strandsonestatistikk (potensielt tilgjengeleg strandsone).

Statsforvaltaren i Møre og Romsdal 2024. Vassovervaking av fire innsjøar og ti elvar i Møre og Romsdal 2023.

Statsforvaltaren i Møre og Romsdal u.å. Restaurering av våtmark.

Steen, H. 2020. Tilstandsvurdering av høstefelt for stortare i Møre og Romsdal og Trøndelag i 2020. Rapport fra havforskningen 2020-31. Havforskningsinstituttet.

Sørheim, K.M., Hansdotter, S., Pommeresche, R., Wibe, A. & Rittl, T. 2024. Kystlyngheia på Nerlandsøy. Forvaltning av store verdier. NORSØK Rapport Vol. 9, nr. 16/2024.

Thorstad, E.B., Larsen, B.M., Hesthagen, T., Næsje, T.F., Poole, R., Aarestrup, K., Pedersen, M.I., Hanssen, F., Østborg, G., Økland, F., Aasestad, I. & Sandlund, O.T. 2010. Ål og konsekvenser av vannkraftutbygging – en kunnskapsoppsummering. NINA Rapport 1-2010.

Thorvaldsen, P. & Velle, L.G. 2021. Beiting i kystlynghei. Informasjonsbrosjyre, 12 s. M-2030. Miljødirektoratet.

Ugedal, O., Pulg, U., Espedal, E.O., Jensås, J.G., Postler, C., Skoglund, H. & Stranzl, S. 2023.
Bestandsutvikling hos sjøaure og laks i Aurlandsvassdraget. NINA Rapport 2313.

Velle, L.G. & Thorvaldsen, P. 2021. Lyngsviing. Informasjonsbrosjyre, 12 s. M-2029. Miljødirektoratet.

Velle, L.G., Thorvaldsen, P., Kvamme, M. & Vandvik, V. u.å. Kart over potensiell utbredelse for
kystlynghei. Notat. Miljødirektoratet.

7. Vedlegg

7.1 Naturtypar

Tabell 4.2-1. Liste over kartlagde naturtypar i Herøy kommune per dd.mm.yyyy (kjelde: Miljødirektoratet).

7.1. Raudlista artar og ansvarsartar

Tabell 7-2. Liste over raudlisteartar registrert i Herøy kommune per 03.09.2026 (kjelde: Artsdatabanken/Artskart). 173 taksona. Lista er sortert etter raudlistekategori og tal på observasjonar. Kolonnen «Del av norske funn» er den delen av alle registreringar av arten i Artskart som ligg i Herøy. Kolonnen «Ansvarsart» viser om arten òg er ansvarsart, det vil seie at meir enn 25 % av den europeiske bestanden lever i Noreg. Sekstan av dei 17 raudlista ansvarsartane er merkte her; felesotmose (*Andreaea alpina*) står ikkje i raudlisteuttrekket. Dei ansvarsartane som ikkje er raudlista, står i tabell 7-3.

r.

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Obs.	Del av norske funn	Ansvarsart
kornspurv	<i>Emberiza calandra</i>	RE	1	0,13 %	-
lomvi	<i>Uria aalge</i>	CR	1180	1,41 %	-
vipe	<i>Vanellus vanellus</i>	CR	73	0,02 %	-
hettemåke	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	CR	71	0,02 %	-
åkerrikse	<i>Crex crex</i>	CR	18	0,14 %	-
polarlomvi	<i>Uria lomvia</i>	CR	13	0,09 %	-
svarthalespove	<i>Limosa limosa</i>	CR	7	0,03 %	-
vierspurv	<i>Emberiza rustica</i>	CR	5	0,62 %	-
hauksanger	<i>Curruca nisoria</i>	CR	5	0,09 %	-
dverggås	<i>Anser erythropus</i>	CR	2	0,08 %	-
	<i>Limosa limosa subsp. islandica</i>	CR	1	0,03 %	-
hortulan	<i>Emberiza hortulana</i>	CR	1	0,05 %	-
lunde	<i>Fratercula arctica</i>	EN	1926	6,66 %	Ja
krykkje	<i>Rissa tridactyla</i>	EN	1060	1,12 %	-
havhest	<i>Fulmarus glacialis</i>	EN	687	0,81 %	-
storspove	<i>Numenius arquata</i>	EN	521	0,22 %	-

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Obs.	Del av norske funn	Ansvarsart
makrellterne	<i>Sterna hirundo</i>	EN	138	0,12 %	-
svartstrupe	<i>Saxicola rubicola</i>	EN	38	0,2 %	-
lappspurv	<i>Calcarius lapponicus</i>	EN	20	0,07 %	Ja
myrrikse	<i>Porzana porzana</i>	EN	19	0,37 %	-
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	15	0,03 %	-
dvergdykker	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	EN	13	0,03 %	-
svartrødstjert	<i>Phoenicurus ochruros</i>	EN	12	0,13 %	-
grå narremusserong	<i>Pseudotricholoma metapodium</i>	EN	10	2,51 %	Ja
knekkand	<i>Spatula querquedula</i>	EN	9	0,06 %	-
solblom	<i>Arnica montana</i>	EN	7	0,09 %	-
bergand	<i>Aythya marila</i>	EN	5	0,01 %	-
taigasædgås	<i>Anser fabalis</i>	EN	3	0,02 %	-
vanlig uer	<i>Sebastes norvegicus</i>	EN	3	0,05 %	Ja
hubro	<i>Bubo bubo</i>	EN	3	0,14 %	-
ål	<i>Anguilla anguilla</i>	EN	2	0,03 %	-
alm	<i>Ulmus glabra</i>	EN	2	0,01 %	-
skaftmelde	<i>Atriplex longipes</i>	EN	1	0,53 %	-
beige grynusserong	<i>Dermoloma josserandii</i>	EN	1	16,67 %	-
tinnvokssopp	<i>Cuphophyllus atlanticus</i>	EN	1	2,04 %	Ja
	<i>Saxicola rubicola subsp. hibernans</i>	EN	1	1,39 %	-
myrhauk	<i>Circus cyaneus</i>	EN	1	0 %	-
småasal	<i>Hedlundia subarranensis</i>	EN	1	0,56 %	-
gråmåke	<i>Larus argentatus</i>	VU	1399	0,2 %	-
fiskemåke	<i>Larus canus</i>	VU	1328	0,21 %	-
alke	<i>Alca torda</i>	VU	1164	1,8 %	-
ærfugl	<i>Somateria mollissima</i>	VU	746	0,15 %	-
grønnfink	<i>Chloris chloris</i>	VU	417	0,07 %	-
tyvjo	<i>Stercorarius parasiticus</i>	VU	271	0,5 %	-
granmeis	<i>Poecile montanus</i>	VU	141	0,06 %	-
svartand	<i>Melanitta nigra</i>	VU	138	0,09 %	-
sjøorre	<i>Melanitta fusca</i>	VU	112	0,07 %	-

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Obs.	Del av norske funn	Ansvarsart
vaktel	<i>Coturnix coturnix</i>	VU	54	0,32 %	-
rød honningvokssopp	<i>Hygrocybe splendidissima</i>	VU	46	4,48 %	-
nordflaggermus	<i>Eptesicus nilssonii</i>	VU	39	0,27 %	-
vannrikse	<i>Rallus aquaticus</i>	VU	37	0,11 %	-
brushane	<i>Calidris pugnax</i>	VU	32	0,04 %	-
skjeand	<i>Spatula clypeata</i>	VU	28	0,07 %	-
gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	VU	25	0,01 %	-
horndykker	<i>Podiceps auritus</i>	VU	22	0,02 %	-
melrødspore	<i>Entoloma prunuloides</i>	VU	19	1,58 %	-
havert	<i>Halichoerus grypus</i>	VU	17	0,49 %	-
irsk myrklegg	<i>Pedicularis sylvatica subsp. hibernica</i>	VU	17	2,13 %	-
gulfovokssopp-gruppen	<i>Cuphophyllus flavipes coll.</i>	VU	15	3,7 %	-
sauevokssopp	<i>Neohygrocybe ovina</i>	VU	15	3,64 %	-
kornkråke	<i>Corvus frugilegus</i>	VU	13	0,03 %	-
sivhøne	<i>Gallinula chloropus</i>	VU	12	0,03 %	-
hønsehauk	<i>Astur gentilis</i>	VU	11	0,01 %	-
sothøne	<i>Fulica atra</i>	VU	11	0,01 %	-
brun engvokssopp-gruppen	<i>Cuphophyllus colemannianus coll.</i>	VU	11	4,44 %	-
sandsvale	<i>Riparia riparia</i>	VU	10	0,01 %	-
stjertand	<i>Anas acuta</i>	VU	10	0,02 %	-
svartnende engvokssopp	<i>Cuphophyllus monteverdae</i>	VU	10	13,7 %	-
musserongvokssopp-gruppen	<i>Cuphophyllus fornicatus coll.</i>	VU	8	2,9 %	-
gullprikklav	<i>Pseudocyphellaria citrina</i>	VU	8	0,4 %	-
kobbertunge	<i>Microglossum fuscorubens</i>	VU	7	6,31 %	-
båndkorsnebb	<i>Loxia leucoptera</i>	VU	7	0,07 %	-
fiolett greinkøllesopp	<i>Clavaria amethystina</i>	VU	6	1,17 %	-
fagerørspore	<i>Entoloma queletii</i>	VU	6	3,02 %	-
	<i>Larus argentatus subsp. argentatus</i>	VU	5	0,18 %	-
øygardsmose	<i>Glyphomitrium daviesii</i>	VU	5	3,21 %	-

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Obs.	Del av norske funn	Ansvarsart
jaktfalk	<i>Falco rusticolus</i>	VU	4	0,06 %	Ja
skåreblonde	<i>Lophocolea fragrans</i>	VU	4	11,76 %	-
slåtterødspore-gruppen	<i>Entoloma pratulense coll.</i>	VU	4	2,65 %	-
villeple	<i>Malus sylvestris</i>	VU	4	0,09 %	-
gulnebbblom	<i>Gavia adamsii</i>	VU	4	0,02 %	Ja
gul slimvokssopp	<i>Gloioxanthomyces vitellinus</i>	VU	3	1,58 %	-
heitepperot	<i>Potentilla ×suberecta</i>	VU	3	12 %	-
dvergspurv	<i>Emberiza pusilla</i>	VU	3	0,08 %	-
	<i>Larus canus subsp. canus</i>	VU	2	0,19 %	-
praktrødspore	<i>Entoloma madidum</i>	VU	2	0,85 %	-
hvitkurle	<i>Pseudorchis albida</i>	VU	2	0,07 %	-
kalkglye	<i>Blennothallia crispa</i>	VU	2	2,53 %	-
blåstrømperødspore	<i>Entoloma glaucobasis</i>	VU	2	2 %	-
tundrasædgås	<i>Anser serrirostris</i>	VU	2	0,02 %	-
stormsvale	<i>Hydrobates leucorhous</i>	VU	2	0,29 %	-
rombesporet rødspore-gruppen	<i>Entoloma rhombisporum coll.</i>	VU	2	0,94 %	-
lappfiskand	<i>Mergellus albellus</i>	VU	2	0,01 %	-
dvergmåke	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	VU	2	0,02 %	-
purpurbrun rødspore	<i>Entoloma viiduense</i>	VU	2	3,13 %	-
berghøymol	<i>Rumex bryhnii</i>	VU	2	2,35 %	-
vrangjordtunge	<i>Microglossum atropurpureum</i>	VU	2	0,47 %	Ja
rødnende lutvokssopp	<i>Neohygrocybe ingrata</i>	VU	2	0,25 %	-
kryptimian	<i>Thymus praecox</i>	VU	1	0,16 %	-
	<i>Beraea maurus</i>	VU	1	5,56 %	-
vass-svamose	<i>Chionoloma hibernicum</i>	VU	1	0,68 %	-
trollnype	<i>Rosa spinosissima</i>	VU	1	0,12 %	-
skandinaviadoggpil	<i>Salix daphnoides var. norvegica</i>	VU	1	0,09 %	-
kalksvamose	<i>Trichostomum crispulum</i>	VU	1	0,63 %	-
fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>	VU	1	0 %	-
tannjordglye	<i>Enchylum bachmanianum</i>	VU	1	0,67 %	-
	<i>Entoloma corvinum</i>	VU	1	0,22 %	-

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Obs.	Del av norske funn	Ansvarsart
tjeld	<i>Haematopus ostralegus</i>	NT	1593	0,36 %	-
stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	NT	859	0,19 %	-
gråspurv	<i>Passer domesticus</i>	NT	707	0,17 %	-
teist	<i>Cephus grylle</i>	NT	642	0,58 %	-
sanglerke	<i>Alauda arvensis</i>	NT	406	0,19 %	-
storskarv	<i>Phalacrocorax carbo</i>	NT	393	0,09 %	-
rødstilk	<i>Tringa totanus</i>	NT	137	0,06 %	-
havelle	<i>Clangula hyemalis</i>	NT	136	0,09 %	-
småspove	<i>Numenius phaeopus</i>	NT	94	0,14 %	-
purpurlyng	<i>Erica cinerea</i>	NT	89	2,07 %	-
heistarr	<i>Carex binervis</i>	NT	80	1,45 %	-
laks	<i>Salmo salar</i>	NT	73	0,06 %	-
taksvale	<i>Delichon urbicum</i>	NT	70	0,06 %	-
rødskevokssopp	<i>Hygrocybe quieta</i>	NT	69	7,03 %	-
gjøk	<i>Cuculus canorus</i>	NT	65	0,08 %	-
tyrkerdue	<i>Streptopelia decaocto</i>	NT	64	0,07 %	-
heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	NT	52	0,04 %	Ja
gresshoppesanger	<i>Locustella naevia</i>	NT	49	0,42 %	-
steinvender	<i>Arenaria interpres</i>	NT	44	0,09 %	Ja
blåstarr	<i>Carex flacca</i>	NT	29	0,6 %	-
rødsildre	<i>Saxifraga oppositifolia</i>	NT	29	0,15 %	-
tårnseiler	<i>Apus apus</i>	NT	29	0,02 %	-
russelærvokssopp	<i>Cuphophyllus russocoriaceus</i>	NT	27	2,97 %	-
kysthumle	<i>Bombus muscorum</i>	NT	26	1,67 %	Ja
strandøstersurt	<i>Mertensia maritima subsp. maritima</i>	NT	21	1,02 %	-
ramsløk	<i>Allium ursinum</i>	NT	20	0,48 %	-
piggsvin	<i>Erinaceus europaeus</i>	NT	19	0,28 %	-
kystblåfildlav	<i>Pecten atlantica</i>	NT	14	1,99 %	Ja
snadderand	<i>Mareca strepera</i>	NT	12	0,04 %	-
havburkne	<i>Asplenium marinum</i>	NT	10	2,79 %	-
midnattsblå rødspore	<i>Entoloma atrocoeruleum</i>	NT	9	1,62 %	-

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Obs.	Del av norske funn	Ansvarsart
lutvokssopp	<i>Neohygrocybe nitrata</i>	NT	7	0,38 %	-
øyekorall	<i>Desmophyllum pertusum</i>	NT	7	0,06 %	Ja
olivenfiltlav	<i>Fuscopannaria mediterranea</i>	NT	6	0,63 %	-
hvit småfingersopp	<i>Ramariopsis kunzei</i>	NT	6	1,63 %	-
bittervokssopp-gruppen	<i>Hygrocybe mucronella coll.</i>	NT	6	1,79 %	-
dynejordtunge	<i>Geoglossum cookeanum</i>	NT	5	2,5 %	-
semsket rødspore	<i>Entoloma jubatum</i>	NT	5	1,17 %	-
skruehavgras	<i>Ruppia cirrhosa</i>	NT	4	0,57 %	-
grå småfingersopp	<i>Clavulinopsis umbrinella</i>	NT	4	2,3 %	-
gulbrun narrevokssopp	<i>Camarophyllopsis schulzeri</i>	NT	3	0,47 %	-
dobbeltbekkasin	<i>Gallinago media</i>	NT	3	0,07 %	Ja
tyrkerrødspore	<i>Entoloma turci</i>	NT	3	0,61 %	-
østersurt	<i>Mertensia maritima</i>	NT	3	0,11 %	Ja
skifervokssopp-gruppen	<i>Cuphophyllus lacmus coll.</i>	NT	3	0,82 %	-
lillagrå rødspore	<i>Entoloma griseocyaneum</i>	NT	3	0,25 %	-
trolljordtunge	<i>Geoglossum simile</i>	NT	3	2,88 %	-
gubbeskjegg	<i>Alectoria sarmentosa</i>	NT	3	0,01 %	-
kort trollskjegg	<i>Bryoria bicolor</i>	NT	2	0,08 %	-
hare	<i>Lepus timidus</i>	NT	2	0,01 %	-
hjerTEGRAS	<i>Briza media</i>	NT	2	0,03 %	-
røykkøllesopp	<i>Clavaria fumosa</i>	NT	2	0,46 %	-
busttjernaks	<i>Stuckenia pectinata</i>	NT	1	0,17 %	-
svartblå rødspore	<i>Entoloma chalybeum</i>	NT	1	0,17 %	-
ritas rødspore	<i>Entoloma ritae</i>	NT	1	8,33 %	-
vepsevåk	<i>Pernis apivorus</i>	NT	1	0,01 %	-
hvitpestrot	<i>Petasites albus</i>	NT	1	0,2 %	-
kildegras	<i>Catabrosa aquatica</i>	NT	1	0,06 %	-
	<i>Ceramium deslongchampsii</i>	NT	1	1,92 %	-
svømmesnipe	<i>Phalaropus lobatus</i>	NT	1	0,01 %	-
trelerke	<i>Lullula arborea</i>	NT	1	0,01 %	-
sigdfrostmose	<i>Kiaeria falcata</i>	NT	1	0,13 %	Ja
rosenfink	<i>Carpodacus erythrinus</i>	NT	1	0 %	-

Norsk namn	Vitskapleg namn	Kat.	Obs.	Del av norske funn	Ansvarsart
vestlandsvikke	<i>Vicia orobus</i>	NT	1	0,08 %	-
oransje blåbittersopp	<i>Gymnopilus odini</i>	NT	1	3,7 %	-
polarlusegras	<i>Huperzia arctica</i>	NT	1	0,1 %	-

7.2. Ansvarsartar (livskraftige)

Tabell 7-3. Liste over ansvarsartar registrert i Herøy kommune som ikkje er raudlista, per 03.09.2026 (kjelde: Artsdatabanken/Artskart). 38 artar. Ansvarsartar er artar der meir enn 25 % av den europeiske bestanden lever i Noreg. Lista er henta frå Artsdatabanken sitt uttrekk av ansvarsartar for Møre og Romsdal (255 artar), filtrert mot artar som er registrerte i Herøy. I alt 55 ansvarsartar er registrerte i kommunen. Tabellen nedanfor viser berre dei 38 som ikkje er raudlista. Dei 17 ansvarsartane som òg står på raudlista, er ikkje gjentekne her: dei står i tabell 7-2, merkte med «Ja» i kolonnen «Ansvarsart», og er samla i tabell 3.14-6 i kapittel 3.14. Tabell 7-2 og 7-3 utfyller dermed kvarandre, og til saman gjev dei den fullstendige lista over ansvarsartar i Herøy. Lista er sortert etter tal på observasjonar.

Norsk namn	Vitskapleg namn	Artsgruppe	Kat.	Obs.	Del av norske funn
havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Fuglar	LC	1567	0,75 %
skjærpiplerke	<i>Anthus petrosus</i>	Fuglar	LC	1172	0,83 %
svartbak	<i>Larus marinus</i>	Fuglar	LC	1135	0,24 %
heipiplerke	<i>Anthus pratensis</i>	Fuglar	LC	1113	0,31 %
bergirisk	<i>Linaria flavirostris</i>	Fuglar	LC	880	1,27 %
gråsisik	<i>Acanthis flammea</i>	Fuglar	LC	354	0,11 %
sild	<i>Clupea harengus</i>	Fisk	LC	296	1,00 %
gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	Fuglar	LC	173	0,03 %
bjørkefink	<i>Fringilla montifringilla</i>	Fuglar	LC	100	0,04 %
geitsvingel	<i>Festuca vivipara</i>	Karplantar	LC	76	0,57 %
sei	<i>Pollachius virens</i>	Fisk	LC	64	0,15 %
dvergalk	<i>Falco columbarius</i>	Fuglar	LC	32	0,06 %
nise	<i>Phocoena phocoena</i>	Pattedyr	LC	18	0,20 %
brosme	<i>Brosme brosme</i>	Fisk	LC	11	0,13 %
rypebær	<i>Arctous alpina</i>	Karplantar	LC	11	0,08 %
blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	Fuglar	LC	8	0,01 %

Norsk namn	Vitskapleg namn	Artsgruppe	Kat.	Obs.	Del av norske funn
buestarr	<i>Carex maritima</i>	Karplantar	LC	6	0,14 %
lirype	<i>Lagopus lagopus</i>	Fuglar	LC	6	0,00 %
fjellvåk	<i>Buteo lagopus</i>	Fuglar	LC	5	0,01 %
greplyng	<i>Kalmia procumbens</i>	Karplantar	LC	5	0,04 %
furukorsnebb	<i>Loxia pytyopsittacus</i>	Fuglar	LC	4	0,02 %
stivstarr	<i>Carex bigelowii</i>	Karplantar	LC	4	0,02 %
fjærestarr	<i>Carex ×salina</i>	Karplantar	LC	3	0,13 %
jordugle	<i>Asio flammeus</i>	Fuglar	LC	3	0,01 %
lange	<i>Molva molva</i>	Fisk	LC	3	0,16 %
rabbesiv	<i>Juncus trifidus</i>	Karplantar	LC	3	0,02 %
spekkhogger	<i>Orcinus orca</i>	Pattedyr	LC	3	0,14 %
lyr	<i>Pollachius pollachius</i>	Fisk	LC	2	0,13 %
blårapp	<i>Poa glauca</i>	Karplantar	LC	1	0,01 %
bulldogskjell	<i>Macandrevia cranium</i>	Armfotingar	LC	1	0,03 %
fallossekkdyr	<i>Ascidia mentula</i>	Sekkdyr	LC	1	0,31 %
fjellrype	<i>Lagopus muta</i>	Fuglar	LC	1	0,00 %
kvitskjeving	<i>Lagenorhynchus acutus</i>	Pattedyr	LC	1	0,28 %
lillasekkdyr	<i>Ascidia virginea</i>	Sekkdyr	LC	1	0,28 %
seterrapp	<i>Poa alpigena</i>	Karplantar	LC	1	0,02 %
skjevsekkdyr	<i>Ascidia obliqua</i>	Sekkdyr	LC	1	0,18 %
småøyentrøst	<i>Euphrasia wettsteinii</i>	Karplantar	LC	1	0,01 %
øyepål	<i>Trisopterus esmarkii</i>	Fisk	LC	1	0,11 %

7.3. Framande arter

Tabell 7-3. Liste over framande arter registrert i Herøy kommune per dd.mm.yyyy (kjelde: Artsdatabanken).

